

Concordia Seminary - Saint Louis

Scholarly Resources from Concordia Seminary

Ebooks

Print Publications

3-2-2020

The Book of Isaiah

T K. Cheyne
ir_cheynet@csl.edu

Follow this and additional works at: <https://scholar.csl.edu/ebooks>

Part of the [Biblical Studies Commons](#)

Recommended Citation

Cheyne, T K., "The Book of Isaiah" (2020). *Ebooks*. 20.
<https://scholar.csl.edu/ebooks/20>

This Book is brought to you for free and open access by the Print Publications at Scholarly Resources from Concordia Seminary. It has been accepted for inclusion in Ebooks by an authorized administrator of Scholarly Resources from Concordia Seminary. For more information, please contact seitzw@csl.edu.

T. K. Cheyne

The Book of Isaiah

in Hebrew

THE present edition of the *Sacred Books of the O. T.* in Hebrew exhibits the reconstructed text on the basis of which our new Version in the *Polychrome Bible* has been prepared by the learned contributors mentioned on the inside page of the back cover.

Departures from the Received Text are indicated by critical marks: ∙ (i. e. V = Versions) designate a reading adopted on the authority of the Ancient Versions (∞, ∞, &c. indicate that the respective glosses relegated to the foot of the page are omitted in the Versions, esp. ∞ (cf. Is. 23, 13); — ∙ (i. e. c = conjecture) are used for Conjectural Emendations; and ∙ (i. e. נ = נקוד), for changes involving merely a departure from the Masoretic points, or a different division of the consonantal text (e. g. הַשְׁמֵטָה, Is. 30, 7). A פסק ׀ indicates transposition of the Masoretic פסוק סוף; — ∙ ∙ are used in cases where the קרי has been adopted instead of the כתיב, and ∙ ∙ for changes introduced by reason of Parallel Passages. A small note of exclamation (! e. g. 9, 5) calls attention to readings deliberately preferred on the strength of some Heb. MSS or early printed editions of good authority. Doubtful Words or Passages are enclosed in notes of interrogation (?!). Occasionally two critical marks are combined, e. g. ∞ ∞, i. e. Deviations from the Received Text suggested by the Versions as well as by Parallel Passages; or ∞ ∞, i. e. Departures from the Masoretic points, supported by the Versions, &c. 20 [] calls attention to transposed passages, the traditional position of the words in the Received Text being marked by [] while the transposed words are enclosed in []. If there are two transpositions close together, braces, { }, are used for the sake of clearness, instead of the brackets, to indicate the second transposition (e. g. 56, 11). To preserve the symmetry of the typographical arrangement 25 of the stanzas the last words of long hemistichs have often been placed in the lines above or below, with] before them (e. g. 60, 20). The fact that there is no corresponding [, and that the] is not marked with ∙, ∞, &c. in such cases should prevent any confusion of this] with the { }, -{ } indicating transpositions. In cases where two or three consecutive words are transposed the traditional sequence is 30 indicated by ∞ ∞ ∞ &c. respectively prefixed to the individual words (e. g. 61, 3) Transposition of consonants is indicated by figures above the respective letters (e. g. 57, 3). Passages corrupted beyond emendation are indicated by , while * * * * point to *Lacunæ* in the original. In the English Translation ∙ ∙ indicate words implied, but not expressed, in the Heb. Cf. *Transl. of Isaiah*, p. v. 35

The Ancient Versions are referred to in the *Notes* under the following abbreviations: M = Masoretic Text; LXX = LXX; T = Targum; S = Peshita; A = Saadya's Arabic Version; V (i. e. St. Jerome) = Vulgate (3A = Codex Amiatinus); A = Aquila; Θ = Theodotion; Σ = Symmachos. S denotes the Samaritan recension of the Pentateuch. A means Codex Alexandrinus (A), Cr = 40 Codex rescriptus Cryptoferratensis (Γ), Du = Fragmenta rescripta Dublinensia (O), Mr = Codex Marchalianus (Q), S = Sinaiticus (א), V = Vaticanus (B).

In addition to these symbols it might be well to add the explanation of the following abbreviations: SBOT = *The Sacred Books of the Old Testament*; — ICA = CHEYNE'S *Book of Isaiah Chronologically Arranged* (1870); — *Proph. Is.* = his *Prophecies of Isaiah* (1st ed., 1880-81; 3rd ed., 1884); — *Intr. Is.* or *Intr.* = his *Introduction to the Book of Isaiah* (1895; German translation by J. BÖHMER, Giessen, 1897); — *Complut.* = the Greek text of Isaiah in the Complutensian Polyglot (1514-17); — *alt.* = as an alternative (cf. p. 121, l. 7); *ex hyp.* (e. g. p. 128, l. 37) = ex hypothese; — *v. l.* = varia lectio. 50

The heavy-faced figures in the left margin of the *Notes* (1, 2, 3, &c.) refer to the chapters, the numbers in () to the verses of the Hebrew text. The mark ^ means *omit(s) or omitted by*.

The Book of Isaiah

CHEYNE

THE SACRED BOOKS
OF
The Old Testament

A CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

PRINTED IN COLORS, WITH NOTES

PREPARED

By eminent Biblical scholars of Europe and America

UNDER THE EDITORIAL DIRECTION OF

PAUL HAUPT

PROFESSOR IN THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, BALTIMORE

PART 10

The Book of Isaiah

BY

T · K · CHEYNE

Leipzig

J · C · HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1899

Baltimore
THE JOHNS HOPKINS PRESS

London
DAVID NUTT, 270-271 STRAND

BIBLE. O.T. ISMAH. HEBREW. 1899.

THE BOOK
OF
The Prophet Isaiah

CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

ARRANGED IN CHRONOLOGICAL ORDER

AND

PRINTED IN COLORS

EXHIBITING THE COMPOSITE STRUCTURE OF THE BOOK

WITH NOTES

BY

THE REV. T·K·CHEYNE, M. A., D. D.

ORIEL PROFESSOR OF THE INTERPRETATION OF HOLY SCRIPTURE AT OXFORD
FORMERLY FELLOW OF BALLIOL COLLEGE
CANON OF ROCHESTER

4389

Leipzig

J·C·HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1899

Baltimore

THE JOHNS HOPKINS PRESS

London

DAVID NUTT, 270-271 STRAND

BS
715
1893
Pt. 10

PRINTING BY W. DRUGULIN

POLYCHROMY BY J. G. FRITZSCHE

PAPER FROM FERD. FLINSCH

Leipzig

POLYCHROMY PATENTED FEB. 16, 1897

U. S. PATENT No. 577,253

D. R. G. M. No. 28,784

LC no: 34-42084

[All rights reserved]

7/28/60
Carl Haenssle
Litt

The Polychrome Bible

in English

EDITED BY

Paul Haupt.

Now ready:

- The Book of Leviticus.** Translated by The Rev. S. R. DRIVER, D. D., Regius Professor of Hebrew, and Canon of Christ Church, Oxford. viii and 107 pages, printed in three colors (55 pages of Translation and 52 pages of Notes). With four full-page illustrations (one of them in colors) and four illustrations in the Notes. Cloth, (*M.* 6.00; 6/; \$ 1.25 net.)
 - The Book of Joshua.** Translated by The Rev. W. H. BENNETT, M. A., Professor of Old Testament Languages and Literature at Hackney and New Colleges, London, formerly Fellow of St. John's College, Cambridge. viii and 94 pages, printed in nine colors (43 pages of Translation and 51 pages of Notes, including an illustrated Excursus on the Tel-el-Amarna Tablets and an Alphabetical List of Geographical Names). With eleven full-page illustrations (one of them in colors) and 25 illustrations in the Notes. Cloth, (*M.* 6.00; 6/; \$ 1.25 net.)
 - The Book of Judges.** Translated by The Rev. G. F. MOORE, D. D., Professor of Hebrew, Andover Theological Seminary. xii and 99 pages, printed in seven colors (42 pages of Translation and 57 pages of Notes). With seven full-page illustrations (including a Map of the Twelve Tribes, in colors) and 21 illustrations in the Notes. Cloth, (*M.* 6.00; 6/; \$ 1.25 net.)
 - The Book of the Prophet Isaiah.** Translated by The Rev. T. K. CHEVNE, D. D., Oriel Professor of the Interpretation of Holy Scripture at Oxford, and Canon of Rochester. xii and 216 pages, printed in seven colors (128 pages of Translation, 88 pages of Notes). With nine full-page illustrations and 28 illustrations in the Notes. Cloth, (*M.* 10.00; 10/6; \$ 2.50 net.)
 - The Book of the Prophet Ezekiel.** Translated by Prof. C. H. TOY, D. D., LL. D., Professor of Hebrew and other Oriental Languages, and Lecturer on Biblical Literature in Harvard University. viii and 208 pages (89 pages of Translation and 119 pages of Notes). With nine full page illustrations (including a Map of Western Asia, time of Nebuchadnezzar) and 102 illustrations in the Notes. Cloth, (*M.* 10.00; 10/6; \$ 2.50 net.)
 - The Book of Psalms.** Translated by Prof. JULIUS WELLHAUSEN, D. D., Professor of Hebrew and other Oriental Languages, University of Göttingen, and Dr. HORACE HOWARD FURNESS, Philadelphia. xii and 238 pages (161 pages of Translation and 77 pages of Notes, including an Illustrated Appendix on the Music of the Ancient Hebrews). With eight full-page illustrations (one of them in colors) and 58 illustrations in the Notes. Cloth, (*M.* 10.00 net.)
- Each in a substantial and attractive cloth binding in uniform style.

In press:

- The Book of Deuteronomy.** Translated by The Rev. GEO. A. SMITH, D.D., LL. D., Professor of Hebrew in Free Church College, Glasgow.

PUBLISHED BY

DEUTSCHE VERLAGS-ANSTALT
Stuttgart.

JAMES CLARKE & CO.
13 & 14 FLEET STREET
London, E. C.

DODD, MEAD, & CO.
148—151 FIFTH AVE.
New York.

The Polychrome Bible

in Hebrew

EDITED BY

Paul Haupt.

Now ready:

1. *Genesis*, by C. J. BALL, London. 120 pp. in eight colors, 1896 . . . \$ 7.50
3. *Leviticus*, by S. R. DRIVER and H. A. WHITE, Oxford. 32 pp. in three colors, 1894 . . . \$ 2.50
6. *Joshua*, by W. H. BENNETT, London. 32 pp. in eight colors, 1895 . . . \$ 3.00
8. *Samuel*, by K. BUDDE, Strassburg. English Translation of the Notes by B. W. BACON, New Haven, Conn. 100 pp. in nine colors, 1894 . . . \$ 6.50
10. *Isaiah*, by T. K. CHEYNE, Oxford. 208 pp. in seven colors, 1899 . . . \$ 12.50
11. *Jeremiah*, by C. H. CORNILL, Breslau. English Translation of the Notes by C. JOHNSTON, Baltimore. 80 pp. in black and red, 1895 . . . \$ 5.00
14. *Psalms*, by J. WELLHAUSEN, Göttingen. English Translation of the Notes by J. D. PRINCE, New York. 96 pp. in black and red, 1895 . . . \$ 6.00
17. *Job*, by C. SIEGFRIED, Jena. English Translation of the Notes by R. BRÜNNOW, Heidelberg. 50 pp. in four colors, 1893 . . . \$ 3.50
18. *Daniel*, by A. KAMPHAUSEN, Bonn. English Translation of the Notes by B. W. BACON, New Haven, Conn. and D. B. MACDONALD, Hartford, Conn. 43 pp. in black and red, 1896 . . . \$ 3.00
20. *Chronicles*, by R. KITTEL, Leipzig. English Translation of the Notes by B. W. BACON, New Haven, Conn. 82 pp. in five colors, 1895 . . . \$ 6.00

In press:

12. *Ezekiel*, by C. H. TOY, Cambridge, Mass., 118 pp. . . . \$ 7.50
7. *Judges*, by Geo. F. MOORE, Andover.
19. *Ezra-Nehemiah*, by H. GUTHE, Leipzig. English Translation of the Notes by B. W. BACON, New Haven, Conn. and D. B. MACDONALD, Hartford, Conn.

These volumes may also be had in substantial and attractive cloth bindings in uniform style with gilt tops. The price of these bindings is \$ 1.50 net.

Edition de luxe.

In compliance with a desire expressed by several distinguished bibliophiles, an *édition de luxe* has been prepared, printed on the most costly heavy plate paper, in folio, with broad margins, limited to 120 copies signed and numbered by the General Editor. Special prospectus of this large-paper edition with sample pages will be sent free on application. The prices of the *édition de luxe* are \$ 20 per volume for *Leviticus*, *Joshua*, *Jeremiah*, and *Daniel*; \$ 30 for *Psalms* and *Chronicles*; \$ 40 for *Genesis* and *Samuel*; and \$ 60 for *Isaiah*.

Subscriptions for the large-paper edition, at the special price of \$ 400 for the entire work, may be left with any bookseller at home and abroad.

PUBLISHED BY

J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

Leipzig

THE JOHNS HOPKINS PRESS
Baltimore

DAVID NUTT 270-271 STRAND
London, W. C.

IF FOUND
RETURN TO

CONCORDIA SEMINARY LIBRARY

801 DeMun Avenue

St. Louis, Missouri 63105

POSTAGE WILL BE PAID

CONCORDIA SEMINARY LIBRARY, ST. LOUIS

BS7151893 pt.10

101-004389-7

of Colors

Indicate Passages written (at any rate 55 the Redactors of the Book of Isaiah s). — LIGHT RED (e. g. 51, 1) is used either by Isaiah, nor by the Second — DARK PURPLE (e. g. 42, 1-4) in- see p. 126, l. 44) is referred to, while 60 ain passages (in cc. 61.62) written in PURPLE). — The Original Prophecies printed in DARK RED. In cc. 36-39, distinguish the *Second Narrative* from

the *First Narrative*, the latter being printed in DARK BLUE. — DARK BLUE is 65 also used for the *Links* connecting the Songs on the עבר יהוה with the prophetic framework (see p. 127, l. 14) as well as for the *Oracle on Tyre* in c. 23, where some later prophetic writer (of course not the author of the *First Narrative*, p. 26, or the inserter of the Songs on the עבר יהוה) seems to have made use of some slight fragments of Isaiah. It is hardly necessary to add that the author 70 of the *Second Narrative* (p. 27, ll. 22 ff.) is not identical with the Second Isaiah (cc. 40-48). Compare the introductory remarks prefixed to the explanatory Notes on the English Translation of *Isaiah* in the *Polychrome Bible*, pp. 129 ff.

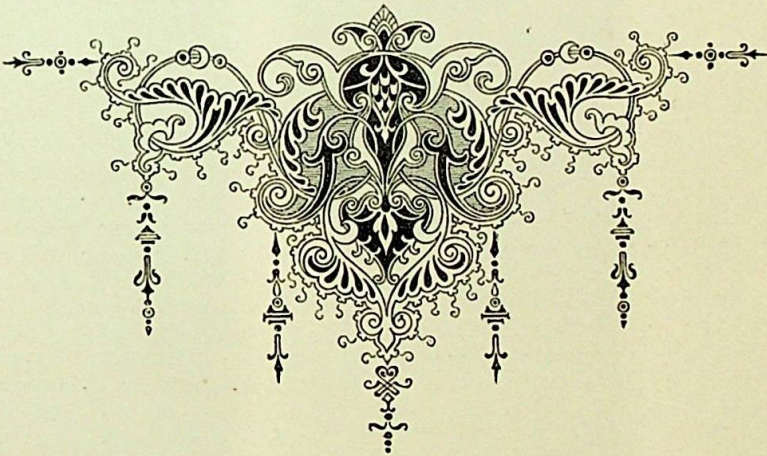
List of Contributors

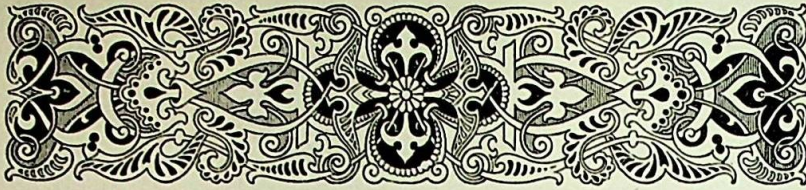
- Genesis: C. J. BALL (London).
Exodus: H. E. RYLE (Cambridge).
Leviticus: S. R. DRIVER and H. A. WHITE (Oxford).
Numbers: J. A. PATERSON (Edinburgh).
5 Deuteronomy: G. A. SMITH (Glasgow).
Joshua: W. H. BENNETT (London).
Judges: Geo. F. MOORE (Andover).
Samuel: K. BUDDE (Strassburg).
Kings: BERNHARD STADE (Giessen) and F. SCHWALLY (Strassburg).
10 Isaiah: T. K. CHEYNE (Oxford).
Jeremiah: C. H. CORNILL (Breslau).
Ezekiel: C. H. TOY (Cambridge, Mass.).
Hosea: ALBERT SOCIN (Leipzig) and KARL MARTI (Bern).
Joel: FRANCIS BROWN (New York).
15 Amos: JOHN TAYLOR (Winchcombe).
Obadiah: A. HARPER (Melbourne).
Jonah: FRIEDRICH DELITZSCH (Berlin).
Micah: J. F. McCURDY (Toronto).
Nahum: ALFRED JEREMIAS (Leipzig).
Habakkuk: W. H. WARD (New York). 20
Zephaniah: E. L. CURTIS (New Haven).
Haggai: G. A. COOKE (Oxford).
Zechariah: W. R. HARPER (Chicago).
Malachi: CLAUDE G. MONTEFIORE and I. ABRAHAMS (London).
Psalms: J. WELLHAUSEN (Göttingen). 25
Proverbs: AUGUST MÜLLER and EMIL KAUTZSCH (Halle).
Job: C. SIEGFRIED (Jena).
Song of Songs: R. MARTINEAU (London) and J. P. PETERS (New York).
Ruth: C. A. BRIGGS (New York).
Lamentations: MORRIS JASTROW, Jr. (Philadelphia) 30
Ecclesiastes: PAUL HAUPT (Baltimore).
Esther: T. K. ABBOTT (Dublin).
Daniel: A. KAMPHAUSEN (Bonn).
Ezra-Nehemiah: H. GUTHE (Leipzig).
Chronicles: R. KITTEL (Leipzig). 35

α Died vii/30 '98. * β Died vi/24 '99. * γ Died ix/12 '92. * δ Died xii/14 '98
ε Professor ABRAHAM KUENEN who had agreed to do the Book died xii/10 '91.

II			II						
CC.	VV.	PP.	NOTES:	PP.	CC.	VV.	PP.	NOTES:	PP.
45,	1-25 . . .	46.47 . . .	139-141		29,	1-24 . . .	16.17 . . .	99-102	
46,	1-13 . . .	47.48 . . .	141.142		30,	1-33 . . .	17-19 . . .	102-104	
47,	1-15 . . .	48.49 . . .	142.143		31,	1-9 . . .	19.20 . . .	104.105	
48,	1-22 . . .	49.50 . . .	143.144		32,	1-20 . . .	20.21 . . .	105.106	
49,	1-26 . . .	50-52 . . .	144-146		33,	1-24 . . .	21.22 . . .	106.107	
50,	1-11 . . .	52.53 . . .	146		34,	1-17 . . .	70.71 . . .	166-168	
51,	1-23 . . .	53.54 . . .	146-148		35,	1-10 . . .	71.72 . . .	168.169	
52,	1-15 . . .	54.55 . . .	148.149		36,	1-22 . . .	26.27 . . .	112.113	
53,	1-12 . . .	55.56 . . .	149-151		37,	1-9 ^a . . .	27 . . .	113	
54,	1-17 . . .	56.57 . . .	151.152		9 ^b -21 . . .	27, l.22 . . .	114.115		
55,	1-13 . . .	57.58 . . .	152		22-32 . . .	28 . . .	115.116		
56,	1-12 . . .	60.61 . . .	153.154		33-36 . . .	27.28 . . .	115, l.13		
57,	1-21 . . .	61.62 . . .	154.155		37-38 . . .	27, l.14 . . .	113.114		
58,	1-14 . . .	62.63 . . .	156-158		38,	1-20 . . .	28-30 . . .	116-119	
59,	1-21 . . .	63.64 . . .	158.159		21.22 . . .	29, n. ^a . . .	116, l.43		
60,	1-22 . . .	64.65 . . .	159.160		39,	1-8 . . .	30 . . .	119	
61,	1-9 . . .	65.66 . . .	160.161		40-55:	38-58 . . .	126-152		
10 . . .	67, l.15 . . .	161.162			40,	1-5 . . .	38, l.2 . . .	127.128	
11 . . .	66, l.18 . . .	—			6-8 . . .	38, l.23 . . .	128, l.9		
62,	1-12 . . .	66.67 . . .	161		9-11 . . .	38, l.12 . . .	128, l.4		
63,	1-6 . . .	67 . . .	162.163		12-19 . . .	38.39 . . .	128, l.23		
7-19 . . .	72.73 . . .	169-171			20-31 . . .	39.40 . . .	129		
64,	1-11 . . .	73 . . .	171.172		41,	1-5 . . .	40 . . .	129.130	
65,	1-25 . . .	67-69 . . .	163.164		6.7 . . .	39, l.14 . . .	128, l.49		
66,	1-5 . . .	69 . . .	164		8-29 . . .	40.41 . . .	130.131		
6-16 . . .	69.70 . . .	165			42,	1-25 . . .	41-43 . . .	131-133	
17-18 ^a . . .	69, l.26 . . .	164.165			43,	1-28 . . .	43.44 . . .	133-135	
18 ^b -24 . . .	70, l.14 . . .	166			44,	1-28 . . .	44-46 . . .	135-139	

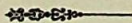

6. Index

TO CHAPTERS AND VERSES OF MASORETIC TEXT
WITH CORRESPONDING PAGES OF TEXT AND NOTES IN PRESENT EDITION.

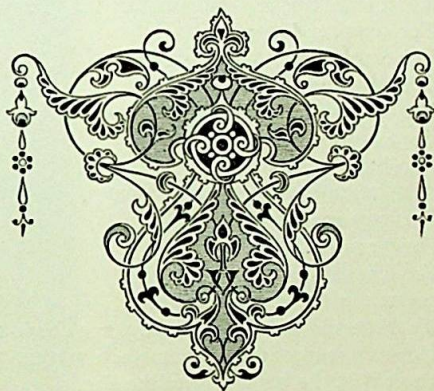
אל	CC.	VV.	PP.	NOTES: PP.	אל*	CC.	VV.	PP.	NOTES: PP.
	15,	1-9	31	119.120		1,	1-28	23.24	109-111
	16,	1-14	32	120.121			29-31	10	91
	17,	1-14	9	90.91		2,	1	1	91
	18,	1-7	22.23	108.109			2-4	10	92
	19,	1-25	59.60	152.153			5-22	1.2	79-81
	20,	1-6	14	98		3,	1-26	2	81.82
	21,	1-10	34	122.123		4,	1-6	3	82.83
		11-17	32.33	121.122		5,	1-7	3	83
	22,	1-14	24.25	112			8-25	3.4	83.84
		15-25	22	108			26-30	5 ^{b**}	85
	23,	1-18	10.11	92-94		6,	1-13	5.6	85.86
	24,	1-23	74	172		7,	1-25	6.7	86.87
	25,	1-5	76, l.18	174		8,	1-23	7.8	87.88
		6-8	74 ^b	172		9,	1-6	8	88.89
		9-11	76, l.29	174.175			7-20	4.5 ^a	84.85
		12	75, n.7	175, l.2		10,	1-4	5 ^b	85
	26,	1-19	75.76	173.174			5-15	11.12	95.96
		20.21	75, l.1	172, l.50			16-34	12.13	96
	27,	1	75, l.6	—		11,	1-16	13.14	97
		2-5	77	175		12,	1-6	14	97
		6-11	75, l.14	172.173		13,	1-22	35.36	123.124
		12.13	75, l.7	—		14,	1-23	36.37	124-126
	28,	1-6	9	91			24-27	12 ^b	96
		7-29	14.15	98.99			28-32	11	94.95

* The first column gives the chapters and verses of the Masoretic text, the second the pages of the present edition, and the third the pages of the Critical Notes.

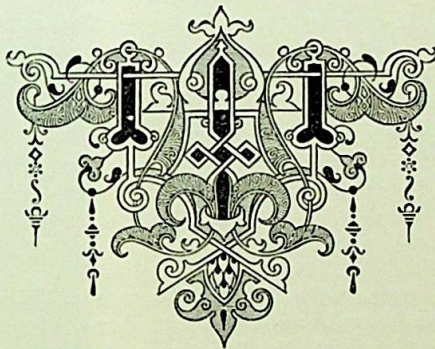
** a and b after the number of a page mean right and left columns, respectively.

PP. LL.	CC. VV.	
98, 17	(20, 4)	For (5), in the margin, read (4).
	33	(28, 7) For (8), in the margin, read (7).
100, 2	(29, 1)	For the "(", before DELITZSCH, substitute ";
101, 30	(10)	For את הנביאים read אתהנביאים.
102, 11	(30, 4)	For 3 read 2.
	20	(5) For ש read ש. [ש <i>present</i> , however, may have been originally = ש <i>sheep</i> ; cf. هديّة. — P. H.]
106, 27	(32, 19)	Insert] after πεδουθ.
107, 24	(33, 18)	For אינהוּ פִּנְדָּיִים אִיהָ read אִיהָ פִּנְדָּיִים.
108, 5	(22, 5)	For 15 ^a read 15 ^b .
	(8)	For 15 ^b read 15 ^a .
109, 43	(1,12-14)	For היא read הִיא.
110, 52	(5)	Prefix asterisk connecting with that in l. 5.
111, 3	(7)	Insert) after <i>ad. loc.</i>
112, 9	(22, 5)	The marginal figure (5) should stand before l. 9 (ני חויון 5).
	29	(6) For WINKLER read WINCKLER.
116, 12	(37, 27)	For ושנפה read ושנפה, with צרי.
118, 27	(38, 15)	For שנותי read שנותי.
132, 29	(42, 20)	For eyes where read ears were.
	43	(21) For ויאדיר read ויאדיר.

Notes אל
PP. LL. CC. VV.
158

- At noon-tide we are like the night-owl, we resemble the screech-owl*
cf. Deut. 14, 16; Lev. 11, 17. 18. Observe that in v. 11 other animals
are compared. Cf. CHEYNE, *Expositor*, May 1899.
- 160, 3 (60, 5) אל המון עמים. Parallelism requires המון יום אל.
אל חיל נזים יבאו אל. Rather קהל נזים יבוא (Gen. 35, 11). 5
- 164, 32 (66, 1ff.) "The passages [66, 1-4. 5. 17. 18^a (23 f.)] can only have reference to
the Samaritans" (DILLMANN-KITTEL). KÖNIG (*op. cit.*, p. 201) dis-
putes this; also GRESSMANN (*op. cit.*, p. 25).
- 165, 46 (11) זיו in ויש 50, 11; 80, 14 is corrupt. "There may indeed have been a
(late) Heb. word זיו *small creatures*; cf. Talm. זיו *a mite* (in lentils), 10
Ass. *zizānu* 'an animal like a locust' (DEL. *Assyr. Dict.*, p. 252^a).
But this word is too mean to be genuine here" (CHEYNE, *Psalms*²,
on ψ 50, 11). Read עצי in ψ 50; שרץ in ψ 80, 14.
- (13) אל. Read certainly שלום. וברב שלום. Cf. 54, 13; ψ 37, 11; 72, 7.
169, 30 (35, 9) אל פריץ חיות and יעלנה. Read probably חיה הארץ and תעלנה, that 15
is, *No wild beast will come up thither*. המצא in the gloss is there-
fore natural.
- 170, 53 (63, 18) אל למצער ירשו עם קדשך אל. KÖNIG (*op. cit.*, p. 200) thinks the *short space*
is the time of the Exile. SELLIN (*Serubbabel*, p. 83) thinks למצער
proves that a date as late as Artaxerxes Ochus is impossible. Be- 20
fore reading this, I had studied the passage with a view to its
emendation, and arrived at this result. Read:—
למה ירמסו רשעים למה משכנתך *Why do the ungodly trample Thy dwelling-place?* GES-
BUHL¹³ 476^b, למה צערו רשעים.

Notes **¶**
PP. LL. CC. VV.
127

in the Psalter; nor can the tendency represented by SELLIN, KITTEL, and BERTHOLET be a permanent one. Neither Is. 53 nor ψ 22 can refer to any other personality but the complex, imagined personality of the association of zealous worshippers of JHVH.

SELLIN, however, has more to communicate than a doubtful 5 though brilliantly defended theory respecting Zerubbabel. His theory of Is. 40-55 deserves careful consideration. The Prophecy of Consolation (*Comfort ye, comfort ye my people*) was written, he thinks, after the overthrow of Zerubbabel, and the passages which have been thought to plead irresistibly for an earlier origin at Babylon, 10 are quotations. The author of Is. 40-55 began his career, in fact, by prophesying, at Babylon, the wonderful successes of Cyrus. The contents of these prophecies are the *former things* (ראשונות) which are again referred to, and the *new things* (חדשות), which are con- 15 trasted with those, are the glorification of Israel through Zerub- babel. The prophecies of these *new things* should still be ful- filled, not as the author had hoped, but in and through his violent death (his cross is read in Is. 53, 9), which was a true martyr- 20 dom. Compare Tertullian's saying, *Semen est sanguis Christianorum*.

The following passages in cc. 40-48 are, according to SELLIN, *certainly Babylonian*: — 40, 18-20; 41, 2-4. 6-8 (17-20?). 25; 42, 14-16; 43, 1-8. 14; 44, 9-11. 26-28; 45, 1-13; 46, 1. 2. 6-8. 10^b. 11; 48, 14 (20f.?). To examine these passages anew, would take too long. Whether SELLIN has adequately realized the corruptness of many passages 25 of Is. 40-66, is to the present writer doubtful. There is also an important section on cc. 63-66. The destruction of the Temple spoken of is an event which occurred in the time of the Messiah Zerubbabel. Here, too, it is doubtful whether SELLIN has always gone deep enough in his corrections of the text.* 30

52 (40, 2) **¶** צָבָאָה **¶**, is specially doubtful. The parallel passages Job 7, 1; 14, 14 (צָבָאָה *time of hardship?*) are suspicious. For צָבָאָה read certainly עֲצִיבָה; cf. 14, 3. So, too, correct in Job 7, 1; 14, 14. Read Is. 40, 2^{b,c} thus: —

כי השלים עֲצִיבָה כי השבית עִבְרָתָה 35
כי לקחה מִיַּד יְהוָה יְשִׁלְמִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ
*That He has brought her anguish to an end,
Caused her servile toil to cease,
That she has received from JHVH's hand
Full retribution for all her sins.* 40

¶ מִשְׁנָה is very suspicious. The usual interpretation requires מִשְׁנָה (Jer. 16, 18). Cf. Is. 14, 3. 4.

129, 50 (41, 2) **¶** וְרָחֵץ צְרִיק seems to be dittogram of וְרָחֵץ.

130, 6 (4) **¶** רָאשׁ read מַדְרוֹת רָאשׁ; קְרָאָה מַדְרוֹת רָאשׁ comes from a dittographed 45
Metre and sense gain.

131, 36 (42, 6) **¶** לְבָרִיתָ עִמָּם. Read לְחַפְאֲרֵיתָ עִמָּם as a *glory of the peoples*; so, too, 49, 8. Many cases of such shriveled-up words exist.

—

* A word of praise may also perhaps be permitted to the progressive spirit of Prof. GEO. A. SMITH's article *Isaiah* in HASTINGS' *Dictionary of the Bible*, vol. 2 (1899). On all the above works, and also on LEY's dissertation on the Servant of JHVH (with metrical analysis) in *Theol. Studien und Kritiken*, '99, pp. 164 ff. see KÖNIG, *The Exiles' Book of Consolation*, translated by Rev. J. A. SELBIE (Edinburgh, 1899).

Notes **Al**
PP. LL. CC. VV.

95, 53 (10, 13) **Al** ואוריר כאביר יושבים **Al**. **S**'s suggestion of ערים may be right, but I am more disposed, following numerous analogies, to correct אביר into בריחי, and to supplement in accordance with Is. 45, 2. The sense at any rate is suitable. Read therefore perhaps:—

ואֶרֶץ בְּרִיחֵי בְרוֹל

5

ודלתות נחושה שברתי:

And I shattered bars of iron,

And doors of bronze broke I in pieces.

Cf. 45, 2; **Al** 107, 16. אוריר may have become corrected into יושבים; somewhat less obviously, ארץ into אוריר. [Instead of אֶרֶץ we should perhaps, following Masoretic usage, point אֶרֶץ, and p. 12, ll. 7, 12, 10
יְאוּרִיד, יְאוּרִיד, יְאוּרִיד (cf. p. 95, l. 46); so, too, יְאוּרִיד, יְאוּרִיד, יְאוּרִיד (cf. p. 95, l. 46); so, too, p. 67, l. 35 (c. 63, v. 6) יְאוּרִיד; see GES.-KAUTZSCH § 53, n; 72, aa, Oxford Translation, p. 150 below and p. 209, l. 3].

96, 24 (18) **Al** כמסס נסס. HALÉVY emends כניצץ נצץ = כניסס נסס (*Revue sémitique*, 1898, 382). Certainly מסס might come from ניצץ (מ = ני; cf. above, p. 195, l. 4); but if this be so, ניצץ itself must be corrected into נעצוץ *thorns* (see note on ניצוץ, I, 31, p. 91, l. 46). 15

43 (32) Read: **Al** [בגניב] ענת אלהים] יעמד ינפף ירו הר באתציון. *On the hill of God he takes his stand, shaking his hand against the mount of Zion's people.* **Al** נבעת = עור בנב **Al**; נבעת = אלהים = היום **Al**; נבעת = ת. (עור **Al**) = ת. נבעת, at the end of this verse, should be נבעת אלהים; this was a marginal correction of **Al** עור היום בנב **Al**. The existence of a city called *Nob* near Jerusalem is problematical. I shall return to the questions connected with *Nob* elsewhere. 25

97, 26 (11, 11) **Al** מְתֵתִים. Almost if not quite certainly read מְתֵתִים. The names go in pairs; therefore CORNILL's identification of חמת with אחמתא = *Ecbatana* is unsuitable. 25

38 (15) **Al** בעקים רוחו. Read ברוח קרים *with an east wind*. See Ex. 14, 21. The error is one of a class largely represented. 30

107, 17 (33, 14) **Al** ינור. Read perhaps ינעיר *will rebuke, or quell*.

19 (17) **Al** ארץ מרחקים מלך בפי **Al**. in the following line, are certainly wrong. The variations of commentators might of themselves suggest this. See CHEYNE's article on this passage, *Expository Times*, Dec. 1898, p. 141. Read:— 35

מכלל יפיי תחוינה עיניך

תראינה עירי מיחמדיה

The Perfection of Beauty thine eyes will behold;

They will see the city of thy choice treasures.

It is Jerusalem which is referred to; **Al** 48, 3, 13ff. is strikingly 40
parall. יפייפת in **Al** 45, 3 also is corrupt. For the first line cf. **Al** 50, 2 (Lam. 2, 15). MARTI assents to this view.

108, 7 (22, 15^b) **Al** אשר על בית **Al**. אשר should perhaps be אשר; cf. KLOSTERMANN on I Kings 4, 5, 6, and note that כהן should be שר (CHEYNE, *The Priesthood of David's Sons* in *Expositor*, June, 1899). 45

109, 19 (18, 4, 5) The text has been smoothed by an editor, but the improbabilities are not inconsiderable. Read probably:—

* * * * * כי כה אמר יהוה אלי

אשקמה ואביטה יכורים להראות אבנים ולעלות חרצנים

כי לפני חרצן כהם פרח ובטר נמל יהיה נצה

50

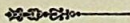
*For thus said JHVH to me, * * * * I will be still and look out, like the vine-dresser, for the appearance of the fresh growths and for the coming up of the young sour grapes. Before the young*

3. List of Prophecies

		<i>Heb.</i> PP.	<i>Eng.*</i> PP.
1. Genuine Prophecies of Isaiah.			
⋈: PROPHECY 1: (First Collection of Isaiah's Prophecies).	Ⓜ	1-3	1-4
	CC. VV.		
1. The Impending Day of JHVH (<i>soon after B. C. 740</i>).	2, 1-5-10	1	1. 2
The same subject again (<i>from another poem</i>).	-11-17	1	2
Continuation of the first description.	18.19	1. 2	2
2. Fall of Judah; its cause indicated (B. C. 735).	3, 1-15	2	3
3. Punishment of the Proud Ladies of Jerusalem (B. C. 735).	16-24	2	4
4. Messianic Appendix (<i>post-Exilic</i>).	4, 1	3	4
	2-6	3	4
⋉: PROPHECY 2: Parable of the Vineyard (<i>ca. 735</i>).	5, 1-7	3	5
⋊: PROPHECY 3: Sixfold Denunciation (<i>ca. 735</i>).	8-25	3. 4	6. 7
⋋: PROPHECY 4: Successive Stages of the Judgment upon all Israel (735).	9, 7-20	4. 5	7. 8
	10, 1-4	5	8. 9
	5, 26-30	5	9
⋌: PROPHECY 5: (Second Prophetic Collection).**		5-8	9-15
1. Isaiah's Account of the Vision of his Consecration (<i>ca. 734</i>).	6, 1-13	5. 6	9. 10
2. Invasion of Rezin, and the Sign of Immanuel (734, <i>edited late</i>).	7, 1-16	6	10. 11
3. Fragments on the Havoc wrought by the Assyrians (<i>Date uncertain, partly recast by a late editor</i>).	18-25	6. 7	11. 12
4. Ruin of Syria and Ephraim (734).	8, 1-4	7	12

* The first column gives the numbers of chapters and verses of the Masoretic Text (Ⓜ), the second the corresponding pages in the present edition of the Hebrew text (*Heb.*), while the third refers to the pages of the English Translation of Isaiah in The Polychrome Bible (*Eng.*).

** Cf. English Translation, p. 209, l. 8.

PP. LL.

122 English Translation the *for* is better omitted.13 The fact that הִיאָ has been omitted in the Hebrew text, although *is become* is necessary in the English translation, might have been indicated by writing
• *is become*.30 *High heaven, like*123, 24 *far countries*125, 12 *slayers*

19 [B] might have been enclosed in ◡.

36 by *affrighting it, by scattering it, He contended* (RT *Thou contendedst*).

128, 5 [A] might have been enclosed in ◡.

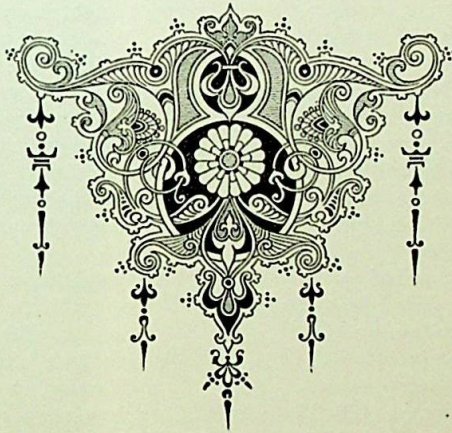
PP. LL.

121 ~~those who work righteousness, and who remember the ways Thou wouldest have.~~29 ~~wroth at our breach of faith, and we became guilty.~~ 5

30 Before l. 30 there might be a blank line; so, too, on the following page, before vv. 8. 10 (ll. 5. 11).

32 ~~our guilt carried us away;~~ 10 or the critical marks might be omitted altogether.122, 5 *And now, O JHVH, Thou art our father; {and the work of Thy hands are we all; || We are 15 the clay, and Thou our fashioner}.*10 More accurately: *for Thy people are we all;* but in the

In conclusion it might be well to add that our new English translation of Isaiah was all electrotyped, except the last three pages (pp. 126-128), when the General 20 Editor received the manuscript of the critical edition of the Hebrew text of Isaiah.

PP. LL.

- 93, 12 *she had been stricken to death*
 15 *with the wicked his tomb*
 18 *to humiliate him*
 19 *If he were*
 24 *from anguish his soul*
 25 *Would cause him to see*
light to the full
 31 *life-blood*
 94, 7 *the curtains stretch forth* (RT
let them stretch forth).
 17 *Thy husband; or might be*
omitted altogether.
 25 *In wrath*
 28 *Like the days*
 29 *As I swore*
 95, 2 *thy bases*
 The second hemistich, *and will*
found thee with sapphires; might
 have been printed in a separate
 line; so, too, ll. 4. 6.
 9 *Thou wilt be far*
 17 *to take a pledge*
 26 *might have been placed*
 96, 3 *to the people's* [before eat!
 20 *has gone forth*
 29 *And*

5 *Isaiah.*

- 98, 7 \square might have been added
 at the end of the line and
 8 {^a} after *weave it*
 .. enclosing *will be* might
 have been omitted; so, too, l. 9.
 9 *work for hire*
 19 *chieftains*
 20 *them*
 23 .. enclosing *to do* should have
 been omitted.
 33 Fresh paragraphs might have
 been begun with vv. 18. 19. 23.
 24 (ll. 33. 36; p. 99, ll. 9. 12).
 100, 1 *shall be accepted*
 12 *watchmen*^a and *how to give*
heed; }
 15 with \square or $\{$ at the end of l. 15.
 Blank lines might have been
 left before v. 11 and before
 57, 3. 6 (ll. 25. 30).
 21 | might have been inserted after
*taken,*⁴
 23 *in a straight path*
 26 *an adulteress and of a har-*
*lot.*⁶ | *Of whom &c.*

PP. LL.

- 85, 36 *Syenites*
 86, 10 Insert *Zion* after *thee* (see Eng-
 lish Translation, p. 211, l. 15).
 18 Another line of asterisks might
 have been inserted after l. 18, 5
 and then one blank line.
 20 A blank line might have been
 left before v. 21 (l. 24).
 25 For the gloss to *bereaved and*
unfruitful, see English Trans- 10
 lation, p. 211, l. 17.
 87, 2 *tyrants*
 30 *to revive*
 32 [^β] might have been inserted
 after *ear*, and 15
 33 \square after *disciple*, and
 34 ^β at the beginning of line 34
 might have been canceled.
 88, 15 *let him hearken*
 19 *set arrows aflame* 20
 31 *blessed him, and increase'd*
him
 33 A blank line might have been
 left before v. 3 (l. 33), also
 before vv. 4. 6. 7. 9. 12 (p. 89, ll. 25
 3. 10. 17. 25; p. 90, l. 1)
 34 *And makes her* \square $\{$ *desert like*
JHVH's garden, and her; } {wil-
derness like Eden;}; cf. above,
 89, 5 *nations* [p. 183^a, l. 32. 30
 6 *Suddenly will I bring near*
my redress, suddenly will my
deliverance go forth
 11 *to dust as by*
 16 *come to an end* 35
 27 *shatter and deal despitefully*
with
 90, 1 *thee. Who dreadest thou*
 21 *who can comfort thee?*
 30 The hemistichs might be trans- 40
 posed, thus:—
 {*Thou shalt not drink it again*},
the goblet of my fury; } \square ,
 91, 1 *of those who oppressed, and of*
those who afflicted thee, 45
 8 *captives*
 9 *thyself*
 23 *Behold, hastening*
 92, 8 *on his account*
 10 *Deeply marred* 50
 12 *as deep*
 19 *as a sprout from a root*
 30 *humiliated*

PP. LL.

- 81, 27 *Despite the vast number of thy spells* might have been enclosed in [], and
 28 [] inserted at the end of l. 28.
 82, 1 See English Transl., p. 211, l. 13.
 8 Before *counsels* we might insert *thy many*
 12 ° might have been inserted after *coming*.
 23 *-loins* [rightly,
 26 | might have been inserted after
 30 *declared*
 83, 5 *and thou, wilt thou not* (RT
 9 *in former times* you).
 12 *nor was thine ear opened* (↔,
 however, is doubtful in this case;
 see above, p. 143, l. 41).
 17 *am indulgent to thee*
 18 *gain of silver*
 20 *For my Name's sake*
 28 *has brought him*
 29 *to be known in Chaldea*
 31 *and ° made his way prosper*
 84, 6 The > at the end of l. 6 and the
 < at the beginning of l. 7 might
 have been omitted.
 13 [I should prefer to read: { *When*
through deserts He led them }
 || *they thirsted not* []. — P. H.]

Appendix.

- 19 To indicate the beginnings of second hemistichs || might have been inserted before *and listen*; so, too, in ll. 21. 23. 25. 26. 28. 30. 32; p. 85, ll. 1. 3. 5. 7; or those second hemistichs might have been printed in separate lines, indented.
 28 *was honored*
 85, 1 ^a might have been added to 5(5^a).
 3 ↔ might have been placed after *might (might ↔ be)*.
 Blank lines might have been left before vv. 5. 6 (ll. 1. 5) as well as before vv. 2. 4 (p. 84, ll. 23 and 30).
 18 *And ° form thee, and ° set thee*
 30 *all ° mountains a road, and ° causeways*
 35 For *these* from it would perhaps be more accurate to read *these* from

PP. LL.

- 75, 24 *his enchanters*
 28 ° might have been inserted after *smith* to indicate omission of מַעֲדָר.
 76, 2 ° might have been inserted before *he reared up*.
 7 ^a into; cf. l. 13.
made it into an image, and bowed down to it might have been printed as a separate line. 10
 10 *upon the coals thereof*
 13 *into an image, and bows down to it*;
 18 *are bedaubed*
 77, 6 *who was with me?* 15
 11 *servants*
 13 {^β might have been inserted before *and of the Temple*: and
 14 } after *laid!*
 16 *of the land*. 20
 19 ^a might have been added to 28 (28^a)
 20 For ^β at the end of this line we might substitute []; see above, l. 17. 25
 26 *ways*
 29 A blank line might have been left before v. 3 (l. 29).
 34 We might read 28^{bβ} *who says of Jerusalem: Let it be built!* 30
 (omitting the following words *and of the Temple: Be thy foundations laid!* Compare above, l. 24.
 78, 6 Blank lines might have been 35
 left before vv. 6 and 8 (ll. 6. 12), and the six lines of v. 8 might have been somewhat indented.
 15 *bear the fruit of*
 21 *his work: Thou hast* 40
 26 *will ye question me!* [] and &c.
 27 *hands*{^β}
 79, 19 Blank lines might have been left before vv. 20. 22 (ll. 19. 28).
 34 See English Translation, p. 211, 45 line 11.
 80, 24 ° enclosing *There it stands* might have been omitted.
 39 *discouraged ones*
 81, 10 *Irreversible vengeance will I* 50
take; || says | our redeemer;—
 18 *perpetually;*
 25 *shall they come upon thee,*

PP. LL.

- 24, 25 Blank lines, to indicate the beginnings of the stanzas might have been left before vv. 3. 5. 7 (ll. 9. 15. 21).
- 25, 10 Verse 13^a might have been printed as one line.
- 18 *make men cross it dry-shod.*
- 27 *Thy wrath turn^{ed} away, and Thou didst comfort me* (RT *May Thy wrath turn away and Thou comfort me*).
- 26, 8 [*Inhabitants of* might have been inserted between *O* and *Zion*, and then *you* substituted for *thee* in next line. — P. H.]
- 29, 9 *Arial, Arial*; so, too, ll. 13. 14; see, however, above, p. 177, l. 21.
- 10 *Arial*.
- 14 Lines 14. 15 might have been printed in one line; so, too, ll. 17. 18 (v. 4).
- 30, 3 *Stupefy yourselves*
- 5 *Be drunken, but not with wine; stagger, &c.* (RT *they are drunken, they stagger*).
- 32, 25 *as a testimony*
- 33 *the quelled*
- 33, 29 *O ye people in Zion, who dwell &c.*
- 34, 2 *to the right*
- 35, 14 *And* at the beginning of the line might have been omitted; cf., however, above, p. 177, l. 30.
- 30 Line 30 might have been preceded by a line of asterisks.
- 36, 7 *their* (RT *your*)
- 8 *for them*
- 25 Blank lines, to indicate the beginnings of the stanzas might have been left before vv. 3. 6. 7 (after ll. 25. 31. 37).
- 37, 30 *And the land of gardens will &c.* (cf. preceding line and p. 22, l. 29; p. 57, l. 4).
- 38, 17 There should be a blank line before v. 3 (l. 18).
- 20 *And booty is gathered up as by &c.*
- 39, 13 *The far-off hear what I have done* (RT *Hear, ye that are far off*), *And the near acknowledge my heroic might.*
- 26 ^β might have been enclosed in

PP. LL.

- 16, 20 [*mighty*].
- 22 The asterisks * * * might have been printed in a separate line.
- 17, 4ff. *the proud coronet . . . rich valley* as well as ll. 13-15 might have been spaced to indicate the refrain.
- 6 For *which crown* read *o crown-ing*; so, too, l. 15.
- 11 A blank line might have been left after line 11.
- 14 *And*
- 17 For *which as* read *o As*, and substitute a colon for the comma at the end of the preceding line.
- 15
- 18, 24 *Wail . . . destroyed* (v. 1) and l. 25 on the following page (v. 14) might have been spaced to mark the refrain.
- 28 Insert *o* before *on many waters*.
- 20
- 30 For *Shihor* (so RV) it would have been more consistent to write *Sihor* (so AV).
- 19, 8 *crowned*
- 14 . . . might have been substituted for *like the Nile*; see, however, above, p. 177, l. 9. [ed.]
- 18 *Sabaoth* should have been omitted.
- 19 For *virgin* read *o maiden*.
- 20 [] *Arise, pass over to* [*Chittin*],
- 30
- 24 * * * * might have been inserted at the beginning of this
- 20, 2 *to her hire* [line.
- 10 *words*
- 21, 7 *of* 35
- 22 [I should prefer to read *out-number those of* ^β*Samaria* with note ^β *Jerusalem and*. — P. H.]
- 25 *He*
- 32 . . . might have been inserted after *down* 40
- 33 * * * * might have been inserted after *enthroned*
- 23, 21 | might have been inserted before *the foe* 45
- 25 * * * * might have been inserted at the beginning of the line.
- 30 *people*. A blank line might have been left after this line.
- 24, 16 *girdle* 50
- 25 *His hand to the basilisk's den* (with *o* instead of *o*) might have been printed in a separate line.

CC. VV. PP. LL.

22, 6 (45, 30) For *with troops of men, horsemen* read *with troops of horsemen in double rank* [112, 27; contrast 122, 51]

2 Isaiah.

- 37, 38 (49, 24) For *in the house of . . . his god, his sons Adrammelech and Sharezer* read *in the house of his god* {Adrammelech}, *his son* [I Sharezer &c., or read as proposed, but with *Merodach* for Adrammelech [113, 45; 114, 6] 5
- 38, 9 (52, 22) For *Miktam* read *Prayer* [117, 8]
- 14 (53, 7) For *JHVH be careful for me, be Thou my surety*, read *Be attentive to me and answer me* [118, 19] 10
- 15 (9) For *object against Him, when He Himself has done it* read *return shall I make to Him, seeing He has delivered* [118, 26]
- 16 (11) For because of the bitterness read *I will give thanks to Him throughout my years because of the healing* [118, 27] 15

3 Isaiah.

- 15, 7 (56, 5) For *the abundance which they have gotten* read *the remainder of the wealth* [120, 13]
- 16, 1 (12) For *Send ye the presents for the ruler of the land* read *They send the messengers of the land* [120, 27]

4 Isaiah.

- 13, 10 (61, 7) For *The heavens and the Orions thereof* read *The Bear, the Pleiades, and Orion* [124, 8. 10] 25
- 16 (27) Rearrange v. 16 thus: — [Their wives will be ravished], and their children dashed in pieces before their eyes; The city will be taken, and their houses will be spoiled []; cf. p. 124, l. 14.
- 22 (62, 7) For *howl to each other* read *dwell* [124, 23]
- 14, 21 (63, 35) For *the face of the world* read *it*^a, with the gloss ^a*the face of the world* [126, 8]
- 40, 20 (66, 6) For read *A sherbin-tree and an elm he chooses*; or better still, transpose the two hemistichs, thus: — [An undecaying wood he chooses, {a sherbin-tree or an elm}] [129, 15] 35
- 41, 25 (69, 25) For *I roused up one from the North, and he came*, read *I roused him up from the North*; [130, 46]
- (21) For *one who calls upon my Name* read *I called him by his name* [130, 43]
- 42, 18 (71, 23) See new translation of ll. 23-27 (vv. 18-20) above, p. 132, ll. 28-36. 40
- 21 f. (28 ff.) For *to make His instruction great and glorious, Yet it is still a people* read *to magnify the Law and its illustrious ones; but, lo, the people are* &c. [132, 48]
- 43, 3 (72, 21) For *Egypt* read *Muṣr* and for *Ethiopia* read *Cush* [133, 17]
- 14 (73, 25) For *Babylon, read Evam, and rouse up my heroes, all of 45 them, And the Chaldeans * * * * and I still their joyous shouts with sighs* [134, 50]
- 22 (74, 8) For *nor* ° read *nor* [135, 12]
- 44, 12 (75, 28) For *prepares it over the burning coals, and with hammers fashions it, He prepares it with his strong arm* read *cleaves it* (the 50 glowing metal) *with a cutting instrument*; *With hammers he fashions it, with his strong arm he prepares it* [136, 40]

CC. VV. PP. LL.

- 9, 6 (15, 2) For *Father of Spoil* read *Father of Glory*; see p. 210, ll. 3-10 of the English Translation [89, 22]
- 1, 30 (17, 30) For *ye* read *they* [91, 40]
 (31) For *garden* read *wine* [91, 41]
- 31 (32) For *The strong man will become tow, and his work a spark*, read 5
The sun-pillar will become tow, and his Baal thorns [91, 44]
- 23, 1 (18, 24) For *your fortress* read *your haven* [92, 40]
- 10 (19, 14) For *Pass through thy land, like the Nile; O people of Tarshish, there are no more . . .* read *Pass over to the land of Egypt, ye ships of Tarshish; there is no haven any more* [93, 15] 10
- 14 (25) For *fortress* read *haven*; so, too, footnote a, 23, 4^a [92, 42]
- 14, 30 (20, 15) For *on my meadows* read *on my mountains* [94, 41]
- 10, 18 (22, 31) For *like a sick man who pines away* read *like melting wax*
- 11, 1 (24, 4) For *bear fruit* read *spring* [97, 1] [96, 23]
- 3 (33) For *and he will find a sweet savor in the fear of JHVH* read *and 15*
He will cause the fear of JHVH to rest upon him [97, 9]
- 7 (21) For *graze* read *become friends* [97, 23]
- 20, 3 (26, 16) For *Egypt and Ethiopia* read *Muṣr and Cush*; so, too, ll. 17. 18.
 19. 20 (vv. 4. 5) and in the heading, l. 11 [98, 8]. Cf. 45, 14.
- 28, 15 (27, 29) For *overwhelming scourge* read *o flood* [98, 43. 47] 20
- 29, 1 (29, 9) For *Ariab* read *Uriel*; so, too, ll. 10. 13. 21. 26 (vv. 2^a. 6. 7), and
 in the heading, l. 7; but not in l. 14, v. 2^b [99, 48]
- 22 (31, 19) For *who freed Abraham* read *who delivered him out of the womb*
 [101, 50]. Cf. Coran 16, 78; JAOS 16, p. cvi below.
- 30, 4 (32, 5) For *his vassals, the princes are in Zoan, and his messengers go 25*
as far as Hanes read *the princes of Judah encamp in Zoan, and the messengers go as far as Tahpanhes* [102, 11]
- 15 (33, 12) For *turning* read *sitting still* [103, 24]
- 31, 1 (35, 14) For *And who rely on horses, and [] on chariots because they are 30*
many, And [who trust] in horsemen &c. read *And who rely on Cush, And who trust in chariots because they are many, and in horsemen &c.* [105, 5]
- 32, 14 (37, 23) For *flocks* read *asses of the desert* [105, 49]
- 33, 18 (39, 27. 34) For *Where is [] * * * * ?* and for *[he who counted the towers]*
 read *Where are the tablet-writers? where are the measuring clerks?* [107, 24]
- 21 (40, 5. 6) For *There have we the river of JHVH, In place &c.* read *For a glorious name shall we have, A place &c.* [107, 43]
- 23^b (13) For *spoil in abundance be divided* read *the blind divide spoil in abundance* [107, 49] 40
- 22, 15^a (21) See *Corrigenda*, English Translation, p. 211, ll. 6 ff. [108, 9]
- 18, 1 (41, 24) For *the shrill buzzing of insects' wings*, with the footnote a
which is beyond the rivers of Cush read *winged boats, land-which rivers cut through* [108, 40]
- 2 (29) For *far and wide, a nation of sinewy strength, and victorious 45*
read and renowned, a nation of glory and fame; so, too, p. 42, l. 20, v. 7 [108, 41]
- 1, 4 (43, 5) Read *spurned*^a, and place ^a*gone back in estrangement* as gloss at foot of page [110, 4]
- 5 (7) For *revolt more and more* read *bring more and more bitterness* 50
- 8 (15) For *besieged* read *forsaken* [110, 13] [110, 5]
- 22, 1 (45, 4) For *Vision* read *Hinnom*; so, too, l. 17, v. 5 [112, 9]
- 3 (11) For *All thine who were seized* read *all thy strongest* [112, 8]

Appendices

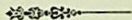
1. Translation of New Emendations.

THE ENGLISH Translation of Isaiah in The Polychrome Bible was issued in December, 1897. The interval between the appearance of the translation and the publication of the Hebrew text has been utilized for a careful revision of the Hebrew text (with special reference to the metrical arrangement of the poetic sections) and the critical apparatus, which has yielded a number of additional emendations. These have not been given in the Hebrew text but have been recorded in the Critical Notes, as Postscripts (P. S.) enclosed in brackets. As to the colors, no changes have been made except in the following four passages, *viz.* (a) *השכן בהר ציון* *who dwells on Mount Zion*, at the end of 8, 18, has been printed in LIGHT BLUE as a later, editorial addition; so, too, (b) 40, 20; (c) 42, 19, and (d) 54, 17^b, while 45, 10 has been printed as a gloss at the foot of the page.

The words of the Hebrew text modified by new emendations are enclosed in *⋄*. A few fresh corrections will be found in the *Addenda* on pp. 194 ff.

The passages of the Translation affected by these additional emendations (apart from the *Addenda* on pp. 194 ff.) are as follows:—

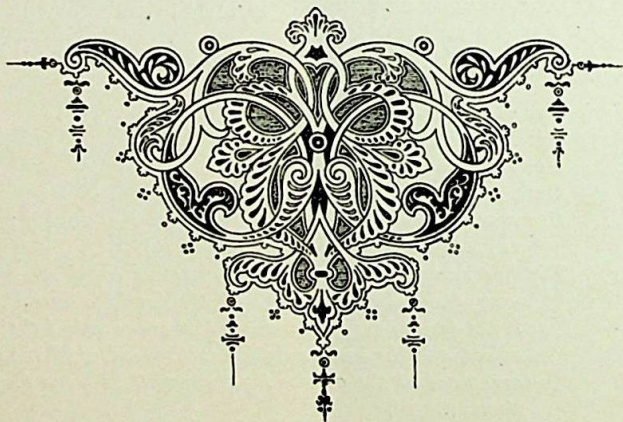
CC. VV. PP. LL.	1 Isaiah.	[p. 80, l. 18.
2, 10 (2, 4)*	For <i>splendor</i> read <i>dread</i> (so, too, vv. 19, 21, ll. 30, 35); <i>cf.</i> above,	
16 (20)	For <i>stately vessels</i> read <i>costly thrones</i> [80, 47]** <i>Cf.</i> p. 194, l. 5.	
3, 3 (3, 6)	For <i>captain of fifty</i> read <i>captain of the armed men</i> [81, 22]	
7 (14)	For <i>physician</i> read <i>ruler</i> [81, 23]	25
8 (18)	For <i>eyes</i> read <i>face</i> [81, 24]	
5, 1 (5, 7)	For <i>On a hill that is fruitful and sunny</i> read <i>In the midst of a valley that is fruitful</i> [83, 15]	
7 (34)	For <i>bloodshed</i> read <i>clamor</i> [83, 21]	
17 (6, 23)	For . . . read <i>in their desert place</i> [83, 43]	30
	For <i>ruins</i> read <i>their ruins</i> [83, 49]	
(36)	Omit <i>β -kids</i> [83, 49]	
7, 25 (12, 14)	For <i>men will keep aloof from them for fear of</i> read <i>if thou wert to go thither, thou wouldst see</i> [87, 19]	
9, 5 (14, 31)	For <i>For every boot of the warrior whose tread resounds, and every war-cloak drenched with blood, will be burned up, will be the prey of the flames</i> read <i>For every shield the fire consumes, and the buckler defiled with blood, and the bow, the arrows, and the quiver together, will be the prey of the flames</i> [89, 12]	35 40

* The figures in parentheses refer to the pages and lines of the English Translation. The references to chapters and verses in the preceding column follow the Authorized Version, not the Hebrew text.

** These figures in brackets refer to the pages and lines of the Critical Notes on the Hebrew text.

- 25 (11) אַרְבּוֹת אֱלֹהִים. Obscure and probably corrupt. — The following verse in the Received Text is a misplaced gloss on 26, 5 (p. 75, l. 30).
- 27 (2) וְאָמַר + (25, 9); so DUHM. The introductory formula was early mutilated; cf. v. 6. חָמָד (32, 12); so HOUB., LOWTH, EWALD, DILLM., &c., with טו, some MSS, and the Soncino Bible.
- (3) פֶּן יִפְקַד עָלֶיךָ; cf. Num. 16, 29; Prov. 19, 23, where נִפְקַד means being *visited* by trouble without any special reference to a sin which required punishment. אֱלֹהִים points to יִפְקַד, which inevitably suggests JHVH as the subject (cf. 24, 21; 27, 1). It is only a step further to correct " into א, with old MSS of Tiberias mentioned 10 by Menahem ben-Serûq (DUKES, *Lit.-hist. Mittheil.*, 1844, p. 146), a few MSS of KENN. and DE R., and the Soncino editions; this reading is adopted by Rashi and mentioned by David Qamhi. Some old interpreters, however, read יִפְקַד, and explain עָלֶיךָ as = בּוֹל עָלֶיךָ (taking the suffix as plural; cf. עָלֶיךָ, 1, 30, as read and explained by Ibn Ezra, and see KÖNIG, ii, 1, p. 77); Joseph Qamhi held this 15 view. OORT and DUHM have lately revived it (save that the former prefers יִפְקַד), but take עָלֶיךָ = עָלֶיךָ = עָלֶיךָ. But the aim thus ascribed to JHVH seems hardly adequate to the solemnity of the context (DILLM.). RUBEN (*Crit. Remarks*, p. 18) corrects פֶּן יִפְקַד עָלֶיךָ, which goes along with the emendation לְבַקְרִים for לְרַעִים. 20 "The correcting letters בַּקַּר crept in after פֶּן, dislodged the letters מַל, and were afterwards changed into פַּקַּר." מַל in מַלְחָמָה are the *dislodged* letters referred to; חָמָד in the same word is a repetition of חָמָה which follows, and which should be pointed חָמָה.
- (4) אֱלֹהִים חָמָה. טו חָמָה; so HOUB., LOWTH, OORT, GRÄTZ, BREDEK. וְשִׁיתָ (as elsewhere). So LOWTH, BICKELL, with S3A, a few MSS, and the Soncino Bible.
- (5) אֱלֹהִים + יַעֲשֶׂה-לִּי שְׁלוֹמִים, an unimportant variant (BICKELL, DUHM).

- 26 dispensable. Hence HOUB., *clamant in angustia*. The *ץ*, he remarks, was omitted owing to its resemblance to *צ*. The above correction seems an improvement on this (cf. 65, 14). That *נ* and *ט* may be confounded graphically, needs no showing (see EUTING's Table of Semitic Characters, column *Old Heb. Seals*, in BICKELL's *Outlines of Hebrew Grammar* and comp. EUTING's *Übersicht der semit. Schrift* in ZIMMERN's *Vgl. Gramm. d. sem. Spr.*, col. *Siloah*). The sense obtained is just what is required; see next line. For *ץץ*, cf. *ψ* 44, 25. *ץ* is inserted in deference to a wise remark of DILLM.; it is supported by v. 9. We need not therefore, with KOPPE and DILLM., invent a noun *ץץ*.
- (17) *אל* + *תהיל*. Not expressed in *℣*, and metrically superfluous. A copyist inserted it to make vv. 17 and 18 correspond (DUHM).
- (18) The first two words of v. 18 belong, on metrical grounds, to v. 17^b (DUHM). *אל* + *כמו ילרנו רוח*. A most unpleasing gloss on the preceding two verbs (DUHM).
- (19) *אל* + *יהו* and *נבלתי* (read *נבלתם*, with *ס* and, probably, *ץ*; so GRÄTZ). Neither word is expressed in *℣*, *οἱ ἐν τοῖς μνημείοις* and *οἱ ἐν τῇ γῆ* being duplicate renderings of *עפר עפר*. FIELD's statements (*Hex.*, *l. c.*) require correction in three points. *℣*'s *ἀναστήσονται* corresponds to *יקמו* (see v. 14); *οἱ ἐν τῇ γῆ* is only one of two renderings of 'ש' *ע*; and *ΑΣ*, beyond reasonable doubt, gave futures, and not imperatives, where *אל* gives imperatives. *נבלתם* is a gloss on *מתהר*, designed to emphasize the resurrection of *bodies*; cf. *℣* *את הוא מתי נרמי* 20 *את הוא מתי נרמי* (*℣* perhaps, like *℣*, read *מתים*). The insertion of 'נ' in the text made a new verb necessary; hence *יהו*. Similarly DUHM. PERLES reads *נבלת*, but the evidence is adverse to a plural of 'נ'.
הקיצו ורגנו; so DUHM, with *ΘΑΣΘ*. *אל הקיצו ורגנו*.
- 25 Verses 1-5^a form a Psalm, and, as its style shows, a very late Psalm. Cf. SMEND ZAT '84, pp. 173ff.
- (2) *עיר*, presupposed by *℣Σ℣*. *אל מעיר*, a repetition from l. 3 (so HOUB., LOWTH, GES., DILLM., &c., some needlessly reading *העיר*).
- (2.5) *וירים*; so LOWTH, BREDENK., OORT, DUHM, with *℣* (*ἄσεβῶν*). cf. OLS-HAUSEN on *ψ* 54, 5, where the same confusion perhaps occurs.
- (3) *גורעה ומינה*, inserted conjecturally to complete the stanza, with *ץ* prefixed from v. 4 (BICKELL).
- (4^b.5^a) *אל* + *קיר: קחרב בעיון* (read *קר*). The first part of this gloss was recognized as a gloss by DILLM., who also accepts *קר* (with CAPELLUS, VITRINGA, LOWTH, OORT, GRÄTZ, BREDENK., DUHM). But on metrical grounds it is impossible to retain 'ב', and on looking closer one sees that the two clauses explain *מחרב* and *מחרב*, respectively, in line 3 of the fourth stanza. They are also connected in *ס*.
- (5) *וגאון*; so DUHM. Cf. 13, 11. *אל* *שאון*.
אל + *חרב בצל עב ומיר עריצים יענה*. A gloss presupposing the false reading *שאון*. *Song* = *noise*, as *proud* = *tyrant*. How does JHVH *put down the noise of the proud*? As heat is *put down* by the shadow of a cloud (alluding to the preceding line). So DUHM.
- 45 Verses 9-11 form a poem less regular than the preceding one, unlike which it was intended from the first to serve as a lyric illustration of cc. 24-27 (note *בהר הזה*, v. 10).
- (9) *אל* + *יהוה קינו לו*, a variant to *לו קי' לו* (DUHM).
- (10) *במי* (*במי*), Kthib. *במי* Q^ré, which many MSS and some editions (Sonc., Com-50 plut.) give in the text. *℣Σ* also read *במי*, but in combination with *מרכבה* (which is not favored by v. 11).

- posite chapter assumed its present form, as a link between the song in vv. 2-5 and the following prophetic fragment.
- + הַיָּמִים; cf. Eccl. 2, 16. A similar lacuna in 66, 18.
- (7) הַרְגִּינוּ; so LOWTH, EWALD, DILLM., &c., with \mathfrak{S} . \mathfrak{A} הַרְגִּינוּ (so GINSB.) or הַרְגִּינוּ (BÄR). The MSS and editions are divided. 5
- (8) This verse interrupts the context. The fem. suffix suggests that the city (v. 10) is the object of the verbs, and בשלחה that the passage is a gloss on גִּזְרֵי מַשְׁלַח, which was viewed as synonymous with 'מ' קָן (16, 2).
- בְּסִפְּתָהּ; 'ס (if genuine) is Pilpel from סִיפ (KÖNIG, ii, 1, pp. 657 ff.). So HITZ, EWALD, DILLM., &c. \mathfrak{A} בְּסִפְּתָהּ (cf. \mathfrak{C}). 10
- וְרִבְנָה; so OORT, DUHM, with \mathfrak{S} . \mathfrak{A} תְּרִיבְנָה, with ת for ר (a frequent error). הִנֵּה; so DUHM, but giving the word a wrong sense. Lam. 1, 5 should be compared, not 2 S. 20, 13, where (see KLOST., BUDDE) הִנֵּה is corrupt.
- (10) \mathfrak{A} וְנִכְלָה קַעֲפֵיהָ. But does this suit the image of the calves lying down? \mathfrak{S} presupposes a corrupt Hebrew text. 15
- 26 This chapter is a poem in four stanzas, each consisting of seven lines (DUHM), and each line its composed of two or three short $\kappa\omega\lambda\alpha$.
- (1) עֵיר עָרָה. The sense requires this. \mathfrak{A} עֵיר עָרָה.
- (3) \mathfrak{A} + שְׁלוֹם, by dittography. So BICKELL, DUHM. Cf. on 57, 18. Not expressed 20 in \mathfrak{S} .
- (4) \mathfrak{A} + בְּנֵה, a scribal error produced by בִּיהוּה in ^a (GRÄTZ). The *Beth essentie* should not stand before the subject. DELITZSCH appeals to $\psi\psi$ 55, 19; 68, 5. But both passages need correction (on the former see WELLM.; on the latter GRÄTZ). \mathfrak{S} simply has δ θεός. 25
- (5.6.7) \mathfrak{A} + יִשְׁפִּילָהּ — רָגַל — יָשָׁר, intrusive variants not expressed in \mathfrak{S} . So DUHM and, partly, BICKELL, GRÄTZ.
- (6) עֲנִיִּים; so $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$. Note הַלִּים at the end of the verse. \mathfrak{A} עֲנִי.
- (9) \mathfrak{A} + בְּלִילָהּ, which is unsuitable here (DUHM), and may have been introduced to provide a parallel for אֲשַׁחֲרֶךְ, taken in the sense of *seeking early*. 30
- \mathfrak{A} + בְּאֲשָׁר, a prosaic variant to כִּי, which overloads the stichus (DUHM). J. D. MICH. and OORT read בְּאֲזֹר, with \mathfrak{S} (cf. Hos. 6, 5), against which see SMEND, ZAT '84, p. 184.
- (11) \mathfrak{A} + יהוה, which has arisen by dittography (so, by implication, DUHM). קָנַאת עֲפָדָה; cf. ψ 69, 10. Note that צְרִיחָה follows. \mathfrak{A} קָנַאת עֵם, which is hardly parallel 35 to ברית עֵם, and must be incorrect. עַמְךָ may originally have been written 'עַמ.
- (12) יהוה, at the beginning of v. 12, must be transferred to v. 11 to equalize the lines (DUHM).
- (13) + גִּתְהֶלֶל, inserted to make sense, and to lengthen the stichus. DILLM.'s rendering of \mathfrak{A} is forced. 40
- (15) The writer is not a great stylist. There is no occasion (as SMEND admits) to prefix לִי. See English Translation. יהוה יִסְפָּתָה לְנוֹי + \mathfrak{A} . The opening words repeated contrary to metre with יהוה added for clearness (DUHM).
- (16) \mathfrak{A} + יהוה, metrically superfluous (DUHM). 45
- בְּקָרְנוֹ; so LOWTH, OORT, GRÄTZ, with some MSS of \mathfrak{S} together with *Compl., Ald.* (cf. $\eta\mu\acute{o}\nu$). \mathfrak{A} בְּקָרְנוֹ, \mathfrak{S}^{VA} ἐμνήσθη.
- עֲצָקְנוּ מִלְחָמָה כִּי מ' לָנוּ. \mathfrak{A} צָקְנוּ לְחַשׁ מ' לָנוּ, *i. e.*, according to \mathfrak{C} , they taught (lit. poured forth; cf. Deut. 32, 2) *secretly Thy Law (given) to them*. But, apart from other objections, there is no sound evidence for a 3 plur. perf. in נ (against 50 KÖNIG; see DRIVER, *Deut.*, pp. 106f., note). \mathfrak{S} ἐν θλίψει μακρῶ (read μακρῶ) ἢ παύσασθαι σου ἡμῶν, *i. e.*, perhaps, לָנוּ מ' לְחַשׁ (see OORT) At any rate, the confusion of לְחַשׁ and לְחָץ was paleographically of the easiest. But a verb is in-

64

[In antithetical statements the hemistichs are not unfrequently somewhat shorter. So we must arrange e. g. 45,7:—

יוצר אור ובורא השך
עשה שלום ובורא רע

In this way we obtain the regular five lines just as in the preceding four stanzas, 5 44, 24-45, 5. — P. H.]

- (8) +כי; so DUHM, with \mathfrak{C} . The hemistich gains, and the analogy of 63, 15. 16 (כי after הבט) favors the insertion.
- (9) \mathfrak{A} + ציין מרבר היתה + \mathfrak{A} . A variant to the first part of v. 9. לקללה; so DUHM, with \mathfrak{C} . \mathfrak{A} שָׁמָּה, to soften the expression (cf. on 49, 7). 10
- (10) מחמריו; so GINSB., with most MSS and editions, incl. *Complut.*, and \mathfrak{A} B. מחמריו, BÄR, with some MSS, incl. BÄR's Cod. Hieros., and \mathfrak{C} S. But everywhere else מחמר has plural suffixes. \mathfrak{A} + היה, to mark out מ as a sing. noun. 15

PROPHECY 16.

(24, 1-3; 4-23 + 25, 6-8 + 26, 20. 21; 27, 1. 12. 13; — 7-11; — 26, 1-19; — 25, 1-5^a; — 9-11; — 27, 2-5) 20

See *Intr. Is.*, pp. 145-162; OORT, *Theol. Tijdschr.* 20 (1886) pp. 166-194.

- 24 (2) נָשָׂה; so HOUB., DUHM, with many MSS and most good editions (incl. the Sincino Bible and *Prophets*, and *Complut.*). נָשָׂא, BÄR, GINSB., with the Masorah 25 and Qamḥi.
- (4) קָרוֹם עִם; so GUNKEL (*Schöpfung und Chaos*, p. 48). \mathfrak{A} קָרוֹם עִם.
- (6) הָרָוּ; so OORT, GRÄTZ. \mathfrak{C} πταχοῖ ἔσσονται, i. e. דָּלוּ (cf. \mathfrak{C} ψ 79, 8). \mathfrak{A} הָרָוּ burn, as in fever.
- (11) עָבְרָה; so HOUB., SECKER, LOWTH, OORT, GRÄTZ, PERLES, with (probably) 30 \mathfrak{C} S. \mathfrak{A} עָבְרָה, which would produce a striking, though somewhat unexpected, figure, if we were sure of the existence of the verb. Jud. 19, 9 needs correction (see MOORE *ad loc.*).
- (15) בָּאִיִּים; so LOWTH, J. D. MICH., HITZ., CHEYNE, BREDEK., OORT, GRÄTZ, with (probably) \mathfrak{C} . \mathfrak{A} בָּאִרִּים. WEIR, (יִבְרָר), cf. Esth. 10, 1. 35
- (16) מִכְּנָפוֹת; so \mathfrak{C} S, and ἄλλος in FIELD. \mathfrak{A} מִכְּנָף, the mark of abbreviation having been overlooked.
- (19) אָרָץ — רַע; so HITZIG, WEIR, BREDEK., OORT, DILLM., DUHM. \mathfrak{A} רַעָה — הארץ ה. ה is twice dittographed. [P. S. \mathfrak{A} פֹּרוֹךְ הַתְּפֹרָה. Better פֹּרוֹךְ הַתְּפֹרָה is rent, rent (cf. 1 K. 19, 11). In ψ 74, 13 40 \mathfrak{A} פֹּרוֹרָה is doubtful; \mathfrak{C} suggests פֹּרוֹרָה; cf. ψ 136, 13.]
- (22) אָסִיר הָאִסִּיר; so WEIR, DUHM. Cf. 33, 4. \mathfrak{A} אָסִיר אָסִיר (א is a ἄπ. λεγ.). Cf. a similar correction in 22, 17.
- 25 (7) הָלוֹט; so DUHM (see I S. 21, 10). \mathfrak{A} הָלוֹט (for the sake of an assonance).
- (8) \mathfrak{A} + בָּלַע הַמָּוֶת לְנֶצַח, a gloss (note the asyndeton), which gives a too narrow 45 explanation of the veil or covering. See DUHM. SMEND, too, inclines to this view (*AT Rel.*, p. 505); cf. *Intr. Is.*, p. 152. OORT, בָּלַע, following 1 Cor. 15, 54, which seems to be derived from some lost Greek translation, (VOLLMER, *Citate bei Paulus*, pp. 24ff.; cf. above, p. 171, l. 13).
- 26 (20) דַּלְתִּיךְ. So K^athib. Q^crê דַּלְתִּיךְ, which some MSS and editions have in the text. 50 See DILLM.
- 27 (6) The style shows that this is a gloss. Probably it was inserted when this com-

- 63 (19) ומעולם; so KLOST., with $\Sigma\Sigma\Sigma$. Probably this is correction enough. But see WEIR's remark on the Versions in *Proph. Is.* \mathbb{A} ומעולם.
- 64 (1) אש הקסים (5,24; 33,11); so KLOST. \mathbb{A} אש הקסים \mathcal{G} substitutes the figure of the wax in ψ 68,3^b; *i. e.* הקסים was written as 'המס', and the mark of abbreviation was neglected. Σ explains 'ה by ἐτάκη θάλασσα. The modern rendering (see DELITZSCH) is not traditional.
- מים תבעה-אש; so KLOST. \mathcal{G} κατακαύσει πῦρ τοὺς ὑπεναντίους. Θ (ἐτάκησαν) ὕδατα, ἐξέκαυσας πῦρ. \mathbb{A} מים תבעה-אש.
- (2) \mathbb{A} + גלוו הרים מפנייה הרים גלוו, repeated from v. 1 (\mathbb{A} 63,19). So OORT, LAGARDE, CHEYNE, DILLM., &c. 10
- (3) לא האזינה און (Job 13,1; Prov. 20,12); so DUHM, with 1 Cor. 2,9; Clem. Rom. 1,34,8; *Martyr. Polyg.* 2,3, passages which are evidently derived from the same source, and that source was not \mathcal{G} (*cf.* VOLLMER, *AT Citate bei Paulus*, p. 48; HATCH, *Bibl. Greek*, p. 203). \mathbb{A} לא האזינו (not enough for a hemistich). און might easily slip out before עין. 15
- אלהים ואתה יעשה \mathcal{G} και τὰ ἔργα σου ἂ ποιήσεις. \mathbb{A} מעשיך וגבורתיך תעשה. Since the preceding words DUHM emends it into ישע (*cf.* on 44,23 and ψ 22,32; 37,5; 52,11). The translator or paraphrast, a fragment of whose work is preserved in the passages referred to above, l. 12, boldly writes και ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, *i. e.* על-לב לא עלתה (*cf.* 65,17). Something like 20 \mathcal{G} 's version must be right; but τὰ ἔργα σου is too short. \mathbb{A} simply gives a *conjecture* based upon the fragmentary remains of the true reading.
- למחכה; so LOWTH, GRÄTZ, with $\mathcal{G}\Sigma\Sigma\mathcal{C}$. \mathbb{A} למחכה.
- לך for \mathbb{A} לו. Why DUHM leaves לו, I do not see.
- (4) לו פניעה; so GRÄTZ and (virtually) EWALD, KLOST. The wish that God would 25 descend to judgment involves the wish that He might meet righteous persons. That פנע is ever used in the sense of *succurrere* (DELITZSCH), is very doubtful. The second passage quoted (47,3) is corrupt. \mathbb{A} פניעה without לו. לו would easily fall out after לו.
- את-יש + \mathbb{A} . Not expressed in \mathcal{G} , as HOUB. pointed out. The joyful doing of 30 righteousness hardly needed emphasis here; nor is יש the verb that would have been chosen. But יש is not a late qualifying addition to פנעה (DUHM), nor yet a corruption of את (GRÄTZ), but a miswritten עש which, not to spoil the page, the scribe left standing.
- עשי; so DUHM, GRÄTZ, GUNNING, with $\mathcal{G}\Sigma$. \mathbb{A} עשה. 35
- בדרכיה וקרונה; so OORT, DUHM, with \mathcal{G} . \mathbb{A} בדרכיה וקרונה.
- במעלנו ונרשע; so WELLM. (DLZ, Aug. 2 '90), and partly DILLMANN. [J. KENNEDY, (*Expos. Times*, 8,44) prefers עולנו ונרשע *we dealt unjustly and became guilty.*] For other suggestions, see DILLM.-KITTEL. \mathbb{A} בקהם עולם ונרשע, \mathbb{M} for \mathbb{N} as in 63,7. Σ ἐπλανήθημεν, *i. e.* ונפשע, which GUNNING adopts (see \mathcal{G} Ezek. 33,12). 40
- (5) וגבל (*cf.* 1,30); so DUHM, KLOST. \mathbb{A} וגבל, "which cannot be explained from the ordinary phonetic laws" (OLSHAUSEN). *Cf.* KÖNIG, 1,381. $\Sigma\Sigma$ express וגבל; *cf.* \mathcal{G} 28,1.
- ועוננו BÄR, GINSB. Some MSS and editions יוני — (so v. 6).
- ישאנו; so DUHM, SIEGFR.-STADE, KITTEL, GUNNING. \mathcal{G} (οὕτως ἄνεμος) οἶσει 45 ἡμάς. \mathbb{A} ישאנו, implying that עוננו which precedes has a plural suffix. But עונים occurs nowhere, and the forms with plur. suffixes in Ezek. 28,18; Jer. 14,7; Dan. 9,13 are critically doubtful (see SIEGFR.-STADE, *s. v.* עון). Note עון in v. 8.
- (6) ותמוננו; so HOUB., LOWTH, EWALD, DILLM., &c. with $\mathcal{G}\Sigma\mathcal{C}$. \mathbb{A} ותמוננו. A few MSS with the *Soncino Bible* and *Prophets*, ותמוננו (Job 30,22), which DUHM prefers. 50
- עוננו BÄR, GINSB. See on v. 5 (l. 44 above).
- (7) The transposition of ומעשה ירך כלנו, as suggested by HAUPT, improves both metre and parallelism.

- 63 Brescia Bibles and some MSS have in the text; cf. *Taanith* 16^a. But לו צר produces the same awkward collocation of words as the Q^rè in 9, 2; 49, 5. And yet, לא צר cannot be called exegetically satisfactory. Hence SELWYN proposed to unite the two groups of letters, and read (with KENN. 107) לאֶצֶר, parallel to לְמוֹשֶׁעַ (*Horæ Hebraicæ*, 1860, p. 145 ff.). This is ingenious, but a much stronger 5 emendation is required. צר ומלאך (לא); so, after Bishop HORSLEY (died 1793) in his *Biblical Criticism* (published posthumously in 1820), OORT, BUDDÉ, DUHM, with 6 (οὐ πρέσβυς οὐδὲ ἄγγελος), restoring metrical regularity. צר ומלאך. In addition to other drawbacks, exegetical and metrical, this reading introduces a new composite expression, מלאך פניו, 10
- הושיעם; so BUDDÉ. Cf. Ex. 33, 14. הושיעם. 10
- (11) אל + משה עמו, on which WEIR long ago remarked (improving on a suggestion of GESENIUS): "A marginal gloss. *Moses* perhaps explanatory of *shepherd of his flock*, and *his people of his flock or within him*." עמו may also be a subject to 15 ויזכר (*Proph. Is.*). So also DUHM. But it is more natural to read עבדו with HOUB., LOWTH, GRÄTZ, BUDDÉ, following S, a very few MSS, and the Soncino Bible. (Cf. 6 פש 78, 71 and 80, 5 with BÄTHGEN's note). The words must however still be a gloss (on רעה צאנו). They are not expressed in 6. 15
- + שנות דר-נדר. Inserted, for metre's sake, from Deut. 32, 7, which seems to be alluded to. 20
- המעלה; so OORT, DUHM, KLOST., GUNNING, with 6S, and a very few MSS; 20 אל המעלה, against which DIEHL urges grammatical reasons (*Das Suff. 2 und 3 pl.*, pp. 40 f.), and which is produced by a false assumption that the historical reference must be the same as in v. 12. Note also בקרבו.
- רעה; so GES., EW., HITZ., &c., with 6SĀ and some MSS and editions including 25 the Soncino Bible of 1488 (but not the Soncino *Prophets* of 1486). רעי, BÄR, GINSB., DELITZSCH, with 3 and most MSS (including the best) and editions. There is the same difference of reading at Gen. 47, 3, where רעי is certainly right. Here however it is as certainly wrong. The את is the mark of the object, not the preposition. רעי is a correction in the spirit of I S. 12, 8; ψ 77, 21. 30
- (12) DUHM would excise עולם on metrical grounds. But the poet who is so irregular after v. 12 may be allowed a small irregularity before. See also the last half-line of the next stanza.
- (13) The transposition of במרבר כסום, as suggested by HAUPT, promotes both sense and metre. 35
- ולא; so DUHM, KLOST., GUNNING, with 6. אל.
- (14) וריות. Probably a circumstantial clause; the first half-line contained *Israel* or the like. אל רוח without ו. 35
- תניחנו; so EWALD, OORT, KLOST., with 6SĀ. Cf. ψ 143, 10. אל תניחנו, rather less suitably. Cf. on 57, 18. 40
- (15) אל + ותפארתה, an insertion produced by the vicinity of תפארת (v. 14, end). 40
- ונבוזתה; so LOWTH, KLOST., with 6SĀ, some MSS, and the Soncino Bible. אל ונבוזתה BÄR, GINSB., with most MSS. Some MSS and editions have וְהָ. The parallelism favors the singular.
- אלינא התאפק; so, in the main, OORT, DUHM. The words belong rightfully to 45 v. 16. 6 אלינו תת' (corrupted from אלינא?). אל, less suitably, אלי התאפקי.
- (16) ירענו — ירענו, so KLOST., GRÄTZ. אל ירענו — ירענו, an inconsistency in the tenses. 50
- (17) למען +; so DUHM, with 6, for the sake of rhythm.
- (18) ירשו אל; so DUHM, with 6. 50
- הרקקו; so LOWTH, KLOST., CHEYNE, OORT, GRÄTZ, GUNNING, with 6. עיר ק. 50
- עמ'ק. אל.

- 35 *Proph. Is.* is preferable to DUHM's (הנהגה אל' נקם נקם יבוא), which is bald and unrhythmical.
- (7) The second half-verse in *Al* must in some way give a contrast to the description in 34,13, but the phraseology is "singular" (DILLMANN). But this is not the whole truth. The rest of the prophecy is metrical, but this half-verse is unmetrical. Clearly, then, words must have dropped out of the text. BICKELL's restoration (adopted in the main in *Proph. Is.*) viz.
- בְּנוֹה תַנִּים הַשָּׁמַיִם
לְצִיאֲנֵכֶם וּבְקִרְכֵם רְבֵצָה
וְחֵצֵר בְּנוֹת יַעֲנָה
הַיְתָה לְקִנְיָה וְנִמְאָה
- is extremely plausible. For הַשָּׁמַיִם, however, we may prefer וְצִיִּים or (as DUHM) וְאִיִּים; cf. 13,22. For the second line, cf. 65,10, where Sharon is to become לְגֹה־צֶאֱן, and the valley of Achor לְרִבְצָן בְּקֵר. The lacuna existed as early as *U*'s text.
- 15 רְבֵצָה, so BICKELL (see above, l. 9); DUHM, (ערריפם) רְבֵצָה *Al*; רְבֵצָה *Al*. [But it is possible to correct לְבֵצָה (so, ingeniously, RUBEN); this suits the mention of reeds (cf. Job 8,11; 40,21) in the sequel.
- (8) והיתה, in accordance with the following correction (l. 22). *Al* [והיה *Al*.] *Al*'s repetition of וררך, which is not found in *S* and some MSS, must be wrong. But it is not enough to omit the first וררך; we must substitute טהורה [and correct מסלול (ἀπ. λεξ.) into מסלה, in accordance with *U* δδὸς καθαρὰ].
- יעברנו *Al*; cf. יעלנה in 9^b; *Al* יעברנו *Al* + והוא למו הלך דרך + *Al*, where D. H. WEIR long ago (see *Proph. Is.*) corrected למו into לעמו; cf. ψ 28,8 (corrected text). So KLOST., BREDEK., DUHM, DIEHL 25 (*Das Pron. pers.*, p. 16). For *Al* והוא, however, we must read והיא. The clause interrupts the connection, and spoils the metre.
- + בָּהּ, required for clearness and rhythm.
- (9) This verse should end with the solemn ישבון. At the opening + ו with *U* (each fresh feature has *U* prefixed). In the third line + בָּהּ, with *U*.
- (10) ושינום; so DUHM, and virtually HITZ., with *U*. Cf. Deut. 28,2. *Al* — ושינו; but in 51,11 ישינו (followed by נסו), which is nearer to the true text.
- נסו; so *Al* 51,11, and *U* in both passages. For *Al* ונסו, see preceding note.

PROPHECY 15.

(63,7-16;—17-19+64,1-11)

See *Intr. Is.*, pp. 349-363.

- BUDDE, in 1891, rightly traced קינה-metre in 63,7-12^a. After this the stormy feelings of the impassioned liturgical writer prevent a perfectly regular poetical form. DUHM, in 1892, pointed out five stanzas of five lines each in 63,7-16, and six stanzas of four lines each in 63,17-64,11.
- 63 (7) רב טוב; so DUHM. Without this support יהה would hardly have been again repeated. *U* (Κύριος) κρηδὴς ἀγαθός, *i. e.* רב טוב, cf. on 63,1. *Al* ורב טוב *Al* + ורב טוב, superfluous and unmetrical (BUDDE, DUHM).
- נקלנו; so BUDDE, DUHM, with *U*. נקלנו *Al*. This and the preceding correction hang together.
- (9) מקל; so DUHM, with *U*. בקל *Al*. The error was an easy one; it resulted in a serious misunderstanding of the context.
- לא K^ethib; so all the Versions, cf. *Sotah* 31^a. לו Q^rê, which the Soncino and

- 34 *Rev.*, Jan. 1892, p. 332 the present writer proposed to omit v. 16^a as a later insertion. KÖNIG (*Eintl.*, p. 439) goes even further; he would omit vv. 16. 17 altogether. But metrical considerations are unfavorable to both these views.
- א, at the beginning of the fourth line, + אשה רעותה, for which see p. 167, l. 39.
- (16) א, at the end of the first line, + וקראו, which is nothing but a gloss on דרשו at the beginning of the line, [the prefixed ו being the *Waw explicativum*; cf. the note on 17, 8. — P. H.]. See above p. 167, l. 48.
- + יהוה. This appears, on grounds of symmetry and of metre, an improvement on the reading פי יהוה (without הוא), found in a few MSS (KENN. and DE ROSSI), and adopted by LOWTH and DUHM. So GESENIUS (apparently), BICKELL, 10 CHEYNE (*Proph. Is.* 3), PERLES (*Anal.*, p. 92). The reading may have been given as יי (see on v. 5), or as ה' י, and ה' being possible marks of abbreviation for the divine name. Ὁ ὁ κύριος (αὐτοῖς ἐνετέλεστο); ח במימריה, which LUZZATTO claims as a witness (but S is much nearer) for the reading פיהו, found in a few 15 MSS, and adopted also by NÄGELSB. and GRÄTZ (with or without הוא). Cf. Ὁ's rendering of פיהו in Prov. 24, 7. HOUB., OLSHAUSEN (on פי, Job 9, 20), EWALD, GUTHE, prefer פיו, which however looks like a harmonizing conjecture, if it be not simply a misreading of יי. פי א, פי (הוא) א, which KÖNIG too ingeniously defends (*Lehrgeb.*, ii, 1, p. 447).
- היא א. It is not likely that רוח would have a varying gender. Mic. 2, 7 is 20 not really parallel; read הקצר, and cf. SIEGFR.-STADE, s. v. רוח.
- קבצו א. קבצו א. The corrected reading is the more rhythmical one. So BICKELL.
- (17) א + להם, which however Ὁ does not support, and which spoils the rhythm.

25

PROPHECY 14.

(c. 35)

See *Intr. Is.* (as on c. 34).

30

Ten four-line stanzas, each of which corresponds to one verse of א. As in the preceding chapter the verse-division of א is often incorrect. We have corrected it, but discuss the emendations according to the traditional numeration of the verses.

35

- 35 (1) יישו; יישו א, (dittography). In *Proph. Is.* 3 2, 157 Ibn Ezra's explanation, that final Nûn is assimilated to the מ in מדר, is adopted. So KÖNIG, 1, 510. But though "apparent orthographical errors may now and then (*e. g.* Ezek. 33, 26) indicate phonetic laws," there is no occasion here for the solemn archaic ending ן—; contrast 34, 10 (which add to the passages mentioned in *Intr. Is.*, p. 259, end 40 of iv). Moreover there is no undoubted case of the assimilation referred to (see DILLM. on Num. 3, 49).
- (2) ותפרה with ותנה; א, ותפרה כחבצלת, but כחבצלת must be connected with the beginning of v. 2, although א's division is supported by Ὁ's view of the sense.
- גילתה רונן. GRÄTZ, *Jew. Quart. Rev.* 4 (1892) p. 5, גלתה הירון, claiming Ὁ as an 45 authority; KENNICOTT, more naturally, גלתה, a fictitious by-form of גלתה bank. See LOWTH, who, following HOUB., corrects גלתה ירון. But Ὁ had a scarcely legible text, as the context shows; and τὰ ἄρημα (τοῦ ὀπῆ) is a mere guess, fragments of אף גילתה being misread as ערבתה.
- (4) נקם את עמו. הנה אלהיכם נקם א; הנה אלהיכם יבא נקם יקם את עמו 50 as in apposition to 'נמול אל' is un-Hebraic; parallels in separate lines of the same distich they might, of course, be, if the text permitted this. Plainly there is a lacuna in the text, and BICKELL's hypothetical restoration (adopted already in

The text of this poem and of the accompanying prophecy (c. 35) shows many lacunæ.

- 34 (2) The lacuna represents the third line of the stanza. So BICKELL.
- (4) צבא השמים, the necessary parallel to הרים in the preceding line. אל, which is really an intrusive marginal gloss on צבאם in the next stanza (BICK., CHEYNE in *Proph. Is.*, DUHM).
- (5) In the first half-verse of אל the fragments of two lines are drawn together. מועמו שְׁכָרָה + must have had some explanation, as elsewhere in similar contexts. In the second line a second verb is required (see v. 6^a). Cf. Deut. 32, 42^a.
 10
 יה, חרבי אל; חרבי יה, where the final י may have been originally an abbreviation for the divine name (cf. KÖNIG, *Einkl.*, p. 75, foot).
 הרמו אל; הרמי אל, a scribe's correction, to correspond to חרבי.
- (10) ולא, following Ἐ καὶ οὐ βεβηθήσεται; לא אל. The loss of the initial ו resulted in the incorrect arrangement of the lines, and the overloading of v. 10 with phrases 15 signifying perpetuity.
 תחרב, BICKELL, DUHM; אל תחרב.
 + ואין שב, BICK., DUHM. Cf. Zech. 7, 14; 9, 8.
- (11) + יהוה. The preceding word ends in יה.
- (12) The first two lines in אל are represented solely by חריה. Ἐ however has καὶ 20 ὄνοκένταυροι οἰκῆσουσιν ἐν αὐτῇ, οἱ ἄρχοντες αὐτῆς οὐκ ἔσονται, i. e. ושעירים וגו'. BICKELL's בה ושעיר מישבי (and *Seir . . . uninhabited*), divined from the rendering of Ἐ, lacks the requisite verb (cf. Is. 7, 8).
- (13) קמוש, קמוש or קמוש, קמוש; see BÄR *ad loc.* and his note on Hos. 9, 6; SIEGFR.-STADE, 25 קמוש.
 והצר, with Ἐ; אל והצר, to harmonize this passage with 35, 7, where perhaps חצר was misread as חצר on account of the plants in the context. So also KÖNIG (*Lehrgeb.*, ii, 1, p. 132, n. 3), except that in 35, 7 he wrongly accepts the reading חציר *grass*. DELITZSCH accepts חציר *grass* in both passages, which must, however, be wrong. The prefixed ו is in accordance with the style of the writer. 30
- (15) שם אל; שמה אל. So 2 K. 23, 8; ψ 76, 4; 122, 5, and other passages. The reverse error (שמה for שם) is found in ψ 122, 4; Eccl. 1, 7.
 בציה (or ביציה); cf. 59, 5. אל בציה, which makes no good sense, even if דגרה have for its object the young ones of the קפוז. In reality, however, דג is either to collect eggs for sitting upon, or to sit upon eggs. Ἐ renders דג in Jer. 17, 11, 35 συτήγαγεν (supply ψά); Ἐ gives it as the equivalent of חמם (Ἐ θάλει in Job 39, 14 (where eggs are spoken of). This correction has for its consequence the transposition of ובקעה and דגרה. [Cf. BUDDE on 1 Sam. 1, 20. — P. H.]
- (15.16) אל closes verse 15 with אשה רעותה. But where is the predicate? KNOBEL (cf. Ἐ) provides one by taking over דרשו (pointing דרשו) from v. 16. This, however, involves doing much violence to the following words of v. 16, and even after extracting the sense *According to number JHVH calls (them)*, the stanza which is thus introduced contains one stichus too many. We must look further on to find the missing predicate. It is לא פקרו, which occurs in v. 16 in combination with the repeated words אשה רעותה. The scribe omitted it by accident, and wrote the 45 full clause in the margin, from which it intruded into the text. DUHM prefers for a predicate קראו, which he gets from the first stichus of the next stanza omitting the prefixed ו. But is not קראו rather a gloss on דרשו? KUENEN (*Ond.* 3, 399) agreed, in 1865, with KNOBEL; his real reason was an unwillingness to believe that the writer could have called cc. 34.35, or a larger work of which those 50 chapters were the close, *JHVH's book*. So also, in 1878, WELLHAUSEN (BLEEK's *Einkl.* p. 554). But if this is a late post-Exilic production, the strangeness of the expression disappears (CHEYNE, *Intr. Is.*, Prologue, p. xxviii). In *Jew. Quart.*

- 66 (18^b) + הַעֵת (בָּאָה) הַעֵת + cf. Jer. 51,33. See *Intr. Is.*, p. 376, n. 2.
- (19) אִלּוּ + הַנְּוִיִּם תְּרִישׁ וְגו' + אִלּוּ, a later insertion (DUHM) which interrupts the flow of the prophecy (cf. 11,11). פּוֹט. So KNOBEL, GRÄTZ, STADE, DELITZSCH, BREDENK., &c. Ὁ Φουδ, but Ὁ^{SMr} Φουθ. אִלּוּ פוֹל אִלּוּ, which occurs nowhere else as an ethnic name. In Jer. 46,9, 5 Ezek. 27,10; 30,5 פּוֹט is combined with לֹד. Ὁ there renders פּוֹט by Λίβυες, but in Gen. 10,6 Ὁ^A and in 1 Chr. 1,8 Ὁ^V gives Φουδ. Φουτ and Φουθ also occur. מִשְׁךָ רֶשׁ; so DUHM. מִשְׁךָ alone LOWTH, STADE, with Ὁ (καὶ Μοσοχ). Tubal and Meshech occur together in Gen. 10,2; Ezek. 38,2.3; 39,1. אִלּוּ קֶשֶׁת אִלּוּ. But why this epithet to Put and Lud? י may have come from a י originally prefixed 10 to חוּבֵל (cf. Ὁ), קֶשֶׁת may have been added to make sense. But on looking more closely at the passages from Ezekiel we find that in two of them a third name (*Rosh*) is joined to Meshech and Tubal, and that it even precedes these names. This suggests that רֶשׁ (for רֶאֶשׁ) may be latent in קֶשֶׁת. The initial ח of חוּבֵל may have been doubled; חֶשֶׁת would then easily have become קֶשֶׁת. The latter expla- 15 nation is to be preferred. A scribe would hardly begin his course of error by correcting מִשְׁךָ into מִשְׁכֵי. But he may very well have been ignorant of a country or people called מִשְׁכֵי, for even CAZ misunderstand the רֶאֶשׁ in Ezek. 38,39. LA-GARDE's וקדר משך points at any rate in the right direction.
- For אִלּוּ שְׁמַעִי read שְׁמִי, with OORT, following Ὁ οἱ οὐκ ἀγαθὰσίν μου τὸ ὄνομα. 20
- (20) אִלּוּ + בְּמוֹטִים וּבְרִכְבֵי וְגו' + אִלּוּ, a needless enumeration in the manner of interpolators (DUHM).
- (21) לִכְהֲנִים לִי; so KUENEN (*Ond.* 1, 200, = *Hexateuch*, p. 205), OORT, DUHM. לִ (LAG.) לִכְהֲנִים לִי. לִשְׂמֵשָׁא לְכַהֲנִי לִיּוֹאֵי לִיּוֹאֵי. But the common editions prefix ל to לִיּוֹאֵי. אִלּוּ לְכַהֲנִים לִיּוֹאֵי (BÄR, GINSB.). Here there are two points to be noticed. 25 (a) the presence of the article (twice); — (b) the absence of י before לִיּוֹאֵי. As to the first point, the article is beyond doubt wrongly expressed; it arises (see C) from a false exegesis which is not supported by Ὁ^{SSZ}. As to the second point, the MSS do not by any means agree. "Over 70, some of which are the very oldest and best" read וּלְלִיּוֹאֵי (CURTISS, *Levit. Priests*, Edinburgh, 1877, p. 130; cf. 30 Appendix IV). Ὁ^{SSZ} also give a connective. Not much weight, however, can be attached to this evidence. The presence or absence of a connective may depend on the view of the sense entertained by the translator or the copyists. Thus Ὁ wrongly inserts *kai* in Josh. 3,3; י in Deut. 18,1. On what then will the decision of a modern critic depend? Partly on his theory as to the point of view adopted 35 by the writer. If the point of view be that of Deuteronomy, we shall be inclined to omit the *Waw copulat.*; if that of P, to insert it. It must however be admitted that it is much easier to account for the insertion than for the omission of the *Waw*. See *Intr. Is.*, p. 382, and cf. DILLMANN, who for his part, with RYSSSEL, would read simply לִכְהֲנִים, omitting וּלְלִיּוֹאֵי as a gloss. Ὁ^S renders (ἀγίψομαι) ἐμοί 40 ἱερεῖς καὶ Λευεῖτας, i. e. לִי כַהֲנִים וְלִיּוֹאֵי (אֶקָה). For ἐμοί Ὁ^A has ἐμαυτῶ. י in *sacerdotes et Levitas*. A few MSS have הַלְוִיִּים (DE R.).

45

PROPHECY 13.

(c. 34)

See *Intr. Is.*, pp. 204-211.

50

Seventeen stanzas, each of four lines corresponding to one verse of אִלּוּ. The division of the verses in אִלּוּ is often incorrect. We have corrected the verse-division, but discuss the emendations according to the traditional numeration.

- 66 בְּתוֹךְ; so KLOST. (see *Intr. Is.*, pp. 370.385). Cf. עֲלֵי־תוֹךְ, Ex. 29, 20; Lev. 8, 23. 24; 14, 14. 17. 25. 28. אֱל בְּתוֹךְ. Θ (καί) ἐν τοῖς προθύροις, *i. e.* בַּפֶּתַח (see Θ Jer. 1, 15). Σ, ἐν μέσῳ (ἐσθιόντων).
- שָׂרֵץ; so DUHM. אֱל שָׂרֵץ, which here seems too vague. The form, wherever it occurs, is doubtful. In Lev. 7, 21 אֱל and some Heb. MSS read שָׂרֵץ. In Lev. 11, 10 ff. 5 point שָׂרֵץ; in Ezek. 8, 10 read שָׂרָצִים (CORNILL, TOY, with Θ).
- (18) V. 18 has been welded together by the editor. After וּמַחֲשַׁבְתֵּיהֶם Prophecy 11 breaks off abruptly. What follows in אֱל is an explanation of the statement in v. 16, which forms no part of the denunciation of the false worshipers. We have no reason to avoid this conclusion, with HOUB., by emending בָּאָה (v. 18^b) into 10 רָאָה (cf. ΘC), and the following word, לְקַבֵּץ, into לְקַבֵּץ, or, with KLOST., by a more elaborate reconstruction of the verse. DUHM also is too bold. KLOST., however, is right in holding that the ἐπίσταται of Θ^S, *Ald.*, *Complut.* (followed by S) and the קָרַמִּי גִלְיָהוּ of C are not genuine readings but gropings after a possible sense. But that Θ's version can be safely said to be conflate, seems to me very doubtful. 15

PROPHECY 12.

20

(66, 6-11; 12-16. 18^b-22; 23. 24)See *Intr. Is.*, pp. 374-385.

- (7) + וְהָיָא; so DUHM, to mark the transition, and to satisfy the metre. The second reason is the stronger one. The transition *might* be left to be divined (cf. 66, 3). 25
+ בָּן; so DUHM, for metre's sake, and to give a parallel to זָקַר in ^bβ.
- (8) + עָם; so DUHM; יַחַל is masc. OORT substitutes עַם for אָרֶץ (cf. on 37, 18). But metre requires both words.
- (10) שְׂמַחוּ אֶת־יְהוָה; so DUHM, with Θ. Note the fem. suff. in אֶלֶהֶךָ (v. 9). אֱל שְׂמַחוּ אֶת־יְהוָה.
- (11) מִשָּׂר. See on 60, 16 (p. 160, l. 27). Θ ἀπό μαστού. אֱל מִשָּׂר. 30
מִיָּן; so C (מַחֲמַר). For the preposition, cf. Gen. 9, 21. מִצֵּץ = מִצָּה, which is repeatedly used of draining the wine-cup (51, 17 || שָׁתָה; Ezek. 23, 34; ψ 75, 9). *Wine* and *milk* combined, as in 55, 1 (cf. v. 2, where הִתְעַנְנָה occurs). אֱל מִיָּן. Elsewhere (*Notes and Criticisms on Isaiah*, p. 41; *Proph. Is.* 3 2, 174; *Origin of Psalter*, pp. 472f.) I have defended this reading. But the occurrence of a word which 35 might have such unsuitable meanings (see ψ 50, 11; 80, 14; and cf. וַי מִיֵּת, *spider*, JASTROW, *Targ. Dict.*) is improbable, and the Assyriological facts in DELITZSCH, HWB, *s. v.* וַי, do not suggest any entirely suitable meaning of וַי; [see, however, *op. cit.*, p. 572^b. — P. H.] The renderings of the Versions have been sufficiently discussed. The reading וַי (Aram., = *brightness, splendor*; cf. Θ 40 ψ 50, 11 ὑπαύλας), suggested in AVM, and found in some MSS and in the Sincino Bible, is evidently a conjecture, and a weak one. C's reading, however, is both suitable (see above), and paleographically possible (see EUTING's Table of Semitic characters in BICKELL's *Outlines of Hebrew Grammar*). LAGARDE's conjecture בַּי implies a poverty-stricken intellect in the writer. בַּי is Aram. for 45 שָׂר (see C in this very verse and in 60, 16), which has only just occurred.
- (14) וְנֹרַע חָסֵד; so KLOST. אֱל וְנֹרַעָה יָד־אֱל. But the *hand* of JHVH is more especially felt (נֹרַע) by His enemies. The antithesis to וְנֹרַע is חָסֵד. The middle letter of חָסֵד must have become faint; it was then easy to attach ה = ה to the preceding 50 word, and to read the remaining letters יָד.
- וְנֹרַע; so DUHM. אֱל וְנֹרַעָה אֶת should be a preposition both times.
- (15) בָּאֵשׁ; so LOWTH, DUHM, with Θ. אֱל בָּאֵשׁ.
- (16) + אֶת־כְּלֵי־הָאָרֶץ; so OORT, KLOST., with Θ. Note the parallelism.

- 65 **אָפּן**, so KLOST. Θ τοῖς δὲ δουλεύουσί μοι κληθήσεται. **אָפּן**, owing to a wrong interpretation of the preceding clause.
- (16) **אָפּן** + **אָפּן**, a favorite word with supplementing editors (*e. g.*, to go outside Isaiah, Deut. 33, 29; 2 S. 4, 10). *Cf.* note on 28, 1.4.
- אָפּן** (25, 1); so WEIR, CHEYNE, DILLM., DUHM. The two former also suggest **אָפּן**, which KLOST. adopts. Θ τὸν θεὸν τὸν ἀληθινόν. **אָפּן**; such a liturgical word is improbable here.
- (18) **אָפּן**; so DUHM, GRÄTZ, with Θ (virtually) and $\Sigma\Theta$. **אָפּן**, which might be taken to refer to the apostates of vv. 11 ff.
- אָפּן**; so GRÄTZ. **אָפּן**, without **אָפּן**; **אָפּן** precedes.
- (20) **אָפּן** + **אָפּן**, a repetition as hurtful to the metre as to the sense (DUHM). [I am inclined to think that the words **אָפּן** and **אָפּן** are a gloss; *cf.* the gloss **אָפּן** in v. 25; or the gloss **אָפּן** in 48, 22, at the end of the Original Prophecies of the Second Isaiah; or the theological glosses in Ecclesiastes (*e. g.* 8, 8 and 11-13; 11, 9^b; 12, 7, &c.; see my paper in the *Philadelphia Oriental Studies*, Boston 1894, esp. pp. 14. 17. 22. 25, n. 15 end, and *cf.* SIEGFRIED's new commentary (Göttingen 1898), p. 11. — P. H.]
- (22) [P. S. **אָפּן** (so **אָפּן**; but Θ τοῦ εὐλοῦ τῆς ζωῆς) should certainly be **אָפּן** (Ψ 92, 13. 15). **אָפּן** was transposed and corrupted into **אָפּן**. The other changes were easy. Or else read **אָפּן**; contrast **אָפּן** for Θ **אָפּן**, 44, 14, p. 137, l. 52.]
- (23) **אָפּן** or **אָפּן**, for parallelism. **אָפּן**. [P. S. I now prefer **אָפּן** (= Θ **אָפּן**): *They shall not have the trouble of bringing up children only to see them perish.*]
- (25) **אָפּן** + **אָפּן**, against the metre and the connection (DUHM). DILLM. goes too far in excising the entire verse; see *Intr. Is.*, p. 372, n. 1.

PROPHECY 11.

(66, 1-4; 5. 17. 18^a)See *Intr. Is.*, p. 376.

- 66 (2) **אָפּן**; so KLOST., and virtually HOUB., LOWTH, OORT. Θ καὶ ἔστιν ἐμά. **אָפּן**. This would require **אָפּן** before it, which GRÄTZ (*Monatsschr.* '78, p. 293) and CHEYNE (*Proph. Is.*) insert.
- אָפּן**; so LAGARDE, *Mith.* 3 (1889) 374. **אָפּן**, a unique expression, which, remembering the phrases **אָפּן**, Ψ 109, 16, and **אָפּן**, Prov. 15, 13; 17, 22; 18, 14, we can hardly hesitate to correct as suggested above.
- אָפּן** (*cf.* v. 5), an Eastern reading. BÄR, GINSBURG, **אָפּן**.
- (3) + **אָפּן**. The parallelism requires an active participle, which is variously supplied by HOUB., SECKER, LOWTH, OORT, KLOST. Θ repeat the preceding participle, but simply to make sense.
- (5) **אָפּן**; so DILLM., RYSEL, DUHM, GRÄTZ. Θ (ἴνα) δοῦσθε. **אָפּן**, which is not to be justified by 5, 16; Mal. 1, 5.
- (17) **אָפּן** (Ezek. 33, 30; Is. 27, 12); so KLOST. A very few MSS, too, read **אָפּן** twice. **אָפּן** (**Qth**ib), **אָפּן** (**Q^r**é), which the Soncino Bible and many MSS (including Cod. Bab.) give in the text. **אָפּן** would most naturally refer to the hierophant. **אָפּן** might be a reticent allusion to a goddess. $\Sigma\Theta$ *alter post alterum* (Jerome's Commentary). Θ himself gives *post unam* (so **אָפּן**, v. l., *post januam*). Θ simply prefixes **אָפּן** to the next word. Here is one of those cases in which a weak emendation does more harm than good. KLOST.'s emendation (including **אָפּן**; see next page, line 1) is a strong one, and in the spirit of the context. But *cf.* OORT, *Theol. Tijdschr.* 20 (1886) 562f.

- 63 HITZ., EWALD, &c., with many MSS and some editions (DE R.), also Θ (κατέλασα αὐτοῦς in v. 3) and \mathcal{C} . Cf. GEIGER, *Urschrift*, p. 414.

PROPHECY 10.

65, 1-12; 13-20; 21-25

See *Intr. Is.*, pp. 363-374. CHARLES suspects an interpolation in 65, 17 (66, 22).

- 65 (1) שְׁאֵלוּנִי; so LOWTH, GRÄTZ, with $\Theta\mathcal{S}$. \mathbb{A} שאלו. The mark of abbreviation was 10 overlooked.
- קָרָא (or קָרָא); so LOWTH, EWALD, DELITZSCH, and most moderns, with $\Theta\mathcal{S}\mathcal{C}\mathcal{I}$. \mathbb{A} קָרָא (against the parallelism).
- (2) + וּמִוֶּרֶה; so DUHM, KLOST., with Θ . Cf. Deut. 21, 18.20; ψ 78, 8.
- (4) + וּבְנִצּוּרִים, and in places difficult of access, i. e. sacred caves. Cf. Assy. *baṣḏru* 15 'to be high, inaccessible' (cf. HOFFMANN, ZA 2, 49), Aram. בצורתא, \mathfrak{I} Ezek. 41, 12. \mathbb{A} + וּבְנִצּוּרִים, i. e. strictly, and in well-guarded places; cf. 48, 6 \mathbb{A} (corrupt). Θ και ἐν τοῖς σπηλαιοῖς, which might be = וּבְחֻזְרִים, but is more probably a paraphrase. KLOST.'s ingenious conjecture צוּרִים וּבְנִקְיָי צוּרִים is needless; \mathfrak{M} occurs in Job 40, 13 in parallelism to \mathfrak{P} ר the underworld. 20
- [For Assy. *buṣrat šadi* (quoted by WINCKLER, *AT Untersuch.*, p. 175) we must read *fuzrat*; the stem is פּוּר, not בּוּר; see DELITZSCH, AHW 518^b; comp. *taḫṣirtu* 'hiding,' MEISSNER, *Supplement*, p. 75^b. — The meaning of the Assyrian stem בּוּר seems to be to cut off (DELITZSCH, AHW 181^a). Cf. the note on 48, 6. — P. H.] 25
- וּמִרְקָא Q^crē (so $\mathcal{C}\mathfrak{I}$); cf. Jud. 6, 19.20. וּמִרְקָא K^cthib. פ' would be ἄπ. λεγ. See W. R. SMITH, *Rel. of the Sem.*, p. 343.
- בְּכִלְיָהֶם; so LOWTH, OORT, KLOST., with $\mathcal{C}\mathfrak{I}$. \mathbb{A} בְּכִלְיָהֶם ב might easily fall out before כ. BREDEKAMP, מְכִלְיָהֶם.
- (5) קָרָשְׁתִּיהָ; so GEIGER (*Urschr.*, pp. 56. 172. 493), BREDEK., DUHM, and presumably 30 W. R. SMITH (*Rel. of Sem.*, p. 293). See *Intr. Is.*, p. 368. \mathbb{A} קָרָשְׁתִּיהָ. The Versions all fail to understand the suffix. Θ καθαρός εἶμι. Σ , ἀγιώτερός σου (εἶμι). \mathcal{C} רַב־יָמִי מִנְּךָ. \mathfrak{I} *immundus es*.
- (6) \mathbb{A} + וְשִׁלַּמְתִּי עַל־חֵיקָם + וְשִׁלַּמְתִּי. Such a parenthetical clause is most inconvenient, separating 35 as it does a verb from its object. The last two words recur very awkwardly at the end of v. 7, and the parallelism is incomplete. Both faults in v. 7^b are at once corrected by the insertion of וְשִׁלַּמְתִּי before אֶל־חֵיקָם (so read!). This word had been omitted in the archetype, and was restored in the margin (with the complementary words 'אל-יח' From the margin it found its way into the text at the wrong point. So DUHM. 40
- (7) הֵם —, הָם —; so HOUB., LOWTH, DUHM, with $\Theta\mathcal{S}\mathcal{A}\mathcal{S}\mathcal{O}$. \mathbb{A} הֵם —, הָם —. 40
+ וְשִׁלַּמְתִּי. Inserted from the misplaced clause at the end of v. 6; see above, l. 37.
- אֶל, Q^crē, with many MSS and the Soncino and Brescia editions. K^cthib על (as v. 6). One of the commonest of errors.
- (10) \mathbb{A} + וְרָשָׁנוּ + אֶפְרָיִם אֲשֶׁר דָּרָשָׁנוּ. These words, as DUHM observes, are outside the metre. 45
- (13-20) Verses 13-20 are in a different metre from verses 8-12 and 21-25.
- (14) תִּלְלוּ; see on 15, 2, and against KLOST.'s תִּלְלוּ KÖNIG, ii, 1, p. 372, n. 1. \mathbb{A} תִּלְלוּ. 50
DUHM ascribes this word to a copyist. But the long verses are here not strictly regular.
- (15) DUHM omits אֶרְנִי. But the writer of vv. 13-20 has already used אֶרְנִי יהוה (v. 13). We can hardly omit one and not the other. Θ in fact omits both, but this may be due to the carelessness of the translator or of a transcriber.

יָבִין; so HITZ. (virtually), BREDEK., KLOST., RYSEL, GUNNING. אֱלֵי יָבִין *acts as a priest.*

5

PROPHECY 9.

(63, 1-6)

See *Intr. Is.*, pp. 347-349.

10

WINCKLER (*Altorient. Forsch.* 1, pp. 344-346) goes to a length in textual emendation and interpretation in which I can hardly see my way to follow him. For a more complete view of the significance of a dress of skin, see W. R. SMITH, *Religion of the Semites*², pp. 437 f.

15

- 63 (1) מִבְּצֵרָה — מִבְּצֵרָה. LAGARDE (*Proph. Chald.*, p. 1), OORT, and with some hesitation, KUENEN (*Eintl.* § 49, n. 5), also DUHM, GUNNING read מִבְּצֵר — מִבְּצֵרָה (Nah. 2, 4). For a full discussion see *Intr. Is.*, p. 348, and cf. DILLM.-KITTEL. The single argument in favor of the change is a weak one, and the adverse reasons are strong. Ἡ ἐκ Βοσπορ does not support מִבְּצֵר (see 34, 6).

20

צֵר; so LOWTH, KROCHMAL, GRÄTZ, CHEYNE, OORT, RYSEL, DUHM, KLOST., KITTEL, GUNNING. Cf. Jud. 5, 4; 2 S. 5, 24. Ἡ βιβλῆ, KLOST.'s happy correction for βιβλῆ (cf. μακρὰ βιβλῆν, Hom. *Il.* 3, 22; Σ, βαίωων, 3 *gradiens.* אֱלֵי צֵרָה (51, 14). WINCKLER צֵרָה (but see 42, 13).

רַב כַּחַ — נִהָרָר. The answer of the great Warrior should be naturally and intelligibly expressed; it should have a close reference to the preceding question, and should be parallelistic. נִהָרָר (Lam. 5, 12) is suggested by נִהָרָר by רַב כַּחַ in the preceding line. For נִהָרָר בַּצֵּר, cf. 5, 16^b. אֱלֵי מִבְּצֵרָה, and without אֱלֵי after רַב, against which see DUHM. נִהָרָר was a rare form, and had probably become indistinct. מַרְבֵּר was not an unnatural *guess*, and is paleographically not impossibly remote from נִהָרָר. Σ 3 read, for אֱלֵי רַב in the second hemistich, רַב (so WINCKLER); Ἡ, רַב.

30

- (2) מִלְבוּשָׁךְ (v. 3); so HOUB., LOWTH. ל and מ confounded; cf. Palmyrene characters, and see on 48, 9. אֱלֵי לְלִבוּשֶׁךָ (many MSS יָה—). The Versions do not recognize the preposition. DUHM, GRÄTZ, לְבוּשֶׁךָ (לֵל in אֱלֵי by dittography).

35

- (3.5.6) וְאִדְרַכְּם, &c., with *Waw consec.* throughout the passage. So LUZZATTO, STADE, CHEYNE, DRIVER, &c. (see on 43, 28), with the Greek Versions and Σ 3. אֱלֵי וְאִדְרַכְּם and so on, with Ἡ, in accordance with the futuristic interpretation. Cf. MOORE, *Theol. Literatur-Zeitung*, 1887, col. 292.

- (3^c) נִאֲלֵתִי (Mal. 1, 7); so MOORE, STADE, KLOST., KÖNIG. HOUB. נִאֲלֵתִי (unpointed). אֱלֵי נִאֲלֵתִי. In the unpointed text the prefixed אֱלֵי was a hint to the reader that even the perfect form נִאֲלֵתִי was to be understood of, or a suggestion to read, the future (MOORE). Till lately, it was usual to explain אֱלֵי as either an Aramaizing form (so, in 1881, KÖNIG, 1, 275) or simply a slip on the part of the scribe (so OLSH., STADE, in their respective Grammars) for 'הִנֵּי. Were this correct, we might expect to find הִנֵּי אֱלֵי נִאֲלֵתִי (cf. 19, 6). Now that STADE, (*Zt. f. Theol. u. Kirche*, 1892, p. 408) and KÖNIG (ii, 1, 543, n. 2; *Syntax*, § 366, t, p. 514) have accepted the view defended by MOORE in 1887 it is needless to register authorities for the earlier view.

40

45

- (5) וְצִדְקָתִי (59, 16). So DÖDERLEIN, with some MSS and the Soncino and Brescia editions. אֱלֵי וְצִדְקָתִי. One of the *three* references to וְצִדְקָתִי may well be spared. צִדְקָתִי here is much more appropriate.
- (6) אֱשָׁבְרָם; one of the Eastern readings. So CAPPELLUS, HOUB., LOWTH, GES.

50

- 61 For an ingenious but less critical view, see PERLES, *Analekten*, p. 91 (he accepts א, but inserts שלום after לשוב).
 אָבֵל מַעֲטָה (תהלה) א. So BICKELL, CHEYNE, OORT, DUHM. אָבֵל מַעֲטָה אָבֵל
 אָבֵל; opposed to אָבֵל מַעֲטָה, 57,4 (see also 1,26; and perhaps Jer. 31,23; ψ
 118,19). Cf. the first stichus of 60,21. G's γενοι is best understood as a free 5
 rendering of אָבֵל (or אָבֵל, LAG., *Übersicht*, p. 170); perhaps G originally gave
 γενοι. אָבֵל, but to compare the pious of Jerusalem to sacred trees is strange
 (cf. 57,5), and the mixed expression אָבֵל מַעֲטָה is most unnatural. The Versions
 (except G) read אָבֵל, but avoid the rendering *trees*. From אָבֵל to אָבֵל, and from
 this to אָבֵל, the passage was easy. [P. S. If G really read אָבֵל, it was a fragment of 10
 a longer word. As a parallel to אָבֵל we require אָבֵל (ψ 128,3). But G may have
 read this word and paraphrased it γενοι; νεόφυτα (see ψψ l. c.) would not have
 sounded well so near φύτευμα. א in א's אָבֵל is corrupted from ת; cf. תרומה, Jud.
 9,31; ארומה, Jud. 9,41.]
- (6) תהדרו (Prov. 25,6; cf. Is. 63,1). G θαυμασθήσεσθε (cf. Lev. 19,15 θαυμάσεις = 15
 תהדרו). א, ποικιλοσθησεσθε (cod. 88, Field) = תהדרו; so ZENNER,
Zeitschrift f. kath. Theol., 1888, p. 257). GRÄTZ תהדרו (ψ 94,4; but see
 BÄTHGEN, *ad loc.*).
- (7) In *Proph. Is.*³ a too despondent view of the text is given. Long ago indeed G
 despaired of v. 7^a, which it omits. KLOST.'s correction, אָבֵל (50,6) for א's אָבֵל 20
 restores sense. For a far less natural conjecture, see GRÄTZ, *Monatsschr.* 39
 (1886), p. 272. אָבֵל, for א's אָבֵל, in the first hemistich, is for the sake of the
 parallelism. KLOST., however, alters אָבֵל, at the end of the second hemistich,
 into אָבֵל.
- (8) אָבֵל; so GES. (see his note) and all moderns, with GSC and some MSS (DE R.). 25
 אָבֵל; so Z. Whether Job 5,16; ψψ 58,3; 64,7; 92,16 need be corrected, is
 doubtful. See KÖNIG ii, 1, p. 162.
- 62 (2^b) א + אָבֵל. That this passage, even if genuine, is misplaced, is
 evident. But where is there room for it? It stands in complete isolation. Prob-
 ably it was originally a note, designed to correct v. 4, near which it may have 30
 stood in the margin (DUHM).
- (3) אָבֵל Q^rê. אָבֵל (nowhere else) K^cthib.
- (4-12) Verses 4-12 are in קינה-metre. See BUDDE, ZAT II, 241, and cf. DUHM.
- (4) א + אָבֵל, omitted on metrical grounds by BUDDE and DUHM. 35
 אָבֵל (54,1); so LOWTH, OORT, DUHM, KLOST. אָבֵל.
- (5) אָבֵל (cf. ψ 147,2); so OORT and DUHM. More simply LOWTH and BRIGGS
 (*Mess. Proph.*, p. 400) אָבֵל (cf. 54,5), but the plural verb is unexpected, in spite
 of Gen. 20,13. אָבֵל. Cf. on 49,17.
- (9) אָבֵל (without Metheg); so GINSB., quite suitably. אָבֵל. The pointing 40
 אָבֵל is also found. Cf. Qamhî quoted by KÖNIG, I, 388.

PROPHECY 8.

45

(61, 10)

See *Intr. Is.*, p. 347.

- 61 (10) אָבֵל; so KLOST. אָבֵל; similarly S. אָבֵל *circumdedit*. אָבֵל, the consonants
 of which suggest the pointing אָבֵל; so BREDENK., DILLM., RYSSSEL, GUNNING. 50
 א's pointing, however, is more correct in so far as it decides the form to be
 a perfect (note the parallelism). But a verb אָבֵל need not be postulated; the א
 is an accretion.

- scribe wrote by mistake for ויעט; he added the latter without excising the former. Similarly DUHM. Cf. JUBB's excellent note in LOWTH. On the form of ת, see DELITZSCH.
- (18) בעל גמלות נמל יש' *i. e.* מרי נימליא נימלא ישלם. *א* ט renders this stichus: ἀνταποδώσω ἀνταπόδοσιν. *א* בעל, which DUHM retains, altering יש' into ש' or שלם. But see next note but one (l. 9).
 קלמה; so KLOST., with ט (ὄνειδος). *א* גמול, which does not match the parallel word חמה.
א לאיים גמול ישלם + *א*. Not in ט. לאיים is a gloss on לאיביו. When received into the text it required the support of ג' יש', taken from the first hemistich. So OORT, DUHM, and partly KLOST.; DILLM. hesitates.
- (19) ויראו (without Metheg), from ראה. So KNOBEL, BREDEK., KLOST., DUHM. *א* ויראו (BÄR, GINSB.), and so virtually טצצ. But the second י is not given in all MSS, nor in the Soncino Bible and *Prophets*, nor in *Complut.*, and is probably a later insertion, as in 60,5; Job 6,21. The Metheg is, of course, merely an interpretation. Critical exegesis seems to require the sense *they will see* (not *fear*). To all but the hostile peoples, the manifestation of JHVH's Name or Glory will be a winsome, and not a fearful, object (cf. 60,3; 66,18.19; ψ 102,15 f.).
 כנהר מצר (cf. נהר מצרים, Gen. 15,18). KLOST. כנהר מצר; but see on 37,25. *א* כנהר מצר, where מצר must be taken as the subject to יבוא (so טצ), a construction against which the context and the position of צר protest. *א* צר, however, express כנהר מצר (so DILLM., DUHM point). But if this view of the construction were correct, we should expect a different adjective or participle, *e. g.* שטף (30,28). KLOST.'s correction restores naturalness to the passage, and produces a picturesque figure (see note in English Translation). But it is vain to appeal to the fact that ט never recognizes מצור as a proper name. For *א* does admit its existence in three passages (2 K. 19,24 = Is. 37,25; Is. 19,6; Mic. 7,12). It is more pertinent to refer to *א* Zech. 10,11, where HITZIG long ago pointed out that in the phrase בנים צרה (assuming its correctness) צרה must allude to מצור = מצרים, and where WELHAUSEN with proper boldness corrects צ' into מצרים. In Zech. *l. c.* the loss of 30 the initial מ is easily accounted for; ב' immediately precedes. In our passage, we must suppose that מ in מצר had become effaced. ט supposed *the river* to be the Euphrates, (so also at 66,12); and probably *א* (note כנהר) took the same view. Compare *Intr. Is.*, p. 335, n. 1.
 בו נשקה בו (40,7); so GRÄTZ. *א* נשקה בו, a phrase full of difficulty, both lexically 35 and grammatically.
- (20) *א* נאם יהוה + *א*. This is not in ט, and encumbers the metre.
- (21) אהם; so KLOST. *א* אהם, BÄR, with MSS and the Soncino editions. GINSB. אהם. See *Intr. Is.*, p. 336. 40

PROPHECY 7.

(60;—61,1-9.11 + 62,1-3;4-12)

45

Chapter 60 is a poem on Glorified Zion in ten quatrains of double lines. The text has been rather carelessly transmitted. See *Intr. Is.*, pp. 336-341.

- 60 (5) תראי, without Metheg (BÄR, GINSB.); so טצצ, Saad., Rashi, Qamhi, and most moderns. Cf. 66,14; Zech. 10,7. תראי (so Soncino Bible), תראי, or תראי, many 50 MSS, Ibn Ezra, VITR., LOWTH, GESENIUS, OORT, KLOST.
 ונהב; so some MSS and ט (ἠνεστράτευε), Ḥayyūj and Isaac Nathan, GRÄTZ. So Cant. 6,5 הרהיבני ט ἀνεπτόρωσάν με; ψ 138,3 Thou didst encourage me.

58 Palmyrene) ב and צ are by no means so dissimilar in appearance that a scribe might not confound them.

(13) מַעֲשׂוֹת (56,2); so HOUB., LOWTH, OORT, KLOST., with 6. Cf. on 18,7. מַעֲשׂוֹת.

5

PROPHECY 5.

(59, 1-15^a)

10

See *Intr. Is.*, pp. 328-334.

59 (3) נִגְאָלוּ; so LUZZ., KLOST., KÖNIG (virtually). מַנְגְּלוּ, giving us the choice between the Nif'al and the more usual Pual form (נִגְאָלוּ). See KÖNIG, I, 265. LUZZ.'s view that נִגְאָלוּ was so pointed to prevent confusion with נִגְאָלוּ from נָאֵל to redeem is needless. WRIGHT prefers to take it as a quasi-Nif'al from Piel נָאֵל, Pual נִגְאָלוּ (Comp. Gram., p. 224 [Ass. *nagarruru* &c.]; cf. OLSHAUSEN, p. 608).

(5-8) A later insertion from some favorite book of moral teaching, or possibly from some very late Psalm (*Intr. Is.*, p. 329).

(5) הִוָּרָה; so KLOST. מַה הִוָּרָה, combining the two readings הִוָּרָה (6 συντριψας 20 || הִוָּרָה) and הִוָּרָה. Cf. KÖNIG, II, I, p. 427.

(10) נִגְשָׁה, following 6 נִגְשָׁה; cf. Deut. 28,29. So KLOST., GRÄTZ, and in the second stichus KOPPE, OORT, DUHM. 6 (twice) ψηλαφήσουσιν, נִגְשָׁה. מַה נִגְשָׁה (twice).

מַה נִגְשָׁה before בְּמַתִּים. One might conjecture בְּמַחֲשָׁבִים, which R. Menahem in Rashi's commentary gives as the meaning of בְּאֵשׁ, or (cf. Lam. 3,6) בְּהִשְׁכָּחִים. The last mentioned passage also suggests as the missing verb at the end of the stichus נִשָּׁב.

(13) עָקַשׁ; so GRÄTZ, CHEYNE with 6 (ἄδικα, שקר). מַה עָקַשׁ. Cf. on 30,12 (6 שקרא). וְהִנּוּ, from הִנָּה to utter (as in Psalms and late Hebrew). מַה הִרּוּ וְהִנּוּ (i. e. teaching and putting forth, implying that these are inf. Hif. forms from יָרָה and יָנָה. This may, grammatically, be impossible (KÖNIG, I, 555) and יָנָה may be in reality non-existent (see on 27,8), but no other view of מַה's punctuation makes sense. (KÖNIG's statement is unconvincing). DILLM. and KLOST. accept the consonantal text, pointing וְהִנּוּ; הִרּוּ; cf. 6 ἐκύσμεν καὶ ἐμελετήσαμεν. But הִרּוּ (cf. v. 4) does not make sense, and encumbers the stichus. It is an uncorrected error of the scribe for הִנּוּ (DUHM; GRÄTZ).

(15^a) מִשְׁתַּכֵּל; so *Intr. Is.* (p. 333) after KLOST. ὁ μετέστησαν τὴν διάνοιαν τοῦ συνιέναι, i. e. מִהִשְׁתַּכֵּל (cf. Dan. 7,8) וַיִּסְרוּ רַע. מַה מִּשְׁתַּכֵּל; cf. ψ 76,6.

40

PROPHECY 6.

(59, 15^b-20;21)

45

See *Proph. Is.*, pp. 334-336.

That the metre is the same as that of Prophecy 5, is no sufficient ground for disregarding the dictates of a natural exegesis. This, however, is implied in DUHM's assertion of the unity of 59,1-20. Apparently the opening of Prophecy 6 has been omitted by the editor.

(15^b) וַיִּרַע. This word fell out through its resemblance to וַיִּרַע.

(17) מַה מִּלְבָּשָׁת. Not expressed in 6. Probably a distortion of וַיִּלְבַּשׁ, which the

58

العين; 77, Gen. 10, 12 'head of the fountain;' cf. l. 69 of the Black Obelisk of Shalmaneser II (860-825 B.C.): *adi res' eni sa Idignat asar mûçû ša me šaknu* (SCHRADER, KB I, 135) = I went to the head of the Tigris where the source of the water is situated. (DELITZSCH, *Paradies*, p. 25; AHW 240^a above). In the Borsippa Inscription of Nebuchadnezzar II (604-561 B.C.) *mûçû meša* means nothing but the *flowing off of the water, outlets*; not *gutters* (*Expositor* '96, pp. 479f.) or *conduits* (see KB iii, 2, 53, 32). The word may refer to drains, sewers, channels, &c., but it has not these meanings. DILLMANN-KITTEL renders correctly, *wie ein Wasserquell*; so, too, KAUTZSCH-RYSSEL and DUHM (*Quellort*); ARV, *spring of water*.

It might be well to note in this connection that מִימֵי is not reduplication of מי, but the old plural form *mâmi* with epenthesis of the final *i*. The final *i* must be explained in the same way as the *-ê* instead of *-i* in סוֹטוֹיְנוּ for *sûsâtînu* (GES.-KAUTZSCH § 91, m) or the *-ê* in Syriac plural forms like ܡܝܬܠܝܢܝܐ (originally *šallitâni*) alongside of ܡܝܬܠܝܢܝܐ (NÖLDEKE, *Syr. Gr.* § 74); see my paper *The Assyrian E-vowel* (Baltimore, 1887) p. 5 and my note on *Denominative Verbs in Semitic* in *Johns Hopkins University Circulars*, July '94, p. 110, ll. 7 ff.). Assyr. *mâmi* is an old plural form in *-âmi* instead of *-âni*, the common plural ending of the masculine substantives, just as *šamâmi* 'heavens,' *axâmi* 'brothers' (in *axâmîš* 'like brothers' or 'mutually') for **šamâni*, **axâni*. Heb. מִימֵי = *šamâmi* with epenthesis of the final *i*, just as מַיִם = *mâmi*, *mâimi*, *maim*. The י in מִימֵי, אִמְרָה: is not radical, but secondary. HOMMEL's theory that שמם is a causative of מים is probably right. For the interchange between the terminations *-âmi* and *-âni*, cf. my remarks on מַיִם (which is but a modification of the Assyr. emphatic *-ma*, *Hopkins Univ. Circ.*, July '94, p. 109^b and my explanation of ם and ן in the suffixes of the 2^d and 3^d pers. plur., *ibid.*, p. 118^b, ll. 7 ff. — P. H.]

[That מוצא (properly *place of issuing forth*) can mean *that which issues forth* is plain from a group of passages, e. g. Num. 30, 13; Deut. 8, 3; 23, 24.* The phrase מים מוצא, therefore, can mean either *the source of water*, or *the water which issues forth*. Exegetical tact must decide in each passage whether *fountain* or *water-course* (which, naturally, does not mean simply *channel* without reference to the water flowing in it) is the better English rendering. What is meant in 58, 11 is the water which unceasingly refreshes a גן רוה, not merely a fountain, but the water of the water-courses, מים פלגי מים.]

יהלֵיה (40, 31); so SECKER, LOWTH, HUPFELD (on ψ 6, 3), CHEYNE (doubtfully), 35 DUHM, KLOST. אֵל יהלֵין. GRÄTZ יהלים (38, 16). Ἐ πανθήσεται (cf. חֵלֵב). The correction adopted naturally suggests וְעֲצַמְתָּךְ (for אֵל's וְעֲצַמְתָּךְ); cf. 40, 29. HUPF., KLOST., however, adhere to אֵל.

- (12) וְבָנוּ בְנֵיה. So WEIR (*Proph. Is.* 2, 171). LOEB (*La Litt. des Pauvres*, p. 242). The assonance may be displeasing (DILLM.), but meets us again in 60, 10. The idea 40 is that expressed in 49, 17. וְבָנוּ עַמְךָ (DUHM, KLOST.) is less natural; it is the people, personified, which is addressed. אֵל וְבָנוּ מַמְךָ, which is explained by ψ 68, 27; Job 18, 15 (both corrupt passages). Ἐ renders freely, καὶ οὐκ ὀδομηθήσονται σου αἱ ἔρημοι αἰώνιοι.

גְּתִינֹת; so LAGARDE, OORT, KLOST. Cf. Am. 9, 11. True, גְּתִינֹת would be ἄπ. λεγ. 45 But so also are הַרִיסָה in Am. l. c., and הַרִיסָה in 49, 19. אֵל גְּתִיבוֹת. According to DILLM., the corruption of ב into צ is hardly possible. But it is undeniable that the old and the new Hebrew characters were long in simultaneous use for the sacred writings (BLAU, *Zur Einl.*, p. 66), and an old ב and a new צ could easily be confounded. And in some forms of the Aramaic characters (especially the 50

* [מוצא שפתים] = Assyr. *çit pi*, DELITZSCH, AHW 238^b below; cf. DRIVER on Deut. 23, 24. — P. H.]

PROPHECY 4.

(58, 1-12; 13. 14)

See *Intr. Is.*, pp. 323-328.

It is difficult to divide this prophecy into four-line stanzas (see on v. 11). 5

- 58 (3) חפצכם; so HOUB., LOWTH, OORT, GRÄTZ, with 𐤄𐤏𐤃𐤀. Cf. v. 13. 𐤀 𐤇𐤏𐤇, the mark of abbreviation having been overlooked.
- וכל עבט בךדכם (Deut. 24, 10-13); so KLOST. 𐤄 και πάντας τοὺς ὑποχείριους, *i. e.* 𐤄. 𐤏𐤃, και πάντας τοὺς ὀφειλέτας (or χρεωφειλέτας) ὑμῶν; 𐤏 *et omnes debitores vestros*, either guessing, or reading some phrase, of which 𐤄 formed 10 a part (comparing Deut. 15, 2?). 𐤀 𐤇𐤏𐤇, which cannot be explained quite naturally (see DILLM. and DEL.). It seems that 𐤇 became obliterated in 𐤇𐤏𐤇, and the half-effaced 𐤇 in 𐤇𐤏𐤇 became 𐤏.
- (4) 𐤇𐤏𐤇; so HOUB., LOWTH, OORT, KLOST., GRÄTZ, with 𐤄 (ταπεινόν). 𐤀 𐤇𐤏𐤇; cf. v. 6, where, however, 𐤇𐤏𐤇 is much more suitable than here. 15
- (6) 𐤇𐤏𐤇 + 𐤇𐤏𐤇; so DUHM, GRÄTZ, with 𐤄. Thus we obtain at least an imperfect hemistich.
- 𐤇𐤏𐤇 (|| 𐤇𐤏𐤇, as Prov. 4, 17). 𐤀 𐤇𐤏𐤇, from the parallel stichus, against the parallelism. In Ez. 9, 9 CORNILL rightly (as it seems) emends 𐤇𐤏𐤇 into 𐤇𐤏𐤇; 𐤇 dropped out, 𐤏 became 𐤇, and 𐤇 was added to make sense. 𐤄 (Is.) reads 𐤇𐤏𐤇 both times, 20 and *interprets* this vague word of unjust contracts for loans of money (συνάλλαγμα, συγγραφή). GRÄTZ's correction of the second 𐤇 into 𐤇𐤏𐤇 overlooks this, and so does WEIR's remark on the Versions in *Proph. Is.* 2, 171. On HITZ.'s correction of the first 𐤇 (also of 𐤇 in v. 9) into 𐤇𐤏𐤇, adopted by KLOST., see DILLM., 25 DUHM.
- 𐤇𐤏𐤇; so DUHM, with 𐤄. 𐤀 𐤇𐤏𐤇. Similar errors are not unfrequent.
- (7) 𐤇𐤏𐤇 𐤇𐤏𐤇. The latest and most exhaustive of grammarians (KÖNIG, ii, 1, p. 128) has no doubt that 𐤇 is *abstr. pro concr.*, and in apposition to 𐤇𐤏𐤇. The latter part of this theory is most improbable. If these two nouns are in apposition, 𐤇 ought to be either a plur. adj. or a plur. part., as the Versions (to which KÖNIG 30 refers) appear to have taken it. Nor is the former assumption much more natural. An abstract subst. between two adjectives is very much out of place. The traditional interpretation transmitted by the Versions (𐤄 ἀστέγους; 𐤄 𐤇𐤏𐤇; 𐤏 *vagos*) was attached probably in the first instance, not to 𐤇𐤏𐤇 (which can hardly be correct), but either to 𐤇𐤏𐤇 (an unattested but perfectly possible Hof. 35 from 𐤇𐤏𐤇) or to 𐤇𐤏𐤇. It is difficult to decide between these. For the former, cf. 𐤄 Hos. 7, 12, 𐤇𐤏𐤇 𐤇𐤏𐤇, where 𐤀 has 𐤇𐤏𐤇, but 𐤄 evidently reads 𐤇𐤏𐤇. For the latter, cf. 𐤄 Is. 16, 2. 3; Hos. 9, 17.
- (8) 𐤇𐤏𐤇 (52, 12); so OORT, DUHM. 𐤀 𐤇𐤏𐤇.
- (10) 𐤇𐤏𐤇; so LOWTH, GRÄTZ (*Monatsschrift*, 1886, pp. 271 f.), OORT, DUHM, with 𐤄 30 and 11 MSS (KENN.; DE R.). 𐤄, it is true, now has τὸν ἄρτον ἐκ ψυχῆς σου, but ἐκ ψυχῆς is obviously a later insertion. 𐤀 𐤇𐤏𐤇, which comes by dittography from the following 𐤇𐤏𐤇.
- (11) The first hemistich (if this term be correct here) stands alone. This arrange- 45 ment seems the only one which does justice to the sense. *The garden and the conduit necessarily belong to the same line. 𐤇𐤏𐤇 𐤇𐤏𐤇 in English is here best rendered water-course.* In 41, 18 𐤄 renders 𐤇𐤏𐤇 by ὑδραγωγοί; in 𐤄 107, 35 by διέξοδοι (similarly 2 K. 2, 21). To relieve the second hemistich of the third line it is desirable to excise 𐤇𐤏𐤇 (which is unnecessary before 𐤇𐤏𐤇) and 𐤇𐤏𐤇. 50 𐤇𐤏𐤇 without 𐤇𐤏𐤇 occurs in the Siloam Inscr., l. 5.
- [Assyr. *mīṭṭa'u* (Shalman. Col. 76), or contracted, *mīṭṭu* has sometimes been said to mean *conduit* or *water-course*; it means rather *spring*, the source from which a stream proceeds, literally *place of issuing*. It is a synonym of *reš enu* (راسى)]

- 57 (13^a) שקיניך (66, 3); so WEIR (*Proph. Is.*), OORT, BUDDE, GRÄTZ. אַ קבוציך.
- (13^b) DUHM and BUDDE take v. 13^b, והחוסה וגי, to be the concluding line of the first part of this prophecy. But there is no metrical necessity for this, and considerations of style dissuade from it. The editor did little more than coordinate two quite different descriptions. 5
- (14) אַ + אַמַר. Point rather אַמַר. It is a scribe's insertion, perhaps to explain the imperative which suddenly follows: פִּנֵי דַרְךְ (40, 3) suggested taking אַמַר from 40, 6. The supposed speaker may be the Prophet. LOWTH, KLOST. אַמַר; אַ et dicam. 10
- (15) בְּקִרְוֹשׁ; so KLOST., with אַ, which gives ἐν ἄγίοις once, superfluously, in the Name of God (ἄγιος ἐν ἄγίοις), and again for the word misread (evidently) in אַ as קִרְוֹשׁ. GRÄTZ omits וקִרְוֹשׁ as due to repetition, but against metre. For the *Beth essentie*, cf. 40, 10.
- (17) בְּעֵינֵי רְנַע; so KLOST. and similarly HOUB., OORT (cf. 54, 7. 8). אַ δὲ ἀμαρτίαν βραχὺ 15
 טו. אַ בְּעֵינֵי רְנַע. בְּעֵינֵי רְנַע. But if any offense were mentioned, it should be idolatry.
 אַמְפֵּהוּ; so OORT, DILLM., DRIVER, RYSEL, KLOST., GRÄTZ, with אַמְפֵּהוּ. See on 43, 28. אַמְפֵּהוּ.
- אַמְפֵּהוּ so OORT, RYSEL. אַמְפֵּהוּ; GRÄTZ, with אַמְפֵּהוּ.
- (18) אַמַר יהוה transferred from v. 19, where ורפאתיו is a variant to ורפאתו, and, conse- 20
 quently, אַמַר יהוה, which precedes it, is the continuation of רִכְבּוֹ רֵאִיתִי (DUHM). Precisely so, in 42, 19 (אַמְפֵּהוּ), the variant כַּעֲבֹד יְהוָה has been introduced with the word with which it is logically connected (see note). אַ's rendering of v. 19 shows that the translator took the closing words to be a separate clause.
- אֲנַחְהוּ (14, 3); so KLOST. אַמְפֵּהוּ (58, 11); אַמְפֵּהוּ; אַמְפֵּהוּ. Our choice, 25
 in the present context, can only lie between אַ's reading and that of KLOST. Unless we alter נְהַמִּים, the latter reading is preferable. Cf. on 63, 14.
- אֲנַחְהוּ. ἀπαράκλησιν ἀληθινῶν, *i. e.* אַמְפֵּהוּ. The ordinary interpretation 25
 of אַמְפֵּהוּ is very questionable; the case of 56, 8^b is not entirely parallel. But by the connection proposed in the next note the whole context gains greatly in 30
 appropriateness of expression. Of course, the : must be shifted, so as to stand after שְׁפִתַּיִם.
- אַמְפֵּהוּ. The text ran בּוֹרָא אַמְפֵּהוּ. It is obvious how easily the scribe might over-
 look the repeated letters. To the mourners of Israel (cf. 61, 3) JHVH restores 35
 the faculty of speech (פְּתַחוּ פִּיהֶם, Ezek. 16, 63), which had been as it were in abeyance during their deep sorrow (Ezek. 3, 15; Job 2, 13). So GRÄTZ. Cf. ΑΣΘ, και τοῖς παθεῖνοις (see FIELD) αὐτοῦ κτίζων καρπούς (καρπὸν). אַ does not express בּוֹרָא וְגו'.
- נִיב (Mal. 1, 12), Q^cré. K^cthib גּוֹב. Cf. KÖNIG, ii, 1, 53. אַמְפֵּהוּ, and so אַ, paraphrasing 40
 correctly. The *fruit of the lips* is speech (Prov. 10, 31; 12, 14; 13, 2; 18, 20). There is no occasion to define it as *thankful speech*. The sense here is more striking without this limitation. It is otherwise in Hos. 14, 3.
- (20) וַיִּגְרֹשׁ, וַיִּגְרֹשׁ. וַיִּגְרֹשׁ. But וַיִּגְרֹשׁ means *to drive away* (cf. Nif'al, Jon. 2, 5). 45
 So, too, in Am. 8, 8, read וַיִּגְרֹשׁ (but excise it as a gloss; cf. 6). See Am. 9, 5, and cf. Talm. *Sotah*, 34^a, which makes doubt impossible. See G. HOFFMANN, ZAT 3, 122, who only omits to refer to *Sotah*, *l. c.* (*Intr. Is.*, p. 322). Just after, occurs another Talmudic word, גְּרִיפֵשׁ. LAGARDE's emendation וַיִּגְרֹשׁ (*Proph. Chald.*, p. 1) is plainly unsuitable.

PROPHECY 3.

(56,9-57,13^a; 13^b-21)

- 56 A composite passage (comp. *Intr. Is.*, pp. 315-323; STADE, *Gesch.* 2,70; DILLMANN, *Jes.* 5, p. 482). The first part (56,9-57,13^a) is in קינה-verses, grouped in 5
quatrains, the last of which is imperfect. Cf. BUDDE, ZAT 11 (1891) pp. 239-241.
The second part (57,13^b-21), which has been appended by the editor, begins
in double distichs (the first is incomplete), but either from the imperfection of
the text or from the writer's imperfect mastery of his art it sinks at the close
(vv. 17-21) into a rhythmical prose. 10
- (10) צפי, DUHM. צפי עמי, BUDDE. K^cthib צפו, *i. e.* either צפו (Ϝ ἰδέτε), צפו (GINSB.),
or צפו (so the points). Q^ré צפיו, which in some MSS and editions is K^cthib.
+ הִבִּין, from v. 11 (see below). ϜSAM-Cr φρονῆσαι. So DUHM.
נְהַרִים (1 K. 18,42; 2 K. 4,34), so GRÄTZ. אֵל הַיָּמִים, for which the not very suitable
sense *wandering in their speech* has been derived from هدى. הַיָּמִים, as RODWELL 15
reads with some MSS, is not more appropriate. The Versions guess.
(11) הִפְּה רַעִים, evidently a gloss on צפי in v. 10 [is the *Waw explicativum*; cf. note
on 17,8. — P. H.]; לא ידעו הִבִּין, which follows in אֵל after רַעִים הִמָּה, is nothing but
a more correct reading of the second half of l. 2 (DUHM).
אֵל + מִקְצָהוּ. Not in Ϝ, overloads the stichus (DUHM), arises out of a dittogram, and 20
is untranslatable. BUDDE omits the preceding לבצעו instead.
(12) Wanting in Ϝ; the cursives which have it draw from Θ. Not otherwise suspicious.
יָרָר, not יָרָר. So BÄR, GINSBURG.
- 57 (1) Verse 1 should clearly end at מִבִּין.
(2) + קָל; so DUHM, to help the sense. Otherwise we must read גוה על משכבו. 25
נִכְחוּת (26,10; cf. 33,15). אֵל נִכְחוּת.
(3) Verse 3 should end at תַּחֲנַנְנוּ.
וְנָהּ; so KLOST., BREDEK., BUDDE. אֵל מִנְאָף וְתוֹנָה אֵל (on the difficulties of
which see DEL. and DILLM.).
(5) As it stands the second part of both lines is not in true קינה-metre. BUDDE 30
would omit תהה both times, supplying ב. But v. 5 does not fit well into the
denunciation, and is probably an editorial insertion (cf. DUHM). For the second
תהה read בתוך with Ϝ.
(6) בְּחֻלְקֵי (1 S. 17,40)?; Ϝ בשעיעות (in 1 S. שעיעי). אֵל בְּחֻלְקֵי, which perhaps combines
the two views בְּחֻלְקֵי (30), and בְּחֻלְקֵי (Ϝ). In Am. 7,4 G. HOFFMANN reads חֲלוּק 35
for אֵל חֻלְקֵי (ZAT 3,118).
הַעַל אֵלֶּה אֲנַחֵם. There is no place for this in the poetical scheme. It may be an
other insertion of the editor who (see v. 5) aims at heightening the effect. Or it
may be a corruption of העלית מנחה (DUHM); cf. the analogous corruption in
Ezek. 5,13 (see CORNILL). 40
(8) מִאֲתָו; so DUHM. אֵל מִאֲתָי, perhaps through a false interpretation of וְכִוְנַן.
וְתִכְרִי; so DUHM. See Ezek. 16, and cf. Hos. 3,2. אֵל וְתִכְרִתֶּנּוּ.
+ וְתִרְבִּי אֵת תּוֹנֵתְךָ אֲתָם. Supplied by DUHM from Ϝ v. 9^a, where it is clearly mis-
placed. The passage is dependent on Ezek. 16,25f.
(9) וְתִקְסִי; so probably Σ, ἐκασμῆτης (see FIELD); Ϝ *ornasti te unguento*. This is a 45
natural verb to go with שָׁמֵן (Ezek. 16,9). אֵל וְתִשְׂרִי. But the verb שָׂרָה = תָּרָה is
imaginary; Ezek. 27,25 and Jer. 5,10 (part. pl. שָׂרָה) are both corrupt.
(10) חֲלִלָּהּ (ψ 49,9); so KLOST. אֵל חֲלִילָּהּ. Ϝ חֲלִילָּהּ.
(11) וּמַעֲלָם עֵינַי (ψ 10,1). Ϝ (σέ ἰδὼν) παρορῶ. ἌΣ (*apud Hieron.*) *et negligens*; Ϝ *et*
quasi non videns. אֵל וּמַעֲלָם (BÄR, GINSB., with *Complut.*; cf. 42,14). J. D. MICH., 50
LOWTH, OORT, GRÄTZ read simply וּמַעֲלָם, but עֵינַי is required to complete the
hemistich.
+ על כן, a fragment of a hemistich.

- 19 *weave*. ט at any rate had a part, but as this part. ($\epsilon\rho\rho\alpha\zeta\delta\mu\epsilon\nu\omicron\iota$) occurs three times over in vv. 9, 10, we cannot say what it was. KOPPE, DUHM, שְׁהִתְיָה, KLOST., BREDENK., שְׁהִתְיָה *Egypt's drinkers* (cf. below, l. 11). א שְׁהִתְיָה *Egypt's pillars* (or *foundations*). The correction proposed is highly probable if on other grounds the passage be late; note אנמי נפש at the end of this verse (*Intr. Is.*, p. 111). 5
- שָׂכָר. א שָׂכָר, elsewhere only in Prov. 11, 18 (where correct שָׂכָר). The sense remains the same; for few will be convinced by GRÄTZ, who (following ט , Saad., Rashi, Ibn Ezra) renders *sluices* (cf. סכר to stop up), or HARKAVY, who compares the Egyptian *secher* 'consilium,' and renders שָׂכָר עֵשִׂי *agentes consilia = consiliarii* (*Journal asiatique*, mars-avril 1870, p. 184). R. STEPHENS (4° edition of Bible), 10 DÖDERLEIN, KLOST., BREDENK., שָׂכָר, with ט (τὸν ζῦθον, הבט); cf. Herod. 2, 77. But unless we reconstruct the verse (see DUHM), this is not probable. That עֵשִׂי שָׂכָר is a unique expression (why not שכירים, or עֵשִׂי מלאכה?) is justly observed by WEIR (*Proph. Is.* 2, 152). But among Aramaic phrases, a single uncouth Hebrew phrase may be excused. 15
- (12) וַיִּדְעוּ (47, 12 f.); SECKER, LOWTH, DUHM, after ט . א וַיִּדְעוּ.
- (13) Omit ו before התעו, with BÄR and GINSBURG. פָּנַת; so GROTIUS, LOWTH, GRÄTZ, BREDENK., DUHM, with ט . Cf. 1 Sam. 14, 38; Jud. 20, 2. א פָּנַת.
- (14) בִּקְרָבָם; so SECKER, LOWTH. See Hos. 5, 4. א בִּקְרָבָה. 20
- (17) לְהִנָּה (on the *o* sound, see KÖNIG, ii, 1, p. 506), with some MSS. א לְהִנָּה, an Aramaizing error of the scribe (OLSH., p. 204; GES.-KAUTZSCH²⁶ § 80, h; but cf. KÖNIG, ii, 1, p. 427). 25
- [בכל עת אשר = כל אשר; cf. KITTEL (*alt.*). ארמת יהודה, and אליו to מצרים; cf. עליו at the end of the verse. יזכיר is impersonal (cf. DRIVER on Lev. 4, 12; 14, 4; GES.-KAUTZSCH²⁶ § 144, e): *Whenever any one merely mentions the name of Judah to her (Egypt) she will shudder, because of the purpose of JHVH Sabaoth, which He is forming against Egypt.* — P. H.]
- (18) עיר ההרם; so $\Sigma\text{Z}\text{A}$, Talm. *Menahoth* 110^a, and some MSS, followed by HOUB., VITR., 30 LOWTH, GES., HITZ., EWALD, RIEHM, CHEYNE (*Intr. Is.*). With these DILLMANN is halfinclined to agree, if the whole clause may be taken as a later addition. א עיר ההרם; so AOS , followed by DEL., DUHM (with differing interpretations). ט עיר הצדק, followed by GEIGER (*Urschrift*, p. 79), BREDENK., DILLM. (doubtfully), CORNILL (ZAT 4, 89), GUTHE (who makes the clause a later addition). 35
- Opinions also differ as to the right rendering of ההרם and הצדק. See *Intr. Is.*, pp. 102f., 106; BLACK's forthcoming *Encyclopaedia Biblica*, s. v. *Ir ha-heres*; and on the reading of *Complut.* (πόλις αχερες), see DELITZSCH.
- (20) וַיִּרְבֵּ; so DUHM. מושיע is the only term for a deliverer of Israel in the passage alluded to (Jud. 3, 9, 15). א וַיִּרְבֵּ. 40
- (25) בְּרִבְוָה; so DUHM, with ט . א בְּרִבְוָה, in which GES. and HITZ. think that the masc. suffix may refer to ארץ, because the population of the earth rather than the earth itself is meant.

PROPHECY 2.
(56, 1. 2; 3-8)

- 56 (3) הנלוה; cf. v. 6. So BREDENK., DILLM., DUHM. א הנלוה. 45
- (5) למו; so LOWTH, DUHM, KLOST., with ט . א לו.
- (7) יהיו +; so KLOST., with ט . The word easily fell out after יהיו—. 50

- 54 'ת is virtually parallel to לא תקרב אלך. רחקי אל, the received exegesis of which is rather forced.
- (15) A substitute for an illegible passage. See *Intr. Is.*, p. 304. [P. S. Perhaps we should read, הן נוי וְנִנְדָּה אַפֶּס מֵאַתִּי מִי יָגֵד אֶתְךָ אֵלֶיךָ יִתְפַּלֵּל, For נִנְדָּה, cf. Gen. 49, 19. יתפלל for יפול is due to GRÄTZ; cf. 45, 14. Seeing the hopelessness of the struggle, the assailants offer prayer to Israel as a supernaturally gifted people.]
- (16) לְהַבִּיל; so KLOST., whose exposition restores life and color to the passage. אל לְהַבִּיל. [Contrast note on Neh. I, 7]. Tautologically, for חבל and השחית are synonyms.
- (17) The last two stichi seem late. עברי in 44, 26 (corr. text) means the prophets; the phrase occurs nowhere else in cc. 40-55. For the form of the passage, cf. 10 Job 20, 29; 27, 13 (DUHM).
- 55 (1) לָקָהּ. So OORT, RYSSSEL. אל כֶּקֶף; but the reference to money is premature. אל + ו שברו + ו; a repetition against the metre (see next stichus). So DUHM. ט expresses it here, but not a second time. 15
- (3) נפשמם — הטו. A late insertion which weakly repeats what has been already said (DUHM). ט disguises the repetition by omitting אלי שמוע שמוע in the preceding distich.
- אכרתה. אל prefixes י.
- (4) לְעַמִּים. So OORT, DUHM, with טססס. אל לְאֻמִּים; but see next stichus. 20 נתחיו. KOPPE and GRÄTZ נתחך; so S. If vv. 3.4 form together a double distich, the reading of S becomes the more plausible. But, like DUHM, the present writer hesitates to emend so important a passage without more external authority.
- (7) A late insertion (*Intr. Is.*, p. 304).
- (9) כִּי־נִבְּוָה (ψ 103, 11); so KLOST. with טססס (apparently). אל כִּי־נִבְּוָה. 25
- (11) יָצָא (45, 23); so KLOST. אל יָצָא.
- (13) ותחת. So Q^rê, with טססס. Many MSS, and Soncino, Bresc., *Complut.*, have this in the text.

30

Notes on Part 5.

PROPHECY I.

35

(19, 1-15; 16-25)

Composite; rhythm and style nowhere that of Isaiah. See *Intr. Is.*, pp. 99-119.

- 19 (4) וסנרת; cf. 1 Sam. 17, 46 &c. So GRÄTZ. אל וסנרת. [Contrast note on 9, 17, p. 84, l. 53. — P. H.] 40
- (6) והוניחו. So OLSH., A. MÜLLER, KÖNIG, &c. [cf. GES.-KAUTZSCH § 53, p.] אל והאניחו. The scribe wrote או, Aramaizing; the ה is due to a corrector. מצור (WINCKLER). See on 37, 25 (p. 115, l. 42). אל מצור.
- (7) אל על פי יאור, where על יאור may be variant to יאור. על פי יאור bare places (i. e. meadows?) is certainly corrupt. ט's (καὶ) τὸ ἄχτ τὸ χλωρόν simply shows 45 how old the Jewish interpretation (Ibn Sarūq, Qamḥi, Saad.) is. Cf. MOORE's note on מערה, Jud. 20, 33.
- (9) אל + ו ארנים חורי + ו, perhaps a gloss on שְׁתִּיהַּ at the beginning of v. 10. It is unwise to emend חורי into חורי, with LUZZATTO, GRÄTZ, SIEGFR.-STADE, PERLES; יחורו in 29, 22 is ἄπ. λεζ., and very possibly corrupt. No objection can be raised to חורי 50 (ט חורי βύσσος), nor is SIEGFR.-STADE's transposition of וארנים ושקיות an improvement. Cf. DILLMANN.
- (10) שְׁתִּיהַּ, from שתה, the root of Heb. and Aram. שתי (Lev. 13, 48ff.); cf. 10

- 53 יראה אור וישבע (ψψ 36, 10; 50, 23). Ὁ δεῖξαι αὐτῷ φῶς καὶ πλάσαι (corrupted either from πλῆσαι or from ἐμπλησθήσεται, as AΘ render). DUHM יראה אור וישבע. HOUB. and KLOST. simply insert אור. KITTEL inclines to this. א יראה ישבע 33 וישבע.
- יפניע; so KLOST. א יצדיק צדיק. That the troublesome word צדיק is merely 5 an accidental repetition of the four preceding letters, was seen by LOWTH, OORT, DUHM, LEY. But the omission of צ does not bring us back to the original text, for ל הצדיק is an unattested construction. The writer's habit of repeating leading words and ideas suggests that, just as other leading words of the concluding stanza (v. 12) are to be met with in earlier stanzas, so יפניע is probably to be 10 found elsewhere in the same sense as in v. 12. Paleographically, the change is not a very difficult one. Grammatically and exegetically the gain is great.
- (12) ינהל לו; so DUHM with Ὁ, to avoid the repetition of the same verb in l. 2. א אחלקלו.
- ברבים; so DUHM, with Ὁ. א ברבים, against the parallelism. 15
- (12^c) א לטות + א. A gloss (DUHM). See ψ 141, 8.
- 54 Verses 1-6 are metrically worthy of Second Isaiah, but we can only venture to assert that they are by the author of 49, 14 ff., with which their contents closely connect them. The hand of the editor is visible in vv. 15 and 17^{cd}, and earlier 20 additions are not impossible.
- (1.2) א + רנה, משכנותיך. Superfluous and metrically undesirable (DUHM).
- (2) הטי; so OORT, DUHM, GRÄTZ, with Ὁ33Ḳ. א יטו.
- (3) Both sense and metre suggest that a hemistich has fallen out (DUHM).
- (5) בקעלך; so DUHM and (virtually) OORT. א בעלך. If this implies that a new 25 marriage between JHVH and Israel is thought of, it is against v. 6.
- (6) Transpose יהוה from ^a to ^b, with DUHM.
- (8) א + שצף, the undeleted error of a scribe for קצף (DUHM). א + רנע, inserted for the sake of antithesis (cf. ψ 30, 6). But metre does not favor it, and the repetition (see v. 7) is displeasing. Not expressed in Ὁ. 30
- (9) כימי. So HOUB., LOWTH, DELITZSCH, BRIGGS, OORT, DUHM, KLOST., with ΣΘΣḲ3Α, and some MSS (including Cod. Bab.). Ὁ כימי א כימי. כאשר. So OORT, DUHM with Ὁ. א אשר. Same error in Jer. 33, 22.
- (11-14^a) Three tristichs, the last of which is completed by v. 14^a (שלום || צדקה) 35
- (11) סערה. KLOST. סנה, i. e. *driven away* (as a wife by her husband). But the form is hardly classical (see on the gloss in 49, 21). Ὁ paraphrases well ἀκατάστατος. Zion had been overthrown as if by a storm (29, 6), and must be rebuilt more securely.
- בנפק ארניך; note the parallelism. So WELH. (*Prol.*²,* p. 415, note 1; DLZ, Aug. 2, 40 1890), RYSEL, GRÄTZ, and virtually KLOST. Ὁ supports נפק. א בפוך אבניך. פ a picturesque expression for the black asphalt-mortar used in old buildings in Jerusalem (GUTHE).
- בספירים. So KLOST. א again inserts the article.
- (13) בניך. So DUHM, GRÄTZ. Thus we get a good parallel to בניך in the next stichus. 45 The *children*, i. e. the *inhabitants* of Zion, are in fact the builders (see 49, 17, 18). Cf. Berachoth 64^a (*read not בניך but בניך*), where the oddity of the exposition consists in reading בניך in *both parts* of the verse, and in limiting its reference to professed students of the Scriptures. Cf. 49, 17; 62, 5.
- (14) תרחקי. So GRÄTZ. The loss of an initial letter is one of the easiest of misfortunes. 50

* In *Prol.* (1895) the sentence on this correction disappears; otherwise the note remains unchanged.

- 53 formed. But, obviously, **חבורה** may be related to **חבורה** as **גדופים** is to **גדופים** and **שְׁלוֹמֵנו** is sanctioned by **ט**. Many MSS and editions, however, have **שְׁלוֹמֵנו**, which favors LUZZ.'s view. WEIR independently suggests **שְׁלוֹמֵנו** (*Proph. Is.* 3, 2, 168). **מִרְפָּא**; GRÄTZ; **מִרְפָּא**.
- (7) [For **א** read, transposing **ו** (so GRÄTZ, GUNNING). 5
א + **ו** repeated in error from the second line (LAG., OORT, KLOST., DUHM, GRÄTZ); cf. note on 41, 7 (p. 128, l. 50).
- (8) **וְאֵת־דְּרוֹרוֹ** (40, 27; ψ 37, 5). **וְאֵת־דְּרוֹרוֹ**, of which there is no satisfactory explanation. **וְנָע לְמָוֶה**; similarly HOUB., KENNICOTT, LOWTH, OORT, GIESEBR., RYSEL, DUHM, DIEHL (*Das Pron. pers.*, pp. 16.20), GUNNING. **ט** $\theta\lambda\chi\eta$ εἰς θάνατον. **א** **וְנָע לְמוֹ**. 10
 The text must have had **לְמוֹ**. Differently FRANKEL, *Vorstudien*, p. 215.
- (9) **רְשָׁעִים** — **רְשָׁעִים**; so KROCHMAL, GRÄTZ. For **ב**, cf. stanza 15, ll. 2 and 4. **א**
עֵשִׂיר — **רְשָׁעִים**. If **עֵשִׂיר** be right, it implies that Jerusalem again presents the old
 contrasts of rich and poor, and that social disorders are frequent. But the parallel- 15
 ism is strongly against this view. The transposition of letters, and the failure to
 notice the mark of abbreviation, are among the best attested causes of the
 errors of scribes. Hence **עֵשִׂיר** may easily have been written for **רְשָׁעִי**. After this
 it became natural for **רְשָׁעִים** in the preceding stichus to be weakened into the
 more usual word **רְשָׁעִים**. The alternative is to read **עֵשׂוֹק** (so ICA after EWALD),
 or **עֵשֶׂק** (DUHM), or better **עֵשׂוֹקִים** or **עֵשֶׂקִים**. But whether the use of **עֵשֶׂק** for 20
 Heb. **נָלוֹ** in \mathfrak{C} Prov. 14, 2 (where, singularly enough, BOMBERG reads **עֵשִׂיר**) in the
 wide sense *dishonest, Betrüger* (so DUHM), may be doubted. The tact of the reader
 must decide whether **עֵשֶׂר** (BÖTTCHER, RYSEL, DILLM.-KITTEL, GUNNING)
 be a sufficient correction, or strong enough in this context.
גְּרִישׁוֹ, or (cf. DRIVER, *Tenses*³, p. 229, n. 6) **גְּרִישׁוֹ** his tomb, cf. Job 21, 32, DILLMANN's 25
 note on which needs correction. **א** **בְּמַתְיוֹ**. *The text seems to be in the highest
 degree corrupt* (SCHWALLY, *Leben nach dem Tode*, p. 59). But perhaps **בְּמַתְיוֹ** or
בְּמַתּוֹ (so *Proph. Is.* 3, 2, 170; RYSEL; SIEGFR.-STADE) is not a corruption but a
 substitute (an early one; see **ט**) for an illegible word. Against **בְּמַתְיוֹ** (so some MSS)
 see *Proph. Is.*, l. c. GIESEBRECHT's **מַצְבָּחוֹ** (*Beitr.*, p. 171) implies too much honor 30
 for the despised subject of the passage (Gen. 35, 20). BALL (unpublished paper) **בְּיַתּוֹ**.
- (10.11) This is not the hopeless passage which some have supposed. Comparing **א** and
ט, and taking account of the structure of the poem, it is not impossible to obtain
 a good sense. But the probability remains that even in a corrected text some- 35
 thing may belong rather to the editor than to the author.
- (10) **הִלְלוּ**. The *dishonoring* of JHVH's *Servant* is as strange to an Israelite as the pro-
 fanation of the sanctuary (Ezek. 24, 21). Hence the writer reverts to the state-
 ment of v. 5^a, and explains it. We might, of course, (assuming that the Po'el of
הִלֵּל was in use, and meant *to pierce through*) read **הִלְלוּ**. But a clearer expression
 is required in the introduction to what is meant to be the solution of a great 40
 religious problem. KLOST. **הִקְלוּ**; but this is not the most natural form. **א** **הִקְלִי**,
 a troublesome Aramaism. **ט** (καὶ Κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν) τῆς πληγῆς,
i. e. **הִקְלִי**. **Σ**, ἐλεῆσαι, perhaps a corruption of βεβηλώσαι (KLOST.; cf. v. 5 A), or
ἀλοῆσαι (FIELD). KITTEL, **הִקְלִי** (*alt.* **הִקְלִי**, for **הִקְלִי**). DUHM's reading of this
 clause (based on **ט**) is too adventurous, and cannot be discussed here. 45
רְשָׁעִים; so EW., (ed. 2), CHEYNE, GIESEBR., OORT, GRÄTZ, with **א** **רְשָׁעִים**. The
 opposite error to that in 42, 20.
- (11) Between **יַעֲלֶה** (v. 10) and **א** **מַעֲמַל נַפְשׁוֹ** (words of which no satisfactory explanation
 has been given by the older commentators) a *lacuna* must be supposed. The
 text used by **ט** also had a *lacuna*. It began at an earlier point than the *lacuna* 50
 in **א**, for **ט** takes no account of **יַעֲלֶה** בְּיָדוֹ, but it enables us to supply one word
 which is wanting in **א**.
וְהִלְזָה; so DUHM. **ט** καὶ βούλεται Κύριος ἀφελεῖν.

- 52 Book of Job. As it now stands, the poem falls into 15 quatrains, one of which, it is true, has been imperfectly transmitted. But there was probably a time when it was shorter. There is some reason to think that those portions which are here given as stanzas 1-3 and 14, 15, were written after the description of the fortunes of the *Servant* as a framework to receive it. There are many corrup- 5 tions of the text. In dealing with these, we must not omit to consider the poetical form of the composition, and the writer's marked tendency to link the different parts together by repeating the same ideas and the same leading words (hence a bold conjecture of KROCHMAL on stanza 11, line 1, becomes not unjustifiable; *cf.* p. 150, l. 12).
- (14) עליו. So HOUB., LOWTH, DATHE, GRÄTZ, DUHM, KITTEL, GUNNING, with ע.ס. 10 אל עליו; and so ט, which has the second person throughout this verse. אל, being in uncertainty, recognizes both views. But the form of vv. 13, 15 makes an address to the *Servant* impossible.
- כן should introduce a clause in correspondence to the preceding stichus. There- 15 fore between כן and משחת words must have fallen out such as רבים יחמרוהו. The verb should be one that expresses unambiguously the opposite of שמו, and in restoring it conjecturally we may look for suggestions to 53, 2, 3.
- משחת; so GEIGER, GRÄTZ, DUHM, KITTEL, GUNNING; אל משחת. Was there a design in this strange pointing (LUZZ., OORT)? *Cf.* on 53, 5. 20
- (15) ישתחו. יזה אל, i. e. *cause to spring up* (DILLM., DUHM, DRIVER, &c.). The objections to this rendering of יזה have been set forth by G. F. MOORE (*Journ. of Bibl. Lit.*, Boston, 1890, p. 221) and the present writer (*Proph. Is.* 3, p. 167). The sense proposed is, however, an appropriate one. We might read יתר (so *Proph. Is.*); י might easily have come out of a fragment of ת, and ה be an augmented 25 ר. יתר with the *object* גוים occurs in Hab. 3, 6. But does not the parallelism suggest that גוים is the *subject*? Moreover ט has θαυμάσονται. MOORE would therefore read ירנו (*cf.* Jer. 33, 9). A still better parallelism will be produced by reading ישתחו; *cf.* the parallel passage 49, 7. The middle letters may have become effaced, and ישתחו have been misread יזה. ע's ישתקון (= ידמו) seems a guess. 30
- 53 (1) This verse should be linked with 52, 15^b. On the rendering, *cf.* GIESEBRECHT, *Beitr.* p. 159, whose exegetical view, however, supported by BUDDÉ (TLZ, May 23 '96, col. 287) the writer is unable to accept.
- (2) לפנינו; so EW., CHEYNE, OORT, GIESEBR., GRÄTZ. אל לפנינו, against which see *Proph. Is.* 3, 2, 43. 35
- אל + ונראהו. ^ DUHM. מראה (in the following line) was accidentally written twice over, and the second time misread to make sense.
- (3) נבזה וחרל אישים אל. ה arose out of ק (phonetic confusion; *cf.* above, p. 109, l. 49; p. 110, l. 34), ר out of ה. אישים is mainly a dittogram. Read נבוה הוא ונקלה. Note the abundance of the letters ה and ו; ו precedes. הוא is logically indispensable (KLOST., GUNNING); GRÄTZ prefixes it, but see v. 7.] 40
- (4) LOWTH and BLEEK הוא סבלם, with S3, and some MSS and editions. Other MSS give הוא as Q^{re}.
- (5) סתלל dishonored; so Α, βεηλαμμένος. See on 51, 10, where, however, the Poel part has a more special application. The parallel verb רכא covers the cognate senses 45 of affliction, humiliation, ill-treatment. ט sometimes renders ταπεινώσω (ψψ 34, 19; 71, 4; 88, 11). אל סתלל. But the traditional belief in a Poel and a Poal of חלל meaning to pierce, to be pierced, though found as early as ט (Job 26, 13; Is. 53, 5) is very questionable, and the language of v. 10^a (see below) favors חלל. 50
- LUZZ. and OORT, ובחברתי — שלימו. These scholars suppose אל's pointing to have a theological origin. ט in fact finds a reference to the *instruction* which was Israel's peace and to the *attachment* (חברה) to the words of the Lord through which Israel's sins would be forgiven. Thus the Prophet's hard saying was trans-

- 51 are in strict קינה-metre (cf. BUDDÉ, ZAT, II, 1891, pp. 238f.). V. 18, however, is no part of the poem, with which its contents are not quite consistent (see DUHM). It may have been taken from an elegy on Jerusalem. To assume, with LEY (*Hist. Erkl.*, '93, p. 66), such an origin for vv. 17-20 as a whole, or at least for vv. 18-20 (EW., DILLM.), is needlessly to spoil the poem. That a phrase in v. 20 reminds us of Lam. 3, 19 and 4, 1, is unimportant. As BUDDÉ first pointed out, the phrase is metrically superfluous, and no doubt an interpolation.
- (17^c. 22^c) אָל + נוֹם. A gloss on קָבַעַת. So LAG., DUHM, KLOST., RYSSEL. Θ simply τὸ κόνδου. There is an exact parallel in v. 1.
- (19) יִנְחַמְךָ; so LOWTH, LAGARDE, GRÄTZ, CHEYNE, BREDECK., RYSSEL, with Θ Σ Σ Σ . 10
 אָל אֲנַחְמֶךָ. Cf. HAUPT, *Zeitschrift für Assyriologie*, 1887, p. 275.
- (20) [P. S. To keep אָל כְּתוּב מִכְּמֹר (for כְּתוּב בְּמִכְּמֹר) seems to me impossible. בְּחוּךְ כְּרָמִים would not make a good sense. Read, perhaps, בְּחוּךְ הַרְבֵּה. Final כ was lost through the proximity of ה. הַרְבֵּה became, by corruption of ה into ב, ב into מ, and ה into ם, כְּרָמִים, whence מִכְּמֹר.] 15
- (22) אָל + אֲדַרְיָךְ, אֲדַרְיָךְ. Θ Κύριος ὁ θεός (text had 'אלה'). Metre favors the omission. Transpose, for metre's sake, the two parts of the third line, with DUHM.
- (23) מוֹנִיךְ; cf. 49, 26. So SECKER, LOWTH, EW., KLOST., with Σ . מַעֲנִיךְ, GRÄTZ. אָל מוֹנִיךְ. But הוֹנֵה does not mean *to oppress* (see on 27, 8). Θ τῶν ἀδικησάντων σε. + וְבִיר מַעֲנִיךְ. Θ corr. AMCr has καὶ τῶν ταπεινωσάντων σε (Θ originally omitted 20 καί), Cf. 60, 14. DUHM, מוֹנִיךְ, וְבִיר מוֹנִיךְ, but less probably.
- 52 (2) שְׁבִיָּה, OORT, BUDDÉ, DUHM. אָל שְׁבִיָּה. 25
 (2) שְׁבִיָּה, OORT, BUDDÉ, DUHM. אָל שְׁבִיָּה. Soncino Bible and *Complut.* have Q^rê in text; so the Versions.
 After v. 2 two lines are still required to complete the stanza.
- (5) חָגַם מִשְׁלוֹ וְיִלְלוּ. חָגַם מִשְׁלוֹ הוּא מִשְׁלֵי הוּא מִשְׁלֵי לִי. But יִלְלוּ is a very questionable form; it should be יִלְלוּ (see on 15, 2). Θ θαυμάζετε καὶ ὀλολύζετε, but this, and indeed the whole verse in Θ is unsuitable to the context (cf. Rom. 2, 24). Σ presupposes אָל's text, except that the translator may have conjectured יִתְהַלְלוּ, which RYSSEL adopts. 30
- מִנְאָץ; so LUZZATTO, CHEYNE, OORT, RYSSEL, DUHM, GUNNING. אָל מִנְאָץ, which combines two possible readings מִנְאָץ and מִתְנָאץ (KLOST.). Cf. on 59, 3. LUZZATTO, however, suggests that a religious scruple is the true cause of the strange punctuation.
- (6) אָל + לֶכֶן. אָל gives two forms of text, לֶכֶן and לֶכֶן בְּיוֹם הַהוּא. The latter (cf. Θ 3) is 35 to be preferred.
- (7) הֵן מִפְּהָרוֹת. הֵן מִפְּהָרוֹת. הֵן מִפְּהָרוֹת. But הֵנִי (which Θ attaches to v. 7) is clearly to be disconnected from מִפְּהָרוֹת, while, not less clearly, it is the speed and not the comeliness (מִהֵינָאוֹ; cf. Cant. 7, 2) of the feet of the messengers which calls for notice. Cf. Nah. 2, 1^a. KLOST. prefers מִפְּהָר אֲנִי; GRÄTZ, מִהָרוֹ. 40
 + בִּיא נֶאֱלָךְ (line 3). So BUDDÉ for metre's sake.
- (8) [אָל קִיל. GRÄTZ, better, קִילִי.]
- (10) The third line of the stanza seems to have been lost. From מִתּוֹכָהּ in v. 11 we may infer that it contained a reference to Babylon.
- (13-53, 12) On the criticism of this passage, see *Intr. Is.*, pp. 304ff., and cf. DUHM's *Jes.*, and SCHIAN, *Ebed-Jakwe*, pp. 33ff. It is highly probable that this prophetic poem in something like its present form existed before the Prophecy of Restoration (i. e. the main part of cc. 40-48) was composed. That the writer made use of some earlier composition of the nature of a threnody on some prophet like Jeremiah, 50 is a speculation which, however natural, further research shows to be unnecessary. Still, it is very possible that the fate of Jeremiah floated before the mind of the writer, and also that he was partly influenced by some earlier form of the

51

vv. 4^b. 5^b imply acquaintance with 42, 1^b. 4^b, and that they are also not consistent with the context which pronounces a fearful doom on the nations. Strictly speaking, no doubt, they are inconsistent, and there is no difficulty in supposing that the inserter of the Songs introduced these passages.

- (6) Either הַבִּיטוּ or מַתַּחַת is an interpolation according to DUHM. Possibly, but not 5 certainly.

נִמְלָחוּ are (shall be) *reduced to dust as by the moth*. אֵל נִמְלָחוּ (if there can be such a word) would mean *are torn to rags*. This at any rate can have no relation to smoke which (cf. פֶּשֶׁת 68, 3; 102, 4) is completely dispersed by the wind, and *leaves not a wrack behind*. *Smoke*, however, is not the most 10 natural figure here (cf. כְּנִים in next line). The ך in עֵשֶׂן may be due to the repetition of the initial letter of the next word. ὁ ὡς καπνὸς ἐστὲρρεῦσθη, *i. e.* כֵּעֵשֶׂן רָקְעוּ. For the use of רָבַח, cf. Job 4, 19, on which see HITZIG, and for the twofold application of כֵּ, cf. פֶּ 102, 4. 5.

תִּבְּל, which may easily have fallen out after תְּבִלָּה (DUHM). Thus line 3 becomes 15 complete. Assonance as in 24, 4.

כְּנִים. So WEIR (*Proph. Is.* 3, 2, 166). אֵל כְּמִוּרְכָן. [It seems most probable, however, that this should be כְּחִנְבִּים (cf. 40, 22). פֶּ 90, 9 contains a somewhat similar corruption: אֵל כֵּל בַּעֲבֹרְתֶךָ should be כְּחִנְבִּים, parallel to כְּבִנְי עֲבֹשִׁי, represented by אֵל כֵּל בַּעֲבֹרְתֶךָ 20 cf. RUBEN's correction of כִּי שִׁבְבִים in Hos. 8, 6.]

תִּהְרֵל. So OORT, DUHM, KLOST., RYSEL, with ὦ, and probably ὦ (לֹא יִתְעַבֵּב). 20 תַּחַת אֵל.

- (8) The second יִכַּלֵּם injures the metre, and adds nothing to the sense.

- (9.10) A fragment. Five *perfect verses* (BUDDE) in the strictest קִינָה-metre. 25

- (9) הַמְחַצֵּצָה; cf. Job 26, 12. So HOUB., LAG., DUHM, KLOST., RYSEL, GUNKEL, with 3ᶜ. אֵל הַמְחַצֵּצָה (cf. v. 1, Pual, חֲצַצְתָּם).

מְחַלְלָה; אֵל מְחַלְלָה. Cf. Job 26, 13. Granting a reference to the story of Marduk's contest with the dragon *Tiamat*, it is natural to expect a stronger expression than אֵל gives us. Marduk's vengeance was not satisfied without ignominious 30 treatment of the dragon's dead body; Hebrew writers transfer the exploit of Marduk and its chief attendant details to JHVH. In two passages אֵל recognizes the sense of dealing ignominiously with a dead body as attaching to חָלַל (Ezek. 28, 9; 32, 26), though some, of course, may be inclined to alter these passages, with CORNILL. Into the difficult question of the meanings of חָלַל we need not 35 enter here. Read, critically, GUNKEL, *Chaos*, pp. 31. 33f. (notes), and see on 53, 5.

- (10^b) הַעֲשֵׂהָ should be accented as a participle. See DRIVER, *Sam.*, p. 58; GES-KAUTZSCH § 138, k.

- (11) Inserted from the margin. See 35, 10.

- (12) מִנְחֹמֶה; so DUHM and virtually KLOST., with ὦ. אֵל כֵּם—, an error caused by a 40 wrong grouping of the letters of the text.

מִמִּי דֹאגָה; so virtually KLOST. ὦ SAM τίνα εὐλαβηθεῖσα (cf. 57, 11 ὦ). ὦ also expresses מִמִּי אֵל.

- (13.14) The editor has made sense as well as he could of an imperfect text. ὦ, at least 45 in v. 14, is less scrupulous, and apparently invents.

- (15.16) On this most unoriginal passage see *Intr. Is.*, p. 303. KITTEL agrees that it is probably an insertion.

- (16) לִנְטוֹת (cf. v. 13); so HOUB., DUHM, RYSEL, GRÄTZ, with S. אֵל לִנְטוֹת. The text probably had לִנְטוֹ, which the copyist misinterpreted. 50

- (17-52, 12) Apart from 52, 3-6 (a late insertion, on which see *Intr. Is.*, pp. 303f.), this is a poem in five stanzas, seven double lines to each stanza. Parts of it indeed

legitimate consequence of DILLMANN's critical argument (*Jes.* 5, p. 437); but this argument is not so strong, as DILLM. thinks it. Still weaker is DUHM's position, correcting as he does צדיק into עריץ. But whether צדיק be correct before כה אמר יי may be doubted. It seems to have arisen from a wish to justify the (corrupt) reading צדיק, and would be better expunged.

50 (2.3) See on chapter 49, p. 144, l. 46.

(2) תיבש; so LOWTH, GUNKEL (*Chaos*, p. 98), with ט. תבאש א.

ובהמתם בעמאה; so GUNKEL. וְהַמַּת בְּעָמָא. DUHM has a similar suggestion, but does not see that ותמת is a corruption of ובהמת' (the mark of abbreviation was neglected).

(4-9) Another poem on the עבד יהוה. It is in three quatrains of double lines, strict enough to be called קינה-verses. Cf. BUDDÉ, ZAT II ('91) p. 238.

(4) להחיות (cf. ψ 119, 50). לָעוֹת א. לָעוֹת ט; so apparently ט, which (like AV) derives the word from עת. לָעוֹת ט, i. e. לָרְעוֹת (cf. Prov. 10, 21; Eccles. 12, 11), which KLOST. 15 accepts, but which hardly suits יעף. לָעוֹת ג. The line is imperfect; a word qualifying רבר, such as נהמים or נחמה, may have fallen out.

א + בבקר יעיר, a variant to the three following words, which overloads the verse (DUHM). For a more difficult view, see BUDDÉ, ZAT II, 238.

(5) ארני יהוה פתח לי און + און, a variant to בבקר יעיר לי און (DUHM), shown to be incorrect by its being too long for the first part of a.

(6) כלמות; cf. Jer 23, 40. So DUHM. כלמות א.

(10.11) A late insertion (*Intr. Is.*, pp. 302 f.; cf. SCHIAN, p. 32; LAUE, pp. 9 ff.). The metre is that of vv. 4-9; it is in the language and ideas that the writer betrays 25 his later date.

(10) ישמע. So OORT, DUHM, with ט. ישמע א.

(11) מאירי (27, 11); so SECKER, BREDEK., OORT, DILLM., RYSEL, DUHM, KLOST. מאורי א.

30

51 (1-8) Five quatrains of double lines. The second quatrain is imperfect.

(1) א + בור. A gloss on the rare and ambiguous word סקבת, which might mean hammer. So DUHM. Metre gains by its omission. Cf. on vv. 17. 22.

(2) חוללכם. So GRÄTZ (cf. DUHM). חוללכם א.

וְאָבְרָהוּ &c.; so DRIVER, MOORE, OORT, DILLM., DUHM, KLOST., GRÄTZ, DILLM.-KITTEL, with ט. א gives copulative.

(3) ערבחה כן יהוה, in the second line, transposed on metrical grounds.

A line seems to have fallen out, containing an exhortation to be of good cheer.

(4) LOWTH, J. D. MICH., BREDEK., OORT, RYSEL, GRÄTZ, BUHL read עמים, לאומים, with 3 and 2 MSS (KENN.). Some MSS hesitate, combining עמי with לאומים; so 40 too, ט, which gives ὁ λαός μου and οἱ βασιλεῖς (the latter, a free rendering to improve the parallelism). The context speaks decidedly for —. But א's לאומי (cf. 55, 4) must be excised as against the metre. לאמי may have sprung from a faulty repetition of עמי (א)לי עמי.

ניים; cf. 42, 6; 49, 6. So KLOSTERMANN, with ט. עמים א.

(5) ארניע אקריב (cf. Jer. 49, 19); so BACHMANN, and similarly OORT and DUHM. א ἔρηξαι ταχύ. א. ארניע: קרוב א. The metre of the two neighboring lines gains, and in v. 4 the sense. א leaves ארניע unexpressed.

צא, cf. v. 4; 62, 1. א ἔξελεύσεται.

The last clause of v. 5 is a variant of the preceding second hemistich of 5^b, and 50 should be omitted.

(4^b. 5^b) KOSTERS, who (rightly) considers the Songs on the Servant of JHVH to have been inserted in Is. 40-55 by a later hand, points out (*op. cit.*, p. 589) that

- 49 (5^b) Happily combined by DUHM with v. 3 as the first half of the second quatrain. ואפכר; so OORT, DUHM, KLOST. אַן ן.
- (5^a) Heb. text + לא, i. e. *not* (so ΘΣΞ), or *to him* לו (so Q^crê, with אַע). Some Heb. MSS give לו in text. Most moderns read לו, or take לא as = לו. But an examination of the 15 passages in which the Masorah would have us undoubtingly 5 read לו for לא (our passage is one of two *doubtful* ones) justifies caution. See especially 9, 2, where the case is almost exactly parallel (note *e. g.* the unusual position of לו, if לו be correct). In our passage ל is most probably a repetition of the preceding letter, and א is a record of a second reading אאא, between which and the reading יאא the scribe was in some hesitation. Ὡ και ἰσραηλ 10 συναγαθήσονται, i. e. אאא. Our choice lies between אאא and יאא. (KLOST. prefers אאא).
- (6) אַן + ויאמר, which in our text has become superfluous.
אַן + עבר לי פהייתך, which produces (with נקל) a most awkward construction, and spoils the metre. Omit, with DUHM. SCHIAN (*Ebed-Jahre*, pp. 24f.) objects that 15 v. 5 is also expressed awkwardly. But v. 5 is clearness itself compared with this *barbarous clause* (DUHM); and metre, too, has its rights.
Q^crê; נצירי K^cthib (*miswritten*, KÖNIG ii, 1, p. 131).
- (7) לנבזה. So SECKER, LAG. — LUZZATTO, KLOST., בזה אַן לבה (see next note).
למחעב. So LUZZ., CHEYNE, OORT, GUTHE, DUHM. אַן למחעב, perhaps mispoint- 20 ed out of reverence (LUZZ.). Cf. on 52, 14.
- (8) ואחנך, ואצרך. Cf. on 42, 6. אַן — ן, — ן.
עם has the appearance of being an editorial insertion from 42, 6 (DUHM), where it is used with a different reference.
- (9) + כל, so DUHM, KLOST., with Ὡ. 25
- (11.12) There seem to be *lacunæ*. In v. 12, supply with DUHM (*cf.* Deut. 28, 49).
- (11) הרים. So GRÄTZ with Ὡ. Ὡ (ἄν) ἔπος. אַן הרי. The text originally had 'הרי, i. e. הרים. If any word had a suffix it would, of course, be ררך.
ומסלת. So GRÄTZ, with Ὡ. Ὡ και πᾶσαν τριβον. אַן ומסלתי. Same error in 30 38, 20.
- (12) אַן + מצפון ו, added from ψ 107, 3 (*Intr. Is.*, p. 275).
סונים; cf. Ezek. 29, 10; 30, 6. See *Intr. Is.*, l. c. GRÄTZ טונה. J. D. MICHAELIS, DÖDERLEIN, KLOST. make סונים = טונים.
- (13) יפצחו K^cthib, with ὩΣ; ופצחו Q^crê, with the Soncino Bible, *Complut.*, and other good editions, אַעא. 35
- (15) The passage may be carelessly written, but requires neither DUHM's nor WINCKLER's correction (*Allor. Forsch.* 1, 194).
- (16) KLOST. על כפי, with Ὡ. (The text had כפי; Ὡ overlooked the abbreviation. A suffix is, of course, needless). Read, perhaps, על כפות ירי, with S and Apoc. 40 Baruch 4, 2 (CHARLES, p. 6).
+ ציון; cf. English translation, p. 211, l. 15.
- (17) בניך; so LOWTH, BREDENK., BRIGGS, DUHM, KLOST., GRÄTZ, with אַעא, and Cod. Bab. (*primâ manu*). LAG. (*Sem.* 1, 4) בניך (?). See on 54, 13; 62, 5. אַן בניך.
- (19) The *lacuna* (see v. 19^b) existed in Ὡ's text. D. H. MÜLLER's attempted strophic 45 arrangement (*Proph.* 2, p. 10) only increases one's conviction that the text is imperfect.
- (21) אַן + גלה וסורה, which is simply due to dittography, being miswritten for גלמורה (RUBEN). Not in Ὡ; DUHM. Cf. on 54, 11, and see *Intr. Is.*, p. 259, (r).
second time (21^c); so LOWTH, KLOST., with אַעא. אַן ^ ו. 50
- (24) עריץ; so אַע (no doubt by conjecture), HOUB., LOWTH, EW., WEIR, CHEYNE, BREDENK., OORT, RYSSSEL, GRÄTZ. אַן צדיק; so DEL., DILLM.
- (25) DUHM boldly transposes the opening words to the beginning of v. 24. This is the

- 48 which begins with שמי. Probably the scribe wrote למען twice over by accident, overlooking שמי, and a subsequent corrector appended a ך to each word to make sense.
- יחל. So Θ (ὄτι τὸ ἐμὸν ὄνομα βεβηλοῦται. But ΞΞ express אַחַל; so HOUB., KLOST. (cf. Ezek. 22, 26). 5
- (14) אַחַל + יהוה + אַחַל. An explanatory gloss, inserted after the next word had been misread.
- אָהִיבֵאוּ; see v. 15^b. So KLOST. The question extends to the end of v. 14; then follows the answer. אָהִיבֵאוּ.
- וּיִרְוֶע זָרְעוֹ בְּכַשְׂרִים. ותקוף ררע נבורתיה ינלי בכסדאי ט. *3 et brachium suum in Chaldais.* Θ τοῦ ἀραι σπέρμα Χαλδαίων, i. e. כ' לשאת זרע כ' which has suggested the not very probable corrections, וּשְׂאֵת זָרְעוֹ בְּכ' (KLOST.) and וּבִרְוֶע כ' (DUHM). GIESEBR. (*Beitr.*, p. 161), רצנו. HOUB., DEL.³, CHEYNE³ have already corrected בכשורים.
- (15) וְהִצִּילָהּ; so OORT, GUTHE, DUHM, with ΘΣ. אַחַל וְהִצִּילָהּ.
- (16) אַחַל + אַחַל שמעו ואת + אַחַל. A later insertion, which obscures the sense, and is perhaps 15 a variant of v. 14^{aa}.
- מַעַת יְהוָה שֵׁם אֲנִי אַחַל. So KLOST. אַחַל מַעַת יְהוָה שֵׁם אֲנִי וְגו'. Unless, with GIESEBR., we regard the Prophet as the speaker throughout v. 16, this last clause must be a gloss (so OORT, DUHM, SCHIAN). It is unmetrical. ט prefixes the words אַמַר נְבִיא. See *Intr. Is.*, p. 302. 20
- (19) DUHM reads וְצִנְאוּ, and excises מַעַיֵךְ as a faulty repetition of מַעַתוֹ. But מַעַיֵךְ alludes to מַמְעַ in v. 1. Regular metre is not to be required in a late insertion.
- כַּעֲפַר הָאָרֶץ נִם עֵתָה, following Θ. אַחַל has simply כַּמַּעַתוֹ (so, without ו, BÄR, GINSB.), and then, without any link of transition, לֹא יִכְרַת. But כַּמַּעַתוֹ, if genuine, can only mean *like the pebbles of the sea*, the suffix referring to הַיָּם in v. 18 (end); see ΞΞ, 25 and cf. the Targumic use of קַעָא for a small coin. *Grains of sand* (ΑΣΘ), seems a purely imaginary sense. Θ's reading is in itself probable (cf. Gen. 13, 16; 28, 14), and הַנִּם עֵתָה (οὐδὲ νῦν) enables us to account for וְכַמַּעַתוֹ. כַּעֲפַר הָאָרֶץ must either have dropped out of the text of the MS. which the editor used, or have become illegible. The editor, therefore, deciphered the next group of letters so 30 as to produce a figure parallel to כַּחֲזוֹל; נ became כ, and ה became ו. The occurrence of a final ם in this group is not adverse to this view, for as BLAU has shown (*Zur Einl.*, p. 105) the so-called final and non-final forms of certain letters were used promiscuously down to the close of the first century (cf. above, p. 89, l. 46). 35
- (21) [The two hemistichs of the first line had better be transposed. — P. H.] See, however, note on 14, 8 (p. 124, l. 37).

APPENDIX TO PROPHECY 3.

(cc. 49-55)

- 49 This chapter (which should have included 50, 1-3) shows much variety of metre. Verses 1-6 form the second of the inserted poems on the עֲבַר יְהוָה. It is in six quatrains; the metre is that of 42, 1-4. The short lyric in v. 13 is parallel to that 45 in 44, 23. The remainder is less uniform. Possibly 50, 2, 3 is a quotation. It differs from the passage with which it is connected by its close approximation to syllabic metre. All the stichi, except that beginning הַקְצוֹר (in v. 2^b), have either six or seven feet, and it is conceivable that מַפְרוֹת in the stichus referred to may have been inserted by a later editor. 50
- (3) אַחַל + יִשְׂרָאֵל; so all the Versions. One MS (KENN.) omits it, and so, on exegetical grounds, do J. D. MICH., GES. (in 1821, but not in 1829), BREDEK., KLOST., DUHM, SCHIAN. It is a gloss, suggested by 44, 23; cf. the glosses in Θ at 42, 1.

- 46 of Hithp. שָׁמַם. KLOST. also quotes \mathfrak{J} as giving *confundamini*. But the right reading is that of \mathfrak{J}^A , viz. *fundamini* (cf. \mathfrak{J} 's Commentary). The reciprocal reference of הַתְּבַשְׁשׁוּ (LAGARDE, GRÄTZ, CHEYNE, LOEB), makes it a less probable correction. \mathfrak{S} presupposes הַתְּבַנְנִי, perhaps guessing.
- (11) אֲנִי K^cthib; עֲנֵה Q^crê, and some old editions, with \mathfrak{U} . 5
- (12) אֲבִירִי (לָב), KLOST., BREDENK., DUHM, with \mathfrak{U} . אֲבִירִי \mathfrak{U} .
- 47 The metre and the strophic arrangement are clear, thanks to the insight of BUDDÉ, who detected the so-called קִינָה-metre. This scholar, however, finds only 10 verses out of 36 imperfect in metre; DUHM, facing the textual problems more 10 boldly, has advanced some steps further. V. 3^a and v. 14^c must be regarded as later insertions (DUHM), which prove the freedom with which early scribes treated their texts, and the interest which triumphant outbursts like c. 47 excited in them. In both cases both metre and sense gain by the omission of these passages. V. 14^c may proceed from the writer of 44, 16. In v. 3^a a third נִלָּה (see 15 v. 2^a and ^b) can readily be spared. D. H. MÜLLER's arrangement of the stanzas (*Propheten*, I, 178; 2, 16) lacks a basis of thorough textual criticism, but there is room for a renewed attempt to restore this fine song.
- (1) בַּת־כִּשְׂרִים \mathfrak{U} . Remove the Maqqef (cf. בַּת יְרוּשׁ, 37, 22). So in vv. 2. 5.
- (3) אָקָם; so GRÄTZ. \mathfrak{U} אָקָה \mathfrak{U} , which is ambiguous; cf. לָקַח מוֹטֵר. 20
אֲפָרַע; cf. Ezek. 24, 14. So KLOST., GRÄTZ. \mathfrak{U} אֲפָנַע. The traditional \mathfrak{U} has οὐκέτι ἢ παραδῶ, but παραδῶ must be a corruption of παροῦσῶ (= אֲפָרַע). To the corrupt παραδῶ, ἀνθρώποις (so \mathfrak{U}) or σὲ ἀνθρώποις (\mathfrak{U}) attached itself under the influence of A, οὐκ ἀπαντήσω ἀνθρώπων. LOWTH, OORT, RYSEL, אֲפָנַע; GUNNING, 25
אֲפָנַע. \mathfrak{U} אָמַר; so KLOST., DUHM, KITTEL, GUNNING. \mathfrak{U} אָמַר corr. εἶπεν; \mathfrak{U} Mr marg λέγει. \mathfrak{U} אָרָם \mathfrak{U} . The alternative is to reject the whole stichus as a marginal note (EICHORN, CHEYNE, DILLM.); to retain it, with D. H. MÜLLER, at the head of stanza 2 is out of the question. But there is not sufficient point in the supposed marginal note, whereas, linked to the declaration of vengeance, נָקַם אָקָם וְגו', the reference 30 to *our deliverer* becomes beautifully appropriate.
- (7) נִבְרַת עֵר \mathfrak{U} ; so HITZ., CHEYNE, BUDDÉ, DUHM, KITTEL, GUNNING. \mathfrak{U} נִבְרַת עֵר (לֹא־שָׁמַת וְגו') attaches to עֵר to the next clause. But the sense *so that*, still recognized by RYSEL (in KAUTZSCH), has no secure basis. See CHEYNE, *Proph. Is.* 3, 2, 164; SIEGFR.-STADE, p. 484^a. 35
- (9) כְּתָמָם \mathfrak{U} . פְּתָאָם (cf. v. 11); so LOWTH, GRÄTZ. A less choice reading. [P. S. Experience leads me to doubt these choice readings, especially when a simpler reading is attested. \mathfrak{U} appear to be right.]
נִבְאוּ; so KLOSTERMANN, with \mathfrak{U} . \mathfrak{U} נִבְאוּ.
בְּעֵצַמַּת ה' מֵאֵר בְּרַב כִּשְׂפִיךְ, with DUHM, transposing the two parts of this stichus in 40 accordance with v. 12, and for the sake of the metre.
- (10) The first stichus *must* belong to the close of stanza 3 (DUHM, D. H. MÜLLER). It is possibly not in its original form, for it does not perfectly suit the near context. It can, however, be defended (see v. 6), and at any rate *Homer may nod*. + הָן. Sense and metre are helped by this conjectural insertion (DUHM). 45
- (11) שְׁחָרָה. Point as an inf. with suff., with \mathfrak{U} , Rashi, LOWTH (in the sense *deprecari*), HITZ., EWALD, &c. (*to charm away*). \mathfrak{U} שְׁחָרָה. (*ש* dawn nowhere else with suff.). KROCHMAL, GRÄTZ, שְׁחָרָה. [P. S. Best to read שְׁחָרָה with KROCHMAL, GRÄTZ, BUHL. Note the use of the verb in Job 6, 22, and the parallelism of נִפְרָךְ and שְׁחָרָה in Prov. 6, 35.] 50
Videtur in fine deesse verbum, ut hoc membrum prioribus respondet (SECKER). If so, we must, on metrical grounds, omit עליך before פְּתָאָם, as a faulty repetition (DUHM). GUNNING well supplies חֲבָרָה.

- 45 (21) Has the object of הנישו fallen out in ^a (see 41,21), as BUDDE and DUHM think? No doubt, metrical rule favors this view. But considering the careless order of the three verbs, it seems very possible that the writer neglected to insert the object.
- (22.23) Independently the writer has reached the same conclusion as BUDDE: that 5
בי נשבעתי stands equally apart from the hemistich formed by v. 22^b and from the stichus which extends from יצא to ישוב.
- (24) ליעקב (see v. 25). א ליעקב; לי אמר א, לאמר א; both readings are exegetically difficult. LUZZATTO (whom the writer once followed) takes ל to have arisen out of Paseq, and reads יאמר א. א, apparently, ויאמרו; so GRÄTZ. 10
עליו יקלמו; see the || passage, 41,11. מ has become א, as in Jud. 14,15 (read הלאם), and Is. 47,9 (in א's text). The final ו in יכ' was lost owing to the initial ו of the following word. This is easier than correcting יחזו יאבדו; יחזו יאבדו, with DUHM. א ערו יבוא א. א א MRS corr. express יבואו (so, with some MSS, HOUB., LOWTH, and many moderns). Both readings are equally unnatural. 15

- 46 (1.2) Perhaps a quotation from a song of derision on Babylon. Judging from v. 2, it was composed of stanzas of three short lines each. If so, כרע בל קרע נבו is all of v. 1 that retains its original form. The remainder has been patched together by an editor, who has not expressed himself at all clearly; היו לְחִיה; היו לְחִיה should mean, not 20
are placed upon the beasts, but *are given up to the beasts* to trample upon (cf. D. H. MÜLLER, *Proph.* 1, 177), whereas the context shows that the images are to be viewed as carried away by the conquerer. The awkwardness of the remainder of the verse needs no showing. [I venture to restore vv. 1.2 thus:—

כרע בל קרע נבו
הבישו עצביהם
נשאים עמוסים לעירים:
קרצו קצצו יהדו
לא יכלו מלט נפשם
והמה בשבי הלכו: 25

Neither א nor א saw in קרע a synonym of כרע (א אθηκτα, א σουετριβη). א's היו seems to be a fragment of הבישו (cf. Jer. 50,2); ל חיה ולבהמה is an explanatory addition to היו. This addition involved alterations in l. 3. א's לעיפה agrees with א (κοπιωντι), but not with א (ואנון משלהין), which appears to presuppose עיפם. For עירים cf. 30,6. א's כרעו (v. 2) can hardly be right. The repetition is improbable, and in any case the order of the verbs would be wrong. א's אתקצצו suggests קצצו. For the breaking up of large sacred objects of metal, cf. 2 K. 25,13; Hos. 8,6; Jer. 50,2. Even when broken, such once sacred objects would still be said to *go into captivity*, comp. Jer. 48,7; 49,3. The transposition of נפשם is obvious (Am. 2,14 f.). א's משא seems to have come from נשאים; א has נטלהון 40 (similarly א). But נשאים is simply miswritten for נפשם. נפשם in the next line is due to dittography. H. WEISZ's (cf. above, p. 134, l. 21) restoration of א's Hebrew text of v. 1 attempts too much.]

- (1) א is possible, so DUHM, KLOST., GUNNING; א א at any rate presuppose a perfect. See v. 2. א קרע (with future meaning?). 45
- (4) עשיתי; DUHM (*alt.*), KLOST. א עשיתי.
- (6-8) A late insertion (DUHM; *Intr. Is.*, pp. 299-301).
- (6) הכלים; cf. Job 28,16.19, Lam. 4,2 (כלא). So PERLES (*Analekten*, p. 71). א οί συμβαλλόμενοι (*those who contribute*). א הזלים.
- (7) ויעמר; a slight improvement to the construction (DUHM). א ויעמר. 50
- (8) והתאשמו; so KLOST., א και στενάζετε, which is doubtless miswritten for στυγνάετε; see Ezek. 28,19, where א has στενάζουσιν, but א MRS more correctly στυγνάουσιν (cf. 27,35), *i. e.* שממו. א Is. seems to have given Hithp. אשם the sense

- 45 **תפתח**. Metre allows room to supply רחמה *cf.* הולידה, 55, 10 (DUHM).
יפרח; so GRÄTZ, PERLES, with **פּרַח** (probably). **פּרוּ**. GESENIUS thinks that **יָשַׁע**
 is used collectively; but is this possible?
תַּעֲמַח, with **ע**. So virtually EWALD, DILLMANN. **תַּעֲמִיחַ**.
בראתים; so GRÄTZ (*cf.* 48, 3. 4), with **עָשׂ**. **בראתיו**, which might refer to Cyrus (*cf.* 5
 v. 13), or to Israel (*cf.* v. 11). **צִי**, *creavi eum*; **ע** ὁ κτίσας σε — both pointing
 to Cyrus.
- (9) **ולפָּעֵלוּ**, **לך**, so KOPPE, DILLM., DUHM, D. H. MÜLLER. Rather less probably (**פַּעֵל**)
 occurs nowhere in these chapters) HOUB., LOWTH (virtually), OORT, GUTHE, 10
לך, **ולפָּעֵלוּ**. **עָשׂ** at any rate read **לך**.
- (10) A gloss on v. 9 (DUHM).
- (11) **השאלוני**; so SECKER, LOWTH, HITZIG, WEIR, CHEYNE, DRIVER (on 1 S. 21, 7),
 KLOST. **שאלוני** (note **ח** at end of preceding word).
על פעל ירי (DUHM). See on 29, 23. 15
- (13) **לא במחיר ולא בשחר אמר יי' צ' + אל**, a gloss, by which the effect of vv. 9-13 is injured
 (DUHM). Perhaps it was inserted to connect the preceding with the following
 section, after the alteration in v. 14 had been effected.
- (14) **+ צבאות**, so DUHM, with **ע**.
 [P. S. Point **מְצִיִּים** (see on 43, 3). The countries intended here and in 43, 3 by **מִצְרַיִם**
 and in this passage by **כּוּשׁ** appear to be the North Arabian Muḥr and Cush,
 respectively. On the latter see WINCKLER, *Muḥri, Meluḥha, Ma'in* II (Nach-
 trag zu *Mittheil. d. Vorderasiat. Gesellschaft* '98, 1) pp. 1-4. The former, as
 WINCKLER has shown by arguments which have constantly gained in fulness
 and cogency, is the country bordering on Edom and on the North Arabian Cush 25
 to which Yaman, the leader of the anti-Assyrian party in Ashdod, fled, and into
 the arms of whose king *Sibi* (= **סוּא**) Hoshea, king of Israel, threw himself. *Cf.*
 1 Chr. 11, 23, where the king **אִישׁ מְדָה** slain by Benaiah seems to be a man of the
 North Arabian Muḥr. *Cf.* BUDDE on the text of 2 S. 23, 21.] 30
- ושבי, נלות**. **ופָּחַרְרִי**, **יניע**, **אל**. **ושבי, נלות**, the inappropriateness of which to the verbs which
 follow was noticed long ago by HOUB. It is not Second Isaiah who is full of the
 thoughts of the riches to be acquired by Israel from the nations but later writers
 (*cf.* 60, 9, 11; 61, 6; 23, 19). This correction makes it superfluous to emend **אנשי**
מְדָה (**εὐδότες ὑψηλοί**, *cf.* 18, 2), with WINCKLER (*Allorient. Forsch.* 1, 191), into 35
מְדָה נשאי *bearers of tribute*.
אל + והיו יהיו וגו' + אל. All this description of the enslavement of the foreigners to
 Israel seems a late insertion (*cf.* 60, 10; 61, 5, and see preceding note). Probably
 it took the place of an illegible passage. The closing **יעברו** (which BREDEK.
 and OORT rightly omit) is simply a scribe's accidental repetition of the word 40
 which immediately preceded the interpolation. It is not expressed in **ע**; **καὶ**
διαβήσονται πρὸς σέ having been introduced from **Θ** (see SWETE's note).
 DUHM's alterations seem questionable.
- (15) **אתה**, parallel to **קָךְ**, v. 14. So KLOST., to the benefit of the sense. **אתה**.
 DUHM, for the metre's sake, would excise either **ישראל** or **מושע** (**εἰς σωτήρ**). 45
 But the sense is opposed to this. *Cf.* v. 20 (end).
- (16) **כל מתקוממו**; **ע** πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ. **אל** **כלם יחדו**.
צלמן מציריין; **ע** צלמא; cod. Reuchl. marg. has **צלמן מציריין**. There is no Heb.
 root *formare*.
- (19) **אל + מקום**, an uncorrected error for **ארץ**, which obscures the sense. DUHM quite 50
 fittingly invokes the metrical rule.
בקשוני; KLOST., SIEGFR.-STADE with **ע**. **אל** **בקשוני**.
- (20) The stichus is not regular, but the sense will hardly bear an insertion.

- statement, and metrical rule must be relaxed to admit of this. The brevity of the second stichus may be held to be compensated by the unusual length of the third.
- יִשְׁלִים K^cthib; ὁ τις ἕτερος (διασκεδάσει), 3 *nullus mecum*. Q^rê מֵאֲתֵי, which the Soncino Bible and some MSS have in the text. עֲבֹרְתִי 5
- (26) עֲבֹרְתִי; so KLOST., BREDEK., DUHM, SCHIAN (*Ebed-Jahwe-Lieder*, p. 14), KITTEL, GUNNING, after ὁ. עֲבֹרְתִי. But note מֵאֲתֵי. 5
- יִשְׁלִים + מ. Metre gains by the excision of this word. Notice too that יִשְׁלִים occurs in v. 28 with reference to Cyrus, and immediately before a clause which is a manifest variant of אֶקוּמֶם — הָאֲמַר (v. 26 מ). So DUHM. BUDDÉ's proposal 10 (ZAT II, 1891, p. 236) to read in v. 26 וְעֵצְתוֹ יִשְׁלִים (cf. 46, 11) is less plausible, though metrically satisfactory.
- וְלֹהֵיכֵל תִּבְסַר. Adopted by DUHM from the variant in v. 28 to complete both the sense and the metre. BUDDÉ leaves the stichus imperfect; D. H. MÜLLER (*Proph.* I, 174) prefers to close it at תִּבְנִינָה, which is metrically doubtful, and in- 15 volves the excision of אֶקוּמֶם.
- וְיִהְיֶה ὁ ἕτερος ἡ δὲ ἡ δὲ, a misinterpretation of אֶרְמֶה. Hence DUHM, א' וְיִהְיֶה. But ὁ ἡ δὲ read ἡ δὲ (or -δέας); יהוה can, of course, be fem. (ψ 114, 2).
- (28) רָעִי. So KUENEN (*Hibbert Lect. for '82*, p. 132), STADE (*Gesch.* 2, 72), OORT, KLOST., KITTEL ('perhaps'). Cf. Zech. 13, 7, where the same emendation is 20 required by the parallelism, and Jer. 3, 1 where רָעִים read רָעִי.
- וְיִהְיֶה. Certainly not Second Isaiah's writing. It seems to be not a gloss but a variant to v. 26 ב. See note above (l. 10), and comp. *Intr. Is.*, p. 281. The text of מ contains one inaccuracy: for הָאֲמַר read הָאֲמַר, with ὁ. So KLOSTERMANN. But 25 cf. MÜLLER, *Propheten*, I, 174. [As gloss on הָאֲמַר לִירוּשָׁלַם תוֹשֵׁב in 26 ב ג is probably correct; the ו is again the *Waw explicativum* (see note on 17, 8; p. 90, l. 21) so that וְיִהְיֶה = *that is to say*.—P. H.]
- 45 (1) After יהוה DUHM inserts הָאֵל (ὁ Κύριος ὁ θεός). This means closing the first stichus at לִבְרָשׁ, which in turn involves excluding אֶפְתַּח מִלְכִים אֶפְתַּח from this stanza. 30
- וְלִהְיֶה; cf. on 41, 2. מ. לִהְיֶה, which KÖNIG (I, 339) defends. HITZ. לִהְיֶה; WELLM. (= להוריר); GRÄTZ and PERLES לִהְיֶה. Parallelism favors KLOST.'s suggestion; a panic and incapacity of resistance go together.
- (2) וְהָרִים, HOUB., KLOST., GRÄTZ (virtually); cf. v. 13. ὁ καὶ ὁ ἕτερος, *i. e.* הָרִים; so 35 LOWTH. But 49, 11 is not a perfect parallel. מ. וְהָרִים.
- (3) אֶשֶׁר Q^rê. K^cthib. אֶשֶׁר. Cf. ψ 5, 9.
- (4) מ. לִמְעַן תֵּדַע + מ, an editorial insertion (DUHM) which overloads the metre, and somewhat obscures the sense. Observe that לִמְעַן follows in v. 4, and לִמְעַן יִרְעוּ in v. 6.
- (5) On the parallel statement in the Cyrus Cylinder Inscription (l. 12) see KITTEL. אֶרְצֶךָ; so KLOST. ὁ ἡ δὲ ἡ δὲ; cf. ὁ 42, 1. Out of אֶרְצֶךָ, as KLOST. points out, 40 the false readings אֶרְצֶךָ (see v. 4, C), אֶעֱרֹךָ (see v. 5, C), and אֶעֱרֹךָ (see v. 5, M) would easily arise. מ. אֶרְצֶךָ, which can hardly be a corruption of אֶרְצֶךָ, but may be an editorial substitute for a word which seemed to say too much. For, as Hosea (4, 1) tells us, JHVH has a controversy with those who have no knowledge 45 of God.
- (6) אֶעֱרֹךָ וְיִהְיֶה. A variant to אֶרְצֶךָ (see above), found also in ὁ, and in an imperfect form in ὁ, but not (as KLOST. asserts) in the true text of ὁ. GRÄTZ's remark that this clause has arisen by dittography from אֶרְצֶךָ, merely touches the fringe of the question.
- (7) הָאֵל + מ, DUHM, with ὁ, to help the metre. 50
- (8) A lyric passage, analogous to 44, 23, and strangely misunderstood by KLOST. The middle distich is imperfect.

- 44 seems to me a marginal note on the description. The object of choosing (יבחר; see below, l. 14) the trees is, *that he may cut down timber for his use*.
- יבחר is greatly exercised interpreters, but it has, I believe, simply arisen out of מעציער מעציער; it is a case of dittography. יבחר is only valuable because it has preserved מ; ה, not ב, is the right preposition. Continue, אל, 5 *which (viz. the trees mentioned) God planted, and which rain nourishes.* ὁ ἐφύτευσε Κύριος. KLOST. is right in preferring אל ארץ. But מעציער forms no part of the text; it is a gloss. And which are the trees intended? תרה might conceivably be a אπ. λεξ.; what a number of names of trees are recorded in the Assyrian inscriptions! Still, in a conventional description like this it is more likely 10 (I must confess that I doubt the אπ. λεξ. ארץ) that one of the better known trees is referred to, and ו is a letter which often appears in a corrupt word. Read therefore, with GRÄTZ, תרה, תרה, for אל תרה, and see on 40,20 (תרומה; p. 129, l. 15). With GRÄTZ also correct ויקה (produced by ויקה in v. 15) into יבחר.]
- (15) ויקה, so KLOST., with some MSS of Ὁ (καὶ καύσας ἐθερμάνθη). אל ויקה. 15
אל, KLOST., after ὉSAMr (εἰς θεούς). אל אל.
לו, OORT, DUHM, after Ὁ. אל לו. But see v. 17, and cf. DIEHL, *Das Pron. pers. suff.* &c. (1895), p. 16.
- (16) על חציו, DUHM, KLOST., after S. אל חציו.
Transpose יאכל and יצלה, with OORT, DUHM. Cf. S. 20
- (17) לִפְסָלוֹ וְיִסְגְּרוּ, so DUHM (and partly OORT and KLOST.), incorporating Q^rê. אל
לִפְסָלוֹ וְיִסְגְּרוּ.
לִפְסָלוֹ וְיִסְגְּרוּ, so OORT, DUHM. אל has *Warw copulative*.
- (18) טח, so DUHM. KLOSTERMANN טח. אל טח.
- (19) לִפְסָלוֹ; see vv. 15, 17, and cf. פסלם, 45, 20. אל לבול. But ב' means *produce*, which 25
does not suit.
- (21.22) The tautology in v. 21^b, and the exhortation to *return* in 22^b (cf. 55, 7; 31, 6, doubtful passages), make one suspect a later writer filling up a gap in the text.
- (21) תִּשְׁנֵי, KLOST., as Deut. 32, 15. Cf. שובה, v. 22. אל's תִּשְׁנֵי "is enigmatical" (DUHM).
- (23) [For אל עשה read הושיע, as in 38, 15, with KLOST. Cf. note on 64, 3. 30
- (24 ff.-45, 1) In a paper which does not admit of condensation (*Cyrus und Deuterjesaja*, ZAT 18 (1898), Part I, KITTEL considers whether the language addressed by Second Isaiiah to Cyrus may not have been modeled on the official Babylonian phraseology, such as we find in the famous Cylinder Inscription of Cyrus, and also have 35
been chosen with a view of propitiating that king. The value of the paper consists largely in its abundant and accurate citations from the Inscription. The idea that the prophetic writer may have aimed at influencing Cyrus, just as Christian writers addressed apologies to Roman emperors, had already been thrown out in CHEYNE'S *Proph. Is.* 3 (1884), but merely as a possibility which could not be converted into a probability. KITTEL, however, thinks that he has made his theory 40
probable. It is perhaps easier to suppose that during their residence in Babylonia Jewish writers had absorbed current Babylonian phrases (not necessarily in a Babylonian form). When the people of מצרים is described in 30, 5, 7^a as one that can only bring disappointment to those who seek its aid, we cannot venture 45
to infer that the writer was influenced by the inscription of Sargon in which *Pir'û*, king of Muçr, is described as *a prince who could not deliver* (see above, on c. 20). Nor could we argue from certain parallelisms between the phraseology of the Psalms and that of the Babylonian hymns or the Amarna Letters that the Hebrew psalmists were directly influenced by Babylonian models.] 50
- (24) לבדי. DUHM makes this word introduce the third stichus of the stanza. But, surely, the laws of the language require that it should follow and not precede a

- 44 השמעת; so DUHM. אַל הַ— ט supplies ὑμῖν after the next verb.
 היש אל' או; so, in the main, DUHM, KLOST. Cf. ψ 18, 32. אַל היש אל' או
 מבלעדי, and adds ידעתי, בל ידעתי, a corruption of מבלעדי (מ).
- (9-22) Chiefly late (see *Intr. Is.*, pp. 299 f.). The subsidiary argument from the want of
 metre is a strong one. 5
- (9b) Wanting in ט, except יבשו (י). אַל + הַמָּה (as v. 11), with *puncta extraordinaria* in-
 dicating that the word should be excised (BLAU, *Zur Einleit.*, 1895, pp. 116 ff.).
 Possibly הַמָּה grew out of a repetition of the preceding הַמָּה (ABBOTT, *Essays*, 1891,
 p. 24; GRÄTZ).
- (11) חבריו (ψ 58, 6; Deut. 18, 11); תְּרָשִׁיו (cf. תְּרָשִׁים, 3, 3, and Aram. תְּרָשִׁא enchanter). אַל 10
 חֲבֵרָיו (ט) תְּרָשִׁים; יִלְמֹו
 תְּרָשִׁים, מֵאֲיִם אַל; יִלְמֹו
 (understand יבשו) (cf. 'ח in v. 9. See *Journ. of Phil.* '83, p. 126.
- (12) אַל + מעצד, a gloss on ברול (cf. 10, 34). So DUHM, GUNNING. Those who retain מ' 15
 have somehow to find a verb to which מ' may serve as object. Some transfer יחד
 from the end of v. 11, pointing יַחַד or יָחַד (cf. DRIVER, *Tenses*, § 123, β). Others
 prefix הַחַד, which, of course, might have dropped out owing to its likeness to the
 preceding יחד (so my *Notes and Criticisms*, 1868). The latter view is, at first
 sight, preferable; for ט (followed by ס) gives both ἄμα in v. 11, and ὡς οὖν in
 v. 12. But the fact mentioned in the next note but one (l. 30) suggests that ὡς οὖν 20
 was derived by taking over יחד from the end of v. 11 to v. 12. (ὅτι in ט is an
 explanatory addition).
 [τ is stat. abs.; cf. ט. ברול is not gen. depending on חרש, but accus. depending
 on יפעל, just as we say in English, *to work wood or iron*. In Arabic,
 الغضة المشغولة &c. Cf. v. 15^d אַף יפעל יליאל. In v. 13 the addition of עצים is 25
 necessary, but חרש ברול יפעל is perfectly clear. — P. H.]
 [P. S. DUHM's view seems to me, on reconsidering it, less probable than before.
 מעצד might have been inserted as a gloss on ברול in 10, 34, but hardly here. But
 we must not, I think, fall back upon the view that חרש is stat. abs.; יחד must
 correspond to ח' עצים in v. 13, and to read either יחד: יחד or יחד: חרש is hardly 30
 tolerable. It is not that I dispute the grammatical possibility of the reading here
 rejected, or of that advocated by HAUPT, but I think (1) that the text plainly
 stands in need of bolder treatment; (2) that v. 12 ought to be more distinctly
 parallel to v. 13 than either my own former view or HAUPT's present view permits
 it to be. I think, too, ברול, if the object, ought not to precede the verb, as HAUPT 35
 wishes it to do. DILLM-KITTEL's view also interferes unduly with the parallelism
 of the two verses; with GRÄTZ he reads במעצד יפעל. In order to produce a good
 sense and make the lines of v. 12 correspond as closely as possible to those of
 v. 13, I would begin v. 12 with a hemistich in lieu of a stichus, viz. ח' ב' חַבַּב
 במעצד, the smith cleaves (the glowing metal) with a cutting instrument. חַבַּב 40
 like מַדַּד that it might easily drop out. ופעל is a fragment of ופעלו (εἰργάσατο
 αὐτό) introduced too soon by the scribe, and supported subsequently by the
 interpolated word בַּפְּהָם, not recognized in ט. These descriptions of the manu-
 facture of idols seem to have been specially liable to interpolation.]
 יפעל, DUHM, KLOSTERMANN. אַל יפעל. 45
- יַעַף, a corruption produced by the vicinity of חרש. ט brings this word
 over to v. 13 to acquire a verb for ב' ח'. To emend ט's ἐκλεξάμενος into ἐκλυό-
 μενος, with LAGARDE (*Griech. Übers. der Prov.*, p. iv) and DÖDERLEIN, implies an
 improbable change of construction on the part of the translator (the parallel
 clause to יַעַף is rendered καὶ ἀσθενήσει). LAG. has also to assume that αὐτό was 50
 a subsequent insertion.
- (13a) ὧ ἐκλεξάμενος τέκτων ἔστων ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέτρῳ καὶ ἐν σμίλῃ (so LAG.; cf. ἔ
 יבחר חרש עץ יתכנוהו בַּנֶּזֶק ובמקצה, i. e., אַחַד אַחַד; but MSS ἐν κόλλῃ) ἔρρυθμισεν αὐτό, i. e.,

- 43 (20b.21) A late insertion. The style is below that of Second Isaiah; the contents are a poor copy of v. 19^a. 20. On ו as a rel. pron., see *Intr. Is.*, p. 257.
- (22) וי ינעת בי אלה. כי was miswritten for בי, and then בי was supplied to complete the sense (KLOST.). ὅτι οὐδέ, *i. e.* ולא, but is this a genuine reading? How could ולא have passed into כי? For a moment the present writer thought of הכי; which would certainly be better than כי, if כי had to be retained (*cf.* KÖNIG, *Synt.* § 382, h). [P. S. The (perhaps) too rough and ready solution of OORT, RYSEL, and DILLM.-KITTEL (*alt.*), that כי is to be corrected into ולא is not acceptable. Experience elsewhere confirms the present writer in the view here expressed. But though 3's *neque* may be a mere paraphrase, it is quite possible that ὅτι's οὐδέ does represent ולא. Read ולא בי ינעת יש, and the verse becomes more perfectly parallelistic in form, and therefore more suitable to the context, than it is either on KLOSTERMANN's or even on OORT's view, while at the same time no doubtful critical correction is adopted.] 5 10 15
- (25) אלה למעני + אלה (*cf.* 48, 11). Superfluous here and unmetrical.
- (28) ויחללו שרף קדשי, HOUB., KLOST., and nearly GRÄTZ, with ὅτι. With regard to ὅτι, note that ὅτι, and some cursives, *e. g.* 62 *optime nota* in HOLMES-PARSONS, add σου τὰ ἄνυά μου (*so* S). *Cf.* Zeph. 3, 4; Ezek. 22, 26. אלה יחללו שרף קדש (*so* pointed to suggest a *future* reference; *cf.* C). שרף, however, is an error for שרף, like אדיר in ψ 16, 3 for אדיר. The second stichus is wanting. ואתנה. אלה with ו *copul.*; *so* C. *Cf.* DRIVER, *Tenses*³, p. 70, n. 2. *So* OORT, RYSEL, &c.; see on 51, 2.
- 44 (1-5) BICKELL finds here *syllabic* metre. But this involves omitting כה אמר in v. 2^a, which does not improve the sense. The passage, however, is a good specimen of metrical double distichs. 25
- (4) כבין מים, HOUB., LOWTH, EWALD, CHEYNE, DILLM., DUHM, RYSEL, with ὅτι. אלה כבין (GINSB.), or כבין (BÄR), without מים. Some MSS and editions have כבין or כבין. [GUNNING, to avoid the repetition of מים, corrects כבין into כמו, which is critically more difficult. 30
- עריבים. This passage (*cf.* Lev. 23, 40) suggests a correction of Num. 24, 6, where ארום is botanically impossible (see POST, in HASTINGS' *Bible Dictionary*, 1, 69^b). עריבים is the word which is required; the alternative is הרפסים, but the myrtle was not known in Palestine in pre-Exilic times. ארום should be substituted for אהלים just before, which is a scribal error produced by אהליך in v. 5.] 35
- (5) יקרא, *so* LOWTH, BICKELL, CHEYNE, OORT, DUHM, GRÄTZ, DILLM.-KITTEL, GUNNING, following Σ. אלה יקרא בירו *into his hand*, KLOST., following ΑΣ (S is doubtful). ב precedes. אלה ירו, which is variously taken as the accus. of instrument or as that of the material inscribed. But ψ 60, 7 is no parallel for the first, and Ezek. 2, 10 is no *sufficient* parallel for the second. 40
- יבנה for יתב; for parallel forms, see 33, 10; 52, 5; 34, 14. *So, too,* DILLM.-KITTEL. יבנה, OORT, BICKELL, RYSEL, GRÄTZ, DUHM, GUNNING. C יחקרי, 3 *assimilabitur*, אלה יבנה.
- (7) יעמד + י; *so* OORT, DUHM, after ὅτι. KLOST., + י; יקם. 45
- מי השמע מעולם אתיות. *so* OORT, DUHM, and (nearly) PERLES. ὅτι... εἰς τὸν αἰῶνα. משומי עם עולם ואתיות.
- לנו (41, 22); *so* DUHM, KLOST., DIEHL after C. LOWTH, OORT, לכם, after ὅτι. לנו. The same error (לנו for לנו) occurs in Deut. 33, 2; ψ 80, 7; Job 22, 17. See on v. 15. 50
- (8) תרהבו; *so* LAGARDE (*Proph. Chald.*, p. il), GRÄTZ, in the Aramaic sense of ר, as 60, 5 (perhaps); Cant. 6, 5. ὅτι πλανᾷσθε (*cf.* Plat. *Phaed.* 79, c, parallel to ταρταττεσθαι) 3 *conturbemini*. אלה תרהו (GES.-BUHL¹³ proposes to read תרהו).

- 42 (22) הַפְּחוּ (or הִפְּחוּ), HOUB., SECKER, LOWTH, KOPPE, DUHM, RYSEL, BUDDE. אַל הִפְּחוּ.
 בְּחֹרִים (or בְּחֹרִים), so DILLM., DUHM, GRÄTZ, BUDDE. אַל בְּחֹרִים = *juvenes* (3C).
 לְמִשְׁפָּה, OORT, GUTHE for אַל מִשְׁפָּה (the preceding word ends in ל).
- (24) לְמִשְׁפָּה; so (and not לְמִשְׁפָּה) K^cthib; DUHM, KLOST. Note parallelism, and see 5
 10, 14. Q^crê לְמִשְׁפָּה (BÄR) or לְמִשְׁפָּה (GINSB.), as v. 22.
 הֵלֵא וְגוֹי; an insertion (DUHM; *Intr. Is.*, p. 299).
- (25) חַמַּת אִפּוֹ, so LOWTH, GRÄTZ, KLOST., GUTHE. אַל חַמַּת אִפּוֹ, where the object of
 the apposition is not visible. ὁ θεὸς αὐτοῦ ὁ θεὸς αὐτοῦ; ἡ חַמַּת רְגוּיָה; so 3, also
 OORT, GRÄTZ, KLOST. Or else read בְּחַמַּת (66, 15). 10
 לְהַבִּיחַ; so KLOST. עוֹנוֹ used with reference to God, ψ 78, 4; 145, 6. הַבִּיחָה
 presupposed by תִּלְהַט; cf. Joel 1, 19; 2, 3. אַל κατίσχυσεν αὐτοῦ.
- 43 (1) קִרְאתֶיךָ; so KLOST., BUDDE, with 6C. אַל קִרְאתִי, which, with בְּשִׁמְךָ, would be mis-
 interpreted.
- (2) וְנִהְיֶה; so KLOST., with 63C. Note the parallel hemistich. אַל וְנִהְיֶה. [The 15
 plural נִהְיֶה is amplificative; see note on 18, 1 (p. 109, l. 9). — P. H.]
- (3) [P. S. Point מִצְרַיִם, to avoid confusion with the word for *Egypt* commonly point-
 ed מִצְרַיִם. See on 20, 3; 45, 14.]
- (4) אֲרָמָה; so DUHM. OORT, אֲרָמָה. אֲרָם. The MS probably had 'אֲרָם'. Cf. Zech. 13, 5,
 where אֲרָם ('אֲרָם') stands for אֲרָמָה. Second Isaiah may have used this word, though 20
 it is only found in ψ 49, 12. The alternative is to correct אֲרָם (cf. 41, 1; 49, 1).
 So GRÄTZ, KLOST. אֲרָמָה = Assy. *adnāti*, which is quite a common word in
 Assyrian (see DELITZSCH, AW 161; HWB 26). The *n* in Assyrian is due to
 partial assimilation of the *m* to the preceding *ḡ*, as in *buḥnu* = בוֹטְמָה (Arab. بَطْم
buṭm, Heb. בְּטָמִים Gen. 43, 11); Heb. *fat* = دَسَم *dāsīm* (cf. Assy. *dušū* 'fat,' 25
 which is but a modification of *dušūmu*); אֲרָמָה *thy store-houses* (Deut. 28, 8; Prov.
 3, 10) = Targum. אֲרָמָה (Syr. *ajp* to heap up); cf. also שָׂמַם and שָׂטָן, שְׂטָנִים Num.
 6, 4 = *ḥiçrim* is uncertain). In all those cases the *m* is more primitive
 than the *n*. In אֲרָמָה *ibhlām* 'thumb,' on the other hand, the *ḡ* of Heb. בְּהֵן (Assyr.
ubānu 'finger' is not connected with the word) is more primitive, the *m* in Arabic 30
 representing a partial assimilation of the *ḡ* to the initial *b*; see *Beitr. z. Assyrl.* 1,
 2. The singular *adattu* 'nest of a bird' (syn. *qinnu ša iqçūri*) must be combined
 with *adnu* 'young of a bird' (syn. *lidānu* and *mār iqçūri*). For *adnu*, see
 DELITZSCH's *Heb. Lang.* 58; *Proleg.* 104. In his HWB DELITZSCH reads *atnu*
 for *adnu*; but it seems to me, *adnu* with *ḡ*, is preferable. — P. H.] 35
- (5) אַל + וְגוֹי. An unmetrical insertion which interrupts the description (DUHM).
- (7) אַל + בְּרִאתִי, an uncorrected scribal error. Second Isaiah does not link more than
 two verbs in the same hemistich.
- (8) הוֹצִיא (55, 1) אַל הוֹצִיא *he has brought forth*, viz. *from the dungeons* (42, 20), or 40
from distant lands (vv. 5-7), corresponding to the perf. נִקְבְּצוּ (v. 9, אַל). ὁ θεὸς
 ἐξήγαγον, *i. e.* הוֹצִיא; ὁ θεὸς ἤγαγον, *i. e.* אֲשֶׁר הוֹצִיא. EWALD, arbitrarily, הוֹצִיא; not less
 violently DILLM., improving upon 3's *educ*, וְעָתָה הוֹצִיא. But nothing short of a
 radical correction will meet the requirements of the case. The text had הוֹי. But
 the scribe from whom the archetype of אַל proceeds mistook י for the mark of 45
 abbreviation, and wrote הוֹצִיא, supposing vv. 8 ff. to be the sequel of vv. 1-7. This,
 of course, was an error. BACHMANN and KLOST. הוֹי צִיּוֹן, comparing Zech. 2, 11
 (but see WELLM.). Zion is only called a *people* in the late passage 51, 16. If
 any name were to be mentioned, it would be *Jacob* or *Israel* (v. 23).
 The abruptness of the transition in v. 9 seems to be caused by a lacuna. 50
- (9) נִקְבְּצוּ, so LOWTH, GRÄTZ, with 6S. אַל נִקְבְּצוּ. That אַל is sometimes careless about
 formatives, is indisputable. A precative perf. does not exist. In Joel 4, 11 read
 הִקְ; in Jer. 50, 5 נִלְוֶה (CORNILL *ad loc.*).

42

preserving a record of the two readings ' עבדי and עבדו; but not of the corruption משלח. The latter reading and א'ל's משלם are perhaps both best explained by supposing a misunderstood abbreviation 'משל', which was capable of very different interpretation. The inconsistency between v. 19 and vv. 1-4 is thus removed. See DUHM, who fails, however, to see that in form and contents the verse shows itself to be a gloss. This was pointed out by SCHIAN (*Ebed-Jahwe-Lieder*, p. 15). The construction of the verse had been already explained by KLOSTERMANN (who differs from the above only in reading משלם). On the other Versions see his note. It was natural at an earlier date to emend ועבד into וחרש (with Σ, Abulwalid, LOWTH, GRÄTZ, DUHM), but it was an error. Nor was it enough to emend משלם into משלם (DUHM).

[I should prefer to combine v. 18 and v. 20, taking v. 19^a as a gloss on v. 18, and 19^b as a tertiary gloss on 19^a. Between v. 20 and v. 21 we must assume a lacuna of 2 lines, unless we are prepared to prefix to 42, 18 the isolated verse 43, 8: —

הוֹיִם עִם עֵבֶד וְעֵינָיִם יֵשׁ 15
וְחָרְשִׁים וְאוֹנִים לְמוֹ

The text of 42, 18-20 should be restored as follows:

42,18 3העורים 4הביטו 5לראות 6היחורשים 7שמעו א
20 20 ראייתם רבות ולא תשמרו-ו- 8יפקח 9אזניכם 4לא 5ישמעו:
* * * * *
* * * * *

2) 42,19 מי עבד כי אם עבדי [β] וחרש כמלאכי [γ]

25 42,19^a ועבד כעבד יהוה (β) 42,19^b 3כבמשלם, 1אשלח (γ)

Ye blind, look up, that ye see; and ye deaf, give ear!^a
Much have ye seen without looking and he whose eyes were opened, does
* * * * * [thereat, * * * * * [not hear! 30
* * * * *

(α) Who is blind but my Servant β and deaf as my Messenger γ
(β) That is, blind as the Servant of Jahveh (γ) as their ruler whom I send 35

For the ו before יהוה in עבד כעבד יהוה in 19^b, cf. note on 17,8 (p. 90, l. 21). — P. H.]
[I am inclined to adopt HAUPT's restoration of the text, which is not unsupported by parallels elsewhere.]

(20) ראות Q^cר^c חיותן ט ε ίδετε, ϛ חיותן. K^cthib; cf. ט ε ίδετε, ϛ חיותן. ראות Q^cר^c ראייתך תשמע; so LOWTH, OORT, GUTHE, with the Versions. א'ל שמעו.

(21) The stress laid on the *Torah* in ^b may be due to the editor. [P. S. א'ל's ויאריי is suspicious. The verb only occurs in part. Nif'al, Ex. 15,6.11. ט ε ιδεθω = ויאריי, which seems guess-work. RUBEN would read וארייה, and begin a new paragraph with the vocative הקעם (cf. v. 23); the article being attested by ט's ο λαός και ἐγένετο = והיה, where יה is as much guess-work as ווא in א'ל's והוא; והוה is traditional, and belongs to ארייר. I adopt אריירה and הקעם, but venture to think that 'אר' was originally written אריירי. The mark of abbreviation was overlooked, and the ' transposed.

For א'ל's והוא I read והנה; for קעם, עמב (cf. ט ε), the ה was easily dropped after והנה. The אריירים (cf. בסוד אריירים, ψ 16,3, corrected text) are, of course, the faithful observers of the Torah.]

- 41 wrong. KLOST., חנה הַנָּחַם; BUDDE, הַנְּנִי מְחַנֵּם. But חנה is not one of Second Isaiah's words for *show, declare*. The corruption was caused by the illegible state of the middle letters of הַנְּנִי; הַנְּנִי became הַנָּחַם. There is nothing wrong in רַאשׁוֹן (cf. 43,9, corr. text).
- (28) וְאָרָא, so KLOST., GRÄTZ, and presumably DRIVER (*Tenses*³, p. 216, n. 4), with אָרָא אֱלֹהִים.
- (28^b.29) The text seems to be in some disorder. See 6.
- 42 This section is greatly deficient in unity. Verses 1-4 form the first of a group of poems on the עֲבַד יְהוָה which have no organic connection with the Prophecy of Restoration (see *Intr. Is.*, pp. 304-309, DUHM's commentary, and SCHIAN, *Ebed-Jahwe-Lieder*, 1895). In metre it agrees with two out of the three related poems, i. e. with 49,1-6, and 52,13-53,12, but not with 49,1-6. It consists of three quatrains, and in this point, as well as in rhythm, accords with the lyrical passage, vv. 10.11.13. Verses 5-9 consist of double distichs, some of which, however, are imperfect. At the end of v. 16 the text becomes liable to suspicion. Verses 18.20.21^a.22.23.24^a.25 seem to be sound, but the hand of the editor and the glossator is visible in the remainder. There were gaps in the text which the editor filled up as well as he could; v. 24^b, however, is a simple interpolation from the margin.
- (2) יִשְׂאֵן; so REIFMANN, GRÄTZ, CHEYNE (doubtfully), PERLES. The writer contrasts the old prophecy with the new (cf. Am. 1,2; 3,8). The text had יִשְׂאֵ with a mark of abbreviation. יִכְלִי (= יִשְׂאֵן, Am. 1,2; Joel 4,16). אֱלֹהִים יִשְׂאֵ. But this requires an object. Cf. on v. 11.
- (4) יְרוּזִין; so Cod. Bab.; also EWALD², OORT, SIEGFR.-STADE, DUHM. Cf. Ezek. 29,7; 25 Eccl. 12,6^{ab}. אֱלֹהִים יְרוּזִין.
- (5) אֱלֹהִים + הָאֵל יְהוָה is an impossible combination; both here and in ψ 85,9 (see BICKELL) it requires correction. Either יְהוָה is a fragment of a hemistich (DUHM), or, preferably, הָאֵל is a misplaced addition (cf. on 49,22). There is some evidence that 6 originally read only Κύριος. The ordinary text has here Κύριος 30 ὁ θεός, and also in vv. 6.8, where אֱלֹהִים has only יְהוָה. אֱלֹהִים's text, therefore, has been corrected in vv. 6.8, but not in v. 5. KLOST., GUNNING אֱלֹהִים יְרוּזִין + יְרוּזִין; so DUHM.
- (6) וְאָחֹזֶק (אָחֹזֶק), וְאָחֹזֶק, וְאָחֹזֶק (אָחֹזֶק). Cf. 41,9; 49,2. So STADE, DUHM, KLOST., DRIVER, G. F. MOORE (TLZ '87, col. 292). אֱלֹהִים with *Waw copulative*. 35 [אֱלֹהִים. In 49,8 6 presupposes עֲמִים, which GRÄTZ adopts in both passages.]
- (7) וּלְפָתַח אֲוִנִים חֲרֻשׁוֹת +, a conjectural completion of the stichus. Cf. vv. 18.20; 43,8.
- (10) וְיָרַעַם, LOWTH (cf. ψ 96,11; 98,7), CHEYNE, OORT, DUHM. אֱלֹהִים יְרוּזִין.
- (11) וְיָשׁוּבוּ; so KLOST., GRÄTZ, with אָחֹזֶק (both render as in 35,1). אֱלֹהִים יִשְׂאֵן. Cf. on v. 2. עֲרֵבָה; so KLOST. (cf. 35,1). GRÄTZ, עֲרֵי. אֱלֹהִים יְרוּזִין.
- (14) 6 ἑσώθησα, μὴ καὶ ἀεὶ ἀνέξομαι καὶ ἀνέξομαι, i. e. הִלְעוֹלִים for אֱלֹהִים's עוֹלִים. On EWALD's and LAGARDE's improbable inferences, see DUHM. The best correction is PAUL RUBEN's (*Crit. Remarks*, p. 15): הַנָּחַם עוֹלִים אַחֲרֵי שֶׁ אֲחַפֵּק.
- (16.17) The editor has done his best with an imperfect text. One slight emendation may 45 be ventured, יִלְבְּשׁוּ (REIFMANN) for אֱלֹהִים's יִלְבְּשׁוּ.
- (19) Two lines have been lost, and their place taken by a gloss on *deaf and blind* (v. 19); compare 9,14.15. Within this gloss is another gloss on חָשָׁה (the glossator read thus instead of מְשַׁלְּיָהֶם), and at the end of it is a variant of the first clause, which is correct in so far as JHVH is not introduced speaking of 50 Himself, but referred to in the third person. The gloss inserted in the principal gloss is not found in 6, which has simply καὶ τίς τυφλὸς ἀλλ' ἢ οἱ παῖδες μου, καὶ κωφοὶ ἀλλ' ἢ οἱ κυριεύοντες αὐτῶν; καὶ ἐτυφλώθησαν οἱ δούλοι τοῦ θεοῦ,

- 41 The coloring of the description is much improved. Cf. on 45, 1. אַל יִרְדֵּי. HITZ. (*Psalmen*, 2, 440), WELLH. (DLZ, 2 Aug. '90), יִרְדֵּי; EWALD, DILLM., DUHM, יִרְדֵּי. תִּשְׁמַטִּם; so DUHM (cf. DILLM.'s note). This correction at any rate gives the sense required, which the other readings or renderings do not. אַל יִתֵּן (an involuntary repetition from the preceding line). 5
- כְּעֶפֶר; so GINSBURG. בָּרֵךְ (suggesting כְּעֶפֶר, cf. מֵאֵפֶס 40, 17).
- (5) See *Intr. Is.*, p. 299. וַיִּירָאוּ, parallel to וַיִּאֲחִיזוּ. So KLOST. אַל וַיִּירָאוּ, influenced by יִחַרְדוּ.
+ יִחַרְדוּ לְמִשְׁפָּט, DUHM. Ἐ (ἡλθον) ἀμα κρινων.
- (8) DUHM supposes a second hemistich to have fallen out; D. H. MÜLLER (*Proph.* 1, 167) brings over 'הָ אֲשֶׁר הָה' from v. 9^a. By the latter course v. 8^b is not mended, and v. 9^a is spoiled. The former view seems to me unnecessary. The Second Isaiah was not, I think, quite so careful about symmetry. It might, indeed, have been hard to find a suitable second hemistich.
- (12) מִצְתָךְ; so GINSB., with most MSS; BĀR מִצְתָךְ. See notes in both editions. י im-plies a reading מִצְתָךְ; cf. 58, 4.
- (14) רָמַת; EW., DILLM., DUHM, GRÄTZ. ר' interchanges with תולעה in 14, 11; Job 25, 6. אַל קָמָה. The figure of the *worms* being liable to misinterpretation, one of the synonyms was removed, and the gloss מְתֵי מַתִּי (so אַל should be read, with KLOST.) substituted. Cf. Deut. 26, 5; 28, 62. Ἐ ὀλιγοστός, as a substitute both for 'תול' and 20 for רַמַת.
אַל + קָרוֹשׁ, which spoils the metre. Ἐ (ὁ λυτρούμενος) ἴσραηλ.
- (15) אַל + הָרוֹץ, a gloss on מוֹרֵג (DUHM).
- (17) אַל + הַאֲבִיוֹנִים, an unmetrical addition; perhaps a variant to הָעֵנִי (DUHM). 25
- (21) עֲצֻבוֹתֵיכֶם; so GRÄTZ (*alt.*); עֲצֻבֵיכֶם (GRÄTZ, *alt.*; BUDDE) is further off from אַל's עֲצֻמוֹתֵיכֶם. KLOST. adheres to אַל, but gives 'ע the sense of idols; so also LOWTH, quoting J's comment: *Accedant, inquit, idola vestra, quæ putatis esse fortissima.* The special Mishnic use of נִתְעַצְבוּ cannot safely be used in defense of עֲצֻמוֹת which is doubtless corrupt like עֲצוּמִים in Prov. 18, 18 (quoted here by Ibn Ezra) 30 and ψ 10, 10. עֲצֻבוֹת = *idols*; see OLSH. and WELLH. on ψ 16, 4.
- (22) וַיִּגְשׁוּ, LOWTH, OORT, KLOST., GRÄTZ, after Ἐἴ. Cf. 50, 8; 41, 1. BUDDE (TLZ, 17 Feb. '94), הִגִּישׁוּ. But this is unnecessary. The idolaters are to *approach* with the idols from which they obtain oracles.
וַיִּגְשׁוּ evidently belongs to v. 23, but the hemistichs must be transposed 35 (DUHM).
- (23) וַיִּגְרָא K^{chib}; Q^{re} וַיִּגְרָא.
- (24) אֵפֶס. So virtually Ἐἴ. Cf. vv. 12, 29; 41, 17. אַל אֵפֶס, a scribal error. Ἐ ἐκ τῆς = מֵעֶפֶר.
'תועבה ונו'. A marginal note, addressed probably to Jews, and not in the spirit of 40 this section (DUHM).
- (25) [P. S. אַל's text is too difficult and improbable. I now read, with DILLMANN-KITTEL, קִרְאֵתִי בְשֵׁמוֹ, cf. 45, 3. This seems to me to involve a change in the first hemistich. If וַיִּקְרָא be correct, we should expect וַיִּקְרָא וַיִּקְרָב (or וַיִּקְרָב?), but בְּשֵׁמִי stands in the way. Omit וַיִּקְרָא (cf. Ἐ); יִיאָה is perhaps a fragment of קִרְאֵתִי, a marginal 45 correction of וַיִּקְרָא. Probably, with DILLM., we should read הַעֲרִירוֹתַי. GUNNING, for וַיִּקְרָא, reads וַיִּקְרָב.]
וַיִּבּוֹס; CLERICUS, SECKER, LOWTH, LUZZATTO, KROCHMAL, CHEYNE, KUENEN, BREDENK., OORT, DILLM., ISIDORE LOEB, GRÄTZ, KLOST., KITTEL, GUNNING. Note the parallelism. אַל וַיִּבּוֹס (with an accus. of pers.! — see CORNILL on 50 Ezek. 38, 11). The error arose more easily than KLOST. represents. וַיִּבּוֹסְנִי became וַיִּבּוֹסְנִי, and וַיִּבּוֹס became וַיִּבּוֹס. Ἐ gives a *conflate* rendering, וַיִּיִּתֵּי וַיִּדּוֹשׁ.
- (27) הִנֵּה הִנֵּה (cf. 48, 3, 8). DILLM.-KITTEL approves. אַל הִנֵּה. Either הִנֵּה or הִנֵּם must be

- 40 (4) Transpose the two hemistichs, with DUHM, for metre's sake.
- (5) חָדָו. \mathcal{C} substitutes τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, LOWTH, OORT, KLOST., correct ישׁעו. But \mathcal{C} 's insertion is an explanatory gloss (cf. 52, 10).
- (10) אֲדָנִי + אֱל. Here, as often elsewhere אֲדָנִי is virtually a Q^crè to the following word יהוה (see *Intr. Is.*, p. 254). There is no occasion for special solemnity, and the stichus is overloaded. 5
- (11) בַּחִיקוּ. So BUDDÉ, DUHM. אֱל. ובחיקוּ. In \mathcal{C} ישׂא בחיקוּ is wanting.
- (6) וְאִמָּר, so $\mathcal{C}\mathcal{S}\mathcal{Z}$, followed by LOWTH, GEIGER, ORELLI, OORT, DUHM, GRÄTZ, KITTEL, GUNNING. אֱל. וְאִמָּר. 10
- חָסְנוּ, for אֱל's חָסְרוּ. So \mathcal{C} , rendering חֹקְפִיהוּן (so again in 1, 31 for הָחֵן). HOUB. first suggested this, but preferred הָרוּ (so LOWTH, OORT); cf. $\mathcal{C}\mathcal{Z}$ δόξα, gloria. PERLES makes the same conjecture (*Analekten*, p. 76), comparing ψ 144, 2, where, for חָסְרִי, KROCHMAL, GRÄTZ, CHEYNE read חָסְנִי. HOUB. objects (*Sed non convenit robur in florem*). True, but the writer deliberately compares hardy oaks 15 (Am. 2, 9) and delicate flowers. Though so different in nature, oaks and flowers may share the same fate. δόξα is a mere guess. DUHM, GUNNING, הָרָו.
- (7) אֱל + אֱל. A weak homiletical addition (KOPPE, HITZIG, DUHM, REINKE, with the half-assent of GESENIUS), which is also against the metre. See *Intr. Is.*, p. 298. OORT and BUDDÉ (after \mathcal{C}) omit the whole verse as a gloss. The former 20 objects to נִשָּׁב (*Theol. Tijdschr.*, 1876, p. 531), but this unclassical word may well be allowed in Second Isaiah (*Intr. Is.*, p. 265).
- (12-16) STADE (*Gesch.* 2, 75) rightly questions the accuracy of אֱל. But to correct is not easy. The poetical structure, too, is peculiar (see DUHM); cf. 54, 7. 8.
- (13) חָזָן. SIEGFRIED-STADE; חָזָן; cf. Prov. 16, 2. 25
- וְאִישׁ עֲצוּוֹ וְנִי. The Second Isaiah may be allowed this elliptical expression. The compound phrase 'אִישׁ עִ' is warranted by 46, 11; וְיִירֵעֶנּוּ by v. 14 (end). KLOST.'s reading, וְנִי אִישׁ עֲצוּוֹ יִירֵעֶנּוּ, and *who is the man who might show us his counsel*, is unnatural. Nor need we, with DUHM, supply וְיִירֵי; \mathcal{C} does but expand our own text.
- (14) אֱל. An interruptive gloss; not in \mathcal{C} . 30
- (19.20) Again the text is in disorder, and we cannot exclude from consideration the cognate passage 41, 6. 7. As was long ago observed (*Proph. Is.*¹), something must have fallen out between v. 19 and v. 20. DUHM thinks this missing passage to be 41, 6. 7, in support of which compare *Intr. Is.*, p. 299. Cf. HOUB., OORT, T. K. ABBOTT. It would be unwise to accept BUDDÉ's proposal (TLZ, 19 Feb. '94, 35 col. 99) to omit 40, 19 f. (as well as 41, 7) as a late insertion. Twice the writer asks, *To whom will ye liken God?* — but, *ex hyp.* without explaining himself.
- (19) הַפְּסֵל. LUZZATTO and BUDDÉ, הַפְּסֵל; KLOST. הַפְּסֵל (נֶקֶד הָרֵשׁ). \mathcal{C} הָאֱלִי; \mathcal{C} הָאֱלִי; \mathcal{Z} הַפְּסֵל (הָאֱלִי). But we cannot treat this apart from grammatical exegesis. אֱל's view of vv. 19 f. as a whole still remains the easiest and most natural. The implied answer to the question in v. 18 is הַפְּסֵל, *i. e.* the class of idols (or idol-gods), or a specimen of that class. This the writer takes up and prefixes with biting scorn to his description of the process of idol-making. 40
- אֱל. וּרְתִיקוּ כִסֵּף צוּרָה + אֱל. The text is incomplete. BEVAN's rendering (*Journ. of Phil.* 17, 1883, p. 125) may be less improbable than others, but can hardly be right. 45
- A verb has fallen out. The clause seems to be due to an editor, in whose time 41, 6. 7 had already been placed elsewhere, and who therefore missed a reference to the fastening of the idol. $\mathcal{S}\mathcal{C}$ supply a verb (by guess?) after צוּרָה.
- 41 (7) אֱל. לא ימוט + אֱל. This occurs again in 40, 20, where it does not overload the hemistich. [For the incorrect repetition of the end of a line or verse, cf. *e. g.* the 50 עליו after כווננה at the end of ψ 90. In the same way the הארץ at the end of Gen. 1, 11 seems to be nothing but an accidental repetition of על הארץ at the end of v. 15. Cf. below, notes on 41, 1. 2; 53, 7, — P. H.]

40

between 40,1-4; 49,1-6; 50,4-9, on the one hand, and 52,12-53,13 on the other. In the former (in spite of a certain approach in the third song to the characteristics of the fourth) we may say that the Servant of JHVH is an imaginative fusion of all the teachers of the Jewish religion in and after the time of Ezra; in the latter, we seem to have a similar fusion of the different nameless 5 martyrs of Israel in recent years into a colossal figure which is identified with the people of Israel, somewhat as Jeremiah regards himself as the kernel and only true representative of JHVH's people. The phraseological obscurity, which has seemed to some to place 52,12-53,13 apart, diminishes wonderfully through textual criticism. I still cannot see my way to agree with GIESEBRECHT, MARTI, 10 BUDDÉ, and COBB (*The Servant of Jahveh*, JBL 14, 95 ff.) that in 53,1-10 it is the nations who are speaking.

It should further be added that, to complete this critical theory, it is necessary to point out the *links* by which the Songs are connected with the expanded work of the Second Isaiah. These links are 42,5-7 and 49,7-9^a (or 7-12). KOSTERS 15 adds 50,10,11, but this appears to the present writer, as also to DUHM, to be a very late insertion indeed (see corrected text); the soliloquy in 50,4-9 had originally no linking verses attached to it, and the same remark is, of course, correct of the great Song which concludes the series (52,13-53,12). KOSTERS has also traced the hand of the inserter in 51,4^b,5^b, as mentioned later on. 20

LAUE's treatise, (see above, p. 126, l. 20) is an independent piece of work, but is not always equally plausible in its views. The author denies that the Songs on the Servant once existed in a separate form, and holds that, phraseologically, they closely resemble Second Isaiah, with the exception of c. 53, which stands quite by itself, and is based upon a lost psalm. It is also one of his theses that 50,4 ff. 25 was not originally one of the Songs on the Servant; it has been made one artificially. Hence vv. 4-11 are especially abundant in points of contact with Second Isaiah. The real speaker is the same prophet who wrote c. 49. Third Isaiah (*Trito-Isaiah*) was not acquainted with our Ebed-JHVH passages, but the author of these passages made use of *Third Isaiah*. The Ebed-JHVH is an individual: 30 the *suffering Messiah*. The passages referring to him arose not before but after Ezra, in the beginning of the period of apocalyptic composition.

That so many recent writers should have adopted from DUHM the term *Third Isaiah* seems to me unfortunate; cc. 56-66 belong neither to one person nor to one date. I still hold (June, 1899) to the view expressed and in all essentials 35 proved (see *Intr. Is.*, pp. 283 ff.) *before* the appearance of DUHM's masterly work; we cannot number the *Isaias* in this way. *Second Isaiah* may stand as an imperfect but not seriously misleading symbol. But *Third Isaiah* is too unsuitable to be used. CORNILL's arguments against a Third Isaiah (*Einleit.*, pp. 160 f.) need therefore at any rate to be altered in phraseology. Doubtless 40 however the substance of his arguments affects my own conclusions as well as DUHM's. LAUE has already met them adequately. The only important one is that based on Hag. 2,7-9. The idea expressed there is too original, thinks CORNILL, for a prophet of such slender gifts as HAGGAI. LAUE's counter-argument may be consulted (p. 23, note 1); but I think it almost enough to appeal 45 to the extraordinary circumstances under which that prophet spoke, and venture to refer to my *Jewish Religious Life after the Exile* (New York, '98), Lecture 1.

(1-11) On the arrangement see DUHM, or *Intr. Is.*, p. 298. The argument from the changes of metre is a strong one. The opening poem itself is in four quatrains 50 of double lines.

(2) אִלְמָן כי נרצה; ἄλυσται (without $\delta\tau\iota$). Metre and sense favor the omission of י (DUHM).

- 14 BUDDÉ (ZAT '82, p. 13) פני. $\text{\textcircled{G}}$ has simply τὴν γῆν; this Version generally expresses פני (e. g. 23, 17 ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς). But see next note, l. 8. עיים; so HITZIG; GRÄTZ; *Proph. Is.*; GUTHE. אים עיים. A similar correction is required in 24, 15; ψ 72, 9. Other emendations are עיים תרבות (DILLM.), ערעים (EWALD), ארר (LAGARDE, *Proph. Chald.*, p. ii; BICKELL). For the last, cf. Job 37, 12; Prov. 8, 31. DUHM פני עיים as a variant to פני תבל. But, metrical or unmetrical, I do not see how to dispense with a second accus. to the verb. [Perhaps we should read עיים תבל; מלאות עיים תבל; פני תבל may be an editorial amplification.] $\text{\textcircled{G}}$ πολέμων, but some MSS πολέμων (Aramaizing). S agrees with the former; $\text{\textcircled{C}}$ with the latter. ΑΣΘ, πόλεων.

10

PROPHECY 3.

(40-48; with Appendix, 49-55)

15

See *Intr. Is.*, pp. 283-310; OORT, *Kritische Aanteekeningen op Jez. 40-66* (*Theol. Tijdschrift*, 25, 1891, pp. 463 ff.); BUDDÉ, ZAT II (1891) pp. 235 ff.; KLOSTERMANN, *Deuterjesaia* (München, 1893); GUNNING'S *Jes. 40-66* (cf. above, p. 79, l. 7); SCHIAN, *Die Ebed-Jahwe-Lieder in Jesaias 40-66* (Halle, 1895); LAUE, *Die Ebed-Jahwe-Lieder im II. Theil des Jesaia exegetisch-kritisch und biblisch-theologisch untersucht* (Wittenberg, 1898).

As stated in the Notes on the English Translation of Isaiah in the *Polychrome Bible* (p. 209, ll. 17-25), cc. 40-48 (apart from subsequent insertions) represent the *Original Prophecies of the Second Isaiah*. His work (written between 545 and 539 B. C.) was afterwards provided with an *Appendix*, cc. 49-55, (written about 432 B. C., after the introduction of Ezra's lawbook; not in Palestine, however, but in Babylonia), and this expanded Book of the Second Isaiah (cc. 40-55) was further enlarged by the incorporation of a cycle of poetic passages on the Servant of JHVH (see below, ll. 44 ff.). For the object of this Appendix (cc. 49-55) and the implied situation of affairs, see the Notes in the English Translation, p. 210, ll. 23-42. The view there expressed differs from that of KOSTERS (*Theol. Tijdschrift* '96, pp. 580 ff.) in the place and object assigned to this prophecy. This critic attributes the authorship of the main part of cc. 49-55 to a Palestinian writer.

35

The phraseological argument for the disintegration of cc. 40-55 is a slight one, but must be taken in connection with the extremely important evidence based on the implied situation of affairs. It is (a) that nowhere in cc. 40-55 does the group of persons addressed bear the names (so familiar to us in cc. 40-48) of *Jacob* and *Israel*; (b) that in 52, 1 Jerusalem is called the *Holy City*, a late phrase nowhere found in the genuine Second Isaiah; and (c) that adjectives and participles in fem. plur., used as if neuter substantives, are conspicuous in cc. 40-48, but are not found in cc. 49-55.

As to the Songs on the Servant of JHVH (cf. especially, besides KOSTERS' article referred to above, l. 33, SCHIAN's and LAUE's dissertations; see above, l. 20), the earlier criticism of the writer, in *Intr. Is.*, pp. 304 ff., has been shown by KOSTERS (*l.c.* pp. 577 ff.) to be too cautious. On the most important point, I now hold the same view as DUHM, SCHIAN, and KOSTERS, *viz.*, that the Songs are of later date than the framework in which they are placed, and were inserted by a later hand in the Book (or, as with KOSTERS, I would rather say, the expanded Book) of the Second Isaiah. I differ from SCHIAN and KOSTERS as regards 52, 12-53, 13, which I do not refer either (with SCHIAN) to an older or (with KOSTERS) to a later writer than the three other songs. I admit that there is a certain difference

50

14

possible that *lot* rests on an inference from Is. 14,12. But for this, the rendering *that didst cast (lots) upon nations* (Saad., Judah b. Qarish, &c.; see GESENIUS) would be possible, however unsatisfactory in this context. GRÄTZ proposes *בושל*, which is plausible, if explained in accordance with Gen. 1,16 (astral influence on human fortunes), but is out of relation to the preceding hemistich. GUNKEL's correction is both easier to justify paleographically, and is in itself more suitable. *אריץ*, like *עפר* = the underworld (GUNKEL, p. 18). There, in the inmost parts of the *pit* (v. 15), lie in a heap the corpses of the slain, and on them falls the mighty form of the King, stiff, inert, without strength to move (cf. Job 14,10; also ψ 88,5). Is not this inertness the first thing which impresses one in the sight of a dead body? But, it may be objected, the reference is premature (cf. v. 19)? We have no right to dictate to the poet. The reference is strikingly effective, and metrical considerations may have rendered it indispensable.

- (17) *ועריה* so DUHM, SIEGFR.-STADE; *ועריו* *אל*; same error as in 13,22. *תבל* is fem. 15
פתח; so DUHM. Cf. Jer. 40,4; ψ 105,20. *אל* *פתח*.
איש לביחו, transposed from v. 18, where it overloads the stichus, but with *ל* for *ג*. So BUDDE, BREDEK.; DILLM., too, recognizes this as possible. *אל* + *ביתה* after *פתח*. But *אל* gives an imperfect stichus. Some remedy for this must be found — either BUDDE's or DUHM's. The latter critic completes the stichus by appending the opening words of v. 18. This is not unpalatable (cf. Hab. 1,15; 2,5), but the contrast in v. 18 between the honorable burial of the kings (who according to DUHM's view) have become the prisoners of the King of Babylon compels us, I fear, to reject it. GRÄTZ, *בית הכלא* — *לאסירים*, on which see PERLES, *Anal.*, pp. 28.42. This has the advantage of removing or absorbing the superfluous *כל* in v. 18, but is 25 unrhythmical. Cf., however, DILLM.-KITTEL.
- (18) *אל* + *כל* *אל* *כל* πάντες (οἱ βασιλείς), *i. e.* perhaps *כלם*.
אל + *איש בביחו* (see on v. 17).
- (19) The transposition of *וני מקברך* is due to DUHM; it is justifiable partly on exegetical, partly on metrical grounds. The words seem to represent two stichi which were forgotten by a copyist, then written in the margin, then inserted in a mutilated form in the wrong place. I fear that radical measures are here indispensable. *בהרנים*; so DUHM, referring to *Θ*'s ἐν τοῖς ὄρεσιν = *בהרים*, which is a corruption, he thinks, of *בהרנים*. But does it not rather stand in the place of *מקברך*? *Θ* had our text, but failed to understand *מקברך*. 35
אל *ארני בור*; so GUNKEL (p. 133). Cf. the same correction (*ארן* for *ארן*) in 54,11. The phrase = *אל ירכתי בור* (v. 15), which *Θ* renders εἰς τὰ θεμέλια τῆς γῆς. The *ארנים* of the earth are spoken of in Job 38,6. But *Θ* clearly means the foundations of Sheol; the parallel line has εἰς ᾗδην. EWALD places *וני יירכי* at the head of v. 20; so, too, *Proph. Is.* and BUDDE. He also (with all critics before GUNKEL) 40 retains *בור*, and explains this as if *בור* meant a grave, and as if *ב' א'* and *אבנים* *בור* could be used indifferently. But in this poem at any rate *בור* can only be rendered *the pit*, that is, the underworld; see v. 15.
- (20) + *אין נגורת*, DUHM's conjectural prefix to *וני מקברך* (see on v. 19). BICKELL ingeniously, *אין שכבת* (cf. v. 18), continuing *תחת הרנים* (cf. ψ 89,46), and then 45 as in *אל* (without transpositions).
כננר. SCHWALLY (ZAT '91, p. 258) *כנפל* *Θ* ὡς νεκρός; Σ, ὡς ἔκτρομα; *Θ* *כחם* *ממיר*.
לבוש; cf. ψ 132,18. So DUHM. *אל* *לבוש* (הרנים). The cause of the omission of *לבוש* is obvious. 50
+ *אבתך*; DUHM's felicitous and rhythmical insertion.
פרע; so DUHM, after *Θ*. *אל* *פרעים*.
- (21) *אביהם*; so *Θ*, DUHM. *אל* *אבותם*.

- 13 ונבהלו (v. 8) with the words which once accompanied it must belong to the same distich (verse) as על כן וגו'. Possibly the Paseq in א indicates some injury to the MS.
- (9) א + יום, a gloss from v. 6 (DUHM). Metre gains by its removal. V. 13 confirms this view. The day in v. 6 is only mentioned parenthetically.
- (10) א + כוכבי; do not the *Orions* belong to the category of stars (DUHM)? 5
 [P. S. א השמים וכסיליהם וישימום. ט represents the first part of this stichus by doublets, viz. οἱ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ and καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ (וכל צבא הש') (וכל צבא הש'). It also presupposes the simple sing. וכסיל (καὶ ὁ Ὠρίων). This latter reading is likely to be correct. If so, 'ש' כוכבי is perhaps a substitute for some effaced names of constellations, probably עיש וכימה. KITTEL's כי שמים וכוכביהם 10 hardly suits כוכבי, nor is it clear that כסילי and כוכבי are variants.]
- (11) רעהה, so LAGARDE, DUHM; א רעה. Note עונם.
- (16) [I should prefer to restore the text of v. 16 as follows:
 ונשיהם השגלה ועלליהם ירשו לעיניהם
 יותלכר העיר וישטו בתיהם:] 15
- Cf. Zech. 14, 2. — P. H.]
- (18) ותרטנה, following DUHM. א תרטנה, with קשות for the subject, which, however, is impossible (see DILLM.).
 Transpose the two parts of the third stichus, for the sake of metre and of the climax (DUHM). 20
- (22) וענו; so DUHM. א וענה. But there is no reason for this sudden inconsistency. So שפכה by error for שפכו ψ 73, 3 (see WELLH.); compare *Ochlah w' Ochlah* (Masorah), Nos. 113.114. [P. S. For א וענה ט has καὶ . . . κατοικησους, i. e. ושכנו (cf. 34, 11), which seems correct. A half-effaced ש became י; כ was lost.]
 בארמנותיה (see 34, 13), so אב, Abulwalid, HOUB., &c.; א בארמנותיה. Once more 25 ו miswritten for ה (note מיה ר. ר for ל needs no evidence. The late FRANZ DEL.'s Babylonian *almattu* 'Schloss' = *lock* (of a door) or *castle* (accepted by KÖNIG) is not recognized in FRD. DEL.'s HWB. *A claustrum ad arcem* [non] *facilis est transitus*. See BÄR's *Ezechiel*, p. xi (Glossary) [and cf. DEL. *apud* ZIMMERN, *Busspsalmen*, p. 114; *Prol.* p. 45]. 30
- 14 (4^b) מרהבה; so probably ט (ἐπισπουδαστής), ס (مسعفلا), ט (תקוף תיקא), followed by J. D. MICHAELIS and most moderns. Cf. 3, 5. א מרהבה.
- (6) מרה; so ט, followed by DÖDERLEIN and most. א מרה.
- (8) Transpose the two hemistichs in ^b in accordance with metre. [P. S. This is 35 possibly correct, and certainly attractive. But I am not sure that the caesura did not sometimes shift, so that the shorter hemistich came first. I find that Dr. RUBEN, independently, feels this rather strongly.]
- (9) הקים, inf. abs., as Jer. 44, 25. So BICKELL, DUHM; the former also corrects עוררה. Sheol is probably never masc. (see SIEGFR.-STADE). א הקים. 40
- (10) The first hemistich is too short (DUHM). For we can hardly, with BUDDÉ, call it an introductory passage, (like v. 4^a), outside of the scheme. BICKELL includes אהה in ^a, to produce a syllabic metre.
- (12) הילל. So HITZ., EW., DILLM., DUHM, SIEGFR.-STADE, with (presumably) טא. א הילל, which seems due to a false grammatical theory (as if imperat. Hif'il from 45 הילל); see § and § in Commentary. KÖNIG, however, thinks that הילל may be a phonetic development out of *hailal*, (*Lehrgeb.*, ii, I, p. 106, note 1).
 + איד. A tone-syllable is wanting in ^a (BUDDÉ, DUHM).
 חולש על גויה; so GUNKEL (*Chaos*, p. 132). א על גויה. The original codex had על גויה, and the abbreviation was misunderstood; cf. PERLES, *Analekten*, pp. 33 f. 50
 א gives no meaning whatever. An examination of the usage of Talmudic חלש (LEVY, *Neuhebr. Wörterb.*, s. v.) leaves it very doubtful whether the sense of *casting lots* is genuine, and the Talmudic passage *Shab.* 149^b even makes it

21 in KAUTZSCH's AT, *Gespanne von Rossen*. Assyr. *çindu* (for *çimdu*), fem. *çimittu* (for *çimidtu*), or *naçmadu* (for *maçmadu*) always refers to chariots, never to horsemen (cf. DELITZSCH, AHW 571^a). Sennacherib speaks in his Prism Inscription, 5, 80 (KB 2, 109) of the *çimitti rukûbišu* (or *rukûpišu*, with *p* on account of the preceding *k*; cf. the note on 9, 17; p. 84, l. 44) 'the team of his chariot.' — 5 P. H.]

[Most interpreters (see the Lexicons) have preferred the view rejected (certainly not hastily) by HAUPT on Assyriological grounds, because the scene described by the seer appeared to require it. The asses and camels carried baggage and provisions, but the horses had riders. The interpreters referred to quote on their 10 side 2 K. 9, 25, אָנִי וְאֵתָה אֶת רֶכְבִּים צִמְרִים אַחֲרַי אַחָב אֲבִיו. I do not know whether there are any Assyrian contexts parallel to the contexts in 2 K. 9, 25; Is. 21, 7. The difficulty of GUTHE's translation, *Und sieht er Berittene, Gespanne von Rossen, Eselreiter [oder] Kamelreiter*, seems to me only less than that of STADE's (ZAT 8, 166), who reads רֶכֶב צִמְרִים פֶּרְשִׁים. And I confess that STADE seems to me more 15 consistent than GUTHE.]

20

PROPHECY 2.

(13, 1-14, 4^a; 4^b-21; 22. 23)

See *Intr. Is.*, pp. 67-78. A prophecy and an ode, written in similar metres, and both divided into stanzas of seven double lines, but showing such differences 25 in style and contents and in metrical skill that it is not safe to ascribe them to the same author. Two passages (14, 1-4^a and 14, 22 f.), which stand outside of these compositions and are in a most inelegant style, belong to the editor. DUHM has done much in restoring the form of the prophecy, but is a little too anxious to bring the second part of some of the double lines into conformity with rule. 30 BICKELL led the way in the correction of the text of the ode, but the present writer cannot find in the ode more than a plausible degree of justification of BICKELL's syllabic metre; he has therefore not followed BICKELL, especially after that gifted scholar's modification of his view indicated in the Vienna *Zt. f. d. Kunde des Morgenlandes*, 8, 101 f. See, however, BICKELL's by no means ad- 35 equately appreciated work, *Carmina V. T. metricæ* (1882), pp. 202 f., and compare BUDDÉ's pioneering study in ZAT 2 (1882) 12-14, and DUHM's later treatment of the ode in his *Jes.* (1892). The קִינָה-verses of the ode seem very correct. Compare *Intr. Is.*, p. 76.

[Cf. also W. H. COBB, *The Ode in Is. 13*, JBL '96, pp. 18 ff. A metrical arrange- 40 ment is here given, which presents the novelty of including v. 22 in the fifth stanza (vv. 20-22). Agreeing independently with WINCKLER (*Allorient. Forsch.* 1, 193 f.) COBB claims the ode for Isaiah, who wrote it as a song of triumph on the death of Sennacherib. This view is correct so far as the subject of the ode is concerned; the ode is precisely parallel to 37, 22-29, which is a post-Exilic 45 composition referring to Sennacherib. Whether the ode is historically accurate in its details, from this point of view, does not concern us. It does, however, concern WINCKLER, whose more recent opinion (Heft 5 of the *Forschungen*) is that it undoubtedly refers to the murder of Sargon. Cf. CHEYNE, *Recent Study of Isaiah*, JBL '97; *Intr. Is.*, p. 73.] 50

- 13 (3) לֹאֲפִי is transposed on metrical grounds to the first stichus. So DUHM.
 (4) מַמְלָכוֹת; so LAGARDE, DUHM, after C, for metre's sake. מַמְלָכוֹת.
 (7) Lacuna assumed with DUHM on metrical grounds; so, too, vv. 8. 16. 17. 18. 21.

21

Looking at the parallel passage (16, 14), I am inclined to think that the choice of the expression בעור in 21, 16, instead of the simple פ, implies a nearer approach of the same foe who is referred to in 16, 14. I acquiesce, therefore, in שנה, and explain the plural שני by the writer's desire to make the oracle in 21, 16 as parallel as possible to that in 16, 14.

- (17) נבורי קשת, transposing the order in א, with HOUB., LOWTH, LUZZATTO, NÖLDEKE (*Gött. gel. Anz.*, 1871, p. 896). פ sagittariorum fortium (קשת, perhaps collectively, = archers).

Notes on Part 4.

PROPHECY I.

(21, 1-10)

See *Intr. Is.*, pp. 121-128; *Proph. Is.* 1, 125 ff.; BUHL, ZAT 8 (1888) pp. 157 ff.; STADE, *ibid.*, pp. 165 ff.; COBB, *Journ. Bibl. Lit.*, 17 (1898), pp. 40-61.

- (1) א משה מדרבנים, ט simply τὸ ὄραμα τῆς ἐρήμου. Read משה כשרים. As GRÄTZ saw, א's ים is a fragment of כשרים, but he wrongly excised מדרב. This is really a second editor's insertion, introduced at a time when (in his copy) the earlier letters of כ had become illegible. It is (like בערב in v. 13) a catch-word from the following prophecy. This editor probably explained ים of the Euphrates (as 27, 1; Jer. 51, 36, cf. 50, 38), which produces a very artificial phrase and a not very suitable heading. DUHM's מדרבים neglects the Maqqef, and is against usage.
- (2) צורי מדי, צורי מ' ט, whence WINCKLER (*AT Untersuch.*, p. 123) צירי march on. But see DILLMANN on Josh. 9, 4, and compare *Intr. Is.*, p. 124. ט presuppose צירי.
- כל אנהה; so EWALD. A form almost entirely confined to lyric writings need not surprise us here. אנהה, i. e. *its sighing*, which is less suitable; for Babylon 30 was not peopled by sighing and groaning captives. *All the sighing* is that of the nations held down by force in the Babylonian empire (*Intr. Is.*, p. 127). But the final ה may be due to mere repetition (see next word); if so, read כל אנהה (cf. Lam. 1, 22, *many are my sighs*). Or it may be a fragment of העניים (all the sighs of the wretched).
- (5) צפה הצ' אכול שהה. One of these two clauses must, on rhythmical grounds, be omitted. SIEGFR.-STADE omits the first as a gloss; DUHM, more correctly, the second. On the meaning of 'צפה הצ', see *Intr. Is.*, p. 126, note 1. ט as obscure. Note, however, the parallelism. צפה צפית rug should also be read in Am. 3, 12 (for פאת); see CHEYNE, *Expositor*, Oct. '97 (review of NOWACK's *Kleine Propheten*); 40 *Jewish Quarterly Review*, 10, 572.
- (6) לך העמר המצפה. BUHL, לכה עמדה מצפה, go, station thyself as a watcher (so, too, MARTI). STADE, לכה עמר המצפה. The correction is so simple that one asks why א read differently. For an answer, see DUHM, and cf. MARTI, *Theol. Stud. u. Krit.* '92, pp. 236 ff.; CHEYNE, *Intr. Is.*, p. 125. The acceptance of this initial 45 correction would involve a transformation of vv. 7-9 (see ZAT, as above, l. 17), which is undesirable.
- (7) וראה. ט καὶ εἶδον, and so BREDEKAMP, against which see BUHL.
- (8) באוני; so HOUB., GRÄTZ, after S. אריה; ט אריה (proper name; 8, 2). KLOST., BRED., אקרא (ו), a variant to אקרא (ו), which they adopt by preference.
- (9) צמד פרשים does not mean *horsemen in double rank* (DILLM.-KITTEL, *Reisige paarweise*), but a *team of horses* harnessed together, a *pair of horses driven together* (DUHM, *Paare von Rossen*), what is called a *span* in the United States (cf. GUTHE 50

- 16 הַנִּי; so DUHM. אַ תהנו, the final ת in הרשת being wrongly repeated. GRÄTZ אהנה; cf. Jer. יהנה (correct, אהנה).
- (8) I transpose אַלל to the first hemistich at HAUPT's suggestion, and read אַלל, by conjecture, for אַל שְׁמוֹת; in 18,5 אַ gives this word for נַעַז. See R. DUVAL, RĒJ 14,277 ff. The prejudice of Isaiah's authorship should not prevent the change, which seems to be required by the parallelism. 5
- (9) אַלל; so OLSHAUSEN (§ 248^b), as an alternative to אַלל; STADE § 634^c; KÖNIG § 41,5,f. (I, 591). אַלל.
- (10) אַלל + אַלל, a needless explanatory insertion (cf. DRIVER's notes on Lev. 4,12; 14,4). 10
- הַשְׁבַּת; so LOWTH, OORT, DUHM, GRÄTZ, with אַ. אַלל (so also אַלל, and Jer 48,33). See *Intr. Is.*, p. 86.
- (11) This verse may be a mere variant of v. 7 (DUHM's suggestion), but in that case we should have expected לאנשי (for לאנשי) to have maintained itself before קיר חרשתי. 15
- קיר חרשת, as v. 7. אַלל חרש אַלל, a scribal error. Note the substitution of חרש for חרשת in Jer. 48,31. The latter form is guaranteed by 2 Kings 3,25.
- (12) Editorial (*Intr. Is.*, p. 90). 10
- אַלל + אַלל, a bad variant of אַלל, SECKER, LOWTH, OORT, DUHM. אַלל, an apodosis supplied conjecturally from Jer. 48,13. 20
- (13.14) See *Intr. Is.*, pp. 89f. אַלל introduces the epilogue thus: καὶ οὖν λέγω. GEIGER (*Urschrift*, p. 91) approves; but see 21,16.

PROPHECY 2.

(21, 11. 12; 13-15; 16. 17)

25

See *Intr. Is.*, pp. 128-131.

- 21 (11) אַלל. But אַלל τὰ ὄραμα τῆς ἰδομαίας suggests אַלל, which may be correct. אַלל קרא ונוי. ΑΣΘ, πρὸς ἐμὲ καλεῖ τοὺς φεύγοντας παρὰ τοῦ Σηειρ. Hence DOZY and GRÄTZ (*Gesch.* ii, I, p. 485) inserted אַלל. The idea is that Simeon- 30
itish fugitives (1 Chr. 4,42 f.) send from Seir to ask whether they can be re-instated as citizens. See, however, STADE, *Gesch.* I, 155. In his *Emendationes* GRÄTZ drops אַלל, and points אַלל.
- (12) אַלל. אַלל is here supported by אַלל (also by אַלל). KROCHMAL, DOZY (virtually), GRÄTZ, אַלל. 35
- (13) Point אַלל in the heading, אַלל in the prophecy (so LOWTH, HITZIG, GUTHE, and, as regards the latter, CHEYNE in *Proph. Is.*) with אַלל. אַלל, too, supports אַלל in the prophecy but (according to most MSS) does not express the heading at all; *i. e.*, אַלל regards vv. 11-15 as forming one single *Vision on Idumea*. To point אַלל in the heading (so DEL., CHEYNE formerly) is less plausible; *at eventide* is not signi- 40
ficant enough to be selected as a catch-word for a title (cf. *Valley of Vision* in 22,1). The collector, to whom the heading is due, probably misunderstood the following words, and read (like אַלל) אַלל תלינו. On the early confusion between אַלל (אַלל) and אַלל (in the sense of *mixed people*) see SIEGFR.-STADE, and on אַלל see *Intr. Is.*, p. 129, note 1. 45
- (14) אַלל, and so EW., WEIR, CHEYNE, DILLM., GUTHE, DUHM. אַלל קראו.
- (15) אַלל; so LUZZATTO, GRÄTZ, CHEYNE. אַלל, in the unique sense of *drawn*. [For the interchange between אַלל and אַלל, cf. אַלל = אַלל, Assyr. *nešū* = אַלל, אַלל = אַלל, &c. — P. H.] 50
- (16) אַלל. אַלל renders as if the text were אַלל; אַלל express אַלל בעור שנה ש' אַלל. DUHM prefers a third form of text, אַלל * * שנה שני ש', supposing that (as probably in 1 Sam. 13,1) the writer omitted to fill up the number of years. 50

15

The לבי of א (cf. 16,9) seems finer than the לב or לבו of ט, which I formerly adopted after LOWTH.

בְּרִיחֵי *his fugitives*; אֲבָרֵי בְּרִיחָהּ *his bars* (many MSS *plene*, יָהּ—). ט εὐ αὐτῆς = בקרבה. J. T. S. STOPFORD (*Hermathena* 8, 224 f.) conjectures בְּקִרְחָהּ. But עֲרֵעֶר suggests a preceding . . . מ; we can then keep לבי.

א + עגלה שלשה, either a witty note from the margin on עֲרֵעֶר, or better (cf. ט) on מואב, or the name of a town (cf. Jer 48, 34, where ט prefixes ♪). WELLH. (*Deutsche Literatur-Zeitung*, Aug. 2, 1890) takes שלשה as well as עגלה to be the name of a place = Τελαθω (Jos. *Ant.* xiii, 15, 4).

יִרְעֵעַ, so LAG., CHEYNE (*Proph. Is.*), GUTHE, SIEGFR.-STADE, and older scholars 10 (GES.). Cf. the faulty יעלעו, Job 39, 30. אֲעִעֵרוּ, on which see KÖNIG, *Lehrgeb.* i, 500; ii, 1, p. 497.

(7) יתרה עשה אֲעִעֵרוּ; contrast 2, 8. 20. J. KENNEDY reads יתֵר הַעֲשֶׂר for אֲעִעֵרוּ.

(8) באר אלים. So most editions. *Complut.*, however, has ב' אלים; and so Cod. Bab. (DEL., *Complut. Var.*, p. 14). So also Masorah, to avoid *Well of Gods* (see GEIGER, 15 *Jiid. Zt.* 10, 190), which however was not intended by ב' אלים. Cf. 57, 5.

(9) ^b and ^c are clearly not the proper sequel of ^a, but editorial. ט with its Αρηλ for אריה and Αδαμα for ארמה deserves attention. We find אראלם *heroes* probably in another late passage (Is. 33, 7). Αδαμα is ט's form of Admah; *the remnant of Admah* (i. e. of Moab) would be a phrase like *magistrates of Sodom* (i. e. of Jerusalem) in Is. 1, 10. See DUHM, and *Intr. Is.*, p. 91. G. HOFFMANN's suggestion (ZAT 3, 104), אָרָאָה (*I prophesy*) for אריה, and אָרָמָה (*I make similitudes*) for אָרָמָה, has been adopted by OORT.

16 (1-6) We have here at most only fragments of the original. See *Intr. Is.*, pp. 89f.; DUHM, *Jes.*, pp. xi (note) and 105f. 25

(1) שלחו. DUHM, with the Soncino Bible, שְׁלַחוּ; so apparently ט (יהוֹן מַסְקִי). HOUB. ושלחו. ט. אשלה. [Most probably, however, we should read שְׁלַחוּ מִלְאֲכֵירָאָרֶץ. To the transformation of מלאכי into מושל כר מושל there are numerous parallels in the Psalter. The only corruptions are those of א into ש and of י into ר; transposition accounts for the rest.] 30

אֲשַׁכֵּר. So GRÄTZ (*Gesch.*, ii, 1, p. 258). אֲכַר, which is nowhere used collectively for *lambs*, and reads very oddly in the context.

(3) Q^{re} הביא and טִיִּי; so (in text) *Complut.* and a few MSS. K^{thib} הביאו, אθ. K^{thib} עשי (BÄR, GINSB.); עשו Q^{re}.

(4) V. 4 as far as שודר is not arranged metrically; it can hardly be in its original form. 35 See however DUHM's attempt.

נִדְחֵי מואב; so ט, LOWTH, EW., and most moderns (not DEL.). ט in the Reuchlin Codex (LAG.) has מ' מטלמלא מ' מ' נִדְחֵים; so two MSS of LUZZATTO. But the common reading of ט is מטלמלי מלכות מ', which agrees with ט. Cf. GEIGER, *Urschrift*, p. 300. 40

כי. LAG., OORT, DILLM., GUTHE עדיני; Plausible, but see *Intr. Is.*, p. 90, note 1.

הַמֶּזֶץ (1, 17), DUHM; הַמֶּץ (שׁ 71, 4), PERLES. The latter is preferable; the הַמֶּזֶץ of 1, 17 may be incorrect. אֲהַמֶּץ; but the other nouns have no article. מֶץ is also a ἄπ. λεγ. ט's מעיקא suggests המציק (המצ'י), as PERLES points out. 45

שָׁרָד, LOWTH, GRÄTZ. אֲ שָׁר abbreviation.

רַמְסִים. אֲ רַמְסִים (the mark of abbreviation neglected). That the *complete* loss of the plural termination ים is rare (contrast note on 38, 12), should not prevent us from recognizing it where it is so clear as in this case.

(7) יליל מואב (see note on 15, 2). Jer. 48, 31 אֲלִיל; so, but inverting the order, 50 GRÄTZ.

לאששי. GRÄTZ לאנשי; so ט and perhaps ט (τοῖς κατοικοῦσιν Δεσθεθ); so also Jer., *l. c.*

- 37 our note on 20,3.4.5. It should perhaps be added that the more usual Babylonian and Assyrian forms are *Miçr* (*Amarna Tablets*, 2, 1 &c.), *Muçur*, *Muçuru*, *Muçr*, and (in the Babylonian versions of the inscriptions of Darius) *Miçr*.
[For יארי מצור see above, p. 109, l. 12. — P. H.]
- (26) The transposition of the hemistichs is suggested by the usual metrical structure of the poem. The idea is due to HAUPT. 5
- (27) ותהי; so STADE, DILLM., DUHM; א ותהי. BUDDE is inclined to delete ותהי on 10
rhythmical grounds. The first hemistich of the third line in his arrangement
would be long enough without it, but the idea agrees with that expressed in 10, 5 ff.
ושפיים, KLOSTERM.; cf. Is. 41, 18; Jer. 12, 12. א ושרמה ט και ἄριστος (the
cynodon dactylon, found throughout the south of Europe, and the grass of the
streets in North Italy). א 2 Kings, ושרפה ט και πάτμη (ושופה); like τῆ πατοῦντα
= השאפים, cf. VOLLERS, ZAT 3, 263).
לפני קמך, as WELLM. (BLEEK's *Eint.*, p. 257), BREDEK., GUTHE, DUHM (קמך,
and שבתך, the one the complement of the other, as ψ 139, 2). ק' ל' must clearly 15
be drawn to v. 28. א לפני קמה. THENIUS, KLOST., rather wildly, לפני קרים (DEL.³,
מפני).
- (28.29) Sense and rhythm seem best satisfied by placing the : after ובואך. We must then
omit the superfluous את before התרי, and the awkward as well as superfluous 20
אלי יען התרי אלי (v. 29 א).
- (29) ושאוך; so BUDDE, GRÄTZ, with א ואיחרנושהך (cf. 17, 12 א), unless א's rendering
be merely a felicitous exegetical conjecture, for which Abulwalid and Qamḥi
supply a forced grammatical justification. א ושאנך, according to BÄR and
GINSB. But, surely, the consonants can only be pointed ושאנך, 'ש' being here
used as a substantive (cf. BÖTTCHER, *Lehrgeb.* 2, 49). KÖNIG's argument (*Lehr-* 25
geb. 1, 493) is not conclusive; see א.
- (30) שחיס; 2 Kings סחיש. [In the same way the Assyrian verb *šabāsu* (שבס) is
occasionally spelled *sabāšu* (סבש). The original form of the stem seems to have
been *sabāsu* (סבס); both *šabāsu* and *sabāšu* are due to dissimilation (cf. شمس
for سمس, &c.).—P. H.] 30
- אכול K^ethib; אכלו Q^erê, with 2 K. Many MSS, and the Soncino and the Brescia
Bibles, have the Q^erê in the text.
- (32) א + א; צבאות א; some MSS and an ancient Bible praised by DE ROSSI for its
accuracy; א also 2 K.

SECTION 4.

(38, 1-8)

See *Intr. Is.*, pp. 220f.

- 38 (6) The words, ויאמר ישעיהו ונו, which now form vv. 21, 22, were originally a marginal
note placed near v. 6, and remedying a supposed accidental omission (*Intr. Is.*
p. 213). 45
- (8) את צל א, so KAUTZSCH, with 2 K. 20, 11; א את הצל.
בשמש; so KAUTZSCH and DUHM, with ט, צל being masc. This involves a trans-
position; א בשמש.
א עשר מעלות. The clause, already long, gains by the omission.

- 37 rant of Assyrian religion, imagined *Hadar*-(or Hadad-) *melech*. But the scribe wrote ענמלך in error (the same error occurs in 2 K. 17,31, where Adrammelech and Anammelech cannot both be right), and the error had to be corrected in the margin. From the margin Adrammelech penetrated into the text, but at the wrong place. Hence Sharezer* was provided with a fellow conspirator. — (b) 5 For מרדך read מרדך *Merodach*, which may in fact be the true original of Adrammelech and Anammelech in 2 K. 17,31. Late writers knew of Merodach; cf. שרדך Dan. 1,7, which may be a corruption of מרדך. See CHEYNE, *Prince Adrammelech* &c., *Expository Times*, June '98.]

SECTION 2.

(37,9^c-21.33-36)

See *Intr. Is.*, as before. Few critics will agree with B. SAX (*Rev. d'Assyriologie*, 4,59 ff.), who thinks that 37,10-13 is imitated in 10,8-11, and that 37,24 f. is based upon a passage in the Prism-Inscription (see on Part I, Prophecy 11, p. 95).

The authorship of Isaiah is not questioned.

- (9) וילך סנחריב עד לבנה. Some statement to this effect must be postulated to account for the redactor's insertion in v. 8 with its reference to the siege of Libnah.
- (10) אה + אה. כה תאמר אל חוקיה מלך יהודה לאמר + אה. Not found in 2 K. 19,10, and clearly a late insertion (see v. 14, where a letter is referred to). Probably the beginning of the letter has been lost. See STADE (*ZAT* 6, 176) and DUHM.
- (13) וְעָזָה (or וְעָזָה) אה. הַנֶּעַן וְעָזָה אה, which suggests *he has driven away and overturned* (עז), the existence of cities called הנען and עזה having passed out of recollection. The context, of course, forbids such an interpretation, but also makes it improbable that more than one city was mentioned. Either הנען or עזה(ו) must therefore be omitted, and since עזא or עזה (Western reading) is mentioned without הנען in 2 K. 17,24 immediately before Hamath and Sepharvaim, there is a presumption in favor of the view that הנען was first miswritten for ועזא (ועזה), and then mistaken for a genuine word. 2 does not help us; but note that 2 K. 19,13, by accident gives simply και Αιναζ = והנען. Whether ועזא or עזה itself be correct, is of course an open question. Cf. FRD. DELITZSCH, *Paradies*, p. 279; WINCKLER, *AT Untersuchungen*, p. 103.
- (14) הַסְפָּר; so HOUB., STADE, DUHM, with 2 τὸ βιβλίον. It is true, אה and 2VA, here and in 2 K. 19,14, support הַסְפָּרִים. But in אה 2 K. we find ויפרשהו beside ויקראם. And though in 2 K. 2V has και ἀνέπτυσεν αὐτά, 2AL have και ἀν. αὐτά. This is a trace of a variant τὸ βιβλίον, which is actually adopted in the text of 2L (2 K.). The plural ending in אה was caused by the double writing of the מ in מיר which follows. Cf. on 39,1 [and note on Neh. 10,2.]
- (15) אה + אה. ויתפלל חוקיה אל יי + אה. 2 K.; 2AL have it, however. The repetition of *Hezekiah* suggests that this is a gloss (DUHM).
- (16) אה + אה. 2 K. "Belongs without doubt to the editor" (GES.). Cf. v. 32; 39,5, and see on 9,6.
- (17) עיניך, with 2SS, and many MSS and editions, besides אה 2 K. אה here עיניך, against usage, merely because of אונך (see GES.).
- (18) ההרימו; so DUHM (DILLM. hesitates). See v. 11. ההרימו אה. The original text probably had ההר' (cf. on 11,15).

* [According to WINCKLER, *Alt. Forsch.* 2,59 (whole number 7) שר-אצר is a corruption of שר-אמר (אשר). For the letter iii R 16,2, translated by WINCKLER in the paper referred to, contrast Dr. JOHNSTON's note on *The Letter of an Assyrian Princess* in *Johns Hopkins University Circulars*, June '96, pp. 91 ff. — P. H.]

PROPHECY 17.

(22, 1-14)

On the defects of the text, see DUHM, and compare *Intr. Is.*, pp. 132-136.

- 22 (3) The opening and the close of v. 3 speak of flight. Midway comes a description of the capture of a part of the citizens, in which the difficult **מקשת**, the second 5 (יחדו), and **אָסרו**, given twice over, awaken suspicion. **ט** (οἱ λαλοῦντες ἐν σοὶ for **נמצאך**) has in part a different text.
- (5) [For **אל** **נמצאך** read **עִמְצִיךְ**, with DUHM, after **ט**.] **אל**'s **ני חיון** (*cf.* also title) ought surely to be **נִי־הַגֵּם**. The text was altered when *Gehinnom* became the equivalent of the place of punishment of the wicked. *Cf.* 10 *Zech.* 14, 5, where **נִי־הַרִי** and **נִי־הַרִים** should be **נִי־הַגֵּם** (WELSHAUSEN).] **מקרקר קר וני**. Again suspicion arises. In *Proph. Is.*³ the writer followed LUZZATTO and EWALD (*Proph.*²), and rendered *Kir undermineth and Shoa is at the mount*; he met the objection drawn from the parallelism by the remark that, the context being evidently not preserved in its integrity, we cannot be sure that the 15 two lines of v. 5 originally stood together. A similar rendering is given by J. P. PETERS (*Scriptures Hebrew and Christian*, vol. 1, 1888). But it is more natural to suppose that the reference to the different races in the besieging force begins later. It does not, however, follow that the text is either complete or free from corruption. We may at any rate suppose a *lacuna* between v. 5 and 20 v. 6. Those who adopt the idea first propounded by FRD. DEL. would do well to emend **קר** (**קיר**, as v. 6?) into **קוץ** (KLOST.; BREDEK.; WINCKLER, *AT Untersuchungen*, p. 178); *cf.* *Ezek.* 23, 23.
- מקצות הארץ באו ממרחק נוי עצום**, conjecturally supplied; v. 6 can hardly be a complete description of the besieging army. 25
- (6) **אל** **אָרם**. This is probably a gloss on **פרשים** (DUHM); otherwise why not **אש** (21, 9) HOUB., **רכב אָרם פרשים**. Or, perhaps better, **יִצְמַר**^{23 1} instead of **אָרם**, with GRÄTZ (*Psalmen*, p. 144, and *Emend. ad loc.*). **פרשים**, so KLOST., BREDEK., WINKLER; LOWTH, too, adopts **אָרם**. Against this see DILLMANN. **ט**, with the Soncino and the Brescia Bibles, and a few MSS 30 (KENN., DE R.) prefix **ו**. So LOWTH.
- (7.8.12) **ביים ההוא, ויהי**, editorial supplements.
- (8) **ותבטו**, DUHM; **אל** **ותבטו**. See v. 9^a.
- (9^b-11^a) **אל** **תקבצו ונוי אל**, a gloss; 8^b.9^a.11^b belong together. The glossator displays his archaeological knowledge of the times of Hezekiah (so DUHM). 35
- (14) **אל** **אמר ארני יהוה צבאות**. Inserted perhaps from v. 15, but out of place, the poem being in distichs. **ט**.

Notes on Part 2.

IN DEALING with this part of the *Book of Isaiah*, which is mainly narrative, it seems most for the interest of the student to disregard the fact that this portion, too, comes down to us as a unity, and to analyze it at once into its several 45 sections. Editorial insertions have therefore been relegated to the foot of the page (except, for special reasons, in the case of 38, 1).

SECTION I.

(36; 37, 1-9^a. 37. 38)

See *Intr. Is.*, pp. 212 ff.; STADE, *ZAT* 6, 172 ff. To the Assyriological aids for the comparison of the narratives in Isaiah and the cuneiform inscriptions add MEINHOLD's *Jesaja-Erzählungen* (*Jes.* 36-39) Göttingen, 1898; *cf.* above, p. 86, l. 1. 50

- 18 that is, *the upper course* (beyond the first cataract) of the Nile, called נִיחֹן in Gen. 2, 13 (see my paper on *The Rivers of Paradise*, Proc. Am. Or. Soc., March '94, p. ciii, and my article *Wo lag das Paradies?* in *Über Land und Meer*, 1894/95, No. 15). The name נִיחֹן, from נִיחַ to gush out, to rush forth, alludes to the cataracts of the Nile. נִיחֹן is the name of the upper (Ethiopian) course of the Nile, while יַאֲרִי is the lower (Egyptian) course of the Nile; just as the lower (Roumanian) course of the Danube, east of Orsova, was called by the Romans *Hister* or *Ister*, while the upper course was kown as *Danuvius*. נְהַרִי is an amplificative plural; cf. על נהרות בכל in ψ 137, 1, i. e. הנהר הגדול, the Euphrates. In ψ 24, 2 נהרות is used for the universal sea, imagined as a broad circular stream surrounding the disc of the earth, just as Homer calls the encircling Ocean ποταμός. In the same way (מִצּוֹר or) יַאֲרִי מִצְרַיִם (Is. 7, 18; 19, 6; 37, 25) does not refer to the branches or canals of the Nile, but is equivalent to *The Great River of Egypt*. Cf. Ezek. 29, 3 ff.; 30, 12; ψ 78, 44, &c. and note 4 on ψ 42. 43 as well as note 4 on Ezek. 29 in our new English Version of the OT. — P. H.]
- (2) קָנְקוּ (or קָנְקוּ, so OLSH., STADE, KÖNIG. אִי קָרִיקוּ (BÄR), קָרִיקוּ (GINSB.). The Eastern MSS give קָנְקוּ as Q^crê, קָרִיקוּ as K^cthib; [cf. above, p. 108, l. 41.]
- (4) אֲשַׁקְטָה Q^crê, אֲשַׁקוּטָה K^cthib, probably a scribal error (cf. ישפטו). But cf. KÖNIG, *Lehrgeb.* ii, 1, p. 513.
- (7) מַצֵּם, so HOUB., LOWTH, EW., DILLM., &c., with 63.

PROPHECY 16.
(1, 1-26; 27. 28)

See *Intr. Is.*, pp. 1-8 [and HAUPT's paper on *The First Chapter of Isaiah*, read before the Society of Biblical Literature, New York, Dec. '98. The results at which this paper arrives are as follows:

(i) Read vv. 4. 5 thus:

עַם קָבֵר עָוֹן	1. 4 הוּי נְוִי חַטָּא
נֶאֱצַו אֶת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל	עֹבְדוּ אֶת יְהוָה
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה	יִבְרְאוּ אַחֲרָיו
[בְּנֵי מִשְׁחִיתִים]	עַל מָה תִּבְדּוּ עוֹד

(2) 1. 4 יֵדַע מַצֵּם

(ii) In v. 7 omit וּשְׁמָמָה כְּמִהַפְּכַת יְהוָה as recommended below; and in v. 9 omit כַּמַּעַט as a mitigating gloss (see below, p. 111, l. 6). Besides, read יַעֲרֵר נְצוּרָה in v. 8, relegating it to the margin as an explanatory gloss on שָׂרִיר (v. 9), and rendering, *namely, the preserved city* (Jerusalem); cf. note on 17, 8.

(iii) Read vv. 12-14 thus:

מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיְדָכֶם	1. 12 כִּי תִבְאוּ יְלִירְאוֹת פְּנֵי
קָרַת תּוֹעֵבָה הִיא לִי	13 לֹא תוֹסִיפוּ הִבְיֹא מִנְחַת־שְׂוֹא
נִלְאַתִּי נִשְׂאָה	14 חֲדָשׁ וּשְׁבֶת קִרְא מִקִּרְא

(6) 1 לא אֹכֵל	(7) יְעִיבָה	(8) 13 נִקְוִן	(2) 1. 12 רַסֵּם חֲצֵרִי
(7) הַדְּשִׁיכֶם וּמוֹעִיכֶם טָהֵר נַפְשִׁי	(8) יְהוּ עָלַי לְטָהֵר		

- (iv) Omit מִלְאַתִּי מִשְׁפָּט (v. 21) as a gloss, and keep וְעַתָּה מְרִצְחִים.
- (v) Explain אֲנַחֵם (v. 24) as a synonym of אֲנַקֶּם; cf. the second מִנְחָם at the end of Eccl. 4, 1; Gen. 27, 42.

On these five points the present writer begs to remark:

- (i) The only difficulties which he can see are connected with (a) נְוִיר אַחֲרָיו and (b) הַדְּשִׁיכֶם. As to (a), considering (1) the liability of the scribes to take offense

PROPHECY 14.

(22, 15-18; 19-23; 24.25)

See *Intr. Is.*, pp. 136-138.

- 22 (15^a) על שבנא וגו'. Transposed from the end of verse, where **Al** has placed it, weakening the effect. הכסן הזה was quite descriptive enough for the Prophet. For על SIEGFR.-STADE, *s. v.* על, would read אָל, and rightly if these words are Isaiah's. 5
- (15^b) **Al** + אדני, as a guide to pronunciation. Wanting in **CS** and in 2 MSS (DE R.).
- (16^b) For the transposition of 16^b see the Notes on the English translation, p. 211, l. 7. This change was suggested by Dr. FURNESS. 10
- (17) טלטלה גבר **Al**; so KÖNIG (*Lehrgeb.* I, 1881, p. 456), DUHM. טלטלה גבר. וְעָטָה עָטָה. DUHM obtains the rendering *turns thee about* from Jer. 43, 12. This is too violent. **CS** και ἀφελεί τὴν στολήν σου, *i. e.* . . . ומעֵטָה. 10
- (19) יהרוסק, HOUB., LOWTH, BREDEK., DUHM, GRÄTZ, with **S3**; **Al** יהרוסק. 15

PROPHECY 15.

(18, 1-6; 7)

See *Intr. Is.*, pp. 95-99 (especially on the Appendix, v. 7).

A poem of two stanzas (excluding the Appendix), on the same model as 17, 12-14, save that in the first stanza two half-lines are introduced in lieu of one 25 of the regular double lines. The sense seems to forbid us to arrange this stanza in six regular double lines, as DUHM proposes. [D. H. MÜLLER (*Strophenbau und Responsion*, Vienna '98, pp. 14 ff.) divides 18, 1-7 into three stanzas of 7, 6, and 5 lines, respectively, the middle lines of stanza 1 corresponding to the middle lines of stanza 3. With DUHM, I have made v. 7 a later appendix in prose. My 30 grounds (referred to above, l. 22) would probably not convince MÜLLER, but they are not devoid of weight. His own position would be stronger, if the *responsio* (as he calls it) in v. 7 did not bear such a large proportion to the entire section. MÜLLER also retains מעבר לנהרי כוש (rejecting אשר) in v. 1, and criticizes one line in DUHM's first stanza as too long. In the first point I believe that he is wrong; 35 in the second, that he is right. But his own arrangement is not quite satisfactory; nor could it be, because, like DUHM and myself, he has not criticized the text. I offer the following restoration of ll. 1.4 of stanza 1, which makes both stanzas consist of six lines, and gives, I hope, on the whole a more probable form of text.

אשר קרעיהו נהרים^א 18,2^א.1^א 40
 אל עם נורא ומהלילי גוי כבוד ושם בו 2^א —————
 (א) 18,2^א ארצי

I believe that where I have introduced corrections the text is not, strictly speaking, defensible. The reader will notice the sound fragments in the traditional text which I have utilized. In l. 1 the scribe wrote צלי for כלי; this was the germ of 45 צלצל *winged vessels = vessels of reed*; ב, ק, ז and ר, א and ע are confounded elsewhere. In l. 3 letters were corrupted and transposed, and the editor tried to make sense by manipulating the impossible text.]

- 18 (1) צלצל. See on 2, 16 (p. 80, l. 36).
 אשר מעבר לנהרי כוש + **Al**, a prosaic geographical gloss, like those in 7, 18. The 50 writer does not know much about the empire of Taharqah, and thinks that it extended to Meroë. He should have said *beyond the cataracts of the Nile*.
 [מעבר לנהרי כוש means *beyond* (or *east of*; cf. Num. 34, 15) *the Great River of Cush*,

- 32 (17) **המשפט בטח**. So DUHM. **אז** הַצְדָּקָה הַשְּׁקֵט וּבִטָּח, too lengthy a reading. A closer inspection leads us to question this second הַצְדָּקָה, which should rather be **המשפט** (see v. 16). Obviously a scribe wrote **צדקה** by mistake, and then wrote **המשפט**; this was altered by a corrector into **השקט ובטח**, partly through a reminiscence of 30, 15, where a similar phrase occurs, though in a different sense. 5
עֲדֵי-עוֹלָם. DUHM questions these words, which have occurred already in v. 14. I do not feel sure, however, that they are here a *superfluous addition* (cf. 33, 20), nor that the movement in Hebrew poetry is not sometimes intentionally or accidentally heavier than strict metre or rhythm requires.
- (18) **ובמנוחה שאננות**. These words, too, are a later insertion, according to DUHM. They 10 do indeed lengthen the stichus, and may possibly be an editorial substitute for an illegible and shorter passage. But it is also possible that writers were not so closely bound by a metrical rule as has been supposed (see preceding note), and if the evidence for the date of this section points on the whole away from the age of Isaiah, we may compare 33, 20 (in an *undoubtedly* post-Exilic chapter), 15 where both **נוה** and **שאנן** occur, as in 32, 18.
- (19) A later insertion. DILLM. indeed maintains that we get here *the other side of the great transformation briefly described*. But how briefly and obscurely, and in what a poor style, especially in ^b! The verse spoils the context.
וַיִּרְדּוּ, LOWTH, DÖDERLEIN, BREDEK., DUHM **וַיִּרְדּוּ**. But the Versions read 20 **וַיִּרְדּוּ**, and by altering it we lose a point of contact with c. 28 (v. 17). Considering the scantiness of Biblical Hebrew literature, and the existence of an analogy in Arabic (**هَيَّرَ**, *verb. denom.* from **هَيَّرَ** *hail*), we need hardly suppose, with STADE, that **וַיִּרְדּוּ** was coined by the writer. CASANOWICZ (*Paronomasia*, 1894, p. 50) rightly recognizes the threefold assonance in this verse. 25
 [BICKELL reads: **וַיִּבְרָא-אֱתֵי הַיַּעַר וַיִּבְשַׁלְהָ יֵאֱשַׁפֵּל הַהָרִי וַיִּבְשַׁלְהָ**, following **ὁ ὡς οἱ ἐν τῇ πεδυνῷ**.
- 33 (1-24) A poetic composition consisting of sixteen four-line stanzas. See DUHM, and 30 cf. BICKELL, *Sem. Metrik* (1894), p. 11. This is in the first instance a probable conjecture, but is supported by critical exegesis. [BICKELL (WZKM '97) considers c. 33 to consist of two Maccabean poems, the first (vv. 2.7.8.9) written after a defeat, the second (vv. 13-16.10.12.5.6.20-22.3.4.18.19.23.24) probably written after the conquest of the Syrian Akra of Jerusalem. V. 1 was added, he thinks, by the redactor of cc. 28-33, in order to complete the preceding series of un- 35 happy *Woes* by a *Woe* (הוֹי) on the enemies of JHVH. The metrical scheme of the whole chapter is 88.88. In v. 2 stichus 2 is wanting, but seems to be presupposed by the following one. B. reads **ישועתם**. In v. 8 he omits **ארה** and **מאם ערים** (ט).
 The second Maccabean poem (according to BICKELL, who has proposed a 40 similar hypothesis for ψ 110) has the acrostic **לכ** שְׂמֵעַן חֵם **לב**. The Pharisean party destroyed the acrostic. ש = vv. 13.14^b; מ = 14^c.d.15^a.16^a; ע = 10.12; ן = 5.6. In v. 14 **לנו** (twice) should be **לו**. The last stichus is **הוא מצדות סלעים משנבו**. The second distich is
וְהִיא אֲמִינֹת עֲתִים חֶסֶן יִשׁוּעוֹת שֵׁם הַכְּמוֹת וְרוּעוֹת
 Cf. **ὁ ἄκατος αἶψα**.—ח = v. 20. He omits **תראינה ירושלם** כ. כ = 21^a.b.22. He 45 omits **אם** in 21 and **כי** in 22 (cf. ט). מ = 3.4. He reads **המונו** and **מרממתו**; then **וואקף שלל כמו**; and adds **פן** after **נבים** ל.—ל = 18.19. He omits the last three words of v. 18 and **משמוע נלענ לשון** and 19. ב = 23.24. ט suggests a considerably different text.]
- (1) **בְּבִלְתֵּךְ**, CAPPELLUS, SECKER, LOWTH, and most moderns. **כלה** as 16, 4. **אז** 50
בְּבִלְתֵּךְ; cf. KÖNIG, *Lehrgeb.* I, 574.
 (2) **ורענו**; so LOWTH with **CSZ**. **אז** **ורענו**.
 (4) **שללכם**. So DUHM. **אז** **שללכם**.

- 31 metrical scheme, but are the Prophet's. If however they are an insertion, they are an early and well-devised one; the inserted words really improve the passage. But I agree with MÜLLER that something is wanted to complete DUHM's first line. I would not however, with that scholar, add *ועל סוסים ישענו* should probably, I think, be *בש*. So the parallelism becomes complete. Taharqah is referred to.]
- (1) *ישענו*. So DUHM, after Θ $\sigma\iota$.. $\pi\epsilon\pi\omicron\iota\theta\acute{o}\tau\epsilon\varsigma$; cf. δ , and 17,7.8 in Θ . אל ישענו . *ויבטחו*. Transposed by DUHM on metrical grounds from b to c .
- (5-9) DUHM wishes to save some shreds of this composite passage for Isaiah. Certainly a poetic, rhythmical element is not entirely wanting, but except as regards the figure which opens v. 5, it is difficult to make a plausible case for Isaiah. And even here it is mainly the want of correspondence between the figure and its application which makes one half-inclined to suspect the hand of Isaiah. If, with GRÄTZ, we were to correct *עפות* into *על אפרחים*, correspondence would be restored, but the probability of an Isaianic element would vanish. See HACKMANN, *l. c.* pp. 43f., and compare *Intr. Is.*, pp. 203f.
- (7) *להם ידיהם*, so GRÄTZ, after Θ . אל לבם ידיכם . $\text{ט} \wedge \text{חטא}$.
- (8) *לו*. The Eastern text gives *לא* as $K^{\epsilon}thib$, *לו* as $Q^{\epsilon}r\acute{e}$; cod. KENN. 253, DE R. 380 (*primo*), the Soncino Bible, with טז , also read *לא*.
- (9) GRÄTZ *מפגוס*, very plausibly. Both Θ and Σ found the idea of flight in *נס*. Cf. Am. 2,14; Jer. 25,35.
- 32 (1-8) For the reasons why this whole passage (and not merely vv. 6-8 which DUHM gives up) must be post-Exilic, see *Intr. Is.*, pp. 172-176. It is hardly possible to doubt the four stanzas, though two of the lines are imperfect. [According to BICKELL (WZKM '97) 32,1-5.15-20 is a pendant to 2,2-4 and 11,1-8, and in the same metre (77.77.77). He omits the first five words of v. 15 as an editorial link, based on misunderstanding (this seems plausible); also the last two words of v. 17 (as in our corrected text). To 32,9-14 a different metrical scheme (55.55:55.55) is given. He omits *קמנה* in v. 9, *עליהלצים* in v. 11, and *עלישרים* in v. 12; also *עפל רבחון* in v. 14. In v. 13^b (stichus 1 of BICKELL's third stanza) correct *מיכל בית משוש* (cf. Θ) and omit *כי*. The women are blamed for taking part in a (patriotic?) festival. Stichus 5 of the same stanza is *היה לבקר*.]
- (1) *ושרים*. Θ $\kappa\alpha\iota$ $\acute{\alpha}\rho\chi\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$; so ΣZ . אל ולשרים , a scribal error (cf. ψ 74,14, end).
- (2) b seems too short; has a participle fallen out after *זרם*? Θ $\acute{\alpha}\varphi$ ' $\acute{\upsilon}\delta\alpha\tau\omicron\varsigma$ $\varphi\epsilon\rho\omicron\mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\upsilon$. In 30,29 $\acute{\upsilon}\delta\omega = \text{זרם}$. So DUHM.
- (3) *תשענה*. So EW., BREDEK. DILLM., DUHM, GRÄTZ. אל תשענה .
- (6) *יחשב*. So DUHM, GRÄTZ. Θ $\nu\omicron\eta\sigma\epsilon\iota$. אל יעשה .
After *חנה* a word seems to have fallen out.
[*אל תועה* should perhaps be *תקלה*, unless in Job 1,22 we should read *תועה* for *תפלה*.]
- (9-20) DUHM, here agreeing with DILLM., accepts the passage as Isaianic. In this he is certainly wrong; see STADE, ZAT, 4, 266ff.; CHEYNE, *Intr. Is.*, pp. 176-180. 45 BICKELL thinks 32,9-14 genuine Isaianic work; vv. 1-5.15-20 doubtful.
- (11) *תחרה*; so DUHM. אל חרו .
- (14) *עוררים*. Parallelism suggests *עוררים wild asses* (HERZ). [Contrast the note on Dan. 5,21. — P. H.]
- (15) $\text{אל} + \text{ער}$. An editorial link uniting vv. 9-14 with vv. 15-18.20, as DUHM well points out.
לברמל $K^{\epsilon}r\acute{e}$; and in some MSS and editions $K^{\epsilon}thib$. *ברמל* $K^{\epsilon}thib$ (BÄR, GINSB.).

30

BUDGE (on Job 9, 13); KITTEL half approves. It is an enigmatical name of JHVH's great enemy, the Dragon, such as the *later* writers were fond of. It is, however, unsuitable to the preceding part of the verse. הַשְּׂבִית is but little weaker than הַשְּׂמִיר, as Ezek. 30, 10 (*cf.* 11), shows. In Isaiah's time Egypt was far from being הַשְּׂבִיתָ. She went on boasting, though her help came to very little. Isaiah therefore might have written וּבִשְׂת וּבִשְׂת (which is in fact HOUB.'s conjecture), but not רַהַב הַמַּשְׁבָּתָה. GUNKEL's argument needs some rectification. אֱלֹהֵי הֵם שְׂבִיתָ *they* (i. e. the people allegorically called Rahab) *are inaction*, which perfectly suits the preceding statement, but implies a collective use of the term רַהַב, for which there is no evidence, and which is contradicted by the preceding וְזָאת. KUENEN's rendering, *their raging is (sheer) inaction* (*Ond.* § 43, n. 11), would require ש' רַהַבִּים ש' render wildly. Or did they read differently?

- (8) אֱלֹהֵי לֹחַ אֲחֵם +. These words obscure the sense, and were most probably inserted at the same time as רַהַב הַמַּשְׁבָּתָה. They also overburden the first stichus of 15 v. 8. *Cf.* DELITZSCH, who makes סָפַר and לֹחַ virtually synonymous. This at any rate points the way to the truth. See DUHM, and comp. *Intr. Is.*, pp. 196f. לֵעָר. (Deut. 31, 19 &c.). So LOWTH, GES., EW., KROCHMAL, DEL., CHEYNE, BREDEK., DILLM., GUTHE, DUHM, GRÄTZ, after אֱלֹהֵי.
- (12) עָקַשׁ (Prov. 2, 15; *cf.* 4, 24). So LAG., GRÄTZ, CHEYNE, (*Proph. Is.*), DILLM., prob- 20 ably with אֱלֹהֵי שְׂבִיתָ. So perhaps פֶּן 62, 11. אֱלֹהֵי עָקַשׁ. GUTHE עָקַשׁ.
- (14) כְּתוּתָה, VAN DER HOOGHT; כְּתוּתָה, BÄR, GINSB., with Cod. Bab., and so GUTHE in KAUTZSCH's AT. But this reading does not go well with חֲמַלָה.
- (15) שְׂבִיתָ. GRÄTZ suggests שְׂבִיתָ; Prof. MARGOLIS (*cf.* above, p. 89, l. 26) שְׂבִיתָ. 25
- (17) אֱלֹהֵי אַחַד אַחַד מִפְּנֵי נִעְרָתָה אַחַד +. That the verse as it stands cannot be correct was noticed by BREDEK. אֱלֹהֵי אַחַד, however interpreted, is surely not classical Hebrew. See GES., *Thes.*, s. v. אַחַד. The insertion seems to be suggested by Deut. 32, 30; Lev. 26, 8; Josh. 23, 10. The same three passages are also quoted by LOWTH, GES., &c., to justify inserting רַבְבָּה after תִּנְסוּ (keeping אַחַד וְגוֹי). But would Isaiah 30 have indulged in such a hyperbole?
- (18-26) Homogeneous with 29, 16-24. See *Intr. Is.*, pp. 197-199.
- (18) יָרוּם אֱלֹהֵי יְרוּם יְרוּם; HOUB., LOWTH, EW., CHEYNE (*Proph. Is.*), BREDEK., DILLM., GUTHE. If DILLM.'s statement be correct that חָכְמָה does not mean *to long*, and that *to wait* must be used here in the same sense as in 2 K. 7, 9 (i. e. *to delay*), we have no choice but to emend יְרוּם. But against DILLM. see Job 3, 21, and *cf.* new Heb.-Eng.-Lex. s. v. חָכְמָה. See also *Intr. Is.*, p. 198; DIEHL, *Das Pron. suff. 2 u. 3 pers. pl.*, 1895, p. 64.
- (19) יָשַׁב. So DÖDERLEIN, HENSLER, BREDEK. אֱלֹהֵי יָשַׁב. אֱלֹהֵי (λαὸς ἄγιος ἐν Σιων) 40 οὐκ ἄσσει.
- (21) תִּימִינוּ. So GRÄTZ. אֱלֹהֵי תִימִינוּ.
- (22) וּמִמָּאָה. So DUHM, GRÄTZ, after אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי. A familiar type of error. Perhaps the sign of abbreviation was misinterpreted.
- (23) [P. S. נַר נִרְחַב אֱלֹהֵי. Read נִרְחַב רָחַב; see on 14, 30. נַר in נִרְחַב is due to ditto- 45 graphy.]
- (26) אֱלֹהֵי + אֱלֹהֵי. באור שְׂבִיתָ הַיָּמִים +. A weak and obviously incorrect gloss on שְׂבִיתָ (LOWTH, GES., HITZ., CHEYNE, BREDEK., GUTHE), אֱלֹהֵי, though אֱלֹהֵי has it, no doubt from the Hexapla.
- (27-33) Most probably not Isaianic, and beyond question disfigured by glosses, the removal of which, however, does not leave an entirely satisfactory text. See *Intr. Is.*, pp. 199-202.

50

- 29 **אל** ילריו. A gloss (EW. in *Proph.*¹, CHEYNE, DILLM., GUTHE, DUHM), not however, as these critics hold, on the suffix in בראתו (a view which implies, as DUHM frankly says, very stupid readers), but on the phrase מעשה יי. Almost the same gloss occurs in 45,11, and in both passages the explanation of the annotator is equally incorrect, though EW. in *Proph.*² has accepted it for 29,23, and has therefore retracted his former view that " is a gloss. The annotators were specially prone to gloss the phrase (יריו) מעשה יי (יריו) (cf. 17,8). 5
- 30 (3) **אל** + פריעה מצרים, בצל מצרים. Explanatory and unrhythmical insertions like that in 28,17. So DUHM. 10
- (4) [Read כִּי־חָנוּ בַעֲנֵן שְׂרִים וּמְלֵאכִים תַּחֲפַנְתֶּם יַעֲנֵי **אל**.] *Tahpanhes* is supported by **אל**'s קָנָם occurs nowhere else in OT, and yet the place intended must be one well known to the Jews; cf. AV^M Jer. 43,7.]
- (5) **אל** קִתְּיִב (GINSB.); הַבִּישׁ Q^crê (BÄR, GINSB.). The two readings are fused (cf. Zech. 10,6) in הַבְּאִישׁ, which BÄR (but not GINSB.) prints in the text. **אל** אֹלִין 15 לַמַּבְהָתָה, i. e. הַזְּבִישׁ; and so **אל** *confusi sunt*. **אל** does not express the word at all. Qamḥi and Rashi הַזְּבִישׁ. קִתְּיִב, even if coarse, is amply defensible (cf. DEL. on Prov. 13,5), and בָּשָׂת occurs twice in vv.3-5. Cf. the grammatical discussion in KÖNIG, *Lehrgeb.* 1,463f. [Neither הַבְּאִישׁ nor הַבִּישׁ can be right. Read כֻּלָּם הַבִּיאוּ שִׁי (KROCHMAL, GRÄTZ). Verses 5 and 6 are now parallel. See CHEYNE, 20 *Gleanings in Biblical Criticism* &c. (*Jewish Quarterly Review*, July '98, pp. 571f.) Observe that vv.4.5 are probably later insertions based on the fragment in vv.6.7^a, which the framer of vv.4.5 supposed to refer to the embassy sent by Hezekiah into Egypt, but which really, as it would seem, referred to the flight of Hanno, king of Gaza, to Pir'u king of Muçr in North Arabia. This king vainly 25 endeavored to preserve the influence formerly exercised by his country in the affairs of Palestine. Sargon was too powerful an opponent. See WINCKLER'S researches, referred to in our note on 20,3.4.5, p. 98, l. 12.]
- לָעַם; so DUHM, comparing the form of description in 18,2. **אל** לָמוּ (= לָהֶם), which is superfluous (see v.6 end). Comp. *Intr. Is.*, p. 257, g. לֹא בֵּינָם לָעַם being parallel to 30 לָא יוֹעִילוּ, at the end of the preceding line, one expects it to be preceded by a parallel לָעַם.
- אל** וְלֹא לְהוֹעִיל + **אל**. Not rendered in **אל**. As DUHM points out, it overburdens the stichus. Probably it is a variant to לָא יוֹעִילוּ. 35
- (6) **אל** מִשָּׂא בְהֵמוֹת נָבַב. Not an interpolation from the margin, but a true heading, attached to the fragment in vv.6.7 after, and in consequence of, the insertion of the gloss relative to Rahab in v.7. נָבַב = Egypt, Dan. 8,9; 11,5ff. (GES.; GUNKEL). נָהָם; so KLOST., GRÄTZ (virtually). **אל** מִהֶם.
- (7) **אל** + וּמַצְרַיִם מ'. **אל** is probably a gloss to עַם in v.6, written before the combination 40 of the two parallel oracles (vv.1-5, and vv.6.7). So DUHM; comp. *Intr. Is.*, p. 196. [ו, as often before glosses, = *that is*; see note on 17,8 (p. 92, l. 21). — P. H.] לָכֵן קִרְאתִי וְגו' Most probably an editorial insertion made with the object of rounding off the preceding fragment. רֶהַב *sea-monster*, both with and without reference to Egypt, is, to judge from the other OT passages, late (*Intr. Is.*, 45 p. 253). There is no sufficient critical reason to believe that the Babylonian myth of the primeval Dragon was a prominent Israelitish belief in the time of Isaiah, and still less that Isaiah would have referred to it, if it had been (review of GUNKEL, *Crit. Rev.*, July '95, pp. 261f.). The only point in favor of the Isaianic origin of 50 לָכֵן וְגו' is the direction to write something on a *tablet* in v.8, which seems to presuppose the previous utterance of some short enigmatical saying, like the *Maher-shalal-hash-baz* of 8,1. See below.
- הַמְּשַׁבֵּת. So HENSLER (see GES.), GUNKEL (*Schöpfung und Chaos*, p. 39), and

- 29 tive as termination of the construct state, and is therefore more correct from the Semitic point of view. *Irušalim* (ירושלם), from which the common form of the name Jerusalem is derived, represents the dialectic (*eme-sal*) form of the word *uru*, viz., *eri*, which has passed into Heb. as עיר. We should expect *Erišalim* or *Irišalim*; the *u* after the *r* in *Irušalim* (ירושלם) may be due to dissimilation 5 (cf. above, p. 100, l. 21). — P. H.]
- (3) קָדוֹר, LOWTH, KLOST., BRED., STADE, after ט (cf. v. 1 in ט). אֵל קָדוֹר, which, if correct, would mean a ball (or, as a ball); cf. 22, 18. This sense, however, is clearly unsuitable. One expects such a word as טָבִיב, or else some comparison which adds vividness to the statement. 10
- (4^b.5.7.8) On these inserted passages see *Intr. Is.*, p. 188; and cf. *Introd. to W. R. SMITH, Prophets of Israel*², p. xxxvi, b. STADE saw as early as 1884 that v. 7 is an unsuccessful attempt to explain v. 8 (ZAT 4, 260, note).
- (5) זָרִיךְ אֵל. Read זָרִיךְ (GRÄTZ, KITTEL).
- (7) וְכָל צְבִיָּה וּמְצֻרָתָהּ. That this is corrupt, needs no showing. The corrections pro- 15 posed are (a) וְכָל צְבִיָּה (BÖTTCHER, *Ährenlese*, 32), but צְבִי can be used of a city in the language of metaphor, but not, in plain prose, of the buildings within it; (b) וְכָל צְרִיָּה (DILLM.); (c) הַצְּבָאִים עַל מִי (SIEGFR.-STADE), against which is the repetition of הַצְּבָאִים; and (d) מְצֻרָתָהּ וּמְצֻרָתָהּ (so, in the main, DUHM), cf. v. 3. 20
- (9) הַתְּמָהוּ, CHEYNE (*Proph. Is.*), GUTHE. אֵל הַתְּמָהוּ, i. e. *delay ye* (Gen. 19, 16; Hab. 2, 3, &c.). This sense does not suit the context. Hence some (e. g. BREDEK.) would make the word the Hithpeal of תָּמָה. But no example of this form is found. It is more natural to correct as above in accordance with Hab. 1, 5. For the form of the phrase in which the word occurs, cf. Zeph. 2, 1, where read 25 הַתְּבוֹשָׁשׁוּ וּבוֹשׁוּ for the unintelligible הַתְּקִי, as proposed long ago by the writer (*Proph. Is.*³, 2, 155), and recently by BUDDÉ (*Theol. Stud. u. Krit.*, 1893, 2, p. 396). גָּעוּ, שָׁכְרוּ; so DUHM, with ט (which however only expresses the first verb). אֵל שָׁכְרוּ, גָּעוּ.
- (10) אֵל אֲתֵהֱבִיאִים + אֵל; glosses (KOPPE, GES., HITZ., EW., DILLM., &c.). The context 30 decides the point. Note also the expressions עָצַם, כָּסַה, and cf. 9, 14.
- (11) סֵפֶר Q^crê (see v. 12); הַסֵּפֶר K^cthib, produced by the הַסֵּפֶר in the first part of this verse.
- (13) יהוה, *codices quamplures* (DE ROSSI), with the Soncino Bible and the Soncino 35 *Prophets*. אֲדָנִי, BÄR, GINSBURG.
- כְּבֹדִי, DUHM, DIEHL (*Das Pron. pers. suff.*, p. 49). אֵל כְּבֹדִי.
- (14) אֵל אֵת הַעַם הַזֶּה + אֵל. These additional words spoil the stichus so completely that even one who is no rigid metrical theorist must (with DUHM) omit them. 40
- (15) לִסְתֵּר; so SIEGFR.-STADE, GERBER. אֵל לִסְתֵּר. The second stichus seems imperfect (DUHM). The punishment, which the opening הוֹי leads us to expect, has fallen out, as in the case of most of the *Woes* in 5, 8ff.
- (16-24) On this post-Exilic insertion, see DUHM, and, for a detailed argument, *Intr. Is.*, 45 pp. 192-196.
- (22) אֵל (so LOWTH, LAG., DUHM). אֵל אֲלֵי *concerning (the House of Jacob)*; but how superfluous a statement! אֵל used thus may not be Isaianic (DILLM.); but in such a context this is immaterial. 50 [אֵל אֲשֶׁר פָּרַח אֶת־אֲבֵרָתָם אֵל. PAUL RUBEN, in a letter, proposes אֲשֶׁר פָּרַח אֶת־אֲבֵרָתָם אֵל. Very attractive. But ט' הַעֲבָרָה אֲפֹסֶטֶס εἰς Ἀβραμ seems to favor מְרַחֵם.]
- (23) יְחֹרֵוּ. אֵל presuppose the more usual יְחֹרֵוּ, which SECKER, LOWTH, GRÄTZ adopt. Cf. GESENIUS *ad loc.*

29 position of the vowels *u* and *i*; see, however, below, l. 27) of an older form *Urisalim* (cf. اوريشلم, اوسيهلم, assyr. *Ursalimnu* (DELITZSCH, *Parad.*, p. 288) syncopated from the older form *Urusalim* which we find (ca. 1400 B. C.) in the Amarna tablets (KB 5, 36*). *Urusalim* is less correct, from the Assyrian point of view, than *Urisalim*, the *i* of the genitive being the termination of the construct state (see DELITZSCH, *Assyr. Gr.* § 123). *Urisalim* corresponds to פניאל, *Urusalim* to פנואל (contrast below, ll. 30, 53). The Assyrian *s* represents a Hebrew ש (see my paper on The Pronunciation of *tr* in Old Persian in the *Johns Hopkins University Circulars*, Aug. '87).

How is this 'transposition' of the vowels to be explained? We have appar- 10
 ently a parallel in the form of the masc. plur. of nouns with the suff. of the 3^d
 pers. sing. in Syriac, e. g. ܐܘܪܝܫܠܝܡܐܝܗܘܢ *his judgments*, which has been supposed
 to be a transposition of ܐܘܪܝܫܠܝܡܐܝܗܘܢ *dinaihu*. We must remember, however, that the
 suffix of the 3^d pers. mascul. in Aramaic is not ܘܘ but ܘܝ (note the ܝ in ܐܘܪܝܫܠܝܡܐܝܗܘܢ),
 e. g. ܐܘܚܘܝܗܘܢ *his father*, ܕܝܢܐܗܘܢ *his judgment* (for *dinahi*, with epenthesis of the final *i*, 15
 just as Heb. סוּסָקִי = *sūsāki*, רִינֹוּי, therefore, is probably due to dissimilation,
 cf. the dissimilation in cases like רִאשׁוֹן for רִאשׁוֹן, תּוֹכוֹן for תּוֹכוֹן, הוֹצֵן for הוֹצֵן
 (*Beitr. z. Assyr.* 2, 362). In these Hebrew words we have dissimilation to avoid
 sequence of two 's; in Aramaic רִינֹוּי, on the other hand, the termination *ai* of
 the construct state of the plural seems to have been changed into *au* to avoid 20
 the sequence of two 's. The form ܐܘܪܝܫܠܝܡܐܝܗܘܢ *thy (fem.) judgments* does not militate
 against this theory: ܐܘܪܝܫܠܝܡܐܝܗܘܢ is, of course, much less frequently used than ܐܘܪܝܫܠܝܡܐܝܗܘܢ,
 and words of frequent occurrence are often liable to changes which do not
 affect forms which are more rarely employed. It is not impossible that *Irusa-*
lem for *Urusalim* (the oldest form of the name as found in the Amarna tablets; 25
 see above l. 3) is due to the same phonetic phenomenon of dissimilation; it is
 more probable, however, that we have at the same time in *Irusalim* a dialectic
 modification of the word *uru*. *Uru* is the Sumerian word for *city* (probably
 identical with the Sumerian root *uru* = Assyr. *naçûru* 'to protect, to watch');
 the final *u* is the *vowel of prolongation* modified according to the law of vocalic 30
 harmony (see my *Akkad. Sprache*, Berlin, 1883, p. 7). The dialectic (*eme-sal*)
 form of *uru* is *eri* (the final *i* being the *vowel of prolongation*; *Akkad. Spr.*
 p. 4); cf. *Urudu(g)* and *Eridu* (DELITZSCH, *Paradies*, p. 228), also *erû* 'copper'
 = Sumer. *urudu*. *Er* is the syllabic value of the ideogram for *city*, Assyr. *alu*,
 pl. *alâni* (probably *âlu*, with *â*, for *âlu*, *âlu* = אהל). The form *uru* is preserved 35
 in the name of the Southern Babylonian city of *Ur* (DELITZSCH, *Paradies*, p. 226),
 the present Mugheir (*el-Muqaijar*), Heb. אור כשרים, Gen. 11, 28 (see HOLZINGER's
 Commentary, p. 119). The by-form of *uru*, *erz*, has passed into Hebrew as עיר,
 which is not Semitic, but ultimately a Sumerian loanword. For the initial *y* in
 עיר, cf. עִשְׁתִּי = Assyr. *išten* (a Sumerian loanword), (עִשְׁתֵּרַת) = assyr. 40
Ištar (for *Ištar*, from the same stem as the name of the god *Ašur*; עֵנַת = *Anat*,
 the Semitic feminine form of *Anu* (Sumer. *an* 'heaven'). עֲנַתְךָ (2 K. 17, 31) = *Anu*
 or *Anum-malik* is very uncertain; cf. note on 37, 38. In the plural עִירִים, עָר, &c.
 the *a*-vowel is due to the influence of the following ר.

The meaning of *Urisalim* is مدينة السلام or دار السلام, but this does not 45
 mean *City of Peace*, but *Place of Safety* (*praesidium salutis*; מצוד, מצודה; cf. the
 name of the southernmost Babylonian port *Bâb-salimêti* (DELITZSCH, *Paradies*,
 p. 228), that is, *Safe Entrance*.

To sum up, the oldest form of the name Jerusalem is *Urusalim* as found in
 the Amarna tablets. *Urusalim* is a compound of the Sumerian word for *forti-* 50
fied place, city and the Semitic *šalim* 'safety.' The *u* after the *r* in *Urusalim*
 (syncopated in the later Assyrian form *Ursalimnu*) is the Sumerian *vowel of*
prolongation; the *i* in *Urisalim* (اوريشلم, اوسيهلم) substitutes the *i* of the geni-

28

entiate it from the preceding one as the part. Hof.; perhaps also (if the absence of a Q^re is not an objection) to suggest the pronunciation מִקָּדַר (cf. מְקַנְנִים מִן, Jer. 5, 8, quoted by KÖNIG, *Lehrgeb.* ii, 1, p. 92).

יִשׁ. So CHEYNE (*Proph. Is.* 3, 2, 154), GUTHE (*Zukunftsbild des Jes.*, p. 42). Cf. 46, 7. 22. 25; 54, 10. מִן יִשׁ, the sense of which is not clear. ט weakly, (טוּ 5 מִן) κατασχευθη, *i. e.* יָבוּשׁ; and so GRÄTZ.

(17) מִן + מִן, an appendage which מַחֲסֶה needs as little as סָתַר. So DUHM. The alternative is to supply שָׁקַר after סָתַר (with LUZZATTO, GRÄTZ, and CHEYNE, *Proph. Is.*). Rhythm favors the former view.

(18) For מִן + חוֹת see above p. 98, l. 37.

(20) KUEN. and GIESEBR. have already questioned בַּהֲתַכְנִס. GRÄTZ plausibly reads מַהֲתַכְסֹּת. But the whole stichus seems unprophetic. Is it an editorial substitute for an illegible passage, or a marginal quotation?

(22) מִן + אֲרִי (before אֲרִי), ט^s and 4 MSS (KENN.).

מִן + אֲרִי (so ט); cf. 10, 23 (late?). The addition burdens the metre (DUHM). 15

(24) מִן + לִוְרַע, a confusing gloss on יַפְתַּח (DUHM). ט is at any rate against מִן's arrangement of the first stichus.

(25) מִן + שׁוּרָה and נֶסֶן, miswritten for שְׁעָרָה and בִּסְמַת. So WELLM., *Prolog.* 2, p. 417; CHEYNE (*Proph. Is.*); DUHM. Cf. on 17, 1. ט (the true text) and S do not recognize either word, for καὶ κέγγρον is wanting in ἘSAM^r and valuable MSS, whose testimony under the special circumstances of the case is decisive. מִן's שׁוּרָה is compared by SACHAU and D. H. MÜLLER (the latter has some doubt however) with שׁוּרָה in the Panammu inscription (Senjirli), l. 6, where it is thought to mean the grain now called *durra*. But as שְׁעָרָה follows, there can hardly be a doubt 25 that the carver of the inscription really made the very mistake which we have supposed the scribe to have made in our passage.

(26) + יְהוּה, to help both rhythm and sense. The Tetragrammaton was early indicated by the abbreviation י (KENNICOTT). So DUHM. The text of v. 26 seems very uncertain. ט καὶ παίδευθη ἡ σὴκράματι θεοῦ σου, καὶ εὐφρανθήσῃ. 30

(28) מִן + אֲרוּשׁ. Miswritten for יְרוּשׁ (נו) which follows. KÖNIG's suggestion (*Lehrgeb.* ii, 1, p. 543) that אֲרוּשׁ = *thresher*, or that אֲרוּשׁ belongs to a *glossatorischer Zwischenruf* (not always will I thresh), is too difficult.

וְחֻרֻצוֹ. So GRÄTZ (cf. v. 27). מִן + וּפְרָשָׁיו. But a separate mention of the horses is unnecessary. 35

(29) מִן + צִבְאוֹת; cf. on 9, 6. Rhythm and sense gain by the omission (DUHM).

29 (1.2.7) אֲרִיאֵל מִן. אֲרִיאֵל (ט אַרְיֵל), implying the theory that the word is compounded with El (*God's lion*, or *God's hearth*). But in Ezek. 43, 15. 16 יֵאֲרִיאֵל has the article, which makes it at any rate improbable that the word was regarded as a com- 40 pound in Ezekiel's time. In the Inscription of Mesha, l. 12, we have (most probably) אֲרִיאֵל דוּדָה, where it is hardly less difficult than in Ezek. to imagine that 'אר is a compound. Moreover, whatever view we take of אַרְיֵל, the tradition embodied in ט (both in Is. 29 and in Ezek. 43) gives no support to the prevalent theory; the new Hebrew-English Lexicon by a slip misrepresents ט which has 45 simply מַרְבַּח altar, not מַרְבַּח אֱלֹהִים altar of God. Since א has probably taken the place of י, the best English form seems *Arial*. See also on 33, 7, and compare *Intr. Is.*, p. 187, note. [P. S. I now prefer to point אֲרִיאֵל, a modification (probably) of אֲרוּשָׁלַם *Jerusalem*, made in order to facilitate a paronomasia: in a year or two the slaughter will be so great in the streets of the capital that its 50 name will be no longer *Uriel* but *Arial* 'altar-hearth.'

[As to the name *Jerusalem*, it might be well to add that יְרוּשָׁלַם was no doubt originally pronounced *Irushalem*, which seems to be a modification (with trans-

PROPHECY 12.

(20, 1.3-6)

See *Intr. Is.*, pp. 119-121.

- 20 (2) DUHM (*Jes.*, p. 124) has sufficiently shown that this verse, which creates such 5 difficulty for the interpreter, is a later insertion.
- (3) [P. S. I should now point מַצְרַיִם (so, too, vv. 4.5), to indicate that the reference is not to Egypt (מִצְרַיִם), but to the land of Muṣr in North Arabia, to the south of which was a country called Cush, of which *Pir'u šar Muṣuri*, referred to by Sargon (Khors. 27) in a passage quoted in our English edition of Isaiah, 10 p. 153, to illustrate v. 6, appears from WINCKLER's latest researches (*Muṣri, Meluhha, Mā'in*, in *Mittheil. der Vorderasiat. Ges.* '98; see especially *Nachtrag*, p. 4) to have been king. Cf. notes below on 30,4.5, and on 37,25. JENSEN (ZDMG '94, p. 939) has already suggested מַצְרַיִם as the true vocalization of the ordinary Hebrew designation of Egypt; we have here adopted this form with a 15 different object.]
- (5) חֲשׂוּפֵי. So OLSH. (*Hebr. Spr.*, p. 208), NÄGELSB., BREDEK., GUTHE, GRÄTZ. חֲשׂוּפֵי, which seems to be intended as a collective form like נוֹכַחֵי (DELITZSCH; LAG., *Sem.* I, 19), to avoid the harsh transition from the singular to the plural. For other views, see DILLM., and cf. KÖNIG, *Lehrgeb.*, II, I, p. 489. 20

PROPHECY 13.

25

(28, 1-6; —7-22; —23-29; —29, 1-8; —9-12; —13. 14; —15; —16-24; —
30, 1-5; —6.7; —8-17; —18-26; —27-33; —31, 1-3; —4-9; —
32, 1-8. —9-14; —15-20; —33)

See *Intr. Is.*, pp. 162-204; and on cc. 32.33, STADE, ZAT 4 (1884) 256-271. 30

28 (1-6) For 28, 1-6 see Prophecy 7 (p. 9 below) and Notes on p. 91.

- (8) חֲשׂוּפֵי, read בפלייה חֲשׂוּפֵי.
- (12) אָבוּ Q^rrē (GINSB., but not BÄR), K^athib אָבוּ, which is defended by KÖNIG, *Lehrgeb.* II, I, p. 347, but is rightly rejected by GES.-KAUTZSCH, § 23, i. Very many 35 MSS. and the Soncino Bible read אָבוּ in the text.
- (15) חֲשׂוּפֵי and חֲשׂוּפֵי (v. 18) seem rather doubtful even after HOFFMANN's ingenious and subtle remarks in ZAT 3, 92 ff. ח may be (as so often) an error for ה, and ח a fragment of ה. At the beginning ח has probably dropped out. I incline to read חֲשׂוּפֵי and (v. 18) חֲשׂוּפֵי (syn. ברית). 40
- חֲשׂוּפֵי Q^rrē (as v. 18); K^athib שׂוּט. The Soncino *Prophets* (1485-1486) and the Soncino Bible (1488), also *Complut.*, give שׂוּט in the text. שׂוּט = שׂוּט oar. For שׂוּט שׂוּט gives καταγίς, ὁ κατακλυσμός, i. e. שׂוּט. [P. S. Best to omit שׂוּט as dittogram.]
- שׂוּטֵי. DUHM שׂוּטֵי (also in v. 18); cf. Josh. 23, 13. PERLES שׂוּטֵי. These critics 45 object to the inharmonious combination of figures. But see GES., who compares *Coran*, Sur. 89, 13. [P. S. Best to read שׂוּטֵי, cf. Nah. I, 8.]
- עָבַר, K^athib; Q^rrē יַעֲבֹר (because of v. 18). The perfect is not incorrect. There is however some good authority (see GINSBURG) for reading עָבַר in text.
- (16) ἰσὶδ ἰσὶδ ἰσὶδ; similarly ἰσὶδ. So LOWTH, KOPPE, WEIR, CHEYNE, STADE 50 (§ 214, b), BREDEK., GRÄTZ, MEINHOLD. WEIR also suggests חֲשׂוּפֵי, to conform the passage to 14, 32. [So, lately, KÖNIG, *Synt.* § 344, o.]
- חֲשׂוּפֵי חֲשׂוּפֵי (accidentally repeated). The Dagesh in *this* חֲשׂוּפֵי was inserted to differ-

- 11 (1) [א] יפרה. But SSZ all presuppose יפרה, which corresponds better to יצא; so G. BEER, ZAT '98, Heft 2, who also includes among his corrections those given below on 11,4^b.5.6.8, and that here appended on 11,7.]
- (3) א + היהו ביראת יהוה. "The phrase is without a parallel, and, as BICKELL has pointed out, has arisen out of a corrupt repetition of the preceding words" (*Proph. Is.* 3, 1884, 2, 187). The omission is equally necessary on metrical grounds, as BRIGGS (*Messian. Proph.*, 1886, p. 202) and DUHM (1892) have seen. [G has ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου θεοῦ, which Z follows. Cf. Ezek. 24, 13 ἕως οὗ ἐμπλήσω τὸν θυμὸν μου = א + ער-הניחי את-חמתי כך א. Read therefore והניח בו and He will cause to rest upon him, a variant of עליו.]
- (4) עניי; עניו א. The two words are easily confounded (cf. RAHLFS, עני und עניו in den Psalmen, 1892), and the parallel word is נלים (cf. 10, 2; 26, 6). עריצים (contrast to נלים), KROCHMAL, LAG., CHEYNE (*Proph. Is.*), BRIGGS (*Mess. Proph.*), GIESEBR., GUTHE, DUHM, GRÄTZ. א ארץ (a repetition from the end of the preceding line).
- (5) חגור, LOWTH, LAG., GRÄTZ, DUHM, with SSZ ; א אור (see parallel line).
- (6) רעים, GUTHE, after G βοσκηθήσονται, cf. partic. in parallel line. א ומריא, whence the inserted και ταυρος of the present text of G, the late origin of which appears from its position before και λέων (DUHM).
- (7) [For the sake of the parallelism, I should now read (with LAGARDE, BREDEKAMP, DUHM, BEER) התרענה will become friends א [הרענה א].]
- (8) קצרת (or מקצרת), GES., NÄGELSB., GRÄTZ, and, virtually, GUTHE; S קצו, Z caverna. G κοίτη = מעונה. א מאורת, on which see C, and cf. DELITZSCH.
- (11) ופאיי הים. Rejected by CHEYNE (*Proph. Is.* 3, 2, 147) and BRIGGS (*Mess. Proph.*). But this is not enough. See *Intr. Is.*, p. 61.
- (13) אפרים לא יקנא וני, an explanatory gloss (HITZIG, DUHM).
- (15) והחרב, HOUB., LOWTH, EICHHORN, GIESEBR., GUTHE, DUHM, PERLES, after G ἐρημώσει, on which see GIESEBR., *Beitr.*, p. 52. והחרים א. The original text had והחר' (PERLES). Cf. on 37, 18. בעצם רוחו, GES. (*Thes.*), LUZZATTO, KROCHMAL, CHEYNE (*Notes and Criticisms*, 1869, p. 17), GUTHE, GRÄTZ, PERLES. So also perhaps SSZ , though their renderings may be mere guesswork (cf. Ibn Ezra). א בעים ר' (cf. KÖNIG, *Lehrgeb.* ii, 1, p. 141). The phrase evidently refers to the drying up already spoken of. To transpose it would make the first stichus too long; it is therefore a gloss (DUHM).
- 12 (1) ונתחמני, וישב, as implied by G; א ישב, ית', which DILLM. retains, quoting for the 'poetically shortened' ישב Hos. 6, 1; ψ 18, 12. But in both these passages the text needs correction. In ψ *l. c.* both metre and the parallel passage 2 Sam. 22, 12 suggest וישת, and in Hos. *l. c.* why not read ונתך (with WELH.)? DRIVER is content with reading ונת' (*Tenses* 3, § 174), which indeed the context requires.
- (2) ונקרתי יה; ונקרת יה יהוה א. SSZ have the divine name only once (and so also א 45 Ex. 15, 2), and all the Versions imply a suffix for ומרת, which indeed is merely suppressed by an involuntary Aramaism on the part of an editor (cf. ψ 16, 6, נחלת). יהוה is a variant for יה (as in 26, 4), and is wanting in some MSS.
- (5) מודעת Q^rê; מודעת K^cthîb, less suitable (see ψ 31, 12; 55, 14, &c.).

- 10 (15) אַת מְרִימִי so Cod. Bab. (916 A.D.) Erfurt. 1, the first Soncino edition of the Bible (1488), the fourth (1511-1517), and the *Isaiah* (1492), so also ed. Complut. (DELITZSCH, *Complut. Varianten*, 1878, p. 13). This reading is exegetically necessary. But Erfurt. 2, Cod. Petropol. (1010), 42 MSS KENN., 34 DE R., &c., justify BÄR and GINSB. in adopting 'וַאֲת מ' as Masoretic, exegetically impossible though this reading may be, and unsupported by the Versions. Several other misreadings in this verse have some attestation. See DE ROSSI. 5
- 14 (25) The second half-verse consists of a loose quotation from 10, 27, which obscures the division into stanzas, and seems to have come from the margin.
- 10 (18) נַפְסָם נָסַם. A corruption of the text has been suspected (*e. g.* by NÖLDEKE). But the sense given in our translation is just what is required, and though נָסַם *to be sick*, נַפְסָם *sick* cannot be paralleled in the same sense from the Targum, yet נָסַם *to be grieved* (see Ithp., 2 Sam. 19, 2), נָסִים *peevish* (Gen. 40, 6; 1 Kings 20, 43) may fitly be compared, the transition of meanings being a natural one (*cf.* רָדַף, רָדַף). 15
 [According to NÖLDEKE, *Mand. Gr.*, p. xxx, Aramaic נָסִים *sick* is derived from νόσος. Targ. נָסַם = Assy. *nasdsu* 'to lament,' whence *nassu* (for *nasisu*) 'sad, grieved' and *nissatu* 'lament, grief,' a synonym of *kûru* 'pain, grief' (for *kurju*, stem כָּרַי, *cf.* אַתְּכֵרִית רוּחִי, Dan. 7, 15, Syr. כָּרַי and כָּרַי; also מַוְסָא *illness*; see ZIMMERN, *Babyl. Busspsalmen*, p. 93; *Beitr. zur babyl. Religion*, p. 72; DELITZSCH, 20 *Proleg.* 63; *cf.* Notes on Daniel, p. 18, l. 12. — P. H.]
 [P. S. The sense *a sick man* for נָסַם is precarious, nor is the phrase 'מִכִּי נ' a very plausible one. נָסַם seems due to dittography; perhaps the true reading is נָהַסּ וּנְגַן, פֶּשַׁע 68, 2; 97, 5.]
- (24) וּמַטְהוּ וּגִי. The text need not be altered. Such obscure, condensed expressions are not strange in a late writer. See, however, WINCKLER, *AT Untersuch.* p. 177.
- (25) וְעָמִי for אֱלֹהֵי וְעָמִי. תְּכַלִּיתֶם. A few MSS and some editions have the weaker reading תְּכַלִּיתֶם. LUZZATTO's emendation וְעָמִי תְּכַלִּיתֶם is, apart from exegetical considerations (see 30 DILLM.), plausible; תָּם || כָּלָה, as 16, 4; Lam. 3, 22.
- (27) יִהְיֶה, so W. R. SMITH, comparing Job 7, 16 (*Journ. of Phil.* 13, 1885, pp. 62 ff.). A verb is obviously required by the parallelism. ἵσθαθαφθαρῆσεται, *i. e.* יִהְיֶה (so DUHM), but this is not natural here. The parallel passage in 14, 25 gives יָסוּר, a synonym of יִהְיֶה. יִהְיֶה, in combination with וּגִי (see next note). 35
- (28) ... אֱלֹהֵי מַפְנֵי שָׁמַן אֱלֹהֵי (וְהָבֵל) עַל מַפְנֵי שָׁמַן אֱלֹהֵי, at the close of v. 27, which does not make sense. W. R. SMITH (*l. c.*) rightly saw that we have here, in a distorted form, the opening clause of the description of the Assyrian invasion. His suggestion מַפְנֵי שָׁמַן יִהְיֶה is however rather too conjectural, perhaps also too Jeremianic.
- (30) חָסַד, so LOWTH, EWALD, WEIR, CHEYNE, DILLM., GUTHE, with חָסַד. But 40 GRÄTZ's עֲנִיָּה is not impossibly right; see Neh. 11, 32. אֱלֹהֵי, less suitably.
- (32) בֵּית Q^rê; בֵּית K^thîb, an obvious error, not supported by the Versions. Many MSS and editions have בַּת in the text (DE ROSSI).
- (33) בַּמְעֲרֵצָה. DUHM corrects בַּמְעֲרֵצָה. But considering the other points of contact with 2, 12-21, need we be surprised to find a derivative of עֲרֵץ (*cf.* 2, 19, 21)? 45
- (34) בְּאֲדִירָיו. בְּאֲדִירָיו is a synonym for the cedars of Lebanon in Zech. 11, 2; *cf.* ἡ σὺν τοῖς ὑψηλοῖς. *Lebanon = Lebanon's grove* (29, 17). אֱלֹהֵי בְּאֲדִירָיו *through a mighty one* (JHWH). But such an unnatural construction can hardly pass. DUHM remarks that the name of some cutting tool is suggested by the parallelism. GUNKEL suggests כְּשִׁיל (ψ 74, 6). בְּאֲדִירָיו would be purer Hebrew, and a little nearer to אֲדִיר. 50
 (Independently F. PERLES has proposed a view which comes to the same thing, rendering אֲדִיר *the cedars* collectively, like אֲדִיר in Zech. 11, 2. He compares Rabb. and Chald. אֲדִירָא; but the comparison is questionable.)

- 14 rest of the oracle is clearness itself; some words must have dropped out. DUHM's יבא ... עמי is weak and insufficient. ניו, ניו, ניו. So LOWTH and, virtually, DELITZSCH. עני עמו. Not a 'later variant or alteration of the text' (WINCKLER, *Gesch. Isr.* I, 91, note 1). See *Intr. Is.*, p. 83.

5

PROPHECY II.

10

(10, 5-15 + 14, 24-27; — 10, 16-23; — 24-34; — 11, 1-10; — 11-16; — 12, 1-6)

See *Intr. Is.*, pp. 48-67. 79f. The passage is in a high degree composite.

No fresh help for the analysis and critical dating of the parts of this Prophecy (the composite character of which is admitted) is given by B. SAX's wild 15 paper *Le Prisme de Sennachérib* in *Rev. d'Assyriologie* '96, pp. 59-64. Reversing the general verdict he pronounces 10, 8-11 to be reproduced from 36, 18-20; 37, 10-13. The picturesque language of 10, 14 is made out to be 'an imitation of Sennacherib's words in the Prism Inscription respecting Hezekiah (*like a bird in a cage*), or rather from Sennacherib's account of the wars against the region 20 around Nippur (*they had made their abode like a bird's nest*). 10, 13^b is said to be an allusion to the transference of towns of Judah to Mitinti, king of Ashdod; 10, 28-34 is supposed to have been written towards 702-701; 10, 8-11 in 701; vv. 12-14 after 691. SAX's critical apparatus is confined apparently to SCHRADER's

KAT in the first edition!

25

- 10 (5) הוא בידם + אל, a gloss from the margin, meant to harmonize v. 5 with v. 24 where Assyria is spoken of as wielding a staff. The glossator thought the latter form of expression more correct than that in the text. So HITZIG as early as in 1831 (*Begriff der Kritik*, p. 157, b), EWALD (in first, but not in second, edition), DIESTEL, GUTHE, DUHM. The omission of the gloss makes the parallelism complete. 30 The reading מטהו (*cf.* v. 24) in several MSS is but a poor conjecture.
- (10) האלה; so GRÄTZ, HACKMANN, after ἡ αὐτάς; אל. GIESEBR. (*Beitr.*, pp. 72f.) prefers האל, which, he thinks, was out of reverence altered into האליל. More plausibly האליל might be rendered *worthlessness*; *cf.* Job 13, 4 (where however ἡ reads עמל, as 16, 2), Jer. 14, 14 (CORN.), but not Zech. 11, 17 (where read האליל, with 35 WELLM.). But how easily might a slightly damaged האלה be mistaken for האליל! ומשמרון + אל. This is inconsistent with the statements in vv. 9. 11. The insertion would seem to have been made subsequently to the corruption of האלה into האליל. The latter reading suggested that only heathen kingdoms could be intended (GIESEBRECHT). 40
- Critics have not, as it would seem, objected to the idiom מירושלם; but the omission of רבו or רבים is strange (*cf.* Am. 6, 2).
- (12) יפקד; so HOUB., DUHM, HACKMANN (*Zukunftserwartung des Jes.*, p. 105); ἔπειτα. אל. Mistakes in the preformatives of imperf. were easy (see 14, 30; 22, 19; I, 29). 45
- (13) ואמר, ואמר, ואמר, to indicate the repetition of the acts. So ἡ (futures throughout v. 13 and even v. 14). שוקתי, Q^crê (GINSB. only); in many MSS, however, K^cthib. BÄR and GINSB. both give שוקתי in the text. But see 17, 14.
- Of the lost words between ואמר and יושבים a fragment is preserved in אל באביר 50 K^cthib. בביר Q^crê), but it gives no satisfactory sense, and is probably corrupt. ואמר seems to have begun the distich, but יושבים can hardly have been the last word of the verse. ἡ καὶ σείσω πόλεις κατοικουμένας.

- 23 perhaps illegible word כנען. But the connection thus produced is not at all a good one, and it is preferable to admit that the last stichus but one is irrecoverably lost. What now takes its place is probably altogether the invention of the editor. The explanation adopted from TIELE in *Proph. Is.*¹, I, 133, which supposes a reference to an Assyrian conquest of Babylonia, must at any rate be abandoned. 5
The argument assigned to the Prophet ("Babylonia has fallen a prey to Assyria, how should Tyre escape?") may indeed be a sound one; but it needs to be much more distinctly expressed (*cf.* 22,6). Nor would such a reference (even granting that Isaiah had heard of the event in question) be natural in an elegy on Tyre. TIELE himself has therefore abandoned the theory (KUENEN, *Einl.* 2, 48). It 10
should be added that the reference which WINCKLER in *AT Unters.*, p. 119, (following DELITZSCH, *Habakkuk*, p. xxii, NÄGELSBACH, and CORNILL, *Einl.*, p. 142) finds in v. 13 to the conquest of Nineveh by the Chaldeans (אשור the accusative, placed first for emphasis) is not less improbable, as DELITZSCH has shown (*Is.*⁴, English translation I, 410). 15
אִלּוּ הָיָה אֲשׁוּר + אִלּוּ, a marginal note stating that it was not Assyria but Babylonia which actually destroyed Tyre. With the exception of אשור, it is omitted in 6. BREDENK. has therefore some authority for closing the gloss at הִיאַ הָיָה אֲשׁוּר. אֲרַמְנוּתִּיהָ וְהִיאַ הָיָה אֲשׁוּר, and from אֲרַמְנוּתִּיהָ וְהִיאַ הָיָה אֲשׁוּר. This pointing implies connecting אשור with 20
יִסְרָאֵל. בְּחֻנֵּי אֱלֹהִים, בחוניו אֱלֹהִים; Q^crê בחוניו אֱלֹהִים. This suffix implies a variant הקים, corresponding to יסר(ה) and שם(ה).

(15-18) No distinctively Isaianic expressions occur in this evidently late epilogue (*Intr.* 25 *Is.*, p. 139).

PROPHECY 10.

(14, 28-32)

Strictly a poem of four stanzas. See *Intr. Is.*, pp. 80-83.

- 14 (28) הַדְּבָרִי, the title being due to an early editor. אִלּוּ הַמִּשָּׁא, which must come from the 35
collector of the ten prophecies headed אִלּוּ.
- (30) בְּקָרִי, as KOPPE (improving on LOWTH's בְּבוּרִי [*on*] *my choice firstfruits*) and HUP-
FIELD (on ψ 37, 20); DILLM. prefers בְּקָרִי because of 30, 23 (but this is not Isaiah's
work). אִלּוּ הַמִּשָּׁא the *firstborn of* (the poor); *cf.* Job 18, 13. The parallelism gains
by the correction. 6 has simply ἀσχαῖ. [אִלּוּ בְּבוּרִי may be wrong, but בְּקָרִי is 40
not right. 65, 9 suggests the probably correct reading, which is הַרְרִי; *cf.* הוּרִי,
Gen. 49, 26 (see BALL's note). In all the passages quoted for *meadow*, viz.
30, 23; Zeph. 2, 6; ψ 37, 20; 65, 14, the text can probably be shown to be corrupt.
If Ass. *kirî* (= παραδέσμος, *park, orchard*; *cf.* DELITZSCH, *Paradies*, p. 97; AHW
353^a below) is to be appealed to on the other side, we can hardly render 45
meadow. See on 30, 23.]
וְרַעַךְ, so DUHM, after 6. The description becomes more natural. אִלּוּ שְׂרֵשֶׁךְ (*cf.*
l. 3 of stanza 1, v. 29^c).
אֲהַרְנֶה, to correspond to אֲהַרְנֶה. So BRED., DUHM, GRÄTZ, after 3 (who however
probably conjectures). אִלּוּ יִהְיֶה 6 and, presumably, 7 read *both* verbs in 3 masc. 50
sing.
- (32) מִלֵּךְ עָמִי אִם יִדְבְּרוּ לוֹ, conjecturally with BICKELL, on metrical and exegetical
grounds. אִלּוּ is the reverse of clear, as the discrepant renderings of it show. The

- 23 (4) אִם + מעוּן הַיָּם לְאִמֵּר, a prosaic gloss on יָם (followed by an inserted לאמר); so OLSH., DUHM. [For מעוּן see above, p. 92, l. 42.]
- (5) Another gloss which gives the stanza one line too many; so DUHM. DILLM.-KITTEL denies the gloss. But, surely, the style is prosaic, and the seven-line stanza is not uncommon in Hebrew poetry. 5
[For אִם שָׁמַע read שָׁמַע, with GRÄTZ, KITTEL.]
- (8) הַמְּצַרָּה; so RENAN, *Hist.* 2, 525. ṬS give the same sense, but probably (like HITZ. and GRÄTZ) derive it from Hif'il. אִם + כְּנַעְנִיָּה before נִכְבְּרֵי־אֲרִיץ, surely a post-Exilic variant to כְּחֲרִיָּה. See *Intr. Is.*, p. 142, n. 1. DELITZSCH *ad loc.* is not satisfactory; cf. DILLM.-KITTEL. 10
- (9) לחלל נאון להקל כל צבי; so DUHM excellently. Not only rhythm but language is the gainer; אִם's כְּל־צְבִי is strange, even for an editor.
- (10) The desperate attempts made to extract sense from the text show that it is corrupt. Ṭ has ἐργάζου ἤν ἤν σου, καὶ γὰρ πλοῖα οὐκετι ἔρχεται ἐκ Καρχηδόνοϛ. 15
[The true text seems to be, אִין יְחֹזֵי עוֹד, עֲבְרֵי אֲרִיץ מְצַר אֲנִיּוֹת תְּרִשִׁישׁ, *Pass over to the land of Egypt, ye ships of Tarshish; there is no haven any more*, a restoration in which מְצוֹז אִם, is due to the sagacity of DUHM. KÖNIG (*Syntax*, § 330, b) well points out that, except in this passage, אֲרִיץ with a suffix always has אֶל־ or בִּי prefixed to it, but does not draw the necessary inference, *viz.* that ך in אֲרִיץ is due to dittography. כִּי in אִם, like נִי again and again, comes from מ; for 20 the passage of צ into א, compare און for צום in I, 13. BREDEKAMP and KITTEL, with Ṭ, read עֲבְרֵי עֲבְרֵי, but the context is against this.]
- (11) מעוּזָה; so CHEYNE, *Book of Psalms* (1888), p. 389. אִם מעוּזָה, the doubtfulness of which, as of the parallel cases, is admitted by KÖNIG (*Lehrgeb.* ii, I, p. 473).
- (12) כְּתִימָה. אִם כְּתִימָה K^cthib, קְרִימָה Q^ré, which DILLM. defends, on the ground that the 25 sense is clear. But כְּתִימָה, followed by קוּמֵי could, grammatically, only bear to be taken as a vocative (so DÖDERLEIN). HAUPT would prefer to transpose כִּי to the end of the hemistich, יְקוּמֵי נְעֲבְרֵי יְכִתִּימָה. אִם + וּיֵאמֵר (the latter wanting in Ṭ). The additions clog the rhythm; the latter was probably suggested by a reminiscence of בתולת בת ציון, 37, 22. There is 30 even strong MS authority for the reading Σειωv or Σιωv in Ṭ; and some Heb. MSS read ציון. See SWETE, vol. 3; DE ROSSI, *Var. Lect. Vet. Test.*, vol. 3.
- (13) This verse is an editorial insertion, which takes the place of a single line of the original poem. For אִם כְּשָׂרִים see the discussion in CHEYNE, *Notes and Criticisms on Isaiah* (1868), pp. 22-26, where the various alternatives are set 35 forth. If the text is to be emended, ERNST MEIER's correction כְּתִימָה (*Der Proph. Jes.*, I, 1850) and EWALD's כְּנַעְנִים (*Die Propheten*, I, 1837) have first of all to be considered. The former appeared plausible to the writer in 1868; v. 13 would, according to this reading, supply the reason for the statement made in v. 12. DUHM, in 1892, took כְּתִימָה into the text, but followed this up by the three almost 40 too ingenious emendations, לֹא הוּא אֲשׁוּר (for לֹא הָיָה אֲשׁוּר), וְיָקְרָה (for וְיָקְרָה), and עָרֵיו וְאִמְנוֹתָיו (for עָרֵיו וְאִמְנוֹתָיו). All this together produces the following strange statement, which is viewed by DUHM as an archeological gloss: *Yonder people (i. e. the Cypriotes) — is it not that which is a foundation of the (Phœnician) mariners? — they set up its watch-towers, its cities, and its castles.* It seems to 45 me that the first part of this sentence combines more strange expressions than is tolerable in a gloss; almost every word is, grammatically or lexically, disputable. EWALD's proposition to read כְּנַעְנִים has been approved by SCHRADER (1869), CHEYNE (ICA, 1870), ORELLI (1887), and DELITZSCH (1889). DILLMANN, too, inclined to it in 1890. But should we not, at any rate on grounds of usage, prefer 50 originally opened thus: — הֲוֵן אֲרִיץ כְּנַעֵן, and that the editor, who interpreted the poem of Nebuchadnezzar's siege of Tyre in 586-573, substituted כְּשָׂרִים for the

- 17 few Heb. MSS, and is omitted by KENN. (see a note to LOWTH's 12th Lecture), GES., GRÄTZ, DUHM. It must have taken the place of some words now lost (DUHM, GUNKEL). DUHM inserts at the beginning הוּא (ו). But this is insufficient.

5

PROPHECY 7.

(28, 1-6)

10

See *Intr. Is.*, pp. 180-183. [The text is hardly in its original form, and contains both repetitions and corruptions. It is not enough to omit הלומי יין, with MEINHOLD, or גיא שמנים, with KITTEL. Perhaps נבל should be read נבל; certainly ביר, at the end of v. 2, seems to be a repetition of ברר in 2^b (RUBEN). Most of v. 3 also should probably be omitted.] For ציץ נבל צבי (ציצת), vv. 1. 4, SIEGFR.-STADE 15 conjectures צפירה.

- 28 (1^c) א + אשׁר; so, too, 4^b and ^d; א; dele with DUHM. אשׁר is frequently inserted by editors.
- (2) ליהוה. So many MSS, and both Soncino editions (DE ROSSI). BÄR, GINSBURG, לארני. 20
- (4) והיתה כבכורה, והיתה ציצת א. כבכורה, והיתה ציצת א. (DUHM) has two advantages: (a) it provides a second subject for the plural תרמסנה (on which cf. KÖNIG, *Lehrgeb.* i, 183 top), and (b) it removes the startling comparison, which א's text assumes, of a flower to a fig. On the omission of the Mappiq in ב' see KÖNIG, *Lehrgeb.* ii, 1, p. 201. 25
- (6) למשיבי. א has lost the preposition; an easy error.

PROPHECY 8.

(1, 29-31; 2, 2-4)

30

See *Intr. Is.*, pp. 7-16.

- 1 (29) תבשו, because of חמתם. So HOUB., LOWTH, MICHAELIS, CHEYNE (*Proph. Is.*³), 35 DUHM, GRÄTZ. See on 2, 8. א בשו, caused perhaps by the neighborhood of יכלו (v. 28). א has 2 plur., but possibly (as in the few Heb. MSS where it occurs) is merely a late harmonistic correction; א and א change the 2 plur. in חמתם into 3 plur. to suit בשו.
- (30) [א. Rather תהיינה; the gardens are the subject. I add this, late, from RUBEN, 40 from whom I also adopt ונכנן א, for א ונכנה א in the following line.]
- (31) פּעִלוֹ (Jer. 22, 13). See KÖNIG, *Lehrgeb.* ii, 1, pp. 35. 493; GES.-KAUTZSCH²⁶ § 93, q. DILLM., פּעִלוֹ. LAG. (*Sem.* 1, 5), STADE (ZAT 3, 13) בּעִלוֹ. LAG. also emends חָטָן into חָטָן. [In accept LAG.'s corrections. The god referred to was Baal-ḥammân. The ḥammânim are also mentioned in Mic. 1, 7, where for אונגיה I would read חֲפִינָה. 45 א should certainly be גּעִיץ. So RUBEN.]
- 2 (1) The theory adopted (see *Intr. Is.*, pp. xxiii. 14) is that 2, 2-4 (= Mic. 4, 1-3) originally stood after 1, 29-31. After it had been removed, and placed at the head of the imperfect prophecy in 2, 6-19, which opens the group cc. 2-4, the heading 50 in 2, 1 became necessary. The insignificant differences of the two texts need not be discussed here. The changes in Isaiah are due either to a scribe or perhaps to the editor himself.

PROPHECY 6.

(17,1-11;—12-14)

See *Intr. Is.*, pp. 92-95. VV. 1-3 are in some disorder; after that, the rhythm becomes clearer, and in vv. 12-14 we have a beautiful stanza, quite distinct from vv. 1-11, and on the same model as c. 18. It consists of six double lines. 5

- 17 (1) מַשָּׂא, a sure mark of the hand of a late collector (see DILLM. on 13, 1).
 מַשָּׂא + מַשָּׂא. Another case of dittography. The scribe began to write מַשָּׂא over again, and would not spoil his manuscript by excising it (*cf.* on 28, 25). So LAG., CHEYNE (*Proph. Is.*), BREDEK., GUTHE. LOWTH and DILLM. לְעֵי.
- (2) עֹבוֹת עֵרִיָּה עֵרִיָּה. So LOWTH (in the main), LAG., BREDEK., GRÄTZ, following 10
 6, which has καταλειμμένη εἰς τὸν αἰῶνα. DUHM, still nearer to 6, reads עֹבוֹת
 עֵר, as a further description of Damascus. He continues וְעֵרִיָּה לְעֵרִיָּה וְגוֹ, but
without any certainty. His attempt to restore the stichē seems to me unwise.
 The editor has touched this part — he had to touch it, for it was imperfectly
 handed down — and has not regarded the rhythm. GUTHE conjectures doubtfully 15
 עֵרִי אָרָם. This avoids an imaginary difficulty in 6's עֵרִי עֵר, which is certainly not
 Isaianic, but which we may reasonably ascribe to the editor. עֵרִיָּה seems parallel
 to עֵרִיךָ in v. 9 (6). מַשָּׂא עֵרִי עֵרִיךָ, geographically difficult.
- (6) בְּמַעְפֵּי פְרִיָּה. So HITZ., DILLM., DUHM, &c. מַשָּׂא פְרִיָּה פְרִיָּה.
- (7.8) An Isaianic cento. On the interpolations in v. 8 see STADE, ZAT 3, 10-13. 20
- (8) [The ו in והאשרים is the *Waw explicativum* (see KAMPHAUSEN on Dan. 2, 16;
 KÖNIG, *Syntax*, § 360, d) which is often found before glosses; *cf.* Eccl. 10, 10 (see
 my paper in the Philadelphia *Oriental Studies*, Boston, 1894, p. 17 of the reprint);
 Notes on Daniel in SBOT, p. 34, l. 15, and notes on Is. 1, 7. 14 (ועצרה); 30, 7;
 34, 16; 42, 19; 44, 13. 28; 56, 11; Ezek. 3, 15, &c. — P. H.] 25
- (9) עֵרִיךָ עֹבוֹת. So rightly DUHM (*cf.* v. 2). 6 αἱ πόλεις σου ἐγκαταλειμμέναι. מַשָּׂא
 עֵרִי טַעוּן.
 כְּעֹבוֹת הַחַיִּי וְהָאֲמֹרִי. So LAG. (*Sem.* 1, 31), GUTHE, KITTEL, and, in the main, LOWTH,
 DATHE, ORELLI, DUHM, GRÄTZ. 6 ὃν τρόπον κατέλιπον οἱ Ἀμορῆται καὶ οἱ Εὐαῖτοι
 (placing the better known Amorites first). The selection of Hivites is strange, 30
 however. Hence WELLM. (*Deutsche Lit.-Zeit.*, Aug. 2, 1890) improving upon a
 suggestion of HITZIG, corrects: כְּעֹבוֹת חֲרָשֶׁת הָאֲמֹרִי; *cf.* Jud. 4, 2. מַשָּׂא
 הַחֲרָשׁ וְהָאֲמֹרִי
 is plainly wrong (*Proph. Is.* 2, 150; *cf.* CORNILL, *Ezekiel*, p. 375).
 מַשָּׂא + אֲשֶׁר עֹבוֹת מַפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל +, which 6 fuses with the genuine words which precede.
 It is an unmetrical gloss, introduced by a lover of traditions of ancient Israelitish 35
 prowess; *cf.* 10, 26. So DUHM, CHEYNE (*Intr. Is.*, p. 403; *cf.* p. 22 foot), WINCK-
 LER (*Gesch. Isr.* 1, 54. 58).
- (10) נַעֲמָנִים. So most, with ἸΑΘΣ. 6 (φύτευμα) ἄπιστον = נַעֲמָנִים, which CASANO-
 WICZ adopts (*Paronomasia in the OT*, Boston, Mass., 1894, p. 65). 3 (*planta-*
tionem) *fidelem* = נַעֲמָנִים. This seems feeble, and probably effaces an allusion to 40
 the primitive Palestinian cultus of Tammuz (see Notes on the English Translation,
 p. 146).
- (11) נָד. So DILLM., GRÄTZ. מַשָּׂא נָד, which might mean *fugiens* (KÖNIG, *Lehrgeb.* ii, 1,
 p. 83), but is improbable just before קָצִיר (see HUFFELD on ψ 33, 7; CHEYNE,
Proph. Is., on 17, 11). 45
 נַחְלָה. So several MSS, and virtually S, Saad., Ibn Ezra, Qamhi. מַשָּׂא נַחְלָה, which
 represents a wrong exegetical tradition (as if *on the day of the hoped-for posses-*
sion); so ΘΑΣΣ. Or should we read מַתְּלָה?
- (12) כְּבִירִים ought clearly to stand after לְאֲמִים; see the parallel line. 6 ἐθνῶν πολλῶν 50
 in both ^a and ^b. So DUHM, GUNDEL (*Schöpf. und Chaos*, p. 100).
- (13) מַשָּׂא + לְאֲמִים כְּשֵׁאוֹן מִים רַבִּים יִשְׁאוּן +, a variant of v. 12^b, which is wanting in S and in a

- 8 (12) אַל קָשָׁר (twice), probably correct (*Intr. Is.*, p. 40). SECKER, LOWTH, LAGARDE, CHEYNE (*Proph. Is.*), BREDEKAMP, STADE, GUTHE, BUHL, GRÄTZ, F. PERLES, correct קָשָׁר (or קָרָשׁ). ἡ σκληρόν = קָשָׁר.
- (13) DUHM corrects תְּקַדְרִישׁו into תְּקַשִּׁירו, (*Him*) make (your) conspirator, a unique Hif'il form of enigmatic meaning. HACKMANN and RUBEN accept this. 5
- (14) אַל + וּ לְמַקְרָשׁ (after וְהָיָה), which spoils the rhythm and violates parallelism, 'לֹא may be a miswritten text (see °). So BREDEKAMP and DUHM. לַאֲמָרָשׁ (לֹא is an ingenious fiction; see LAGARDE's argument in *Sem.* 1, 14). F. PERLES, *Analekten*, p. 41, לְמַקְרָשׁו (לֹא בִן נִגַּף), the subject being the object called קָרָשׁ in v. 12. 10
- (18) The closing words, הַשְׁכֵּן בְּהַר צִי, might, of course, be a late addition, as WINCKLER suggests (*Gesch.*, p. 108). But the grand roll of the phrase fits it to stand at the close of an epilogue, and 28,16 (14,32) proves that Isaiah, at any rate under certain circumstances, gave a hope of escape to those who listened to his preaching, and clung in faith to the righteous God JHVH (cf. *Intr. Is.*, pp. 41.82). [P. S. 15 Further consideration of this difficult matter inclines me to favor WINCKLER's view.]
- (19-23) Isaiah could not have written this as it now stands. See GUTHE's cautious footnote in KAUTZSCH's AT (p. 434), and cf. DUHM *ad loc.*, and *Intr. Is.*, pp. 41-43. 20 Why the present writer cannot accept the not unpalatable explanation of שָׁחַר by Ar. سحر (cf. on 47,11), mentioned but rejected by GES., and revived by RUBEN, will be clear from *Intr. Is.*, l. c.
- (22) מוֹעֵפָה (*stat. constr.*); אַל מוֹעֵפָה. See v. 23. 25
- (23^a) כִּי לֹא מוֹעֵפָה וּגְוִי. Possibly a gloss intended to justify the metaphorical use of מוֹעֵפָה (DUHM), or else to indicate that מוֹעֵפָה and מוֹצֵק "are not synonyms, although there are passages where the words have similar senses" (PETERS, JBL, 1892, p. 45). DUHM's view seems preferable. But for אַל לֹא we should read הֲלֵא. 30 On v. 23 compare STADE, ZAT 6, 161.
- 9 (1-6) A distinct fragment in four stanzas of four double lines. Its beauty is undeniable, nor can one positively assert that Isaiah could not have used such a word as סָאוֹן, which may have been borrowed from the warlike Northern peoples (cf. Aram. סַיְנָא a high boot, Ass. sinu 'a leather-thong;' HOMMEL, ZDMG, 1892, 35 p. 571). [The Assyrian word for shoe is šenu (e. g. NE xii, BA 1,49,36) with שֵׁנִי, the correct Heb. spelling would therefore be שָׁאוֹן; Assyr. š = Heb. š as in rešū 'head,' šēnu 'flock,' tertu = תּוֹרָה; see the Notes on 2 Chr. 33,7 and Ezr. 4,2 in SBOT. שָׁאוֹן for שָׁאוֹן is an artificial distraction like בָּאָר for בָּאָר &c. Cf. HAUPT, *The Assyrian Evowel*, p. 19; JÄGER in *Beitr. z. Assyr.* 1,472 below. — P. H.] 40 But the arguments adduced elsewhere against Isaiah's authorship are so strong that, granting the post-Exilic editing and supplementing of the prophecies, it will be difficult to contest the view here taken. So STADE, HACKMANN, MARTI (KAYSER's *Theol. des AT*, p. 115), CHEYNE (*Intr. Is.*, pp. 44-46; *Introd.* to W. R. SMITH, *Prophets of Israel*², p. 48). 45
- [On the improbability of the reading סָאוֹן, see below, p. 89, ll. 3.7.]
- (2) הַגִּילָה (cf. 65, 18). So KROCHMAL (1875), SELWYN (as an alternative, 1860), CHEYNE (*Proph. Is.*) CORNILL (ZAT 4,91), DILLM., GUTHE, GINSBURG. Or, less probably, SELWYN (by preference), STUDER (JpTh. 1881, pp. 160f.), BREDEKAMP (1887), W. R. SMITH (*Prophets of Israel*¹, p. 425). Or, הַגִּילָה, Aramaizing, 50 like הַגִּילָה, הַגִּילָה, 19, 17). אַל הַגִּילָה לֹא הַגִּילָה, with 33; Q^cré לוֹ הַגִּילָה, with several MSS, 33, Saadyah, and many moderns. See SELWYN, *Horæ Hebraicæ*, Cambr. 1860. [The alteration of the original text into לֹא הַגִּילָה was, of course, intentional. — P. H.]

- 6 (10) וְשָׁב; so DUHM. אִל וְשָׁב, with distinctive accent. But see v. 13. Rhythm gains by the change.
- (11) תִּשְׁאָר, following אִל. So LOWTH, DUHM, GRÄTZ. אִל תִּשְׁאָר (produced by וְשָׁא in the first half of this line).
- (13) The ἀπαξ λεγόμενον שלכת of אִל is hardly right. GRÄTZ, בשלהבת. Cf., however, 5 on the exegesis, BUDDÉ, *New World*, Dec. '95.
- בָּם. Many MSS בָּה, and so LOWTH. אִל, too, implies a sing. suffix. זרע קרש מצבתה; so AΣΘ. EWALD admires the *incisive brevity* of this. But glosses are necessarily condensed; phraseologically and exegetically it is certain that these three words are a gloss (*Intr. Is.*, p. 27; cf. DUHM, MITCHELL, *ad loc.*, and HACKMANN, *Zukunftserwartung des Jes.*, pp. 72f.). Long ago HOUB. saw the truth, and referred to אִל, in which the words are wanting. Many unimportant MSS of אִל, however, and also *Complut.*, have אִל's rendering in the text, and אִל^{Mr} has it in the margin. For the reason why this appendage has not been relegated to the foot of the page, see Notes on the English Translation, p. 209, l. 38. 15
- [MEINHOLD (*Jesaja und seine Zeit*, Freiburg i. B., 1898) retains the closing words of v. 13 in אִל. He thinks that the view which makes *this people* (vv. 9.10) equivalent to *all Israel*, and v. 13 a prophecy of complete *national* ruin is not only unnecessary but impossible on account of the name *Shear-jashub* given to a son of Isaiah in 7, 3. This decision is hardly final. We have no right to suppose that 20 either Amos or Isaiah thought that JHVH would cease to have worshipers, because the *nation* was destroyed. The latter was certainly convinced that those who trusted JHVH, and believed, and (8, 16) faithfully preserved his prophecies, would escape in the day of the great hailstorm and the flood (28, 17). Quite apart from the prophecy in c. 6, which Isaiah or his disciples may have expanded, we know 25 from cc. 3, 5, and 28 that Isaiah expected the existing national system to be broken up by captivity.]
- 7 (1) ויצרו על אחו. See *Intr. Is.*, pp. 30f. 30
- למלחמה עליה. 2 K. 16, 5 has simply למלחמה; then follows על אחו. ולא יכלו להלחם עליה. 2 K. 16, 5 ולא יכלו להלחם עליה.
- (3) ישעיהו. BUDDÉ and DUHM, אִל.
- (6) נציקנה; so GESENIUS, CHEYNE (*Proph. Is.*), DUHM, GRÄTZ. Cf. 29, 2.7. אִל נציקנה (cf. Qal, v. 16).
- מבאל, following אִל, with DILLM., DRIVER, DUHM, GUTHE; cf. Ezr. 4, 7. אִל מבאל 35 (a witty substitution of אל for אִל; cf. אִל־מָוֶת *no-death*); see GEIGER, *Urschrift*, p. 297.
- (8) That ^b is a gloss, almost all except LAGARDE agree (*Intr. Is.*, pp. 31f.; KÖNIG, *Einleitung*, p. 319).
- (10) ויוסף יהוה. HOUB., CHEYNE, KUENEN (*Ond.*², § 42, n. 14), read ישעיהו. BUDDÉ 40 and DUHM, ויאסף, omitting יהוה. But see *Intr. Is.*, p. 32.
- (11) שאלה, following אִל, with DUHM, GUTHE, and virtually most moderns. אִל שאלה, which some, following EWALD, have regarded as possibly, or even probably, due to the assimilation of the normal vowel הולם to the קמץ in למעלה, a view which is opposed by אִל (ἀἰτησα, imperative, = שאִל), and rightly rejected by KÖNIG 45 (*Lehrgeb.* ii, 1, pp. 487-539).
- (13) ויאמר; BUDDÉ and DUHM, ויאמר.
- (14) וקראת. אִל אִל. But the context favors אִל.
- (15.16) One or the other verse must be a gloss. BUDDÉ and KUENEN reject v. 16; but see *Intr. Is.*, p. 34. 40
- (17) The words את מלך אשור are a gloss; at least the argument which proves the contrary, in defiance of the analogy of v. 20 (not to add 8, 7), must be a strong one. All that DILLM. finds to urge is that, if vv. 10-17 belong together, the words form

- 5 (23) צַרִיק; so LOWTH, GRÄTZ, DUHM, with 633, and the Soncino Bible and Prophets. צַרִיקים אִל.
 (25) Not Isaianic (as DUHM thought in 1892), but editorial. See *Intr. Is.*, p. 25 f.

5

PROPHECY 4.

(9,7-20 + 10,1-4 + 5,26-29;30)

10

See *Intr. Is.*, pp. 46 f. Against D. H. MÜLLER's recent theory (*Die Propheten*, I, 84), which denies that the refrain marks a rest in this prophetic poem, see LOWTH and EWALD. It is sufficient to print the poem in lines to prove that there are at any rate four strophes or stanzas (each with 14 lines and the same refrain). That 5,26-30 was written by Isaiah as a fifth strophe, is not beyond question. 15
 In fact, v. 30 is certainly editorial.

- 9 (8) The third line is evidently imperfect. BICKELL's original prefix (אשר ההללו) seems too heavy. In his *Supplement*, p. 4, he substitutes ערפם. 10
 (10) אִל צַרִי רִצִין, *i. e.* the Assyrians (see DILLM.). But this is opposed by the next half-verse (in the Hebrew), and the following verse makes it clear that there is a 20 special reference to the Syrians. Hence HOUB. reads שַׁרִי רִי, and so LOWTH, CHEYNE (*ICA and Proph. Is.*), EWALD, STUDER. So, too, many MSS. This, however, is too easy a way out of the difficulty, and the same objection applies to the course taken by LAGARDE (*Semitaica*, I, 18) and GUTHE (KAUTZSCH's AT), who omit the troublesome word צַרִי. LAGARDE, it is true, thinks that צַרִי 25 simply a miswritten and undeleted רִצִין. But, surely, צַרִי is protected by אִבִּיּוּ ב. BREDEKAMP, on the other hand, proposes צַרִיּוּ, or צַרִיּוּ, omitting רִצִין as a gloss. But צַרִיּוּ sounds harshly beside עֲלִיּוּ (DILLM.). It is better to read צַרִיּוּ or צַרִיּוּ (צַרִיּוּ) (צַרִיּוּ רִצִין)?
 (12) עַד מַכּוּ אִל. עַד־הַמַּכּוּ אִל; *articulus grammaticæ repugnat* (BICKELL). The parallels 30 quoted in KAUTZSCH-GES.²⁶, § 116, f, are incomplete, and the passages in EWALD, § 290 d, 2, are all suspected of corruptness. But LAGARDE's עַד־הַמַּכּוּ seems too bold. Omit עַד־הַמַּכּוּ, with 6; so BICKELL.
 (14.15) An editorial insertion in lieu of illegible stichi (*Intr. Is.*, p. 46, after DUHM).
 (16) יַפְשָׁה, for יַפְשָׁה, with LAGARDE; יַשְׁמַח אִל. For construction, see Ex. 12, 13, 23, 27. 35
 (17) וַיִּתְהַפְּכוּ; *cf.* Judg. 7, 13. וַיִּתְהַפְּכוּ אִל. BROWN-DRIVER-BRIGGS (*s. v.* אַבְךָ) quotes Ass. *abâku* 'to turn' (after DELITZSCH). But SCHRADER gives *apâku*. There were certainly not two forms in Hebrew, אַבְךָ and הַפְךָ, both meaning *to turn*. The evidence of a single passage of an ill-preserved poem is all too slight. The 40 ב is perhaps best accounted for as a lapse of the ear (*cf.* on 19, 4).
 [The stem in Assyrian is *abâku*, not *apâku*; see DELITZSCH, *Assyr. Wörterbuch*, p. 31, n. 1; also ZIMMERN, *Beitr. z. Kenntniss der babyl. Religion* (1896) p. 62; but *abâku* is not *weiche Aussprache* for הַפְךָ, as DELITZSCH states; the *b* in this case is more primitive than the *p*. The *p* in *apâku*, Heb. הַפְךָ, &c. is due to partial assimilation. In the same way we have in Assyrian *dišpu* 'honey' = 45 *dišbu*, *dibšû*, דַּבְשָׁה; *cf.* Mandaean דַּבְשָׁה for דַּבְשָׁה, NÖLDEKE, *Mand. Gr.*, p. 48. On the other hand, the Assyr. equivalents of כָּבֵד *heavy* and אָבַד *to perish* are *kabtu* and *abātu*, the original *t* having been assimilated in Hebrew &c. to the preceding *b*; *cf.* Geez *zabâta* 'to strike' for *sabâta*, Assyr. *šabātu* (Heb. שֶׁבַת *rod*) and Assyr. *zabātu* = Heb. סָבַל; Arab. زقاق *zugâg* 'narrow lane' for *suqâg*, &c. 50
 See NÖLDEKE, *Mand. Gramm.* § 40; *Syr. Gr.* § 22; HAUPT, *Beitr. z. assyr. Lautlehre*, p. 103; *Beitr. z. Assyr.*, I, 2; 3, 582, l. 35. A form אַבְךָ alongside of הַפְךָ is not impossible; *cf.* סָכַר and סָנַר, &c. — P. H.]

- 4 gible. Who, or what, was the *shade* and the *shelter*? Not, of course, the cloud and the flame of v. 5? Answer, *A booth shall arise*. Did the writer mean the metaphorical *booth* of JHVH, (cf. $\Psi\Psi$ 27, 5; 31, 21)?
 אֱלֹהִים יוֹמָם (from v. 5); א. ט.

5

PROPHECY 2.

(5, 1-7)

10

- 5 (1) רודים אֱלֹהִים רודי. The archetype had רודי. So LOWTH, CHEYNE (*Proph. Is.* 3 2, 138), BUDDE (*New World*, March '93, p. 49).
 [בקרן בן שמן אֱלֹהִים. בקרן בן שמן אֱלֹהִים. KENNEDY (*Heb. Synonyms*, 1898, pp. 49 ff.) reads שמש שמן which he deems unsuitable. BACHMANN (cited by KITTEL): בקרב גן שמן. I prefer this, but would substitute נִי for גֵן; cf. נִיא שְׁמֹנִים. 15 28, 1. 4.]
 (2) The use of יָקַב for the whole arrangement of the wine-press only requires notice (cf. Deut. 15, 14, and DRIVER *ad loc.*) because of WINCKLER's attempt to introduce a נָח at the cost of a מַגֵּל (*Allorient. Forschungen*, 1, 350). Cf. Mark 12, 1: ἄρυσεν ὑπολήθιον καὶ ψακδόμησεν πύργον.
 (7) [צַעֲקָה. Better מַרְוֶה, parallel to צַעֲקָה.] 20

PROPHECY 3.

(5, 8-25)

25

The text is imperfect. On the arrangement see *Intr. Is.*, pp. 23 ff., where references are given to other writers.

- (9) לִכְן נִגְלָה; cf. 22, 14. ל' to introduce the threat, as v. 13 &c. The text, as it stands, 30 is stylistically and metrically intolerable. Ἡκούσθη γὰρ εἰς τὰ ὕψα Κυρίου Σαβ. ταῦτα, (similarly S). GEIGER and CORNILL accept in addition באוני יי.
 (10) אִיפֵה אֱלֹהִים. S אִיפֵה; but תִּלְתֵּה סִאִין, and ἑ μέτρα τρία. Note here that צָמַד is connected with Assy. *çamādu* 'to pay,' but originally 'to measure' (WINCKLER, *Altor. Forsch.* 2, 90). 35
 (13) מִתִּי אֱלֹהִים; but the parallelism suggests מִתִּי, cf. Deut. 32, 24. So HITZIG, ROORDA, EWALD, KROCHMAL, &c. Ἡ (καὶ πλεθὸς ἐφενηθη) νεκρῶν, *i. e.* מִתִּי; see BALL on Baruch 3, 4 (WACE's *Apocrypha*, 2, 276).
 (15.16) Marginal quotations (from memory) from 2, 11. 17. So STADE, DUHM.
 (17) . . . קָרְבָּנִים אֱלֹהִים; קָרְבָּנִים אֱלֹהִים only occurs again in the corrupt passage Mic. 2, 12. Ἡ ὡς 40 ταῦροι, *i. e.* אֲבִירִים. GRÄTZ בכרמם; with EWALD, he places v. 17 after v. 10. The right position of the stichus is in fact very uncertain.
 [P. S. Read במרברם, corresponding to חַרְבוֹתָם; see below, l. 49.]
 חַרְבוֹתָם אֱלֹהִים. See next note.
 אֱלֹהִים + קָרְבָּנִים; קָרְבָּנִים + אֱלֹהִים (ἄρνες). If one of these two words must be inserted in the 45 text, the latter is preferable; for the former implies the false Targumic view that the passage is a promise to the faithful. But any additional word would clog the rhythm. קָרְבָּנִים should only exist in the margin as a gloss on מַחִים *fallings* (ψ 66, 15). See DUHM. [P. S. Read חַרְבוֹתָם מְרִיאִים יִאֲבָלוּ, omitting נְרִים as dittogram. מַחִים comes from מַאִים; מְרִים from נְרִים. In ψ 66, 15 מַחִים should also be מְרִיאִים.] 50
 (21.23) We must allow at least a single distich (or *pair of verses*, according to BUDDE's thoroughly correct use of the term) for a denunciation. Indeed, this is hardly enough for the last of the series.

- 3 אִל פִּתְהֵן, or (the Eastern reading) פִּתְהֵן, out of which, at the expense of much learning, a coarse meaning can be extracted. *3 crinem earum (nudabit)*, which implies פִּתְהֵן; so KOPPE and after him STADE (ZAT 6, 336). But baldness is mentioned later (v. 24). And why not פִּתְהֵן? Read, therefore, with BACHMANN and KITTEL פִּתְהֵן; cf. 47, 3. GRÄTZ's כְּנִפְתֵּיהֶן is too weak. 5
וּשְׂפָח. In some MSS וְשָׂפָח K^{thib}, וְשָׂפָח Q^{re}.
- (18) The paragraph 18-23 is a gloss; so, too, 24^c-26; see *Intr. Is.*, pp. 19f.
- (20) [נפש in נפש בתי נפש must be derived from Assyr. *pašāšu* 'to anoint oneself;' see HAUPT, *The Assyrian E-vowel* (Baltimore, 1887) p. 14, n. 3; *Beitr. z. Assyr.* 1, 177^a; s. v. *našāšu*; cf. DELITZSCH, HWB 551. נפש 'perfume,' Prov. 27,9 is 10 precarious; we must read, with G: by *cares of the soul the heart is rent asunder*, ומתקרע מעצ-בה-נפש; cf. FRANKENBERG *ad loc.* — P. H.]
- (23) PEISER (ZAT 17, 348) would point גְּלִיגִים; cf. Babyl. *gulinu* (some garment), with which גְּלוֹם Ez. 27, 24 has been compared by TALLQVIST. [?]
- (24) כי חחת יפי (so BÄR, GINSB.; many MSS, however, כי חחת). Is this a complete 15 clause (as most take it), or a mere fragment of a clause (as LOWTH)? G pass over the first two words as being obscure, and connect יפי with v. 25, but G^M, margin, gives ταῦτά σοι ἀντὶ καλλωπισμοῦ σου. On either theory, it is best understood as a late insertion. 20
- 4 (2-6) A post-Exilic editorial insertion. Note (a) the awkward, incoherent style; (b) the absence of rhythm and the imperfect parallelism; (c) the presence of probably, or certainly, non-Isaianic words, i. e. words occurring in passages which on *various grounds* cannot, or can hardly be, Isaianic; (d) the predominantly late ideas and images. See *Intr. Is.*, pp. 20-22, and cf. STADE, ZAT '84, pp. 149-151; *Gesch.* 1, 25 604f.
- (2) G reads very differently; see OORT, *Theol. Tijdschr.* 20 (1886), p. 565. But not more correctly.
- (5) G καὶ ἤξει, וּבְרָא אֱל. But ברא is not the natural word for the restoration of the visible fiery manifestation of JHVH's presence already known from the story 30 of the Exodus. When Israel's God returns, He will, of course, reveal Himself in the familiar way. The chief point to mention is that He will really come (59, 20), i. e. *return*, to Zion; the rest is a consequence of this great event. והיה על כל מנון. So אֱל, except that והיה becomes יהיה. The fault of G is the omission of על, which ruins the sense, but καὶ ἔσται (= והיה) is thoroughly natural. 35 DUHM prefers, ובא יהוה על מנון. But this is hardly a genuine reading. אֱל ענין; G οὐκ αὐαίσει νεφέλην; can the latter be ענין? Cf. צל עב, 25, 5. DUHM changes צל into על.
- The closing words are 'possibly either corrupt or a gloss,' thinks DILLM. The 45 alternative is to suppose (cf. on 3, 25) that some words have dropped out at the end. But see DUHM, whose explanation seems the only adequate one. The words explain why it was necessary for JHVH to *create* (ברא) an appearance of cloud over the Temple. The *canopy* (חפה) is the bridal canopy; the worshipping Community is the bride; JHVH is the bridegroom. JHVH is also king; and the 50 Temple-mount is His throne. For *glory*, cf. 24, 23.
- (6) והיה, following G (cf. 25, 4), as a consequence of the corrections in v. 5. When 18 had taken the place of ובא, it became necessary to make v. 6 more intelli-

- 2 (see on v. 8). It may be due to a reminiscence of *עשו אנבעתיו* in v. 8. LAGARDE, *עשו*.
 לְהַפְרִיזוֹת; cf. on 61, 1. KÖNIG (*Lehrgeb.* ii, 1, p. 188) reads *הַפְרִיזוֹת* or (so also GESENIUS) *הַפְרִיזוֹת*. This pointing, however, is less natural than *פְּרוֹת*—, and is opposed to the reproduction of the form in Θ which is not *αφαρφερωθ* but *φαρφαρωθ* (FIELD).
 V. 20 is an amplification of v. 18, due to the editor who connected it with the refrain of the poem by prefixing *ל* to *בוא*.
- (21) A genuine variant of the refrain (from another MS?). So DUHM.
- (22) Omitted in the true Θ, though inserted in many cursives and in Θ^M, margin. It is a didactic insertion (cf. 3, 10. 11) such as was natural to post-Exilic writers (cf. ψ 146, 3.4). So STUDER, CHEYNE, FRANCIS BROWN, DUHM. DILLM. indeed thinks that Isaiah himself inserted it by an afterthought (but see *Intr. Is.*, p. xxix), and that it links 2, 12-21 to 3, 1-7, quoting the analogy of v. 5. But (a) v. 5 (see above) can scarcely be Isaiah's and (b) 2, 22 is not at all a natural connecting link. The reason why *stay and staff* are to be *taken away* is not that they are by nature perishable, but that Jerusalem has provoked JHVH to anger (3, 8). [For the gloss in v. 22, cf. Job 7, 12 ff., esp. 16^b (*Tant de bruit pour une omelette!*). — P. H.]
- 3 (1-15) Nowhere is the combination of Isaianic and editorial work more evident than here. 20
- (1) The gloss at the end is recognized by GESEN., HITZ., CHEYNE, DILLM., &c.
- (3) *הַמְשִׁים*. STADE (TLZ '94, col. 68, cited by KITTEL) *הַמְשִׁים*.
- (7) *אז* should probably be *נש* (v. 12); *נ* and *ב*, *ג* and *ח* (phonetically) confounded.
- (8) [*עני*; GRÄTZ, *פני*, very plausibly. LOWTH, with *ס*, *עני*.]
- (10) *אז*. LOWTH suggested *אשרו* or *אשרי*; ROORDA, DUHM, CHEYNE, BUHL (LUTHARDT's *Zeitschrift*, '83, p. 233), GUTHE, GRÄTZ, ABBOTT, *אשרי*.
 + *לו* (twice), with DUHM. But the omission of the needful *לו* may have been due to the carelessness of the author of the gloss.
- (12) *אז*. On this ROBERTSON SMITH wrote to me in 1887: "I strongly suspect a slight corruption of the text. The *ἀπ. ἐρ.* *מעולל* for *עולל* is suspicious in presence 30 of the difficulties already noted, and becomes more suspicious when we observe that all ancient tradition is unanimous in taking it to be the part. of *עולל* to *glean*: *their oppressors glean the last grape, i. e.*, exact the uttermost farthing. In this sense the singular predicate is all right; cf. Zech. 11, 5 (distributive). But, of course, this is not the right rendering, for it strains *מעולל*. It proves, however, that *מעולל* 35 *child* was unknown to tradition, and this does not make it less suspicious. I fancy, therefore, that the *ס* is a doublet of *יו*, and that there was once a reading *נשם* *עולל*, which is as easy as possible. This got corrupted into *עולל* *נשיו*, or perhaps, rather, there was simply a variant *עולל* *נש* (or *נשה*). From the two readings our present text arose by conflation. Of course, as soon as the traditional interpretation was fixed, *נש* naturally became *נשיו*, as it was easier on this view to suppose a plurality of exactors to be meant."
אז. *וררך*. *ר*, which spoils the metre was evidently written by mistake, and not deleted.
- (13) *עמו*; so LOWTH, GRÄTZ, CHEYNE, WINCKLER, after Θ^S. Comp. *Intr. Is.*, p. 18. 45
אז. The same mistake as at Deut. 28, 33; 33, 3.
- (16) The opening formula is doubtless editorial; it links two distinct passages (so 7, 10; 29, 13).
אז *נשוה* (so BÄR; *נשוה* GINSB.). GRÄTZ, with *Q^{re}*, *נשיות*, against which see 50 KÖNIG, *Lehrg.*, ii, 1, p. 482 (§ 128, c, end).
- (17) *קרקרון*; so DUHM. The second *ציון* was probably substituted for the suffix for clearness, but spoils the rhythm.

- 2 ψ 62,5; and below, on v. 20 and on 5,23; 1,29). The doubled ו instead of ה does not require the artificial explanation of LAGARDE (*Semilica*, 1, 8), adopted by DUHM, but not even recorded by KÖNIG in his *Lehrgebäude* (1, 192).
- (9) ואל תשא להם has been questioned by STUDER, KOHLER, DUHM, and GRÄTZ, and with good reason. Ⓞ emends, καὶ οὐ μὴ ἀνήσω αὐτούς. But the whole line may be an editorial substitute for an undecipherable original. BROWN omits it altogether as an interpolation (JBL, 1890, p. 86). [Possibly, ואל תשא נפשתיכם, cf. Jer. 37,9; hardly, ואל תשא אלהים. — P. H.] 5
- (10) The two other forms of this refrain (see *Intr.*, p. 16) suggest that a word has dropped out after בוא. This is confirmed both by the metre and by the sense. 10 A third accentual beat is necessary to complete the first and longer half of the stichus beginning with בוא; and the sense required (note the preposition) is not *the rocks*, but *the clefts of the rocks*. Read therefore בנקרות הצור, or the like (see v. 21). Similarly DUHM. WINCKLER (*AT Unters.*, p. 176) derives א's בצור from the root בצר *to be hidden* (cf. on 65,4), but feels how unsatisfactory this is (see 15 vv. 19,21), and suggests that בצור may mean *cleft of the rock*. But בצור standing alone, would rather mean *castle* or the like (cf. v. 15). [P. H. of אⓄ should probably be מַהֲרָה (cf. 1 Sam. 14,15) to correspond to the parallel hemistich, as J. KENNEDY has shown (*Expository Times* '97, p. 44); so, too, vv. 19,21]. 20
- The closing stichus is preserved in Ⓞ (cf. vv. 19,21).
- (11) ^a and ^b should agree with v. 17^a and ^b (so DUHM, GUTHE). The grave critical consequences which this involves are confirmed by the change of metre in v. 11 (comp. *Intr.*, p. 16). 25
- (12) אⓄ ושפל. Parallelism requires וְנָבָה (KOHLER; cf. 30,25), or וְנִשְׁנָב (LAGARDE). Ⓞ combines two readings, καὶ μετέωρον καὶ ταπεινωθήσεται. So DUHM.
- (13) Distribute the two epithets in א between the two stichi (see v. 14). So DUHM.
- (14) שכיות is doubtful. The parallelism leads us to expect a word meaning *barks*, as indeed Ⓞ θεὰν πλοίων suggests. SIEGFRIED-STADE (1893) and BACHMANN 30 (1894) proposed ספינות ('ס elsewhere only Jon. 1,5). The alteration involved is however considerable, and the question is whether שכיות may not have been the term for a particular kind of ship. In Job 40,31 Ⓞ has, corresponding to the words בְּשִׁבוֹת בְּשִׁבוֹת in א, πᾶν δὲ πλωτὸν συνελθὸν οὐ μὴ ἐνέγκωσιν; in the parallel clause we have καὶ ἐν πλοίοις ἄλιέων (= וְבִצְלַל הַיָּם; 35 cf. Ⓞ's rendering of 18,1^a). This suggests that in Ⓞ's שכות and צלצל were, according to one current tradition, terms for *ships* (GUNKEL, *Schöpfung und Chaos*, p. 50, n. 3; cf. MERX, *Hiob*, p. 202). Certainly, the peculiar renderings of Ⓞ are not all to be rejected as arbitrary; tradition must have been the source of some of them. GUNKEL's theory, even if accepted, does not bind us to 40 adopt Ⓞ's view of צלצל in 18,1^a (οὐαὶ γῆς πλοίων πτέρυγες), which is also that of Ⓞ. On exegetical grounds that view is inadmissible. In a clause which presents a distinctive description of a country the addition of כנפים to צלצל must be intended to exclude all varieties of צלצל which cannot, strictly speaking, be said to have wings. Render therefore not *winged boats* (EWALD), but *shrilly buzzing* 45 *flies*, or the *shrill buzzing* (*stridor acutus*, Horat. *Od.* 1, 34, 15) of wings. [P. S. אⓄ שכיות החמדה should probably be כסאות הח' *costly thrones*; comp. 1 K. 10, 18-20; Jer. 43, 10 שפרייר. Perhaps there was no available synonym for אגניות.]
- (18) אⓄ והאלילים כלי יחלף. That this stichus is metrically too short, and stylistically 50 both abrupt and unclassical, is obvious. But all except the first word is irrecoverably lost. Ⓞ's paraphrase is worthless, being suggested by v. 20.
- (20) אⓄ עשו אⓄ; Ⓞ ἐποίησαν, or (ⓄA) ἐποίησεν, neglecting לו. The error of אⓄ is obvious

in doubtful passages have been those of BÄR-DELITZSCH and GINSBURG; and KLOSTERMANN's corrected edition of *Deuterosejaia* (München, 1893) has, of course, been carefully considered. PAUL RUBEN's *Critical Remarks on some Passages of the Old Testament* (London, 1896) have not been neglected, and WINCKLER's conjectures have been recorded wherever it seemed desirable. 5
 KITTTEL's new edition of DILLMANN's *Jesaia* (Leipzig, 1898), H. G. MITCHELL's work on Isaiah 1—12 (Boston, 1897), GUNNING's *Jes. 40-66*, Hebreuwscher Tekst (Rotterdam, 1898), WARSZAWSKI's *Peshita zu Jes. 1-39* (Giessen, 1897), BACHMANN's *AT Untersuchungen* (Berlin, 1894) and D. H. MÜLLER's *Propheten* (Vienna, 1896) may also be mentioned among the more recent aids. 10

Notes on Part 1.

15

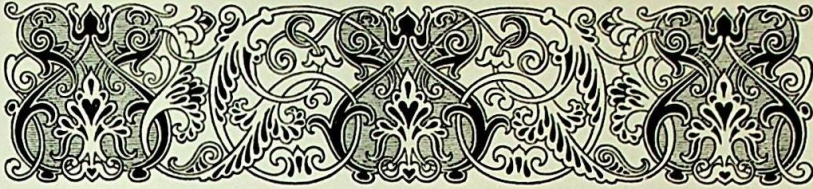
PROPHECY I.

(2, 1.5-10; 11-17; 18. 19; —3, 1-15; 16-4, 1; 2-6)

See *Intr. Is.*, pp. 14-22.

The changes of rhythm, and the sudden appearance of a more careless style 20
 of writing, are phenomena to be considered by the critic.

- 2 (5) LAGARDE (*Semítica*, 1, 7) stumbles at **באור ונלכה באור**, but without cause. No part of v. 5. can be Isaiah's. It is an isolated stichus in a didactic style, and must have been inserted when the prophecy in 2, 2-4 received its present position. The writer probably wished to condense Mic. 4, 4 (which is also editorial and 25
 post-Exilic) so as to fill up a scanty space.
- (6) **ט** begins, ἀνήκεν γὰρ τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραηλ. Hence DUHM, **י נטש יה עמו**. But ἀνήκεν is the rendering of a misunderstood **נטש** (with the mark of abbreviation); αὐτοῦ is conjectural; Κύριος is significantly absent. **יה** is inserted, partly to account for the ending **הה** in **נטשהה** (this idea is HOUBIGANT's), 30
 partly to help the rhythm. But (a) the ending **הה** is not unknown elsewhere (GES-KAUTZSCH, § 44, g); and (b) we need not try to make the stichus metrical, for in its present form it is presumably editorial. In writing to me, in 1887, W. R. SMITH made an interesting suggestion which but for the manifold signs of editorial activity in this section I would gladly accept: "**י נטשהה**" gives no good connection. 35
 Read **הה** (ה has been dropped after **ההה**), and comp., for the tenor, 2 K. 1, 3; Ezek. 8, 12; Jer. 2, 5; and for the form, Mic. 4, 9. *Hast Thou then cast off Thy people that they have taken refuge in such vanities? Nay, Thou wilt surely rise in judgment, and prove Thyself the only true God.*" Other emendations, such as **ההה** (KUENEN, *Ond.* § 42, n. 4) or **הההה** (GRÄTZ; cf. HITZIG), need not be 40
 discussed. **ט** felt the harshness of **הה**; its rendering suggests a conjectural emendation, **הההה**.
- The second stichus is incomplete. LOWTH by his translation suggests **קקמים** (so KROCHMAL) or **קקמי** (so DUHM). Other less probable supplements are **קקם** (*Notes and Criticisms*, 1868, *ad loc.*), **קקקם** (BRENNZ; GESENIUS), and **קקקם** (LOWTH; 45
 ROORDA; EWALD, *Propheten*²).
- (6.8) After **ישפיקו** at the end of v. 6, and again after **איללים** at the end of v. 8, a hemistich may have fallen out. In the latter case DUHM with much plausibility supplies **קצה לעצבתיו**. But it is also possible that the writer allowed himself some inconsistency. 50
- (8) **הה** In this and other extreme cases (among which Jud. 1, 16; Jer. 31, 15; Nah. 3, 17 and Zech. 14, 12 are not to be included) of the *enallage numeri* in the same sentence textual error must be presumed (see e. g. 1 S. 13, 6; Hos. 4, 8;

Critical Notes on Isaiah

THE ARRANGEMENT here given of the contents of the Book of Isaiah presupposes the results attained in a special Introduction to the Book by the present writer, who thought it desirable that a synthetic presentation of his personal conclusions should be preceded by a detailed analysis of the prophecies under consideration. In making his synthesis the writer has had before him as an object, to obtain some at least of the advantages of chronological arrangement, and yet not to interfere unduly with the skilful work of the ancient editors. Cf. the Notes on the Polychrome Translation of Isaiah (New York, London, and Stuttgart, 1898), p. 209, ll. 27ff.

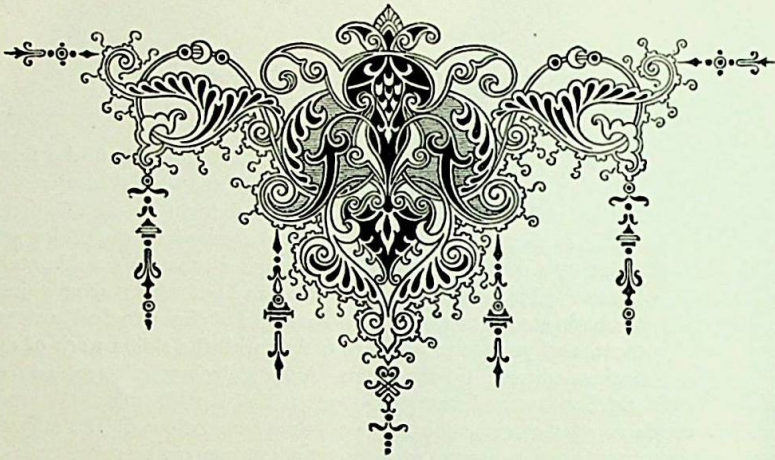
A few words as to the text can hardly be deemed superfluous. The editor's object has been not only to present a text which may reasonably be called critical, but to record, in the Critical Notes, the best of those corrections which he has not seen his way to adopt. The names of those critics who have already (in most cases) advocated what seems the best emendation have also been carefully given, and, it is hardly necessary to add, the Versions have been constantly referred to. To wait for perfectly critical editions of the latter would be unduly to check the work of textual criticism. $\text{\textcircled{C}}$ in particular, in spite of its faults as a translation (of which DILLMANN, *Jesaia*, p. 41, makes the most), is far too precious to be ignored.

Among the grounds of alterations, those which have regard to metre and rhythm can no longer be neglected, especially in view of the present stage of cuneiform research (cf. ZIMMERN, *ZA*, 10, 1ff.; [11, 86ff.; 12, 382ff.]; DELITZSCH, *Weltschöpfungsepos*, 1896, pp. 60-68). In this the writer has had as his chief predecessors BUDDÉ and DUHM. That there is such a thing as $\text{\textcircled{C}}$ -verse (the name is open to some criticism) can no longer be denied, after BUDDÉ's pioneering researches in *ZAT*, '82, '91, '92; and DUHM's commentary on Isaiah (1892) not only confirms this but exhibits other not less certain varieties of metre and rhythm besides a more or less rhythmical prose. The present editor generally coincides with DUHM, but he thinks that that critic sometimes applies metrical rules with too much strictness. And in justice to BICKELL, it should be added that in certain books or sections of books (Isaiah included) one can hardly avoid sometimes recognizing an approach to syllabic metre, though this may be undesigned.

Throughout SWETE's manual edition of the Septuagint has been referred to, and LAGARDE's *Prophete Chaldaice*. The editions of the Masoretic text followed

27,4 מי יתנני
 שמור יְשִׁית
 במלחמה אִפְשָׁעָה בָּהּ
 אֲצִיחֶנָּה יחד: 5
 ה או יחזק במעץ
 יעשה שלום לי - :

27,2 יֹאמְרֵי בַיּוֹם הַהוּא
 כִּרְם חֲמֵד- יֵעֲנוּ לָהּ:
 אני יהוה נִצְרָה 3
 לרנעים אֲשַׁקֵּה
 פֶּן יִפְקֵד עָלֶיהָ
 לילה ויום אֲצַרְנָה |
 חֲמָה אֵין לִי :

- 26,11 ◦ רמה ירך בל יחיוון יחוון ויבשו
 קנאת עמך: אף אש צריך תאכלם | יהוה: ◦
 12 תשפת שלום לנו כי גם כל מעשינו פעלת לנו:
 13 יהוה אלהינו בעלוננו אדנים וולתך
 לבד בך נתהלל: נזכיר שמך:
 5 מתים בל יחיו רפאים בל יקמו לכן פקדת
 ותשמדים ותאבד כל זכר למו:
 10 יספת לנוי ◦ נכבדת רחקת כל קצוי ארץ:
 16 ◦ בצר פקד-ניוך ציעקנו ימלח-ץ כי מוסרך ל-נו:
 17 כמו הרה תקריב ללדת-◦ תועק בחבליה
 כן היינו מפניך יהוה | הרינו חלנו: ◦⁸
 18 ישועת בל נעשה ארץ ובל יפלו ישבי תבל:
 19 ◦ מתיד-◦ יקומון י-יה-קיצו וי-גנו שכני עפר
 15 כי טל אורת טלך וארץ רפאים תפיל:

- 25.3 על כן יכבודך
 עם עז קרית גוים
 20 עריצים יראוך |
 כי נודעה ימינד:
 4 היית מעוז לדל
 מעוז לאביון בצר לו
 25 מחסה מארם צל מארב: ◦
 17 יגאון ז-דים תכניע:

- 25.א יהוה אלהי אתה
 ארומך אודה שמך
 כי עשית פלא
 עצות מרחק אמונה אמן:
 2 כי שמת -עיר לגל
 קריה בצורה למפלה
 ארמון ז-דים מעיר
 לעולם לא יבנה:

- 25 ונדוש מואב תחתיו
 30 כהדוש מתבן
 במי מדמנה
 11 ופרש ידיו בקרבו
 כאשר יפרש
 35 השקה לשחות
 והשפיל גאותו
 עם יארבותי ידיו:

9 ואמר ביום ההוא

הנה אלהינו
 זה קיינו לו-⁷]
 ויושיענו
 נגילה ונשמחה
 בישועתו:

י כי תנוח יד יהוה
 בהר הזה

(א) 26.17 תחיל * (ב) 18 כמו ילדנו רוח * (ג) 19 יחיו * (ד) נבלת-ם.
 (ה) 4.25-ה כי רוח עריצים כורם יקר | אחרב בציון * (ו) 25-ה חרב בצל עב זמר עריצים יענה
 (ז) 9 זה יהוה קיינו לו

26,21 כי הגה יהוה יצא ממקומו
 לפקד עון ישב הארץ עליו
 וגלתה הארץ את דמיה
 ולא תכסה עוד על הרוגיה:

26,כ לך עמי בא בחרריך
 וסגר דלתיך בעדך
 חבי כמעט רגע
 עד יעבור זעם:

5

27,א ביום ההוא יפקד יהוה בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על ליתן נחש ברח
 12 ועל ליתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים: והיה ביום ההוא יחבט יהוה
 13 משבלת הנהר עד נחל מצרים ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל: והיה ביום
 ההוא יתקע בשופר גדול וכאו האבדים בארץ אשור והגדחים בארץ מצרים
 10 והשתחוו ליהוה בהר הקדש בירושלם:

7 * * * * *

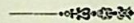
15 27,יג נה משלח [8], ונעזב כמדבר
 שם ירעה, עגל ושם ירבץ וכלה
 11 ביבש קצירה תשברנה [סעפיה]:
 נשים באות מאירות אותה
 כי לא עם בינות הוא
 20 על כן לא ירחמנו עשהו
 ויצרו לא יחננו:

הכמכת מכהו הנהו
 אם כהרג יהרגיו הרג: []
 9 לכן בזאת יכפר עון יעקב
 וזה כל פרי הסר חטאתו [מנפצות
 בשומו כל אבני מופת כאבני נר
 לא יקמו אשרים וחמנים:
 כי עיר בצורה בדר

26,א ביום ההוא יישר השיר-הזה בארץ יהודה

25 עיר יעז לנו ישועה ישית חומות והל:
 2 פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אַמנים:
 3 יצר סמוך תצר שלום - כי כך בטוח:
 4 בטחו ביהוה עדי עד כי - יהוה צור עולמים:
 ה כי השח ישיבי מרום קריה נשגבה
 30 ישפילנה - עד ארץ יגיענה עד עפר: ז:
 6 תרמסנה - רגלי עננים - פעמי דלים:
 7 ארח לצדיק מישרים - מעגל צדיק תפלם:
 8 אף ארח משפטיך יהוה קיינוך
 35 לשמך ולזכרך תאות נפש:
 9 נפשי אִיתך⁸ אף רוחי בקרבי אשחרך
 כי משפטיך לארץ צדק למדו ישיבי תבל:
 י יחן רשע כל למד צדק בארץ נכחות
 יעגל ובל יראה גאות יהוה:

(א) 27,6 יהימים הבאים ישרש יעקב ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה:

(ב) 8 בסאפאה בשלחה יריבנה ילגיה ברוחו הקשה ביום קדים:

(ג) 26,9 בלילה

(ד) 25,12 ומבצר משגב חמתך השח השפיל הגיע לארץ עד עפר:

טו, 63 הבט משמים וראה
 איה קגאתך וגבויך תקד
 16 יאל ינא תתאפק א
 כי אברהם לא ידענו
 אתה יהוה אבינו
 מזבל קדשך
 המון מעיד ורחמך
 כי אתה אבינו
 ישראל לא יכירנו
 גאלנו מעולם שמך:

17 למה תתענו יהוה מדרכיך
 שוב למען עבדיך
 18 למצער ירשנו הדר קדשך
 19 היינו כמעולם לא משלת
 [בם]
 א, 64 לוא קרעת שמים ירדת
 כקדח אש חשש
 להודיע שמך לצריך
 2 בעשותך נוראות לא נקוה א
 3 לא האוינה און
 מעשך וגבויך
 4 לא פנעת עש צדק
 הן אתה קצפת ונקטא
 ה ונהי כטמא כלנו
 ונבל קעלה כלנו
 6 ואין קורא בשמך
 כי הסתרת פניך מפנו
 7 ועתה יהוה אבינו אתה
 אנחנו החמר
 8 אל תקצף יהוה עד מאד
 הן הבט נא
 9 ערי קדשך היו מדברז
 י בית קדשנו ותפארתנו
 היה לשרפת אש
 11 העל אלה תתאפק יהוה
 10 מפניך הרים נולו

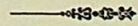
35,8 והיה שם ומסלולי -טהורה-
 ודרך הקדש יקרא לה
 לא יעברנה: טמא"
 ואוילים לא יתעו בה:
 5
 9 ו-לא יהיה שם אריה
 ופריץ חיות כל יעלנה
 והלכו -בה- גאולים |
 ופדויי יהוה ישבון:
 10
 י ובאו ציון ברנה
 ושמחת עולם על ראשם
 ששון ושמחה ישיגו-ם
 -נסו יגון ואנחה:
 15

ה. 35 או תפקחנה עיני עורים
 ואוני חרשים תפתחנה |
 או ידלג כאיל פסח
 ותלן לשון אלים:
 6 כי נבקעו במדבר מים
 ונחלים בערבה |
 ויהי השרב לאגם
 וצמאון למבועי מים:
 7 בנה תנים יוציים
 לצאנכם ובקרכם: ירביצה:
 י-יחצר בנות יענה
 היתה: לקנה וגמא:

טו

20	תהלות יהוה	63,7 חסדי יהוה אזכיר
	יהוה -רב טוב:	כעל כל אשר נמלנו
	וכלב חסדיו:	אשר נמלינו. כרחמיו
	בנים לא ישקרו	8 ויאמר אך עמי המה
	-מ-כל צרתם:	ויהי להם למושיע
25	פניו הושי-עם	9 לא יצר ומל-י:ד
	הוא גאלם	באהבתו ובחמלתו
	כל ימי עולם:	וינמלם וינשאים
	את רוח קדשו	י והמה מרו ועצבו
30	הוא נלחם במ:	ויהפך להם לאויב
	שנות דר נדר-	11 ויוכר ימי עולם-:
	את רעהו צאנו	איה המעל-ה- מים
	את רוח קדשו:	איה השם בקרבו
35	זרוע תפארתו	12 מוליך לימין משה
	לעשות לו שם עולם:	בוקע מים מפניהם
	י-לא יבשלו	13 מוליכם בתהמות []
	[-כסום במדבר]:	כבקהמה בגקעה תרד
40	י-רוח יהוה תג-חנו	14 * * * * *
	* * * * *	* * * * *
	לעשות לך שם תפארת:	כן נהגת עמך

35,8 (א) והייא לעמו הלך דרך * (ב) 9 לא תמצא שם * (ג) 63,7 לבית ישראל * (ד) 11 משה ע-ברו-

34.12 ישיעורים ישבו בה
יהיו כאין חריה
ואין שם מלוכה יקראו
וכל שריה יהיו אפס:

5 13 ועלתה ארמנתיה סירים
קמושי וחוח במבצריה
והיתה נוה תנים
-ו-ח-צ-ר לבנות יענה:

10 14 ופגשו ציים את איים
ושעיר על רעהו יקרא
אך שם הרגיעה לילית
ומצאה לה מגוח:

15 16 קננה קפוז ותמלט
-ו-דגרה יבקעה יבצ-י-יה
אך שם נקבצו דיות
-ו-אשה רעותה לא פקדו-:

20 16 דרשון^א מעל ספר יהוה □
אחת מהנה לא נעדרה {}
כי פי יהוה הוא צוה
ורוחו היא קבצתין:

25

34.7 כי זבח ליהוה בכצרה
וטבח גדול בארץ אדום |
וירדו ראמים עמם
ופרים עם אבירים:

8 ורתה ארצם מדם
ועפרם מחלב ידשן |
כי יום נקם ליהוה
שנת שלומים לריב ציון:

9 ונהפכו נחליה לזפת
ועפרה לגפרית
והיתה ארצה לזפת
בערה | לילה ויומם:

י -לא תכבה לעולם
יעלה עשנה מדור לדור
תחריב לנצח נצחים
אין עבר בה יאין שבי:

11 וירשוה קצת וקפוד
וינשוף וערב ישכנו בה
ונטה עליה יהוה:
קו תהו ואבני בהו:

17 והוא הפיל להן גורל:
וידו חלקתה -ו- בקו
עד עולם יירשוה
לדור ודור ישכנו בה:

30

יד

35.3 חזקו ידים רפות
וברפים כשלות אמצו |
אמרו לנמהרי לב
חזקו אל תיראו-:

40 4 הגה אלהיכם יבא
נקים ייקם את עמו
יבוא גמול אלהים
הוא יבוא וישעכם:

35.א ישו- מדבר וציה
ותגל ערכה ותפריח
כחבצלת | פרח תפרח
ותגל אף גילת ורפן-:

2 כבוד הלבנון נתן לה
הדר הכרמל והשרון
המה יראו כבוד יהוה
הדר אלהינו:

66,9 האני אשכיר ולא אוליד יאמר יהוה
 אם אני המוליד ועצרתי אמר אלהיך:
 שְׁמַחֲתִי יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אַהֲבֵיךָ
 שִׁישׂוּ אֹתָהּ מִשׁוּשׁ כָּל הַמִּתְאָבְלִים עֲלֶיךָ:
 11 לַמֶּעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם מִי־שָׂדֵד תִּנְחַמְיָהּ
 לַמֶּעַן תִּמְצְאוּ וְהִתְעַנְּגֶתֶם מִי־יָד כְּבוֹדָהּ:
 12 כִּי כֹה אָמַר יְהוָה הֲגִנִי נָטָה אֵלַיָּהּ כְּנֹהֵר שְׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹמֵף כְּבוֹד גּוֹיִם
 13 וַיִּנְחַתֶּם עַל צַד תִּנְשְׂאוּ וְעַל בְּרָכִים תִּשְׁעָשְׁעוּ: כֹּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר תִּנְחַמְנוּ כִּן אֲנֹכִי
 14 אֲנַחְמֶכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמּוּ: וּרְאִיתֶם וּשְׂשׁ לְבַבְכֶם וְעִצְמוֹתֵיכֶם כְּדָשָׁא תִּפְרַחְנָה
 15 וְגִוְיָעֵךְ אֲחִסֶּד יְהוָה אֶת עַבְדֵּיךָ וְזַעֲמִי אֶת אִיבֵיךָ: כִּי הִנֵּה יְהוָה יָבֹא
 16 וְכֹסֶפֶה מִרְכַּבְתֵּיךָ לְהַשִּׁיב בְּתִמָּה אִפּוֹ וְגַעַרְתּוֹ בְּלֹהֲבֵי אֵשׁ: כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט
 אֶת כָּל הָאָרֶץ וּבַחֲרָבוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר וּרְבוֹ חַלְלֵי יְהוָה:
 18 בִּי הִנֵּה בָאָה יְקַעֲתִי לְקַבֵּץ אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהַלְשִׁנּוֹת וּבָאוּ וּרְאוּ אֶת כְּבוֹדִי:
 19 וּשְׁמַתִּי בָהֶם אוֹת וּשְׁלַחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים אֲלֵי הָאִיִּים הַרְחִקִים אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֶת
 כ שְׁמִי וְלֹא רָאוּ אֶת כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם: וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל
 הַגּוֹיִם מִנְחָה לַיהוָה עַל הַר קֹדֶשׁ יְרוּשָׁלַם אֲמַר יְהוָה כֹּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 21 אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי טְהוֹר בֵּית יְהוָה: וְגַם מֵהֶם אֶקַּח יִלְכֵּה־נִיִּם לְלוֹיִם אֲמַר יְהוָה:
 22 כִּי כֹאֲשֶׁר הַשְׁמִים הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֲמָדִים לִפְנֵי נְאֻם
 20 יְהוָה כִּן יַעֲמֵד זִרְעֶכֶם וּשְׁמֶכֶם:

23 והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני
 24 אמר יהוה: ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם
 25 לא תכבה והיו דראון לכל בשר:

יג

34,4 ונגלו כספר השמים
 30 וכל צבאם-^ה יבול
 כנבל עלה מגפן
 וכנבלת מתאנה:
 ה כי רתה ימועמו
 35 שכרה בשמים יחרב ייהי
 הנה על אדום תרד
 ועל עם חרמי למשפמ:
 6 חרב ליהוה מלאה דם
 40 הדרשנה מתלב
 מדם כרים ועתודים
 מתלב כליות אילים:

34,א קרבו גוים לשמע
 ולאמים הקשיבו
 תשמע הארץ ומלאה
 תבל וזאצאיה:
 2 כי קצף ליהוה על כל הגוים
 ותמה על כל צבאם
 * * * * *
 הקרימם נתנם לטבח:
 3 וחלליהם ישלכו
 ופגריהם יעלה כאשם
 ונמסו הרים מדמם |
 ונגמקו כל ^ה גבעות:

(א) 66.19 הגוים תרשים פוים ולוד ימשך ייש תובל ויון

(ב) כ בסוטים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכות * (ז) 34,א^d כל * (ח) 4 צבא השמים

	וגטעו כרמים ואכלו פרים:	65,21 ובנו בתים וישבו
	לא יטעו ואחר יאכל	22 לא יבנו ואחר יִשֵּׁב
	ומעשה ידיהם יבלו בחירי:	כי כימי העץ ימי עמי
	ולא יִלְאֵאוּ לְבַדְהֶלָּהּ	23 לא יִגְעוּ לְרִיק
5	ויצאצאיהם אתם:	כי זרע ברוכי יהוה המה
	עוד הם מדברים ואני אשמע:	24 והיה טרם יקראו ואני אענה
	וארְיֶיהָ כבקר יאכל תבן	כה זאב וטֶלֶה ירעו כאחד
	בכל הר קדשי אמר יהוה:	לא ירעו ולא ישחיתו

10

יא

	והארץ הדם רגלי	66,א כה אמר יהוה השמים כסאי
15	ואי זה מקום מנוחתי:	אי זה בית אשר תבנו לי
	וְיֹלֵאֵי הָיִינוּ כָּל אֱלֹהִים נֹאֵם יְהוָה	2 ואת כל אלה ידי עשתה
	ונכֹּאֲדָה רוּחַ וְחִזְרָה אֵל דְּבָרִי:	ואל זה אביט אל עני
	זוכת השה עורף כלב	3 שוחט השור מִפֶּה אִישׁ
	מוכיר לבנה מִכֶּרֶךְ אֹן	מעלה מנחה גִּסְדֵךְ דָּם חוֹזֵר
20	ובשִׁקְצִיָּהֶם נִפְשָׁם חִפְצָה:	גם המה בחרו בדרכיהם
	ומגורתם אביא להם	4 גם אני אבחר בתעלליהם
	דברתי ולא שָׁמְעוּ	יען קראתי ואין עונה
	ובאשר לא חפצתי בחרו:	ויעשו הרע בעיני

ה שָׁמְעוּ דָבָר יְהוָה הַחֲרָדִים אֵל דְּבָרוֹ אִמְרוּ אַחִיכֶם שְׁנֵאִיכֶם מְגִדִיכֶם לְמַעַן 25
 17 שְׁמִי יִכְבֹּד יְהוָה וְנִרְאָה בְּשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ: הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְּפַהֲרִים אֵל הַגְּנוֹת
 אֲחֵיךָ יִתְקַדְּ בְּיָתְךָ אֲכָלִי בֶשֶׂר הַחוּזֵר וְהַשְׂרִיץ וְהַעֲכָבֵר יִחְדּוּ יִסְפוּ נֹאֵם יְהוָה:
 18^a וְאֲנֹכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחֲשַׁבְתֵּיהֶם * * * :

30

יב

	קול מְהִיכֵל	66,6 קול שָׁאוֹן מְעִיר
35	גמול לאיביו:	קול יהוה מְשַׁלֵּם
	יִלְדָה יֶבֶן	7 יְהִי־אֵל בְּטָרֵם תַּחֲוִיל
	וְהַמְלִיטָה זָכָר:	בְּטָרֵם יִבּוֹא תָבֵל לָהּ
	מי ראה כאלה	8 מי שמע כזאת
40	ביום אחד	הַיּוֹחֵל יַעֲם אֶרֶץ
	פעם אחת	אִם יִנְלַד גּוֹי
	ציון את בניק:	כי חלה גם ילדה

ה' 65 ב-כִּלְיָהֶם: האמרים קרב אליך אל תגש בי כי יְקַדְּשִׁיתָ אֱלֹהִים עֲשֵׂן בְּאִפִּי אֵשׁ
7-6 יְקַדֵּת כָּל הַיּוֹם: הנה כתובה לפני לא אחשה כי אם שְׁלַמְתִּי [א] עֲוֹנֵי-הֵם וְעֹנֹת
אֲבוֹתֵי-הֵם יִחַדּוּ אִמְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר קָטְרוּ עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבְעוֹת הָרְפוּנִי וּמִדַּתִּי
פָּעַלְתֶּם רֵאשֶׁנָּה [וְשַׁלְּמִתִּי] יֵאָל חִיקָם:

5	[באשכול]		
	כֹּאשֶׁר יִמְצָא הַתִּירוֹשׁ	8	כֹּה אִמְרֵי יְהוָה
	כִּי בִרְכָה בּוֹ		וְאִמְרֵי אֱלֹהֵי תִשְׁחִיתֵהוּ
	לְבַלְתִּי הַשְׁחִית הַכֹּל:		כִּן אֲעִשֶׂה לְמַעַן עֲבָדִי
	וּמִיְהוּדָה יוֹרֵשׁ הָרִי	9	וְהוֹצֵאתִי מֵעֵקֶב זֹרַע
10	וְעַבְדֵי יִשְׁכְּנוּ שָׁמָּה:		וַיִּרְשׁוּהָ בַחֲיִירֵי
	וְעַמֶּק עֶכוֹר לְרִבְץ בְּקָרָב:		וְהָיָה הַשְּׂרֹוֹן לְגֹוֶה צֹאן
	הַשְּׂכָחִים אֶת הָרִי קִדְּשִׁי	11	וְאַתֶּם עֹזְבֵי יְהוָה
	וְהַמְּלָאִים לְמַנִּי מִמָּסָךְ:		הַעֲרִיכִים לְגַד שְׁלָחַן
15	וְכֻלְכֶם לַטֶּבַח תִּכְרַעוּ	12	וּמִנִּיתִי אֶתְכֶם לַחֲרֹב
	דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמַעְתֶּם		יַעַן קִרְאתִי וְלֹא עֲנִיתֶם
	לֹא חִפְצַתִּי בַחֲרַתְּם:		וְתַעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבְאֲשֶׁר

20	אֲדַנִּי יְהוָה	13	לִכֵּן כֹּה אִמְרֵי
	וְאַתֶּם תִּרְעֵבוּ		הֵנָּה עַבְדֵי יֹאכְלוּ
	וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ		הֵנָּה עַבְדֵי יִשְׁתּוּ
	וְאַתֶּם תִּבְשׂוּ:		הֵנָּה עַבְדֵי יִשְׁמְחוּ
	מִטּוֹב לֵב	14	הֵנָּה עַבְדֵי יִלְנוּ
25	וּמִשְׁבֵּר רוּחַ יִתִּילִילוּ:		וְאַתֶּם תִּצְעַקוּ מִכָּאָב לֵב
	וְהִמִּיתְךָ אֲדַנִּי יְהוָה	15	וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לְשִׁבּוּעָה
	שֵׁם אַחֵר:		וְלַעֲבָדָי יִקְרָא [לְבַחֲיָרֵי]
	בְּאֱלֹהֵי יִאֲמְנוּ	16	וְהַמְתַּבְרַךְ בְּאַרְץ יִתְבָּרַךְ
	בְּאֱלֹהֵי יִאֲמְנוּ		וְהַנִּשְׁבַּע בְּאַרְץ יִשְׁבַּע
30	וְכִי נִסְתָּרוּ מֵעֵינַי:		כִּי נִשְׁכַּחוּ הַצְּרוֹת הָרֵאשֶׁנוֹת
	וְאַרְץ תִּדְּשָׁה	17	כִּי הִגְנִי בּוֹרָא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים
	וְלֹא תַעֲלִינָה עַל לֵב:		וְלֹא תִזְכְּרֶנָּה הָרֵאשֶׁנוֹת [עַד]
	עַל-אֲשֶׁר אֲנִי בּוֹרָא	18	כִּי אִם-שִׁישׁוּ וְגִילּוּ עֵדִי
	וְעַמָּה מִשׁוֹשׁ:		כִּי הִגְנִי בּוֹרָא אֶת יְרוּשָׁלַם
35	וּשְׁשַׁתִּי בַעֲמִי	19	וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַם [גִּילָה]
	וְקוֹל זִעְקָה:		וְלֹא יִשְׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי
	עוֹל יָמִים	כ	וְלֹא יִהְיֶה מִשְׁמַע עוֹד
	אֶת יָמָיו		וְזָקֵן אֲשֶׁר לֹא יִמְלֵא [יָמוֹת]
40	וְהַחוֹטֵא יִקְלָל:		כִּי הִנְעֵר בֶּן מֵאָה שָׁנָה

	61,3	לנחם כל אבליים [ת:] [א:] אבלי שמן ששון תחת מעטה וקרא להם לל-ד-י: הצדק ובנו חרבות עולם	לשום [ב] להם פאר תחת אפר תהלה תחת רוח פהה מטע יהוה להתפאר: שממות ראשנים יקוממו
5		וחדשו ערי חרב ועמדו זרים ורעו צאנכם ואתם כהני יהוה תקראו חיל גוים תאכלו	שממות דור ודור: ובני נכר אפריכם וכרמיכם: משרתי אלהינו יאמר לכם ובכבודם תת-הד-רו:
10	7	תחת בשתים משנה לכן בארצם משנה יירשו	וכלמה יר-קי חלקם שמחת עולם תהיה להם: שנא גול בעי-לה וברית עולם אכרות להם:
15	8	כי אני יהוה אהב משפט ונתתי פעלתם באמת	
	9	ונודע בגוים זרעם כל ראייהם כיורום	וצאצאיהם בתוך העמים כי הם זרע ברוך יהוה: וכנגה זרועיה תצמיח ותהלה נגד כל הגוים:
20	11	כי כארץ תוציא צמחה כן אדני יהוה יצמיח צדקה	
	62,א	למען ציון לא אחשה עד יצא כנגה צדקה	ולמען ירושלם לא אשקוט זישועתה כלפיד יבער:
25	2	וראו גוים צדקך [יהוה]	וכל מלכים כבודך []: וצני-הף מלוכה בכף אלהיך:
	3	והיית עמרת תפארת ביד	
		⊙	
30	4	לא יאמר לך עוד עזובה כי לך יקרא חפצי בה כי חפץ יהוה בך כי יבעל בחור בתולה ומשוש חתן על כלה	ולארצך עוד ישמחה ולארצך בעולה וארצך תבעל: יבעל-ך יב-נ-ך ישיש עליך אלהיך:
35	6	על חומתיך ירושלם כל היום וכל הלילה המזכירים את יהוה ואל תתנו דמי לו ועד ישים את ירושלם	הפקדתי שמרים תמיד לא יחשו אל דמי לכם: עד יכונן תהלה בארץ:
40	7	גשבע יהוה בימינו אם אתן את דגנך עוד ואם ישתו בני נכר תירושך כי מאספיו יאכלהו ומקבציו ישמהו	וכורוע עזו מאכל לאיביך אשר יגעת בו: והללו את יהוה בחצרות קדשי:

	60,8 מי אלה כעב תעופינה	9 כי לי יצאים יקויו
	והביא בניך מרחוק לשם יהוה אלהיך	
5	ומלכיהם ישרתונך וברצוני רחמתיך: יומם ולילה לא יסגרו ומלכיהם נוהגים:	10 ובנו בני נכר חמתיך כי בקצפי הפותיך ויגפתחו שעריך תמיד להביא אליך חיל גוים
10	ברוש תדקרו ותאשור יחדו ומקום רגלי אכבד: בני מעניך מנאציד ציון קרוש ישראל:	11 כבוד הלבנון אליך יבוא לפאר מקום מקדשי והלכו אליך שחוח וקראו לך עיר יהוה
15	ושנואה ואין עובר משוש דור ודור: וישד מלכים תינקי וגאלך אביר יעקב:	12 תחת היותך עוובה ושמתיך לגאון עולם וינקת חלב גוים וידעת כי אני יהוה [מושיעך]
20	ותחת הברזל אביא כסף ונגשיך צדקה: שד ושבר בגבוליך ושעריך תהלה:	13 תחת הנחשת אביא זהב ושמתי פקדתך שלום לא ישמע עוד קמס בארצך וקראת ישועה חומתיך
25	ולגנה הירח לא יאיר לך ואלהיך לתפארתך: וירחך לא יאסף ושלמו ימי אבליך:	14 לא יהיה לך עוד השמש לאור ויהיה לך יהוה לאור עולם כ לא יבוא עוד שמשך כי יהוה יהיה לך לאור [עולם]
30	לעולם יירשו ארץ מעשה ידי- להתפאר: והצעיר לגוי עצום בעתה אחישנה:	15 ועמד בלם צדיקים נצר מפע יסהוה: הקטן יהיה לאלף אני יהוה * *

	61,א רוח אדני יהוה עלי לבשר עניים שלחני לקרא לשבויים דרוך לקרא שנת רצון ליהוה	2 יען משח יהוה אתי לחבש לנשברי לב ולע-זרים פקח: ויום נקם לאלהינו:
--	---	---

60,12 (א) כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאברו והגוים חרב יתברו:

14 (ב) והשתחוו על כפות רגליך כל *

19 (ג) יומם

58,7 הלאו פרס לרעב לחמך ויִמְרוּדִים תביא בית
 כי תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם:
 8 אז יבקע כשחר אורך וארכתך מהרה תצמח
 והלך לפניך צדקך כבוד יהוה יִאֱסֹפֶד:
 9 אז תקרא ויהוה יענה תשוע ויאמר הנני
 אם תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר אָוֹן:
 י ותפק לרעב לחמך ונפש נענה תשביע
 וזרח בחשך אורך ואפלתך כצִהָרִים:
 11 ונחך יהוה תמיד ויעֲשִׂימֶתֶךָ יחליֶיךָ
 והשביע בצחצחות נפשך וכמוצא • לא יכזבו מימיו:
 והיית כגן רֶנֶה מוסדי דור ודור תקומם
 12 ובנו בניך חֲרֻבוֹת עולם משובב נתיצות לשבת:
 וקרא לך גִּדְר פרץ

13 אם תשיב משַׁבַּת רגלך מִ-עֲשׂוֹת חֲפֹצֶךָ ביום קָדְשִׁי
 וקראת לשַׁבַּת עֲנֵג לקרוש יהוה מִכְבֵּד
 וכבדתו מַעֲשׂוֹת דְרֻכֶיךָ ממצוא חֲפֹצֶךָ וְדַבַּר דָּבָר:
 14 אז תתענג על יהוה והרכבתך על במותי ארץ
 והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי יהוה דָּבָר:

ה

59,א הן לא קצרה יד יהוה מהושיע ולא כבדה אונו משמוע:
 2 כי אם עֲוֹנֹתֵיכֶם היו מבְּדֵלִים כינכם לבין אלהיכם
 וחטאותיכם הסתירו פנים מכם משמוע:
 3 כי כפיכם נִגְאָלוּ בדם ואצבעותיכם בעָוֹן
 שֹׁפְתוֹתֵיכֶם דִּבְרו שִׁקְר לשונכם עולה תהנה:
 4 אין קרא בצדק ואין נשפט באמונה
 בטוח על תהו ודבר שוא הרז עמל והוליד אָוֹן:
 9 על כן רחק משפט ממנו ולא תשיגנו צִדְקָה
 נקוה לאור והנה חשך לנגהות באפלות נהלך:
 י נִמְ-שֵׁשָׁה כעורים קיר וכאין עינים נִמְ-שֵׁשָׁה
 כשלנו בצִהָרִים כנשף כַּמְתִּים * * *
 11 נהמה כְּדָבִים כלנו וכיונים הגה נהנה
 נקוה למשפט ואין לישועה רחקה ממנו:
 12 כי רבו פשעינו נגדך וחטאותינו ענתה בנו
 כי פשעינו אתנו ועונתינו ידענום:

58,7 עניים (א)

(ב) 59,6 הִיצי צִפְעוֹנֵי בקעו וקוּרֵי עֲכָבִיש יארגו האכל מביציהם ימות והוֹרֵגָה תבקע אָפֶה: קוריהם
 7 לא יהיו לבנדר ולא יתכסו במעשיהם מעשי אָוֹן ופעל חָסַם בכפיהם: רגליהם לרע
 8 ירצו וימהרו לשפך דם נקי מחשבתיהם מחשבות אָוֹן שֶׁר ושבֵר במסלותם: ררך שלום לא
 ידעו ואין משפט במעגלתם נתיבותיהם עקשו להם כל דרך בה לא ידע שלום:

57,11 ואת מי דאגת ותיראי
 ואותי לא זכרת
 הלא אני מחשה
 על כף * * *

5 ואת מעשיך
 יציגך יִשְׁקוּצִיד
 יקח הבל
 * * * *

12 אני אנדר צדקתך
 ולא יועילוך | בעקך
 13 ואת כלם ישא רוח
 * * * * *

5
10

מרום ב-קדוש אשכון
 ואת דכא ושפל רוח
 להחיות רוח שפלים
 ולהחיות לב נדכאים:
 16 כי לא לעולם אריב
 ולא לנצח אקצוף
 כי רוח מלפני יעטוף
 ונשמות אני עשיתי:

* * * * *
 * * * * *
 והחוסה בי ינחל ארץ
 ויירש הר קדשי:
 14 סלו סלו פנו דרך
 הרימו מִקְשׁוֹל מדרך עמי:
 15 כי כה אמר רם ונשא
 שכבן עד וקדוש שמו

15

18.17 בעונוֹ דַגְעֵי קצפתי יִתְאַפְּהוּ וְיִקְצֹף וילך שׁוֹכֵב בדרך לבו: דרכיו
 ראיתי [אמר יהוה¹⁸] וארפֹּאֶהוּ וְיִאֲנַחֶהוּ וְאֶשְׁלֵם נַחְמִים לוֹ וְלֹא־בִלְוִי | בורא
 כ.19 יֵאֱנִי נִיטֵיב שַׁפְתֵימִי: שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחֵק וּלְקֵרוֹב []: וְהִרְשַׁעִים כִּים נִגְדֵשׁ כִּי
 21 הִשְׁקַט לֹא יִוְכַל וְיִגְדֵשׁוּ מִימֵי רַפֵּשׁ וְיִטִּים: אֵין שְׁלוֹם אִמְרֵי אֱלֹהֵי לְרַשְׁעִים:

25

ד

58,א קרא בְּרוּן אֵל תַּחֲשֵׁךְ
 וְהִגַּד לְעַמִּי פְשָׁעִים
 2 וְאוֹתֵי יוֹם יוֹם יִדְרֹשׁוּן
 כְּגוֹי אֲשֶׁר צָדְקָה עִשָּׂה
 יִשְׁאַלֹנִי מִשְׁפָּטֵי צֶדֶק
 3 לְמַה צָמְנוּ וְלֹא רָאִית
 הֵן בְּיוֹם צִמְכֶם תִּמְצְאוּ חִפְצֵכֶם-
 4 הֵן לְרִיב וּמְצֵה תְצוּמוֹ
 לֹא תְצוּמוּ כִּיֹּם
 ה הִכֹּזֶה יִהְיֶה צוּם אֲבַחְרֵהוּ
 הִלְכָךְ כְּאִנְשֵׁי רֵאשׁוּ
 הִלְזֵה תִקְרָא צוּם
 6 הֲלוֹא זֶה צוּם אֲבַחְרֵהוּ
 פִתַּח חֲרָצְבוֹת רָשָׁע
 וְשִׁלַּח רְצוּצִים תִּקְפְּשִׁים

כשופר הָרֵם קוֹלְךְ
 וּלְבֵית יַעֲקֹב חֲטָאתִים:
 30 וְדַעַת דְּרָכֵי יַחֲפֹזוּן
 וּמִשְׁפָּט אֱלֹהֵי לֹא עוֹב
 קָרַבַת אֱלֹהִים יַחֲפֹזוּן:
 עֵינֵינוּ נִפְשָׁנוּ וְלֹא תַדַּע
 35 וְכֹל עֵי-בֵט בִּי-דְכֶם תִּגְנֹשׁוּ:
 וְלִהְיוֹת בְּאִנְיָ רֶשֶׁת-
 לְהַשְׁמִיעַ בְּמִרוֹם קוֹלְכֶם:
 יוֹם עֲנוֹת אֲדָם נִפְשׁוּ
 וְשָׁק וְאָפַר יַצִּיעַ
 וְיוֹם רִצּוֹן לִיהוָה:
 40 גֵּאִם יִהְיֶה-
 הַתָּר אֲגִדּוֹת יִחַמֵּם-
 וְכֹל מוֹטֵה תִתֶּק-:

40

56 על יהוה לשרתו ולאהבה את שם יהוה להיות לו לעבדים כל שמר שבת מחללו
7 ומחזיקים בכריתיו: והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי עולתיהם
8 וזבחייהם יהיו לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים: נאם
אדני יהוה מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו:

5

ג

10	כל חיתו שדי אֶתִּיו לאכל לא ידעו [א] עֲוֹרִים כָּלָם לא יוכלו לנבח אהבי לנום:	9 1 כל חיתו שדי אֶתִּיו לאכל כָּלָם כְּלָבִים אֶלְמִים יִהְיֶי-אִם שֹׁכְבִים
15	לא ידעו שָׁבָעָה איש לבָּעָעוּ :- ונסבאה שִׁכְר גדול יִתֵּר מֵאֵד:	11 12 והכלבים עֵץ נֶפֶשׁ כָּלָם לְדֹרְכָם פְּנֹ אֶתִּיו אֶקְחָה יַיִן והיה כְּזֶה יוֹם מֵחֵר
20	שם על לב באין מבין :- יבוא שלום כל הלך נכחותי:	א, 57 2 הצדיק אבד ואין איש ואנשי חסד נאספים כי מפני הרעה נאסף הצדיק ינוחו על משכבותם
25	בני עֲנָנָה על מי תתענגו :- תאריכו לשון זרע שקר: פ	3 4 ואתם קָרְבוּ הִנֵּה זֶרַע מִנְּאֻפֹת זֹנִיָה על מי תרחיבו פה הלוא אתם יִלְדֵי פֶשַׁע
30	הם הם גֹּרֵלֶךְ העלית מנחה ז: שמתָּ מִשְׁכַּבְךָ לזבח זבח:	6 7 בַח-לִיקֵי נחל חֶלְקֶךָ גם להם שפכת נסך על הר גִּבְהָ וְנִשְׂאָה גם שם עלית
35	שמתָּ זִכְרוֹנְךָ הרחבת משכבך אהבת משכבם יד חיות:	8 9 ואחר הדלת והמוֹזָזָה כי מאתִּי גִלִית וְתַעֲלִי וְתִכְרַטִי לְךָ מֵהֶם וּמִרְבִּי אֵת תִּזְנֹתְךָ אִתָּם-
40	וּתְרַבִּי רִקְתִּיךָ וְתִשְׁפִּילֵי עַד שְׂאוֹל: לא אמרתָּ נוֹאֵשׁ על כן לא חִדַּלְתָּ:	9 1 וְתִסְכֵּי לְמֶלֶךְ בְּשֶׁמֶן וְתִשְׁלַחֵי צִירִיךָ עַד מֵרַחֵק כִּי רַב דַּרְכְּךָ יִגְעַת יִחִית יָדְךָ מִצָּאֵת:

(א) 56,11 והמה רעים

(ב) 57,10 הנקמים באלים תחת כל עץ רענן שחטי הילדים בנחלים - בית-יך - סעיפי הסלעים:

(ג) 6 העל אלה אנחם

19,11 אך אֲלִים שְׂרֵי צֶעַן
 חֲכָמֵי יַעֲצֵי פִרְעָה עֲצָה נִבְעָרָה
 אֵיךְ תֹּאמְרוּ אֶל פִּרְעָה
 בֵּן חֲכָמִים אֲנִי בֶן מַלְכֵי קָדָם:
 5 אֵינִם אֶפְוֵא חֲכַמְךָ
 וַיִּגִּדוּ נֹא לְךָ וּלְיָדְעוּ
 מַה יַּעֲץ יְהוָה צְבָאוֹת עַל מִצְרַיִם:
 12 נֹוֹאֲלוּ שְׂרֵי צֶעַן נִשְׂאוּ שְׂרֵי נֶפֶךְ
 הִתְעַוּ אֶת מִצְרַיִם פְּלִיט שְׂבִמְיָהּ:
 10 יְהוָה מִסַּךְ בְּקִרְבֵּי רוּחַ עֲוֹנִים
 וְהִתְעַוּ אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מַעֲשָׂהוּ
 כְּהִתְעַוּת שִׁכּוֹר בְּקִיאוֹ:
 10 וְלֹא יִהְיֶה לְמִצְרַיִם מַעֲשֵׂה
 אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה רֹאשׁ וּזְנֵב כְּפֶה וְאֲנָמוֹן:
 15

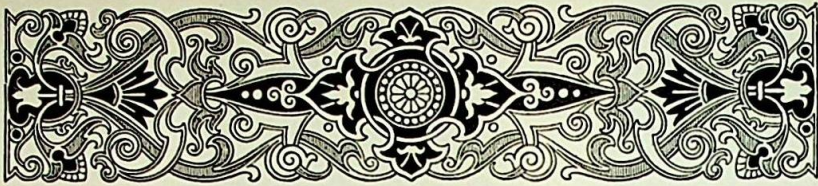
16 בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה מִצְרַיִם כְּנִשִּׁים וְחָרָד וּפְחָד מִפְּנֵי תְּנוּפֹת יַד יְהוָה צְבָאוֹת
 17 אֲשֶׁר הוּא מְנִיף עֲלֵיוֹ: וְהִיְתָה אֲדַמַּת יְהוּדָה לְמִצְרַיִם לְחֶגְוָה: כֹּל אֲשֶׁר יֹזְכִיר אֶתְּךָ
 אֵלָיו יִפְחָד מִפְּנֵי עֲצַת יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר הוּא יוֹעֵץ עֲלָיו:
 18 בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה חֲמֵשׁ עָרִים בְּאַרְץ מִצְרַיִם מְדְבָרוֹת שֹׁפֵת כְּנַעַן וְנִשְׁבַּעוֹת
 20 לִיהוָה צְבָאוֹת עִיר הַתְּקָרָם יֹאמֵר לֵאחֶת:
 19 בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה מִזְבֵּחַ לִיהוָה בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִצְבֵּה אֶצֶל גְּבוּלָה לִיהוָה:
 כ וְהִיְתָה לְאוֹת וּלְעֵד לִיהוָה צְבָאוֹת בְּאַרְץ מִצְרַיִם כִּי יַעֲקֹקוּ אֶל יְהוָה מִפְּנֵי לְחִצִּים
 21 וַיִּשְׁלַח לָהֶם מוֹשִׁיעַ יִתְּבֵב וְהַצִּילֵם: וְנוֹדַע יְהוָה לְמִצְרַיִם וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם אֶת יְהוָה
 22 בְּיוֹם הַהוּא וְעַבְדוּ וּבָח וּמִנַּחַח וְנִדְרוּ נִדְרֵי לִיהוָה וְשָׁלוּ: וְנִגַּף יְהוָה אֶת מִצְרַיִם
 25 נִגַּף וּרְפוּאָה וּשְׁבוּ עַד יְהוָה וְנִצְטָר לָהֶם וּרְפָאֵם:
 23 בְּיוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מַסְלָה מִמִּצְרַיִם אֲשׁוּרָה וּבֹא אֲשׁוּר בְּמִצְרַיִם וּמִצְרַיִם בְּאֲשׁוּר
 וְעַבְדוּ מִצְרַיִם אֶת אֲשׁוּר:
 24 בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיָה לְמִצְרַיִם וְלֹאֲשׁוּר בְּרַכְּהָ בְּקִרְבַּי הָאָרֶץ:
 כה אֲשֶׁר בְּרַכְּהָ יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר בְּרוּךְ עַמִּי מִצְרַיִם וּמַעֲשֵׂה יְדֵי אֲשׁוּר וְנִחַלְתִּי
 30 יִשְׂרָאֵל:

ב

35 56,א כה אמר יהוה
 שְׁמְרוּ מִשְׁפַּט וְעֲשׂוּ צְדָקָה
 כִּי קְרוּבָה יִשׁוּעָתִי לְבוֹא וְצַדִּיקְתִּי לְהַגְלוֹת:
 2 אֲשֶׁרִי אֲנוּשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן אָדָם יִחְזִיק בָּהּ
 שְׁמֵר שֶׁבֶת מִתְּלָלוּ וְשְׁמֵר יְדוּ מַעֲשׂוֹת כָּל רַע:
 40

3 וְאֵל יֹאמֵר בֶּן הַנְּבִיךְ הַגְּלִיָּה אֶל יְהוָה לֵאמֹר הִבְדֵּל יְבִדְלִנִי יְהוָה מֵעַל עַמּוֹ
 4 וְאֵל יֹאמֵר הַסְרִים הֵן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ: כִּי כֹה אֵמַר יְהוָה לְסִרְיָסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת
 ה שְׁבִתוֹתַי וּבַחְרוּ בְּאֲשֶׁר חֲפְצָתִי וּמְחֻזְקִים בְּכִרְיָתִי: וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֻמּוֹתַי יָד
 6 וְשֵׁם טוֹב מִבְּנִים וּמִבְּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶן לָמוֹ: אֲשֶׁר לֹא יִפְרָת: וּבְנֵי הַנְּבִיךְ הַגְּלִיָּים

ספר חמישי

א

משא מצרים

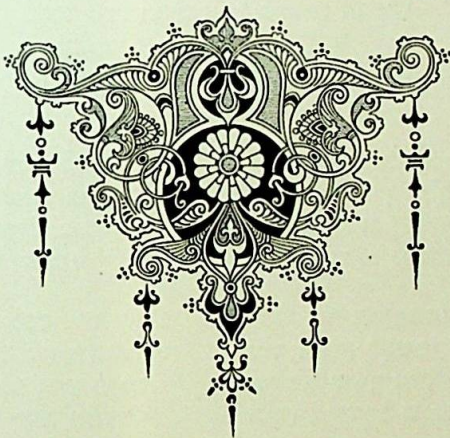
5 19,א הנה יהוה לכב על עב קל ובא מצרים
 ינעו אלילי מצרים מפניו
 ולכב מצרים ימם בקרבו:
 2 וסכסכתי מצרים במצרים
 ונלחמו איש באחיו ואיש ברעהו
 עיר בעיר ממלכה בממלכה:
 10 3 ונבקה רוח מצרים בקרבו
 ועצתו אכלע
 ודרשו אל האלילים ואל האפים
 ואל האבות ואל הידענים:
 4 וסגרתיו את מצרים ביד אדנים קשה
 ומלך עו ימשל בם
 15 5 נאם האדון יהוה צבאות:
 6 ונשתו מים מהים
 ונהר יחרב ויבש:
 20 7 והזניחו נהרות
 דללו וחרבו יארי מצור
 קנה וסוף קמלו:
 8 על פי יאור
 25 9 וכל מורע יאור
 יבש נדף ואיננו:
 10 8 ואנו הדיגים
 ואבלו כל משליכי ביאור חפה
 ופרשי מקמרת על פני מים אמללו:
 9 ובשו עבדי פשתים שריקות □:
 30 10 והיו ישתיהו [א] מדבאים
 כל עשי ישכר אגמי נפש:

55, י כי כאשר יָרַד הגשם והשלג מן השמים
 ושמה לא ישוב כי אם הָרוּה את הארץ
 והולידה והצמיחה
 ונתן זרע לזרע ולחם לאכל:

11 כן יהיה דברי אשר יֵצֵא מפי
 לא ישוב אלי ריקם
 כי אם עשה את אשר חפצתי
 והצליח אשר שלחתי:

12 כי בשמחה תצאו
 ובשלום תובלון
 ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה
 וכל עצי השדה ימחאו כף:

13 תחת הנעצוץ יעלה ברוש
 ייתחת הסרפד יעלה הדם
 והיה ליהוה לשם
 לאות עולם לא יפרת:

54,11 עניה סערה לא נחמה
הנה אנכי מרביץ יב־נ־פֶךְ אִד־נִיד
ויסדתיך יב־ס־פִּירִים:

5 12 ושמתי כדבר שמשתיך
ושעריך לאבני אקדה
וכל גבולך לאבני תפיץ:

10 13 וכל יב־נִיד למודי יהוה
ורב שלום בְּנִיד |
בצדקה תפוגני:

14 תִּרְחֲקִי מֵעֶשֶׂק כִּי לֹא תִירָאִי
וּמִמְחַתָּה כִּי לֹא תִקְרַב אֵלֶיךָ:

15 15 הֵן גִּוְרֵי יְגִוְרֵי אַפְסֵי מֵאִוְזֹתַי
מִי יִגְרֵי אֵתְךָ יַעֲלִיךְ יִפּוּל:

16 20 הֵן אֲנֹכִי בִרְאִיתִי חָרָשׁ
נִפְחָ בְּאֵשׁ פָּחַם
וּמוֹצִיא כְּלֵי לַמַּעֲשֶׂהוּ
וְאֲנֹכִי בִרְאִיתִי מִשְׁחִית יִלְחָבֵל:

17 25 כֹּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יַצְלַח
וְכֹל לְשׁוֹן תְּקוּם אֵתְךָ לְמִשְׁפַּט תְּרִשְׁעֵי
זֹאת נִחַלַת עֲבָדֵי יְהוָה
וּצְדַקְתָּם מֵאֵתִי נֹאֵם יְהוָה:

30 55, א הוֹי כֹּל צִמָּא לְכוּ לְמִים
וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא כֶסֶף
לְמָה תִשְׁקְלוּ כֶסֶף בְּלוֹא לֶחֶם
שִׁמְעוּ שְׂמוֹעַ אֵלַי וְאִקְלוּ טוֹב
וְאֲשֶׁר אֵין לוֹ לֶחֶם אֶ אֲכֹלוּ
וּבְלוֹא מַחִיר יֵין וְחֹלֵב:
וַיִּנְעַכְּם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה
וְתִתְעַנְּנָ בְדִשָּׁן נִפְשַׁכֶּם:

35 3 חֶסְדֵי דוֹד הִנְאֻמְנִים:
נְגִיד וּמְצוּהָ לְאֻמִּים:
וְגוֹי לֹא יִדְעוּךָ אֵלֶיךָ יִרְוֶצוּ
וּלְקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ:
4 חֶסֶד אֲכַרְתָּה לְכֶם בְּרִית עוֹלָם
הֵן עַד לְעַמִּים נִתְּתוּ
הֵן גּוֹי לֹא תִדַּע תִּקְרָא
לְמַעַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

40 6 דִּרְשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצֵאוֹ
8 כִּי לֹא מִחֲשַׁבּוֹתַי מִחֲשַׁבּוֹתֵיכֶם
9 כִּי כִּי-גִבּוֹהֵי שָׁמַיִם מֵאֶרֶץ
וּמִחֲשַׁבְתֵּי מִמְּחַשְׁבֹתֵיכֶם:
וּלֹא דְרִכִּיכֶם דְּרִכֵּי נֹאֵם יְהוָה:
כֵּן גִּבְהוֹ דְּרִכֵּי מִדְּרִכֵּיכֶם

(א) 55,3 הֵפוּ אֹונְכֶם וּלְכוּ אֵלַי שְׂמְעוּ וְתַחֲי נִפְשַׁכֶּם

(ב) 7 יַעֲזֹב רִשְׁעֵי דְרִכּוֹ וְאִישׁ אֶן מִחֲשַׁבְתּוֹ וְיֹשֵׁב אֵל יְהוָה וּיִרְחַמְהוּ וְאֵל אֱלֹהֵינוּ כִּי יִרְבֵּה לְסַלּוֹחַ:

1s.

53.11 * * * * *
 * * * * *
 חֲלֵק-י כִּי־עָבַל נִפְשׁוֹ
 וְיִרְאֶה-הוּ אֹר וְיִשְׁבַּע
 5 בְּדַעְתּוֹ יִפְנֵא־עַי עֲבָדֵי לְרִבִּים
 וְעֹנְתָם הוּא יִסְבַּל:
 12 לִכֵּן לֹא־חָל לוֹ כְּיָרִיבִים
 וְאֵת עֲצוּמִים יַחְלַק שְׁלָל

53.9 וַיִּחַן אֶת־פִּשְׁעֵים קְבָרוֹ
 וְאֵת רִשְׁעִים גְּדֵאֵשׁוֹ
 עַל לֹא חָמַס עָשָׂה
 וְלֹא מְרֵמָה בְּפִיו:
 וַיְהוּה חֲפִץ דְּכָאוֹ תְּלַל־לָהּ
 אִם שִׁם אֶשֶׁם נִפְשׁוֹ
 יִרְאֵה זֶרַע יֵאֲרִיךְ יָמָיו
 וְחֲמֵץ יְהוּה בִּדְרוֹ יִצְלַח:

12c תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה נִפְשׁוֹ
 וְאֵת פִּשְׁעִים נִמְנָה
 וְהוּא חָמַס רַבִּים נִשָּׂא
 וְלִפְשָׁעִים יִפְנֵעַ:

<p>פְּצַחִי^ב וְצַהֲלֵי לֹא חִלָּה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה אִמְרַי יְהוּה: וִירִיעוּתִי דַּה־מֵי־אֵל תַּחֲשֹׁכִי וַיִּתְלַתֶּיךָ חֹזְקִי: 20</p> <p>כִּי יָמִין וּשְׂמֹאל תִּפְרְצֵי וְעָרִים נִשְׁמוּת יוֹשִׁיבוּ: וְלֹא תִּכְלְמֵי כִּי לֹא תַחֲפְרִי וְחִרְפַת אֲלִמְנוּתֶיךָ לֹא תִזְכְּרֵי עוֹד: 25</p> <p>יְהוּה צְבָאוֹת שְׂמוֹ אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ יִקְרָא: וְעֲצוּבַת רוּחַ קְרָאךְ □ אִמְרַי [יְהוּה] אֱלֹהֶיךָ: 30</p> <p>וּבְרַחֲמִים גְּדוּלִים אֶקְבָּצְךָ: וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶתֶיךָ מִמֶּךָ 35</p> <p>כִּי־מִי נָח זֹאת לִי כִי־אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרַי מִי נָח עוֹד עַל הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי 40</p> <p>וְהִגְבַּעוֹת תִּמְוִינָה וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמוֹט אִמְרַי מִרַחֲמֶיךָ יְהוּה:</p>	<p>54.א כִּי עֶקְרָה לֹא יִלְדָה כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה 2 הָרַחֲבִיבִי מְקוֹם אֶהְלֵךְ הָאֲרִיכִי מִיִּתְרִיךְ 3 * * * * * 4 וּזְרַעַךְ גּוֹיִם יִירֶשׁ אֶל תִּירָאֵי כִּי לֹא תִבוֹשִׁי כִּי בִשֶׁת עֲלוּמִיךָ תִשְׁכַּחִי 5 6 כִּי יִבְעֲלִיךְ עֶשֶׂיךָ וְנֶאֱלַךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי כֹאשָׁה עֹוֹבָה וְאִשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵם 7 בְּרַגַע קָטָן עֹזְבֶתֶיךָ 8 בִּסְקַנְיָה חֲסֵתְרִיתִי פְּנֵי־מֶלֶךְ אִמְרַי גְּאֻלְךָ יְהוּה 9 כִּי־מִי נָח זֹאת לִי כִי־אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרַי מִי נָח עוֹד עַל הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי 10 11 כִּי הִהְרִים יְמוּשׁוֹ וְחֲסָדִי מֵאֲתֶיךָ לֹא יִמוּשׁ אִמְרַי מִרַחֲמֶיךָ יְהוּה:</p>
--	--

	52,7	הֲוֵן מֵאִמְהֵרֵי־אֵת־עַל הַהַרִים	רְגְלֵי מִבְּשָׂר
		מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם מִבְּשָׂר טוֹב	מִשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה
		אִמַר לְצִיּוֹן כִּי־בָא גֹאֲלֶךָ	מֶלֶךְ אֱלֹהֶיךָ:
	9	יִקוּל צִפְיָךְ נִשְׂאוּ קוֹל	יַחְדּוֹ יִרְנְנוּ
5		כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ	בְּשׁוֹב יְהוּה צִיּוֹן:
	8	פָּצְחוּ רְנְנוּ יַחְדּוֹ	תְּרַבּוֹת יְרוּשָׁלַם
		כִּי נַחֵם יְהוּה עַמּוֹ	גֹּאֵל יְרוּשָׁלַם:
	1	חֲשַׁף יְהוּה אֶת זְרוּעַ קִדְשׁוֹ	לְעֵינֵי כָל הַגּוֹיִם
10		וַרְאוּ כָל אַפְסֵי אֶרֶץ	אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ:
		*****	*****
	11	סוּרוּ סוּרוּ צֵאוּ מִשֵּׁם	טָמְאוּ אֶל תִּגְעוּ
		צֵאוּ מִתּוֹכָה הַבָּרוּ	נִשְׂאוּ כְלֵי יְהוּה:
	12	כִּי לֹא בַחֲפוּזוֹן תִּצְאוּ	וּבִמְנוּסָה לֹא תִלְכוּן
15		כִּי הֲלַךְ לִפְנֵיכֶם יְהוּה	וּמֵאַסְפָּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

20	53,4	אֲכַן חֲלִינוּ הוּא נִשְׂא	וּמִכְאֲבֵינוּ סִבְלָם
		וְאִנְחָנו חֲשַׁבְנָהוּ נִגַע	מִפְּנֵי אֱלֹהִים וּמִעֲנָה:
25	ה	וְהוּא מִי־חֲלֵל מִפְּשָׁעֵינוּ	מִדְּבַר מַעֲוֹנֹתֵינוּ
		מִזֶּסֶר שְׁלוֹמְנוּ עֲלֵינוּ	וּבַחֲבֵרָתוֹ יִגְדַּפֵּא לָנוּ:
30	6	כָּלְנוּ כִצְאוֹן תַּעֲיִנוּ	אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנִינוּ
		וְיְהוּה הַפְּנִיעַ בּוֹ	אֶת עֵץ כְּלָנוּ:
35	7	נִגַּשׁ יְהוּה וְיִהְיֶה נֶעֱנָה	וְלֹא יִפְתַּח פִּיו
		כִּשֶׁה לְטַבַּח יוֹבֵל	וּכְרַתֵּל לִפְנֵי זֹוִיָּה נֹאֲלַמְהָ:
40	8	מַעֲצֵר וּמִמְשַׁפֵּט לֶקַח	וְאֶת דְּרֵכָיו מִי יִשׁוּחַח
		כִּי נִגְדּוּ מֵאַרְץ חַיִּים	מִפְּשַׁע עַמִּי גִבַע לְמוֹת-

13	הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי
	יְרוּם וְנִשְׂא וְנִבְהָ מֵאֵד:
14	כִּי־אֲשֶׁר שִׁמְמוּ עֲלֵי־רַבִּים
	כֵּן רַבִּים יַחֲמֹדוּהוּ
15	יִמְלֹשְׁתָּהּ מֵאִישׁ מֵרֵאֶהוּ
	וְתֹארוּ מִבְּנֵי אָדָם:
16	כֵּן יִשְׁתַּחֲוּוּ גּוֹיִם רַבִּים
	עֲלֵיו יִקְפְּצוּ מַלְכִים פִּיהֶם
	כִּי אֲשֶׁר לֹא קָפַר לָהֶם רֵאוּ
	וְאֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ הַתְּבוֹנְנוּ:
	מִי הָאֲמִין לְשִׁמְעַתְנוּ
	וּזְרוּעַ יְהוּה עַל מִי נִגְלַתָּה:
2	וְעַל כִּי־נִגַּח לִפְנֵי־נֹו
	וּכְשֶׁרֶשׁ מֵאַרְץ צִיָּה
	לֹא תֹאֵר לוֹ וְלֹא תִדְרֹ
	וְלֹא מֵרֵאֶה וְנַחֲמֵדְהוּ:
3	נִבְּהוּ וְיַחְדָּל אִישִׁי־
	אִישׁ מִכְּאֲבוֹת וְיִדְוֹעַ חֲלֵי
	וּכְמִקְתָּר פְּנִים מִמּוֹ
	נִבְּהוּ וְלֹא חֲשַׁבְנָהוּ:

(8) 7 ולא יפתח פיו

(2) 53,2 ונראהו

	מימי ד-א-ג-ת ותיראי	מימי ד-א-ג-ת ותיראי	51,12 אַנְכִי אֲנִכִי הוּא מִנְחֻמְךָ
	חציר ינתן:	חציר ינתן:	מֵאֲנוֹשׁ יָמוֹת וּמִבֶּן אָדָם
	ויסד ארץ	ויסד ארץ	13 וּתְשַׁכַּח יְהוָה עֶשֶׂךָ נוֹטָה שָׁמַיִם
5	מפני חמת המציק	מפני חמת המציק	וּתְפַחֵד תְּמִיד כָּל הַיּוֹם
	ואיה חמת המציק:	ואיה חמת המציק:	יִכְאֹשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית
	ולא ימות לשחת	ולא ימות לשחת	14 מְדַר צֶעֶה לְהַפְתִּיחַ
	ולא יחסר לחמו:	ולא יחסר לחמו:	

16.10 ואנכי יהוה אלהיך רגע הים ויהמו גליו יהוה צבאות שמו: ואשם דברי בפך ובצל ידי כפיתך לגנת- שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה:

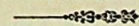

15	קומי ירושלם	קומי ירושלם	17 הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי
	את כוס חמתו	את כוס חמתו	אֲשֶׁר שָׁחִית מִיַּד יְהוָה
	שתית מצית:	שתית מצית:	אֵת קִבְעַת־ הַתְּרַעְלָה
	מי יגוד לך	מי יגוד לך	19 שָׁמַיִם הִנֵּה קִרְאֲתֶיךָ
	מי ינחמך:	מי ינחמך:	הַשָּׁד וְהַשֶּׁבֶר וְהָרֶעֶב וְהַחֶרֶב
	כתוא מכמרי	כתוא מכמרי	כ בְּיָד עֲלָפוּ שִׁכְבוּז
20	נערת אלהיך:	נערת אלהיך:	הַמְּלֵאִים חֶמַת יְהוָה

	ושכרת ולא מיון:	ושכרת ולא מיון:	21 לִכֵּן שָׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה
	יריב עמו	יריב עמו	22 כֹּה אָמַר - יְהוָה - אֱלֹהֶיךָ
	את כוס התרעלה	את כוס התרעלה	הִנֵּה לִקְחָתִי מִיָּדְךָ
25	את קבעת חמתי []:	את קבעת חמתי []:	חֲלָא תוֹסִיפִי לְשִׁתוֹתַי עוֹד־
	וביד מעניך-	וביד מעניך-	23 וְשִׁמְתִּיָּהּ בִּיד מוֹ-יָדְךָ
	שחי ונעברה	שחי ונעברה	אֲשֶׁר אָמְרוּ לְנַפְשְׁךָ
	וכחויץ לעברים:	וכחויץ לעברים:	וְתִשְׁמִי כְּאַרְצֵךְ גִּזְךָ

30	עגן ציון	עגן ציון	52,א עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי
	ירושלם עיר הקדש	ירושלם עיר הקדש	לְבָשִׁי בְּגַדֵי תַּפְאֲרֶיךָ
	ערל וממא:	ערל וממא:	כִּי לֹא יוֹסִיף יבֹא כָּךְ עוֹד
	שביה ירושלם	שביה ירושלם	2 הַתְּנַעֲרִי מֵעַפְרֵי קוֹמִי
	שביה בת ציון:	שביה בת ציון:	הַתְּפַתְחִי מוֹסְרֵי צִנְאָךְ
35	*****	*****	*****
	*****	*****	*****

4.3 כי כה אמר יהוה חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו: כי כה אמר אדני יהוה ה מצרים ירד עמי בראשנה לגור שם ואשור באפס עשקו: ועתה מה לי פה נאם יהוה כי לקח עמי הגנה: ישל היו מתיחא לי נאם יהוה ותמיד כל היום שמי 40 מנאין: ילכן ביום זהווא ירע נעמי ישמי כ כי אני הוא המדבר:

(א) 51.17 כוס * (ב) 18 אין מנהל לה מכל בנים ילדה ואין מחויק בידה מכל בנים נדלה: (ז) 51.17 בראש כל חוצות * (ח) 22 כוס *

5	י-שמע בקול עבדו ואין נגה לו וישען באלהיו: מאידי זיקות ובזיקות בערתם למעצבה תשכבון:	50, י מי בכם ירא יהוה אשר הלך חשכים יבטח בשם יהוה הן כלכם קדתי אש 11 לכו באור אֲשַׁכֶּם מידי היתה זאת לכם
---	---	--

10	מבקשי יהוה ואל מקבתם נקרתם: ואל שרה חוללהכם יארכו יארכו:	51, א שמעו אלי רדפי צדק הביטו אל צור חצבתם הביטו אל אברהם אביכם 2 כי אחד קראתיו כי נחם יהוה ציון 3 וישם [ערבתי כגן יהוה] ששון ושמחה ימצא בה * * * * *
----	---	--

20	ומשפטי לאור גוים:	4 הקשיבו אלי עמי כי תורה מאתי תצא ארניע ויאקריב צדקי וזרעי עמים ישפטו
----	-------------------	--

25	והביטו אל הארץ מתחת והארץ כבגד כמו כנים ימותון וצדקתי לא תחיל:	6 שאו לשמים עיניכם כי שמים כעש נדכאו תבלה תבל וישביה וישועתי לעולם תהיה 7 שמעו אלי יודעי צדק אל תיראו חרפת אנוש 8 כי כבגד יאכלם עש וצדקתי לעולם תהיה
----	---	---

35	זרוע יהוה דורות עולמים מחללת תנין: מי תהום רבה לעבר גאולים:	9 עורי עורי לבשי עז עורי כימי קדם הלוא אף היא המחצת רהב הלוא אף היא המחרכת ים השמה מעמקי ים דרך
----	---	---

(a) 51, א בור * (b) 4 לאומי * (c) 51, ה ואל ורועי יחלון * (d) 8 יאכלם
 (e) ופדויי יהוה ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגום נסו יגון
 ואנחה:

49,22 כה אמר אדני יהוה

	הנה אשא אל גוים ידי	ואל עמים ארים נְפִי
	והביאו בְּיָדְךָ בַּחֲצֹן	ובנְתִיךְ על כְּתָף תִּנְשָׂאנָה:
23	והיו מלכים אִמְנִיךְ	ושְׂרֹתֵיהֶם מִיִּנְקוּתֶיךָ
5	אֲפִים אֶרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ	ועִפְר רִגְלֶיךָ יִלְחָכוּ
	וידעת כי אני יהוה	אשר לא יִבְשׁוּ קַוֵּי:

24 הִקֵּחַ מִגְבוּר מִלְקוֹחַ
כה יִכִּי כה אמר יהוה

ואם שְׁבִי יִעָרְוּ יָיִךְ יִמְלֹט:

גם שְׁבִי גְבוּר יִקַּח
ואת יִרְבֶּךָ אֲנֹכִי אֲרִיב

ומִלְקוֹחַ עֲרִיץ יִמְלֹט
ואת בְּיָדְךָ אֲנֹכִי אוֹשִׁיעַ:

26 והאכלתי את מוֹנִיךְ
וְקַעֲסִים דָּמָם

את בְּשָׂרָם
יִשְׁכְּרוּן

וידעו כל בָּשָׂר
מוֹשִׁיעַךְ יוֹגֵאֵלְךָ

כי אני יהוה
אֲבִיר יַעֲקֹבִי:

א, 50 כה אמר יהוה

אי זה סֵפֶר כְּרִיתוֹת אֲמַכֶּם
או מי מְנוֹשֵׁי

הן בְּעֹנֹתֵיכֶם נִמְכַרְתֶּם
ובִּפְשָׁעֵיכֶם שְׁלַחָה אֲמַכֶּם:

2 מדוע באתי ואין איש
קִרְאֵתִי וְאִין עֹנֵה

הקְצוֹר קִצְרָה יְדֵי מִפְדּוֹת
ואם אין בי כח להֲצִיל

3 הן בְּנִעְרָתִי אֲחִירִיב יָם
תִּבְשׂ דָּגְתָם מֵאִין מֵיִם

אלִבִּישׁ שָׁמַיִם קִדְרוֹת
וְשָׁק אֲשֵׁים כְּסוֹתָם:

* * * * *

4 אדני יהוה נתן לי
לדעת להחיות את יַעֲף

לְשׁוֹן לְמוֹדִים
דָּבָר * * *

כִּבְקֵר יַעִיר לִי אֶזְנִי-^[ב]

לִשְׁמַע כְּלְמוּדִים: □

וְאֲנֹכִי לֹא מְרִיתִי

אֲחֹר לֹא נִסְוֵנְתִי:

6 גוי נתתי למכים
פְּנֵי לֹא הִסְתַּרְתִּי

וְלַחְיֵי לְמַרְטִים
מִכְלַמֵּת וְלֹק:

7 ואדני יהוה יעור לי
עַל כֵּן שָׁמַתִּי פְּנֵי כַחֲלָמִישׁ

עַל כֵּן לֹא נִכְלַמְתִּי
וְאָדַע כִּי לֹא אָבוֹשׁ:

8 קרוב מצדיקי מי יריב אתי
מִי בַעַל מִשְׁפָּטִי

נֶעֱמְדָה יַחַד
יִגֵּשׁ אֵלַי:

9 הן אדני יהוה יעור לי
הן כְּלָם כְּבִגְדֵי יִבְלוּ

מִי הוּא יִרְשָׁעֵנִי
עֵשׂ יֵאָכְלֶם:

	49.7	כה אמר יהוה לִיבִיָּהּ נֶפֶשׁ לִמְתַעֵב מַלְכִים יִרְאוּ וְקָמוּ לְמַעַן יִהְיֶה אֲשֶׁר נֶאֱמַן	גַּאֲלֵי יִשְׂרָאֵל קְדוֹשׁ לְעַבְדֵי מַשְׁלִים שָׂרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחַרְךָ:	
5		8		
		8	כה אמר יהוה בַּעַת רִצּוֹן עֲנִיתִיךָ יִיאָצְרֶךָ יִיאַמְנֶךָ לְהַקִּים אֶרֶץ	וּבַיּוֹם יִשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ לְבְרִית עַם * * * לְהַנְחִיל נַחְלוֹת שְׁמֹמֹת: לְאִשֶׁר בַּחֲשָׁךְ הִגְלוּ וּבְכָל שְׁפִיִים מְרַעִיתִם: וְלֹא יִכֶּם שָׁרֵב וְשִׁמְשׁ וְעַל מַבּוּעֵי מַיִם יִנְהַלֶּם: וּמִסֵּלֶת־ יִרְמוֹן: * * * * *
10		9		
		9	לְאֹמְרֵי לְאִסּוּרִים צִאוּ עַל כָּל־ דְּרוֹכִים יִרְעוּ לֹא יִרְעֻבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ כִּי מִרְחֻקִם יִנְהַגֶּם וְשִׁמְתִי כָל הַרִיִם־ לְדֶרֶךְ * * * * *	
15		11		
		11	וְשִׁמְתִי כָל הַרִיִם־ לְדֶרֶךְ * * * * *	
		12		
		12	הִנֵּה אֱלֹהֵי מִרְחוֹק יִבְאוּ וְהִנֵּה אֱלֹהֵי אֲמִים	וְאֵלֵהי מִקְצֵה אֶרֶץ וְאֵלֵהי מֵאֶרֶץ סִינַיִם:

13 רְגוּ שָׁמַיִם וְגִילֵי אֶרֶץ
יִפְצְחוּ הַרִים רְגֵה
כִּי נָחַם יְהוָה עַמּוֹ
וְעֲנִין יִרְחַם:

14 וְתֹאמַר צִיּוֹן עֹזְבוֹנֵי יְהוָה
טו הִתְשַׁכַּח אִשָּׁה עוֹלָה
גַּם אֱלֹהֵי תִשְׁכַּחנָה

וְאֲדַנִּי שִׁכַּחְנִי:
מִרְחַם בֶּן בִּטְנָה
וְאֲנֹכִי לֹא אֲשַׁכַּחְךָ:

17.16 הֵן עַל כְּפִיִם חִקִּיתִיךָ צִיּוֹן חוֹמֹתֶיךָ נִגְדִי תָמִיד: מְהֵרָה לִי־נִיךְ מְהֵרָסֶיךָ וּמְחִרִיבֶיךָ
18 מִמֶּךָ יִצְאוּ: שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ וְרֵאֵי כָּל־ם נִקְבְּצוּ בְּאוֹ לֶךְ חַי אֲנִי נֹאֵם יְהוָה כִּי
כָּל־ם כְּעַדֵי תִלְבְּשִׁי וְתִקְשְׂרִים כְּכֹלָה:

19 כִּי תִרְבֶּתֶיךָ וְשִׁמְמֶתֶיךָ
* * * * *

וְאֶרֶץ הִרְסֶתֶךָ
* * * * *

כ כי עֵתָה תִצְרִי מִיוֹשֵׁב
כ עוֹד יֹאמְרוּ בְּאוֹזֵיךָ
צֵר לִי הַמָּקוֹם

וְרַחֲקוּ מִבְּלַעֲיֶךָ:
בְּנֵי שְׂבָלֶיךָ
גְּשָׁה לִי וְאַשְׁבָּה:

21 וְאִמְרַת כְּלִבְכֶךָ
וְאֲנִי שְׂכוּלָה וְגִלְמוּדָה־^ב
הֵן אֲנִי נִשְׂאֲרֹתִי לְבִדֵי

מִי יִלְדֵי לִי אֵת אֱלֹהֵי
וְאֵלֵהי מִי נִדְּלֵ
יִאֱלֹהֵי אִיפֵה הֵם:

21 (B) גֵּלָה וְסוּרָה

	48,12	שמע אלי יעקב	וישראל מקראי
		אני הוא אני ראשון	אף אני אחרון:
	13	אף ידי יסדה ארץ	וימיני מפחה שמים
		קרא אני אליהם	יעמדו יחדו:
5	14	הקבצו כלכם ושמעו	מי בהם הגיד את אלה-
		יְהוָה יַעֲשֶׂה חֲפְצוֹ בְּבָבֶל	ויודיעו זרעו ב-כשרים:
	15	אני אני דברתי אף קראתיו	הבאותיו י-א-צליח דרכו:
	16	לא מראש בסתר דברתי	מעַת יְהוָה יִשְׁמַע נִיז:

10	17	כה אמר יהוה גאלך	קדוש ישראל
		אני יהוה אלהיך	מלמדך להועיל
	18	מדריכך בדרך תלך:	לוא הקשבת למצותי
		ויהי כנהר שלומך	וצדקתך כגלי הים:
	19	ויהי כחול זרעך	וצאצאי מעיך כע-פר
15		גם עת-ה- לא יכרת ולא ישמד	שמו מלפני: [הארץ]

	כ	צאו מבבל	ברחו מכשדים
		בקול רנה הגידו	השמיעו זאת
		הוציאוה	עד קצה הארץ
20		אמרו גאל יהוה	עבדו יעקב:
	21	ולא צמאו	בחרבות הולכים
		מים מצור	הזיל למו
		ויבקע צור	ויזבו מים:

22 אין שלום אמר יהוה לרשעים: 25

30	4	ואני אמרתי לריק ינעתי	
		לתהו והבל כחי כליתי	
		אכן משפמי את יהוה	
		ופעלתי את אלהי:	
	ה	ועתה אמר יהוה	
35		יצרי מבטן לעבד לו	
		לשובב יעקב אליו	
		וישראל - יאסף	
	6	נקלץ להקים את שבטי יעקב	
40		ונציגירי ישראל להשיב	
		ונתתיך לאור גוים	
		להיות ישועתי עד קצה הארץ:	

	49,א	שמעו איים אלי
		והקשיבו לאמים מרחוק
		יהוה מבטן קראני
		מקני אמי הזכיר שמי:
	2	ישם פי כתרב חדה
		כצל ידו החביאני
		וישימני לחץ ברור
		כאשפתו הסתירני:
	3	ויאמר לי עבדי אתה
		אשר בכ אתפאר:
	ב	יאכבד בעיני יהוה
		ואלהי דיה עז:

(ז) ועתה אדני יהוה שלחני ורוחו

(ח) מהיותך לי עבד

(ב) קרבו אלי שמעו זאת

(ג) ויאמר

(א) 48,14 יהוה

(ד) 49,3 ישראל

	47,9 ותבאנה לך שמי אלה שכול ואלמן יכתמם: [כעצמת חבריך מאד] ותבטחי ברעתך	רנע ביום אחד בא עלך ברב כשפיד [] אמרת אין לאני:
5	י יהף חכמתך ודעתך ותאמרי בלבך ובא עליך רעה ותפל עליך הנה	היא שובבתך אני ואפסי עוד: לא תדעי שיהיה לא תוכלי כפרה
10	ותבא פתאם שאה עמדי נא בחבריך אולי תוכלי הועיל	לא תדעי * * * וברב כשפיד אולי תערוצי:
15	13 גלאית ברב עצימתך ויושיעך יהוה שמים מודיעים לקדשים הנה היו כקש	יעמדו נא החזים בכוכבים מאשר יבאו : אש שרפתם מיד להבה :
20	14 לא יצילו את נפשם 15 כן היו לך יבאשר יגעת איש לעברו תעו	זמנעורך אין מושיעך:

	48,א שמעו זאת בית יעקב	הנקראים בשם ישראל הנשבעים בשם יהוה לא באמת ולא בצדקה ועל אלהי ישראל נסמכו
25	וממעי יהודה יצאו ובאלהי ישראל יזכירו: כי מעיר הקדש נקראו יהוה צבאות שמו:	2 הראשנות מאז הנדתי ומפי יצאו יאשמיעם 3 מדעתי כי קשה אתה ומצחך נחושה: 4 ואניד לך מאז בטרם תבוא השמעתך 5 ופסלי ונסכי צנם: ואתיה הלוא תיעיד: 6 ויבצרות ולא ידעתם: ולפנים ולא שמעתם
30	פתאם עשיתי ותבאנה: וניד ברזל ערפך	7 פן תאמר עצבי עשם שמעת 8 השמעתך חדשות מעתה עתה נבראו ולא מאז 9 פן תאמר הנה ידעתין: גם לא שמעת גם לא ידעת 10 כי ידעתי בגוד תבנוד למען שמי אאריך אפי הנה צרפתך ולא יבכסף 11 למען שמי אעשה כי איד יחל
35	בטרם תבוא השמעתך ופסלי ונסכי צנם: ואתיה הלוא תיעיד: ויבצרות ולא ידעתם: ולפנים ולא שמעתם	
40	גם מאז לא פתחה אונך ופשע מכמן קרא לך: [הכריתך]: ותהלתי אחמל עליך לבלתי בחרתיך בכור יחצים:	
	וכבודי לאחר לא אתן:	

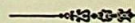
(א) 47,12 באשר יגעת מנעורך * (ב) 14 אין נחלת לקמם אור לשבת נגדו * (ז) 47,11 סחריך Is. 7

	46,3	שמעו אלי בית יעקב העמסים מני בטן ועד וקנה אני הוא אני עימסתי ואני אשא למי תדמוני ותשוו	וכל שארית בית ישראל הנשאים מני רחם: ועד שיבה אני אסבל ואני אסבל ואמלט: ותמשלוני ונדמה:
5			
	6	ה-ל-ים זהב מכים ישכרו צורף ויעשהו אל ישאהו על כתף יסבלהו ייעמד ממקומו לא ימיש אף יצעק אליו ולא יענה וקרו זאת והתאשמו:	וכסף בקנה ישקלו יסגדו אף ישתחוו: ויניחיהו תחתיו מצרתו לא יושיענו: השיבו פושעים על לב:
10			
	9	זכרו ראשנות מעולם כי אנכי אל ואין עוד מניד מראשית אחרית אמר עצתי תקום קרא ממזרח עיט אף דברתי אף אביאנה	אלהים ואפס כמוני: ומקדם אשר לא נעשו וכל חפצי אעשה: מארץ מרחק איש עצתו יצרתי אף אעשנה:
15			
	11	שמעו אלי יא-ב-די לב קרבותי צדקתי לא תרחק ונתתי בציון תשועה	הרחוקים מצדקה: ותשועתי לא תאחר לישראל תפארתי:
20			
	12		
	13		

25

	47,א	רדי ושבי על עפר שבי לארץ אין כפא כי לא תוסיפי יקראו לך קחי רתים וטחני קמח תשפי שבל גלי שוקי- ^א נקם אקים: ולא אפר-ע יהוה צבאות שמו	בתולת בת כבל בת כשדים רפה ועגנה: גלי צפתך עברי נהרות: [] אמ- ^א גאלנו: קדוש ישראל:
30			
	ה	שבי דוקם ובאי בחשך כי לא תוסיפי יקראו לך קצפתי על עמי ואתנם בידך לא שמת על זקן הכבדת ותאמרי לעולם אהיה לא שמת אלה על לךך	בת כשדים גברת ממלכות: חללתי נחלתי להם רחמים עלך מאד: נגברת יעד לא זכרת אחריתה:
35			
	7	ועתה שמעי זאת עדינה האמרה בלבבה לא אשב אלמנה	הישבת לבטח אני ואפסי עוד ולא ארע שכול:
40			

	גלות: מצרים אנשי מדה * * * * *	45,14 כה אמר יהוה -צבאות- ושבתי כוש וסבאים עליך יעברו * * *
5	אליך יתפללו אפס אלהים: אלהי ישראל מושיע:	ואליך ישתחוו אך כך אל ואין עוד טו אכן יא-תק- אל מסתתר
	כל מ-תקומ-ו חרשי צ-למ-ים: תשועת עולמים	בושו וגם נכלמו הלכו בכלמה ישראל נושע ביהוה
10	עד עולמי עד:	לא תבשו ולא תכלמו 17
	הוא האלהים הוא כוננה לשבת יצרה	18 כי כה אמר יהוה בורא יצר הארץ ועשה השמים לא תהו בראה אני יהוה ואין עוד
15	בארץ חשך תהו ב-ק-שו מניד מישרים:	19 לא בסתר דברתי לא אמרתי לזרע יעקב א-ני אני יהוה דבר צדק
20	פליטי הגוים את עץ פקלם אל אל לא יושיע:	כ הקבצו ובאו התנגשו יחדו לא ידעו הנשאים ומתפללים
	אף ינעצו יחדו מאז הגידה אלהים מבלעדי אין זולתי:	21 הגידו והגישו מי השמיע זאת מקדם הלוא אני יהוה ואין עוד אל צדיק ומושיע
25		
	כל אפסי ארץ	22 פנו אלי והגשעו כי אני אל ואין עוד:
30	דבר ולא ישוב תשבע כל לשון: צדקות ועו כל הנחרים בו: כל זרע ישראל:	23 בי נשבעתי יצא מפי צדקה כי לי תכרע כל ברך 24 אך ביהוה ליעקב: עליו יכלמו ויבשו כה ביהוה יצדקו ויתהללו

כרע בל

ק-ר-ם נבו

46,א

40 יהיו עצביהם לחיה ולבהמה נשאתיכם עמוסות משא לעיפה:
קרסו כרעו יחדו
ולא יכלו מלט משא
ונפשם בשבי הלכה:

2

	ועצת מלאכיו ^א [^ב ול-היכל תנסד-]	מקים דבר עבדו- האמר לירושלם תושב	44,26
5	ותקרבותיה אקומם: וגהרתיך אוביש: וכל תקפצי ישלם □	ולערי יהודה תקנינה האמר לצולה קרבי האמר לכורש ידעי	27 28
10	אשר החוקתי בימינו ומתני מלכים אפתח ושערים לא יסגרו: והדר-לבים אי-ימשר ובריחי ברזל אנדע:	כה אמר יהוה למשיחו לכורש ליהרד לפניו גוים לפתח לפניו דלתים אני לפניך אלך דלתות נחושה אשבר	45,א 2
15	ומטמני מסתרים אלהי ישראל: וישראל בחירי א-דצד ולא ידעתני י[^ג]: זולתי אין אלהים □	ונתתי לך אוצרות חשך זכי אני יהוה הקורא בשמך למען עבדי יעקב ואקרא לך בשמך אני יהוה ואין עוד	3 4 ה
20	וממערבה אני יהוה ואין עוד: עשה שלום ובורא רע עשה כל אלה:	למען ידעו ממורח שמש כי אפס בלעדי יוצר אור ובורא חשך אני יהוה -האל-	6 7
25	הרעיפו שמים ממעל ושחקים ילזו צדק תפתח ארץ רחמה: ויפר-ת- ישע * * וצדקה תצמ-ח יחד אני יהוה בראתי-ם:		8
30	חרש את חרשי אדמה ופעלי-י אין ידיים לך- ^ד : קדוש ישראל ויוצרו ועל פעל ידי- ^ה תצנני: ואדם עליה בראתי וכל צבאם צניתי: וכל דרכיו אישר וגלותי ישלתי:	הוי רב את יצרו [תעשה היאמר חמר ליצרו מה כה אמר יהוה האתיות ית-שאלוני □ אנכי עשיתי ארץ אני יד נטו שמים אנכי העיףתהו בצדק הוא יבנה עירי	9 11 12 13

(ז) 45,3 למען תדע

(ב) 28 -האמר לירושלם תבנה

(ג) 44,26 ישלים

(ד) 45, י הוא אמר לאב מה תוליד ולאשה מה תחילין:

(ה) 45-ה אאנך ולא ידעתני

(ו) לא במחיר ולא בשחד אמר יהוה צבאות

(ז) על בני

- 44,12 חרש ברזל^a יפעל בפחם; ובמקבות יצרהו
ויפעלהו בורוע כחו
גם רעב ואין כח לא שתה מים ויעף;
13 חרש עצים נטה קו
5 ית-כנהו בשרד^b ויבמקצע-ה^c יתארהו
ויעשהו כתבנית איש כתפארת אדם לשבת בית:
14 יארוים ויקח תרוהו
ואלון יאמץ לו בעצי יער
נטע יארץ וגשם יגדל:
10 והיה לאדם לבקר
ויקדח מהם ויחם
אף ישיק ואפה לחם
אף יפעל ילאאל וישתחו
עשהו פסל ויסגד לו:
15 חציו שרף כמו אש
על גחליו בשר יצלה יאכל צלי וישבע
אף יחם ויאמר הָאֵח חמותי ראיתי אור:
17 ושאריתו לאל עשה לפסל ויסגד לו
ושתחו יתפלל אליו ייאמר הצילני כי אלי אתה:
18 לא ידעו ולא יבינו
כי טהו מראות עיניהם מהשכיל לפתם:
19 ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא תבונה לאמר
חציו שרפתי כמו אש
ואף אפיתי על גחליו לחם אצלה בשר ואכל
25 ויתרו לתועבה אעשה לפסל עץ אסגוד:
כ רעה אפר לב הותל הטהו
ולא יציל את נפשו ולא יאמר הלוא שקר בימיני:
21 זכר אלה יעקב וישראל כי עבדי אתה
30 יצרתך עבד לי אתה ישראל לא תיפשיני:
22 מחיתי כעב פשעך וכענן חטאתך
שובה אלי כי גאלתיך:

35 d יער וכל עץ בו
e כי גאל יהוה יעקב
f ובישראל יתפאר:

23 a רגנו שמים כי עשה יהוה
b הריעו תחתיות ארץ
c פצתו הרים רגה

40 24 כה אמר יהוה גאלך ויצרך מבטן
אנכי יהוה עשה כל
נטה שמים לבדי
רקע הארץ מי אתי:
כה מפר אתות בדיים
וקסמים יהולל
משיב חכמים אחור ודעתם יסכל:

	43	יחדו ישכבו כל יקומו	דעכו כפֿשֿתה כבו:
	18	אל תזכרו ראשנות	וקדמניות אל תתבננו:
	19	הנני עשה חדשה	עתה תצמח הלוא תדעוה
		אף אשים במדבר דרך	בישימון נהרות:
5	כ	תכבדני חית השדה	תנים ובנות יענה ^א :

	22	ולא אתי קראת יעקב	ב-י יגעת י ישראל:
	23	לא הביאת לי שֵׁה עלתיך	ובחיד לא כבדתני
10		לא העבדתך במנחה	ולא הונעתך בלבונה:
	24	לא קנית לי בכסף קנה	וחלב ובחיד לא הרוייתני
		אך העבדתני בחטאותיך	הונעתני בעונותיך:
	כה	אנכי אנכי הוא מחה פשעך ^ב	וחטאתיך לא אוכר:
	26	הזכירני נשפטה יחד	ספר אתה למען תצדק:
15	27	אביך הראשון חטא	ומליציד פשעו בי:
	28	ו-חללו שרי-ך קדש-י	* * * * *
		י-אחנה לתרם יעקב	וישראל לגדופים:
20	44, א	ועתה שמע יעקב עבדי	וישראל בחרתי בו:
	2	כה אמר יהוה עשך	ויצרך מבטן יעורך
		אל תירא עבדי יעקב	וישרון בחרתי בו:
	3	כי אצק מים על צמא	ונולים על יבשה
		אצק רוחי על זרעך	וברכתי על צאצאיך:
25	4	וצמחו כ-בין מים- חציר	כערבים על יבלי מים:
	ה	זה יאמר ליהוה אני	וזה יקרא בשם יעקב
		וזה יכתב ב-ידו ליהוה	ובשם ישראל י-כ-נה:

30	6	כה אמר יהוה מלך ישראל	וגאלו יהוה צבאות
	7	אני ראשון ואני אחרון	ומבלעדי אין אלהים:
		ומי כמוני יעמד ויקרא	ויגידה ויערבה לי
	8	מי דש-מיע-מעולם יאתיות	ואשר תבאנה ויגדו ל-נ-ו:
		אל תפחדו ואל תרה-בו	הלוא מאו השמעתיו והגדתי
35		ואתם עדי היש אלוה	י-א-ים יצור מבלעדי י:

	9	י צרי פסל קלם תהו	וחמודיהם כל יועילו
		ועדיהם י בל יראו	ובל ידעו למען יבשו:
	י	מי יצר אל ופסל נסך	לבלתי הועיל:
40	ii	הן כל יחבדיו יבשו	ותקשיו המה יכל-מי
		יתקבצו קלם יעמדו	יפחדו יבשו יחד:

(א) כ.כ. 43, 11 כי נתתי במדבר מים נהרות בשימן להשקות עמי בחירי: עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו:

(ב) כה למעני

42.ה וישפך עליו חמת- אפו ותלהטו מסביב ולא ידע ועוזו- בלקהבה ותבער בו ולא ישים על לב:

43.א ועתה כה אמר יהוה אל תירא כי גאלתיך כי תעבר במים אתך אני כי תלך כמו אש לא תקוה

ב כי אני יהוה אלהיך נתתי כפרך מצרים מאשר יקרת בעיני ואתן אדמותי תחתיד

ג קדוש ישראל מושיעך כוש וקבא תחתיד: נכבדת ואני אהבתיך ולאמים תחת נפשך:

ד וממערב אקבצך: ולתימן אל תכלאי: ובנותי מקצה הארץ: ולכבודי ביצרתיו אף עשיתיו:

ה ממזרח אביא זרעך אמר לצפון תני קביאי בני מרחוק כל הנקרא בשמי

5

10

15

8 הו- עם עזר ועינים יש ותרשים ואזנים למו

9 כל הגוים יק-בצו יחדו מי בהם יגיד זאת יתנו עדיהם ויצדקו אתם עדי נאם יהוה למען תדעו ותאמינו לי לפני לא נוצר אל אנכי אנכי יהוה

10 ויאספו לאמים וראשן- ישמי-ע-נו ונישמעו- וניאמרו- אמת: ועבדי אשר בחרתי ותבינו כי אני הוא ואחרי לא יהיה: ואין מבלעדי מושיע:

20

25

30

12 אנכי הגדתי והשמעתי ואין בכם זר ואתם עדי נאם יהוה ואני ג-אלו-כם מ-קד-ם: ז-ואין מידי מציל אפעל ומי ישיבנה:

14 כה אמר יהוה למענכם שלחתי יבבלה: אני יהוה קדושכם

16 כה אמר יהוה הנותן בים דרך המוציא רכב וסוס

17 ובמים ערים נתיבה: חיל רב- ועוזו

35

40

13 (ז) אני הוא * 7 בראתיו * 43.ה אל תירא כי אתך אני (ח)

- 42,6 אני יהוה קראתיך בצדק
 יִאֲחֶזֶק בידך
 לברית עם לאור גוים:
 יִאֲצֶדֶךָ יִאֲתַנְךָ
 לפקח עינים עורות
 יִלְפַתֵּחַ אוֹנִים תְּרַשׁוּתֵי
 להוציא מִמִּסְגַּר אֲסִיר
 מבית כלא ישבי חשך:
- 5
- 8 אני יהוה
 הוא שמי
 וכבודי לא אחר לא אמן
 ותהלתי לפסילים:
 הראשנות הנה באו
 וחדשות אני מגיד
 בטרם תצמחנה
 אשמיע אתכם:
- 9
- 10
- 42,7 שירי ליהוה שיר חדש
 תהלתו מקצה הארץ
 יִדְעוּ הַיָּם וּמְלֵאוֹ
 איים ושביהם:
 יִשְׁוּשׁוּ מְדַבֵּר וְעַרְבֵיהֶּ
 חֲצִירִים מִשֶּׁב קָדָר
- 11
- 12 ילנו ישבי סלע
 מראש הרים יצוחו:^a
 יהוה כנבור יצא
 כאיש מלחמות יעיר קנאה
 יריע אף יצריח
 על איביו יתגבר:
- 13
- 15
- 14 החשיתי מעולם
 כיוֹלְדָה אַפְעָה
 אחריש אתאפק
 אשם ואשאף יחד:
 וכל עשבם אוביש
 ואנמים אוביש:
 וְהוֹלַכְתִּי עֲוִירִים בְּדַרְךָ^β
 אשים מִחֶשֶׁךְ לַפְּנִיהֶם לְאוֹר
- 16
- 20
- 25
- 17 אלה הדברים עשיתם ולא עובתים: נסגו אחר ילבישו בשת הבטחים בפסל
 האמרים למסכה אתם אלהינו:
- 18 התרשים שמעו
 והעורים הביטו לראות:
 מי עור כי אם
 עֲבָדֵי יְהוָה [יִזְכְּרוּ]
 וְחֲרָשׁוֹ
 כִּי־מִשְׁלֵי־הֵם
 רֵאִיתִי רְבוֹת וְלֹא תִשְׁמַר
 פִּקַּח אוֹנִים וְלֹא יִתְשַׁמַּע:
- 19
- 30
- 21 יהוה חפץ למען צדקו
 והוא עם בזו ושסוי
 יגדיל תורה ויאדיר:
 יְהַפְּחוּ יְבַחֲרִים כָּלֵם
 הֵיוּ לְבוֹ וְאִין מְצִיל
 וּבִבְתֵי כְלָאִים הֶקְבָּאוּ
 מִשְׁפָּה וְאִין אִמַר הֶשֶׁב:
- 22
- 35
- 23 מי בכם יאזין זאת
 מי נתן למשוסה יעקב
 יקשיב וישמע לאחור:
 וישראל לבזים:
- 24
- 40

16 (β) לא ידעו

19 (δ) כמלאכי אשלח

42,12 (α) ישימו ליהוה כבוד ותהלתו באיים ינידו:

19 (ז) ועור כעבד יהוה

24 (ε) הלא יהוה זו חסאנו לו ולא אבו ברכיו הלך ולא שמעו בתורתו

<p>שמה והדס ועץ שמן תִּדְהָר וְתִאֲשֹׁר יַחְדָּו: וּשְׂמֵוֹ וּשְׂכִילוֹ יַחְדָּו וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּרָאָה:</p>	<p>41,19 אתן במדבר ארו אשים בערבה ברוש כ למען יראו וידעו כי יד יהוה עשתה זאת</p>
---	--

5

<p>יאמר יהוה יאמר מלך יעקב: את אשר תקרינה ונשימה לבנו</p> <p>ונדעה אחריתן □ ונדעה כי אלהים אתם ונשתעה ויגרא יחדו: ופעלכם מאפס-א:</p> <p>ממזרח שמש יקרא: בשמי וכמו יוצר ירמס מיט: ומלפנים ונאמר צדיק אף אין שמע אמריכם:</p> <p>ולירושלם מבשר אתן: ומאלה ואין יועץ * * * * *</p>	<p>21 קרבו ריבכם הגישו עיני-ב-ותיכם 22 ויגידו לנו הראשנות מה הנה הגידו</p> <p>[או הבאות השמיענן] 23 הגידו האתיות לאחור אף תיטיבו ותדעו 24 הן אתם מאין</p> <p>כה העירותי מצפון יוצאת: ויב-וס- סגנים כמו חמר 26 מי הגיד מראש ונדעה אף אין מניד אף אין משמיע</p> <p>27 ראשון לציון הנתתים 28 יגארא ואין איש ואשאלם וישיבו דבר * * * * *</p>
--	--

10

15

20

25

הן כלם און אפס מעשיהם רוח ותהו נסכיהם:

29

30 42,3 קנה רצון לא ישבור
ופשתה בקה לא יכבנה

לאמת יוציא משפט:
לא יכהה ולא ידחין
עד ישים בארץ משפט
ולתורתו איים יתלו:

35

4

42,א הן עבדי אתמד כו
בחירי רצתה נפשי
נתתי רוחי עליו
משפט לנוים יוציא:
2 לא יצעק ולא ישא-ג-
ולא ישמיע בחוץ קולו:

40

ה כה אמר יהוה
בורא השמים ונוטיהם
רקע הארץ
נתן נשמה לעם עליה
* * * * *

40	לא ייעף ולא ייגע	אין תקד לתבונתו:
29	נתן ליעף כח	ולאין אונים עֲצָמָה יִרְכֶה:
5	ויעפו נערים ויגעו	ובחורים כשול יפֹּשְלוּ:
31	וקוי יהוה יחליפו כח	יעלו אֶבֶר כְּנֹשְׂרִים:

5

41,א	החרישו אלי איים	ולאמים יִחַלְזוּ לִתּוֹכָתִי ⁵⁴
2	כִּגְשׁוּ אִוּ כִּדְבָרוֹ	יחדו למשפט נקרבה:
3	מי העיר ממזרח	צדק יקראהו ורגלו
4	יתן לפניו גוים	ומלכים ית־דָּד־
5	תִּשְׁלִימֵם וְיַעֲפֵר חֲרָבוֹ	כקש נדף קשתו:
6	ירדפם יעבור שלום	ארח ברגליו לא יבוא:
7	מי פעל ועשה	קרא הדרות מראש
8	אני יהוה ראשון	ואת אחרנים אני הוא: ⁸
9	ואתה ישראל עבדי	יעקב אשר בחרתיך
10	זרע אברהם אהבי	ומאציליה קראתיך
11	אשר החוקתיך מקצות הארץ	בחרתיך ולא מאסתך:
12	ואמר לך עבדי אתה	אל תשתע כי אני אלהיך
13	אל תירא כי עמך אני	אף תמכתך בימין צדקי:
14	אמצתיך אף עזרתיך	כל הנקרים בך
15	הן יבשו ויכלמו	אנשי ריבך:
16	יהיו כאין ויאבדו	אנשי מִצְתֶיךָ
17	תבקשם ולא תמצאם	אנשי מלחמתך:
18	יהיו כאין וכאפס	מחויק ימינך
19	כי אני יהוה אלהיך	אני עזרתיך:
20	האמר לך אל תירא	יִרְפְּתֵיךָ ² יִשְׂרָאֵל ³
21	אל תיראי תולעת יעקב	וגאלך ⁴ ישראל:
22	אני עזרתיך נאם יהוה	בעל פיפיות
23	הנה שמתך למורג ⁵ חדש	וגבעות כמין תשים:
24	תדוש הרים ותלך	וסערה תפיץ אתם
25	תורם ורוח תשאם	בקדוש ישראל תתהלל:
26	ואתה תגיל ביהוה	לשונם בצמא נשתה
27	העניים ⁶ מבקשים מים ואין	אלהי ישראל לא אעזבם:
28	אני יהוה אענם	ובתוך בקעות מעינות
29	אפתח על שפיים נהרות	וארץ ציה למוצאי מים:
30	אשים מדבר לאנם מים	

(א) 40.31^ב ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו

(ב) ה. 41. אים ייראו קצות הארץ יחדו למשפט. קרבו ויאתיון: * (ז) 14 מתי מעט.

(ג) 14 קדוש * (ח) 41. חרוץ * (ד) 27 והאביונים

	40,13	מי תִּכַּן את רוח יהוה	ואיש עֲצַתוֹ יוֹדִיעֵנוּ:
	14	את מי נוֹעֵץ ויבִּינְהוּ	וּדְרַךְ תְּבוּנוֹת יוֹדִיעֵנוּ:
		וְיִלְמְדוּהוּ בְּאַרְחַ מִשְׁפָּט־אֱלֹהִים	
5	טו	הֵן גּוֹיִם כִּמְר מוֹדֵלִי	וּכְשַׁחַק מֵאוֹנִים נִחְשְׁבוּ
	16	הֵן אֵיִים כִּדְבַק יִמּוּל:	וּחִיתוּ אֵין דִּי עוֹלָה:
		וּלְבַנּוֹן אֵין דִּי בְּעָר	
			
10	17	כֹּל הַגּוֹיִם כִּאֵין נִגְדוּ	מֵאַפְס וְתָהוּ נִחְשְׁבוּ לוֹ:
	18	וְאֵל מִי תִדְמִיוֹן אֵל	וּמָה דַמּוֹת תַּעֲרֻכוּ לוֹ:
	19	הַפֶּסֶל נִסְךְ הָרָשׁ	וְצֹרֵף בּוֹהֵב יִרְקַעְנוּ:
	4I,6	אִישׁ אֶת רַעְהוּ יַעֲזֵרוּ	וְלֹאֲחִיו יֹאמֵר חֲזוּק:
15	7	וַיַּחֲזֹק הָרָשׁ אֶת צִרְף	מִחֲלִיק פְּפִישׁ אֶת הַזֶּלֶם פַּעַם
		אָמַר לְדַבֵּק טוֹב הוּא	וַיַּחֲזִקְהוּ בְּמִקְמָרִים ז:
	40,כ	עֵץ לֹא יִרְקַב יִבְחַר
		חֲרַשׁ חֲכָם יִבְקֶשׁ לוֹ	לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יִמוּט:
20			
	21	הֲלוֹא תִדְעוּ הֲלוֹא תִשְׁמַעוּ	הֲלוֹא הִגַּד מְרֹאֵשׁ לְכֶם
	22	הֲלוֹא הִבִּינוֹתֶם	מִי־עֲדוֹת הָאָרֶץ:
		הַיֹּשֵׁב עַל חוֹג הָאָרֶץ	וַיִּשְׁבִּיָהּ כַּחֲנָבִים
25		הַגּוֹטָה כִּי־קָ־עַ־שָׁמַיִם	וַיִּמְתַּחֶם כֹּאֵהֵל לִשְׁבֹּת:
	23	הַנּוֹתָן רוּזִים לֵאמֹן	שִׁפְטֵי אֶרֶץ כִּתְּהוּ עֲשֵׂה:
	24	אֶף בַּל נִטְעוּ	אֶף בַּל זָרְעוּ
		אֶף בַּל שָׂרֵשׁ	בְּאֶרֶץ גְּזָעִים
30		וְגַם נִשְׁף בָּהֶם וַיִּבְשׁוּ	וּסְעָרָה כִּקֶּשׁ תִּשְׁאֵם:
	כה	וְאֵל מִי תִדְמִיוֹנִי	וְאַשְׁנֶה יֹאמֵר קְדוֹשׁ:
	26	שֵׁאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם	וּרְאוּ מִי בְרָא אֱלֹהִים
		הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם	לְכֹלֶם בְּשֵׁם יִקְרָא
35		מֶלֶךְ אוֹנִים וַיֹּאמְרֵ־יָ כַח	אִישׁ לֹא נַעֲדָר:
			
	27	לְמָה תֹאמַר יַעֲקֹב	וּתְדַבֵּר יִשְׂרָאֵל
	28	נִסְתַּרְהָ דְרַכֵּי מִיְהוָה	וּמֵאַלְהֵי מִשְׁפַּטֵּי יַעֲבֹר:
40		הֲלוֹא יֹדַעַת	אִם לֹא שִׁמְעַת
		אֱלֹהֵי עוֹלָם יְהוָה	בּוֹרֵא קִצּוֹת הָאָרֶץ

(ז) 4I.7 לא ימוט

(8) ורתקות כסף צורף *

(ט) 40,14 וילמדהו דעת *

ג

	40,א	נחמו נחמו עמי	יאמר אלהיכם:
	2	דברו על לב ירושלם	וקראו אליה
		כי מלאה צבאה	נרצה עונה
5		כי לקחה מיד יהוה	כפלים בכל חטאתיה:
	3	קול קורא במדבר פנו	דרך יהוה
		ישרו בערבה	מסלה לאלהינו:
	4	כל הר וגבעה ישפל	ו[כל גיא ינשא]
10		והיה העקב למישור	והרכסים לבקעה:
	9	על הר גבה עלי לך	מבשרת ציון
		הרימי בכח קולך	מבשרת ירושלם
		הרימי אל תיראי	הנה אלהיכם:
15		אמרי לערי יהודה	
	י	הנה יהוה בחוק יבוא	וורעו משלה לו
		הנה שכרו אתו	ופעלתו לפניו
	11	כרעה עדרו ירעה	בזלע יקבץ
20		טלאים בחיקו ישא	עלות ינהל:

	6	קול אמר קרא	ויאמר מה אקרא
		כל הבשר חציר	וכל חס-גו כציץ השדה:
25	7	יבש חציר נבל ציץ	כי רוח יהוה נשבה בוז:
	8	יבש חציר נבל ציץ	ודבר אלהינו יקום לעולם:
	12	מי מדד בשעלו מים	ושמים כזרת תפן
		וקל בשלש עפר הארץ	* * * * *
30		ושקל בפלם הרים	וגבעות במאזנים:

(א) ה' 40 ונגלה כבוד יהוה וראו כל בשר יחדו כי פי יהוה דבר:

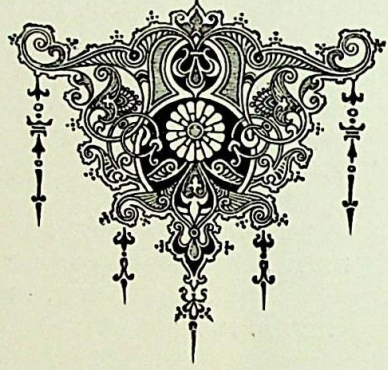
(ב) אדני י

כנצר נתעב	איך ננזרת; מקברך	14. כ
לְבָשׁוֹן בִּשְׂתֵי	* * * * *	
אתם בקבורה	אבתוך לא תחד	
עמד הרגת	כי ארצך שחף	
זרע מִיַּד-עַיִן	לא יקרא לעולם	
בעון אב־הֵם	הכינו לבניו מטבח	21
וּמְלֵאוֹ פָּנֵי תָבַל עַיִינֵיהֶם:	בל יקמו וירשו ארץ	

5

22 וקמתי עליהם נאם יהוה צבאות והזכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד נאם יהוה: 10
 23 ושמתיה למורש קפד ואנמי מים וטאטאתיה במטאטא השמד נאם יהוה צבאות:

	ולא תשכן עד דור ודור ורעים לא ירבצו שם: * * * * *	13, כ. לא תשב לנצח ולא יהל שם ערבי 21 ורבצו שם ציים ומלאו בתיהם אחים ושכנו שם בנות יענה 22 והעניו איים באר-מנותיה. וקרוב לבוא עתה
5	ושעירים יקדו שם: ותנים בהיכלי ענג וימיה לא ימשכו:	

14, א. כי ירחם יהוה את יעקב ויבחר עוד בישראל והניחם על אדמתם ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב: ולקחום עמים והביאום אל מקומם והתנחלום בית ישראל על אדמת יהוה לעבדים ולשפחות והיו שבים לשביהם וורו כנגשיהם: והיה ביום הניח יהוה לך מעצבך ומקנך ומן העבדה הקשה אשר עבד בך: ונשאת המשל הזה על מלך בבל ואמרת 4^א

15	שבתה מר-הבה: שבת משלים מכת בלתי סרה -מך-ת-ת- בלי חשך: פצחו רנה: 20 ארוי לבנון מאז שכבת []:	4 ^ב איך שבת נגש ה שבר יהוה מטה רשעים 6 מפה עמים בעברה לדה באף גוים 7 נחה שקטה כל הארץ 8 גם ברושים שמחו לך [לא יעלה הפרת עלינו]
25	לקראת בואך כל עתודי ארץ כל מלכי גוים: ויאמרו אליך אלינו נמשלת: המית נבליך ומכסך תולעה:	9 שאול מתחת רגוה לך עורר לך רפאים יהקים מכסאותם י קלם יענו * * * * * גם אתה תלית כמונו 11 הורד שאול גאונך תחתך יצע רמה
30	הי-ליל בן שחר חולש על יגו-ת: השמים אעלה ארים כסאי בירכתי צפון: 35 אדמה לעליון: אל ירכתי בור:	12 איך נפלת משמים איך נגדעת לארץ 13 ואתה אמרת בלבבך ממעל לכוכבי אל ואשב בהר מועד 14 אעלה על בתי עב 15 אך אל שאול תורד
40	אליך יתבוננו מרעיש ממלכות: ועריקה הרם [איש ל-ביתו]: שכבו בכבוד []: ממעני חרב כפגר מוצם:	16 ראיך אליך ישניחו הזה האיש מרגיו הארץ 17 שם תבל כמדבר אסיריו לא יפתח 18 מלכי גוים קלם 19 ואתה השלכת § ביהרגים יורדי אל אדני בור

ב

משא בבל אשר חזה ישעיהו בן אמוץ: 13,א

	2	על הר נשפה שאו גם הניפו יד ויבאו	הרימו קול להם פתחי נדיבים:
5	3	אני צייתי [לאפין] גם קראתי גבורי □	למקדשי עליו נאֹותי:
	4	קול המון בָּהרים קול שאון ממלכות	דמות עם רב גוים נאספים
10		יהוה צבאות מפקד	צבא מלחמה:
	ה	באים מארץ מרחק יהוה וכלי זעמו	מקצה השמים לחבל כל הארץ:
15	6	הלילו כי קרזב יום יהוה	כשר משגי יבוא:
	7	על כן כל ידים תרפינה וכל לבב אנוש ימס ו	* * * * *
	8	ציירים וחבלים יאחזון איש אל רעהו יתמהו	ונבהלו * * * * * כיולדה יחילון פני להבים פניהם:
20	9	הנה ב בא אכורי לשום הארץ לשמה	ועברה וחרון אף וחטאיה ישמיד ממנה:
	10	כי השמים וכסיליהם: חשך השמש בצאתו	לא יהלו אורם וירח לא יגיה אורו:
25	11	ופקדתי על תבל רעיתה: והשבתי גאון ודים	ועל רשעים עונם וגאֹות עריצים אשפיל:
	12	אוקיר אנוש מפו	ואדם מכתם אופיר:
	13	על כן שמים ארניו בעֶקרת יהוה צבאות	ותרעש הארץ ממקומה וביום חרון אפו:
30	14	והיה כצבי מדה איש אל עמו יפנו	וכצאן ואין מקבץ ואיש אל ארצו ינוסו:
	15	כל הנמצא ידקר ועלליהם ירמשו	וכל הנֶסֶפֶה יפול בחרב: לעיניהם
35		ישסו בתיהם * * * * *	ונשיהם תשגלנה:
	17	הנני מעיר עליהם אשר כסף לא יחשבו	את מדי * * * * * וזהב לא יחפצו בו:
	18	* * * * * וקשתות * * * * *	* * * * * * * * *
40		* * * * * נערים * * * * *	ינערות: תִּדְטֶשְׁנָה
	19	□ על בנים לא תחום עינם והיתה בבל צבי ממלכות	[ופרי בטן לא ירחמן]: תפארת גאון כשדים את סדם ואת עמרה:

ספר רביעי

א

משא"כ שדים

21, א

	בנגב לחלוף	כסופות
5	מארץ נוראה:	ממדבר בא
	הגד לי	חזות קשה
	והשודר שודר	הבוגד בוגד
	צורי מדי	עלי עילם
	השכתי:	כל אנחתה
10	מתני חלחלה	על כן מלאו
	כצירי יולדה	צירים אחווני
	נבהלתי מראות:	נעויתי משמע
	פלצות בעתתני	תעה לבבי
	שם לי לחרדה:	את נשף חשקי
15	צפה הצפית ⁸	ערך השלחן
	משחו מגן:	קומו השרים
	אלי אדני	כי כה אמר
	אשר יראה יגיד:	לך העמד המצפה
20	צמד פֶרְשִׁים	וראה רכב
	רכב גמל	רכב המור
	רב קשב:	והקשיב קשב
	על מצֶפֶה אדני	ויקרא ב-א-זני
	תמיד יומם	אנכי עמד
25	אנכי נצב כל הלילות:	ועל משמרת
	רכב איש צמד פֶרְשִׁים	והנה זה בא
	נפלה נפלה בבל	ויען ויאמר
	שֶׁבֶר לארץ:	וכל פסילי אלהיה
	ובן נְרִנִי	מדשתי
30	מאת יהוה צבאות	אשר שמעתי
	הגדתי לכם:	אלהי ישראל

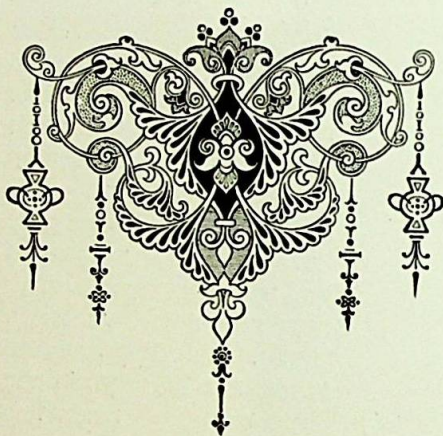
משא בערב

21,13

ביער בקעניב תלינו	ארחות דדנים:
לקראת צמא	התיו מים
ישבי ארץ תימא	בלחמו יקדמו נדד:
כי מפני חרבות נדדו	מפני חרב לטושה
ומפני קשת דרוכה	ומפני לבד מלחמה:

5

17.16 כי כה אמר אדני אלי בעוד שנה כשני שכיר וכלה כל כבוד קדר: ושאר מספר
גבורי יקשת בני קדר ימעטו כי יהוה אלהי ישראל דבר:

א 16,2 ישלחו יאשכר מושל ארץ מסלע מדברה אל הר בת ציון: והיה כעוף נודד קן משלח תהיינה בנות מואב מעברות לארנון:

5 3 הביא ים עצה עשי פלילה
שיתי כליל צלך בתוך צהרים
סתרי נדמים נודד אל תגלי:

4 יגורו כך גִּדְתִּי מואב הוּי סתר למו מפני שודר
כי אפס יח־מִיץ כלה שדִּי־ תמו למסים מן הארץ:
ה והוכן בחסד כסא
ושב עליו כאמת באהל דוד
שפט ודרש משפט ומהר צדק:

6 שמענו גאון מואב גא מאד גאותו וגאונו ועברתו לא כן בדיו:

7 לכן יגליל מואב למואב כלה יגליל
לאשישי קיר חרשת יִהְיוּ אֵךְ נְכָאִים:
8 כי יִאֱמָלְלוּ יִסְמְדִי חשבון גפן שִׁבְמָה
בעלי גוים הלמו שְׂרוּקֶיהָ
עד יַעֲזֹר נגעו תעו מדבר
שִׁלְחַתֶּיהָ נפשו עברו ים:

9 על כן אבכה בבכי יַעֲזֹר
אר־יִיךְ דמעתי חשבון וְאֶלְעָלָה
כי על קיצך ועל קצירך הִיךְ נפל:
ונאסף שמחה וניל מן הכרמל
ובכרמים לא ירנן לא ירעע
יין ביקבים לא ידרך הִיךְ יִהְיֶה שִׁבְתִּי־:

11 על כן מצוי למואב ככגור יהמו וקרבי לקיר חרשתי

12 והיה כי גִּלְאָה מואב על הבמה ובא אל מקדשו להתפלל ולא יוכל יבש מואב מכמוש מבטחו:

14,13 זה הדבר אשר דבר יהוה אל מואב מאז: ועתה דבר יהוה לאמר בשלש שנים כשני שְׁכִיר וְגִלְגָּלָה כבוד מואב בכל ההמון הרב ושָׂאָר מעט מזער לוא כביר:

40

ב

21,11 משא א־דום

אלי קרא משעיר שמר מה מלילה שמר מה מליל:
12 אמר שמר אתא בקר וגם לילה
אם תבציון בציו שבו אתיו:

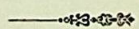
ספר שלישי

א

משא מואב

15.א

5	<p>ער מואב נדמה קיר מואב נדמה:</p>	<p>כי בגליל שדר כי בגליל שדר</p>	
10	<p>הבמות לבכי מואב ייגליל כל זקן גרועה: על גנותיו - מספד - יהמרי בבכי: עד יהין גשמע קולם</p>	<p>עליתיה בית - דיבן על נבו ועל מידבא בכל ראשיו קרחא בחוצתיו חגרו שק וברחבתיו בלה ייגליל ותועק חשבון ואלקלה</p>	<p>2 3 4</p>
15	<p>נפשו ירעה לו: יבדריחיו * * * עד צער * בבכי יעלה בו זעקת שבר ידעעז: משפוט יהיו ירק לא היה:</p>	<p>על כן יחלצי מואב יריעו לבי למואב יועק * * * כי מעלה הלוחית כי דרך חרנים כי מי נמרים [דשא כי יבש חציר כלה</p>	<p>ה 6</p>
20	<p>ופקדתם ישאום את נבול מואב ובאר אלים יללתה: מלאו דם * * * * *</p>	<p>על כן יתרה עשוי על נחל הערבים כי הקיפה הזעקה עד אגלים יללתה כי מי דימון * * * * *</p>	<p>7 8 9</p>
25	<p>נוספות ולשארית אדמה:</p>	<p>כי אשית על דימון לפליטת מואב אריה</p>	

38, כ: יְצֵה יְהוָה לְהוֹשִׁיעַנִי
וּנְגִינֹתֶיךָ נִגְנֵן
כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ
עַל בֵּית יְהוָה:

5

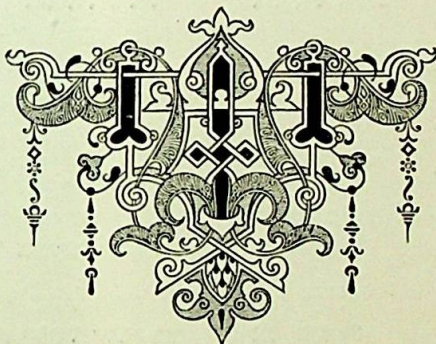

1

39. א בעת ההיא שלח מראדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל סְרִיסִים ומנחה אל חזקיהו יְכִי שְׁמֵעֵי כִי חָלָה ויחזק: וישמח עליהם חזקיהו ויִרְאֶם את בית נְבִי־יְהוָה את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים ואת השמן הטוב ואת כל בית כליו ואת כל אשר נמצא באוצרתיו לא היה דבר אשר לא הִרְאֶם חזקיהו בביתו ובכל ממשלתו: ויבא ישעיהו הנביא אל המלך חזקיהו ויאמר אליו מה אמרו האנשים האלה ומֵאֵין יבאו אליך ויאמר חזקיהו מארץ רחוקה באו אלי מבבל: ויאמר מה ראו בביתך ויאמר חזקיהו את כל אשר בביתי ראו לא היה דבר אשר לא הראיתים באוצרתי: ויאמר ישעיהו אל חזקיהו שמע דבר יהוה: הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבתך עד היום הזה בכל לא יִתֵּר דבר אמר יהוה: ומבנך אשר יֵצֵאוּ מִמֶּךָ יִקְחוּ והיו סריסים בְּהִיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל: ויאמר חזקיהו אל ישעיהו טוב דבר יהוה אשר דברת ויאמר כי יהיה שלום ואמת בימי:

(β) 7 אשר תוליד

(α) 39, צבאות

ונגותי על העיר הזאת להושיעה

37, לה

למעני ולמען דוד עבדי:

ויצא מלאך יהוה ויכה במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וישכימו

36

בבקר והנה כלם פגרים מתים:

5

ג

זה הדבר אשר דבר יהוה עלי

22

10

בתולת בת ציון

בוה לך לענה לך

בת ירושלם:

אחר־ך ראש הניעה

ועל מי הרימותה קול

23 את מי תרפת ונדפת

אל קדוש ישראל:

ותשא מרום עיניך

אדני ותאמר

24 ביד עבדיך תרפת [הרים

15

ירכתי לבנון

ב־רכבי אני עליתי מרום

מבחר ברושיו

וְאֶכְרַת קומת ארזיו

יער כרמלו:

וְאֶבּוֹא מלזין קצו

מים יזרים

כה אני קרתי ושתיתי

כל יארי ימצור:

וְאֶחְיֶיב בכף פעמי

20

הלוא שמעת □

26 [למררוק אותה עשיתי]

עתה הבאתיה

מימי קדם ויצרתיה

ערים בצרות:

וְתִהְיֶה להשאות גלים נצים

25

חמו ובשו

27 וישביהן קצרי יד

חציר נגות ושפיים:

היו עשב שדה ויך דשא

וצאתך ובואך :

28 יִלְפְּנֵי יִקְמְדֵךְ ושבתך

עלה באוני

29 ו־הִתְרַגַּזְךְ אלי ו־שֹׁאֵל־נֶךְ

ומתגי בשפתיך

ושמתי חחי באפך

אשר באת בה:

והשבתך בדרך

30

ל וזה לך האות אכול השנה ספיה ובשנה השנית שחים ובשנה השלישית

31 וְךָעו וקצרו ונטעו כרמים ואכול פרים: ויספה פליטת בית יהודה הנשארה שרש

32 למטה ועשה פרי למעלה: כי מירושלם תצא שארית ופליטה מִהַר ציון קנאת

יהודה. תעשה זאת:

35

ד

בימים ההם חלה חוקיהו למות ויבוא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר

38, א

40 אליו כה אמר יהוה צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה: ויפב חוקיהו פניו אל

3 הקיר ויתפלל אל יהוה: ויאמר אָנֹכִי יהוה וזכר נא את אשר התהלכתי לפניך

4 באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי ויבך חוקיהו בכי גדול: ויהי דבר יהוה

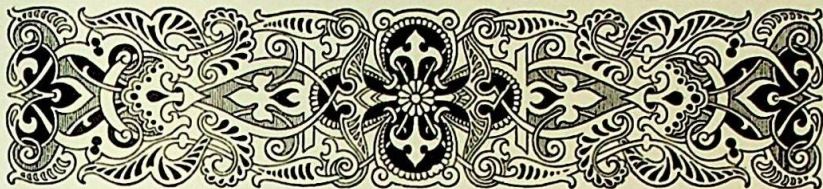
- 36,22 מִצֹּת המֶלֶךְ הִיא לֵאמֹר לֹא תַעֲנֶהוּ: וַיִּבֹא אֱלִיקִים בֶּן חֲלִיקִיהוּ אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת וּשְׁבָנָא הַסֹּפֵר וַיּוֹאֵחַ בֶּן אֶסְפָּי הַמּוֹכִיר אֶל חֻזְקִיהוּ קְרוּעֵי בְגָדִים וַיִּגְדּוּ לוֹ אֶת דְּבָרֵי רַב שְׁקָה:
- 37,א וַיְהִי כַשְּׁמַע הַמֶּלֶךְ חֻזְקִיהוּ וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו וַיִּתְפָּס בְּשֵׁק וַיִּבֹא בֵּית יְהוָה:
- 5 וַיִּשְׁלַח אֶת אֱלִיקִים אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת וְאֵת שְׁבָנָא הַסּוֹפֵר וְאֵת זְקַנֵי הַכֹּהֲנִים מִתְכַּסִּים בְּשֻׁקִים אֶל יִשְׁעֵיהוּ בֶן אֲמוּץ הַנְּבִיא: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חֻזְקִיהוּ יוֹם צָרָה וְתוֹכַחַת וּנְאֻזָּה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי בָאוּ בָנִים עַד מִשְׁבֵּר וְכֹה אֵין לְלֵדָה: אֹולֵי יִשְׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת דְּבָרֵי רַב שְׁקָה אֲשֶׁר שָׁלַח מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֲדַנְיֹוֹ הַזֶּה וְהוֹכִיחַ בְּדַבְרֵים אֲשֶׁר שָׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁאֵת תְּפִלָּה בְּעַד הַשְּׂאִרִית הַנִּמְצָאָה:
- 10 וַיִּבְאוּ עִבְדֵי הַמֶּלֶךְ חֻזְקִיהוּ אֶל יִשְׁעֵיהוּ: וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם יִשְׁעֵיהוּ כֹה תֹאמְרוּן בְּנֵי אֲדַנְיָכֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ: הַנְּנִי נֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה וְשִׁב אֶל אֶרְצוֹ וְהַפְּלִיתוּ בַחֲרָב בְּאֶרְצוֹ:
- 15 וַיֵּשֶׁב רַב שְׁקָה וַיִּמְצָא אֶת מֶלֶךְ אַשּׁוּר [] בְּלִבְשֵׁי: וַיִּשְׁמַע עַל תְּרַהֲקָה מֶלֶךְ כּוּשׁ לֵאמֹר יֵצֵא לְהִלָּחֵם אִתְּךָ: וַיִּשְׁמַע וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב סְנַחְרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיֵּשֶׁב בְּנִינְיָה: וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית יְגִסְרֵי: אֱלֹהֵיו וְאֲדַרְמֶלֶךְ וְשָׂרְאֲצַר בְּנֵי הַקְּהָל בַּחֲרָב וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרְט וַיִּמְלֹךְ אֶסְרַחְדֹּן בְּנֵי תַחְתַּיִו:

ב

- 9c וַיֵּלֶךְ סְנַחְרִיב עַד לְבִנְהַרְזַן: וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל חֻזְקִיהוּ לֵאמֹר: * * * * *
 אֶל יִשְׂאָךְ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בּוֹמַח בּוֹ לֵאמֹר לֹא תִנְתֵּן יְרוּשָׁלַם בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר:
 11 הִנֵּה אַתָּה שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר לְכָל הָאֲרָצוֹת לְהַחְרִימָם וְאַתָּה תִּנְצַל:
 25 קִהְצִילוּ אוֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּ אֲבוֹתַי אֶת גּוֹזָן וְאֶת תְּרָן וְרִצְפָּ וּבְנֵי עֲדָן
 אֲשֶׁר בְּתִלְשָׁר: אֵיךְ מֶלֶךְ חֲמַת וּמֶלֶךְ אֲרַפַּד וּמֶלֶךְ לַעִיר סַפְרִיִים וְעֵינָה: וַיִּקַּח
 14.13 חֻזְקִיהוּ אֶת הַסֹּפֵר- מִיַּד הַמַּלְאָכִים וַיִּקְרָאָהוּ וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׁהוּ חֻזְקִיהוּ לִפְנֵי
 16.10 יְהוָה: לֵאמֹר: יְהוָה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֵשֶׁב הַכְּרִבִּים אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבָדֶךְ לְכָל
 17 מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה עֹשֶׂת אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ: הִפֵּה יְהוָה אוֹנֶךָ וְשָׁמַע פִּקְח
 30 יְהוָה עֵינָיֶיךָ וְרָאָה וְשָׁמַע אֶת כָּל דְּבָרֵי סְנַחְרִיב אֲשֶׁר שָׁלַח לְחַרְף אֱלֹהִים חֵי:
 19.18 אָמְנָם יְהוָה הַחְרִימָם: מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְאֵת אֶרֶץ: וְנָתַן אֶת אֱלֹהֵיהֶם
 כ בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי אִם מַעֲשֵׂה יַד אָדָם עֵץ וְאֲבָן וַיִּאֲבָדוּם: וְעַתָּה יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנו מִיַּד וַיִּדְעוּ כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ כִּי אַתָּה יְהוָה יֱאֱלֹהִים לְבָדֶךְ:
 21 וַיִּשְׁלַח יִשְׁעֵיהוּ בֶּן אֲמוּץ אֶל חֻזְקִיהוּ לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
 33 הִתְפַּלֵּלְתָּ אֵלַי אֶל סְנַחְרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר * * * * * לִכְן כֹּה אָמַר יְהוָה אֶל מֶלֶךְ אַשּׁוּר
 לֹא יִבּוֹא אֶל הָעִיר הַזֹּאת
 וְלֹא יִירָה שֵׁם חַץ
 וְלֹא יִקְדַּמְנָה מִגֵּן
 וְלֹא יִשְׁפֹךְ עֲלֶיהָ סִלְלָה: 7

(א) 37.4 לְחַרְף אֱלֹהִים חֵי
 (ב) 6 אֲשֶׁר נִדְפְּסוּ נַעֲרֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר אוֹתֵי
 (ג) 8 נִלְחָם עַל לְבָנָה כִּי שָׁמַע כִּי נִסַּע מַלְכֵי * (ד) 37 כֹּה תֹאמְרוּן אֶל חֻזְקִיהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר
 (ה) 10 וַיִּתְפַּלֵּל חֻזְקִיהוּ אֶל יְהוָה
 (ו) 34 בְּרֶךְ אֲשֶׁר בָּא בָּהּ יֵשׁוּב וְאֶל הָעִיר הַזֹּאת לֹא יִבּוֹא נָאִם יְהוָה:

ספר שני

א

36.א ויהי^א בעת ההיא^ב עלה סנחריב מלך אשור על כל ערי יהודה הבצרות
 2 ויתפשם: וישלח מלך אשור את רב שקה מלכיש ירושלמה אל המלך חזקיהו
 3 בחיל כבד ויעמד בתעלת הברכה העליונה במסלת שדה כובס: ויצא אליו
 4 ויאמר אליהם רב שקה אמרו נא אל חזקיהו כה אמר המלך הגדול מלך אשור
 ה מה הבטחון הזה אשר בטחת: אמרתי אך דבר שפתים עצה וגבורה למלחמה
 6 עתה על מי בטחת כי מרדת בי: הגה בטחת על משענת הקנה הרצוץ הזה על
 10 מצרים אשר ישמך איש עליו ובא בכפו ונקבה כן פרעה מלך מצרים לכל הבטחים
 8 עליו: ועתה התערב נא את אדני המלך: ואתנה לך אלפים סוסים אם תוכל
 9 לחת לך רכבים עליהם: ואיך תשיב את פני אחד עבדי אדני הקטנים ותבטח
 י לך על מצרים לרכב ולפרשים: ועתה המבלעדי יהוה עליתי על הארץ הזאת
 להשחיתה יהוה אמר אלי עלה אל הארץ הזאת והשחיתה:
 11 ויאמר אליקים ושבנא ויואח אל רב שקה דבר נא אל עבדיך ארמית כי
 12 שמעים אנחנו ואל תדבר אלינו יהודית באוני העם אשר על החומה: ויאמר רב
 13 שקה האל ארניך ואלך שלחני אדני לדבר את הרברים האלה הלא על האנשים
 14 שקה ויקרא בקול גדול יהודית ויאמר שמעו את דברי המלך הגדול מלך אשור:
 15 כה אמר המלך אל ישא לכם חזקיהו כי לא יוכל להציל אתכם: ואל יבטח אתכם
 16 חזקיהו אל יהוה לאמר הצל יצילנו יהוה לא תנתן העיר הזאת ביד מלך אשור:
 17 אל תשמעו אל חזקיהו כי כה אמר המלך עשו אתי ברכה וצאו אלי ואכלו
 18 איש גפנו ואיש תאנתו ושתו איש מי בורו: עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ
 21 כארצכם ארץ דגן ותירוש ארץ לחם וכרמים: ויחרישו ולא ענו אתו דבר כי

36.א (א) בארבע עשרה שנה למלך חזקיהו

7 (ב) וכי תאמרין אלי אל יהוה אלהינו בטחנו הלוא הוא אשר הסיר חזקיהו את כפתיו ואת מוצחתי ויאמר ליהודה ולירושלם לפני המוצח הזה תשתחוּו:

8 (ג) אשור (ד) 9 פחת (e) 16 אשור

18 (ז) פן יסית אתכם חזקיהו לאמר יהוה יצילנו והצילו אלהי הגוים איש את ארצו מיד מלך אשור: איה אלהי חמת וארפר איה אלהי ספרוים ואיה אלהי ארץ שמרון ה־כי הצילו את שמרון מירי: מי בכל אלהי הארצות האלה אשר הצילו את ארצם מירי כי יציל יהוה את ירושלם מירי:

	מקצות הארץ:	22 יבאו ממרחק גוי עצום
	* * * * *	* * * * * * * * *
	* * * * *	* * * * * * * * *
	* * * * *	* * * * * * * * *
5	ברכב א פרשים	6 ועילם נשא אשפה
	: * * * * *	וקיר ערה מגן
	מלאו רכב	7 * * * * * ב מבחר עמקיך
	: * * * * *	והפרשים שתו השערה
		8 ויגל את מסך יהודה
10		ותִבְצַטֶּיז אל נשק בית היער:
		9a ואת בקיעי עיר דוד ראייתם כי רבו ^ז
		11b ולא הבטתם אל עשיה
		ויצרה מרחוק לא ראייתם:
		12 ויקרא אדני יהוה צבאות ^ה
15		לבכי ולמקספך ולקרחך ולחגר שק:
		13 והנה ששון ושמחה
		הרג בקר ושחט צאן
		אכל בשר ושתות יין
		אכול ושתו כי מחר נמות:
20		14 ונגלה באזני יהוה צבאות
		אם יכפר העון הזה לכם עד תמתן-:

— יִשְׁעִיהָ אֵל —

(ז) 8 ביום ההוא

(ב) 7 ויהי

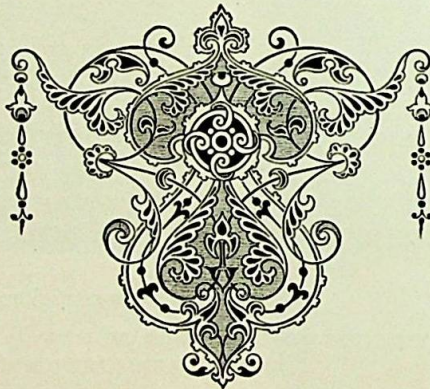
(א) 22,6 יאדם

(ב) 9. ותקבצו את מי הברכה התחוננה: ואת בתי ירושלם ספרתם ותתצו הבתים לכצר החומה:

11 ומקנה עשיתם בין החומתים למי הברכה הישנה

(ג) 14 אמר אדני יהוה צבאות

(ד) 12 ביום ההוא

I, 17 דְּרִשׁוּ מִשְׁפַּט
שִׁפְמוֹ יִתּוֹם

יִסְרוּ יַחְמוּץ;
רִיבוֹ אֲלִמְנָה:

18 לְכוּ נָא וּנְכַחֶה
אִם יִהְיוּ חֲטָאִיכֶם כְּשֵׁנִים
אִם יֵאָדְמוּ כְּתוֹלַע
19 אִם תֵּאָבֹדוּ וּשְׁמַעְתֶּם
כ וְאִם תִּמְאֲנוּ וּמְרִיתֶם
כִּי פִי יִהְיֶה דָבָר:

21 אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה
צִיּוֹן— מִלְּאֲתֵי מִשְׁפַּט
22 כִּסְפֶךָ הִיָּה לְסָגִים
23 שְׂרִיךְ סוֹרְרִים
כָּלֹ אֲהַב שָׁחַד
15 [יָרִיב אֲלִמְנָה לֹא יִבּוֹא
אֱלֹהִים]

24 לִכֵּן נָאִם הָאֲדוֹנָי
הוּא אֲנַחֵם מִצָּרִי
כֹּה וְאִשְׁבַּח יְדֵי עֲלִיךָ
וְאִסְרִיהָ כֹּל בְּדִלְיָךָ:
26 וְאִשְׁבַּח שִׁפְטֶיךָ כְּבִרְאִשְׁנָה
אֲחֵרֵי כֵן יִקְרָא לְךָ עִיר
[הַצֶּדֶק]

27 צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדֶּה [יַחְדָּו] וּשְׁבִיָּה בְּצֶדֶקָה:
28 וְשֹׁבֵר פְּשָׁעִים וְחַטָּאִים וְעוֹזְבֵי יְהוָה יִכְלוּ:

30

יז

א, 22 מִשָּׂא נִיא יַחְזִינוּ:

מִה לָךְ אָפּוֹא כִי עֲלִית
2 תִּשְׁאוֹת מִלֵּאָה עִיר הוֹמִיָּה
חֲלָלִיךָ לֹא חֲלָלֵי חֶרֶב
3 כֹּל קִצִּינִיךָ נִדְדוּ יַחַד
כֹּל יִגְמִצְאִיךָ: אָסְרוּ יַחְדָּו
4 עַל כֵּן אֲמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי
אֵל תֵּאִיצוּ לְנַחְמֵנִי [וּמְבוּכָה]
ה כִּי יוֹם מִהוֹמָה וּמְבוּסָה
בְּנֵי יַחְזִינוּ מִקְרַקְרַק קָר
כֶּלֶךְ לַגְּנוֹת:
קְרִיָּה עֲלִיָּה
וְלֹא מִתִּי מִלְחָמָה:
יִמְקֶשֶׁת אָסְרוּ:
מִרְחוֹק בְּרַחֲוִי:
אֲמַרְרָ בְּבִבִי
40 עַל שֶׁד בַּת עַמִּי:
לְאֲדֹנָי יְהוָה צְבָאוֹת
וְשׁוֹעֵי אֵל הָהָר:

18,7 בעת ההיא יובל שי ליהוה צבאות ימי-עם ממשך ומורט ומעם נורא מן הוא והלאה נוי יקוקי ומבוסה אשר בזאו נהרים ארצו אל מקום שם יהוה צבאות הר ציון:

5

יו

חזון ישעיהו בן אמוץ

I, א

- אשר חזה על יהודה וירושלם בימי עזיהו יתם אחו יחזקיהו מלכי יהודה:
- 2 שמעו שמים והאזינו ארץ כי יהוה דבר
בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי:
- 3 ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו
ישראל לא ידע עמי לא התבונן:
- 4 הוי גוי חטא הוי גוי חטא
זרע מרעים עם כבד עון
- 5 עזבו את יהוה בנים משחיתים
נאצו את קדוש ישראל יגזרו אחר:
- 6 על מה תכו עוד תוסיפו סרה
כל ראש להלי וכל לבב דין:
- 7 מכף רגל ועד ראש אין בו ימתם:
פצע וחבורה ומכה טריה
- 8 לא זרו ולא חבשו ולא רככה בשמן:
ארצכם שקמה [א] עריכם שרפות אש
אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה [ב]:
- 9 ונותרה בת ציון כספה בכרם
כמלונה במקשה כעיר נצורה:
- 10 לולי יהוה צבאות כעיר לנו שריד
כמעט כסדם היינו הותיר לנו שריד
לעמרה דמינו:
- 11 שמעו דבר יהוה קציני סלם
האזינו תורת אלהינו עם עמרה:
- 12 למה לי רב זבחים יאמר יהוה
שבעתי עלות אילים ותלב מריאים
- 13 ודם פרים וכבשים ועתודים לא חפצתי:
כי תבאו לך-אות פני מי בקש זאת מידכם-:
- 14 רמס חצרי | לא תוסיפו הביא מנחת:
שוא קטרת תועבה היא לי
- 15 חדש ושבת קרא מקרא
לא אוכל * * * * *
הן השיכם ומועדיכם
- 16 היו עלי לטרה חדש ושבת
טו ובפרשכם כפיכם שנאה נפש
גם כי תרבו תפלה גלאיתי נשא:
- 17 רחצו הזכו [אינני שמע] אעלים עיני מכם
ידיכם דמים מלאו: ידעו רע מעלליכם מנגד עיני ^β

33,22 כי יהוה שפטנו
יהוה מחקקנו
יהוה מלכנו
הוא יושענו:

33,23 אז יחלק עדי שלל מרבה
פסחים בזו בו:
24 וכל יאמר שכן חיליתי
העם הישב בה נשא עון:

יד

יעל שבנא אשר על הבית

22,16^ב כה אמר יהוה צבאות לך בא אל הפסח הזה: [] חצבי מרום קברו חקקי 10
בסלע משכן לו: [מה לך פה ומי לך פה כי חצבת לך פה קבר]: הגה יהוה 17,16^א
18 מטלטלך מטלטל הגבר ועמך עטה: צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים
שמה תמות ושמה מרכבות כבודך קלון בית אדניך:

15 והרפתך ממעמדך וממערךך: והיה ביום ההוא וקראתי לעבדי 19,2
21 לאליקים בן חלקיהו: והלבשתיו ואתך ואתך ואבנתיך וממשלתך אתן בידו
22 והיה לאב ליושב ירושלם ולבית יהודה: ונתתי מפתח בית דוד על שכמו ופתח
23 ואין סגר וסגר ואין פתח: ותקעתיו יתד במקום נאמן והיה לכסא כבוד לבית
20 אביו:

24 ותלו עליו כל כבוד בית אביו הצאצאים והצפעות כל כלי הקטן מכלי
כה האגנות ועד כל כלי הנבלים: ביום ההוא נאם יהוה צבאות תמוש הימד התקועה
במקום נאמן ונגרעה ונפלה ונכרת המשא אשר עליה כי יהוה דבר:

טו

18,6 א, הווי ארץ יצלצלי כנפים ז:
2 השלח בים צירים
לכו מלאכים קלים
אל עם נורא ימן הוא
[והלאה:]
3 כל ישבי תבל
כנשא גם הרים תראו
4 כי כה אמר יהוה אלי
כחם צח עלי אור
ה כי לפני קציר כתם פרח
וכרת הזוללים במזמרות
6 יעזבו יתדו לעיט הרים
וקץ עליו העיט
30 ובכלי גמא על פני מים
אל גוי ממשך ומורט
גוי יקוקי ומבוסה:
אשר כזאו נהרים ארצו:
ושכני ארץ
35 וכתקע שופר תשמעו:
אשקטתה ואביטה במכוני
כעב טל בחם קציר:
ובסר גמל יהיה נצה
40 ואת הנמישות הסיר התז:
ולבהמת הארץ
וכל בהמת הארץ עליו תחרף:

(פ) 22,16^א אדני

(ג) 33,23 נטשו חבלך כל יחוקו כן תרגם כל פרשו גם

(ז) 18,6 אשר מעבר לנהרי כוש

31 כן ירד יהוה צבאות לצבא על הר ציון ועל גבעתה:

ה כצפרים גפות כן יגן יהוה צבאות על ירושלם
נגון והציל פסוח והמליט:

5

7.6 ושובו לאשר העמיקו סרה בני ישראל: כי ביום ההוא ימאסון איש אלילי כספו ואלילי והבו אשר עשו ליהם ידיהם חטא:

* * * * *

10

* * * * *

8 ונפל אשור בחרב לא איש וחרב לא אדם תאכלנו
ונם לו מפני חרב ובחוריו למס יהיו:
9 וסלעו ממגור יעבור וחתו מנס שריו
נאם יהוה אשר אור לו בציון ותגור לו בירושלם:

15

32,6 כי נבל נבלה ידבר ולבו יחש-ב-און
לעשות חנף * * *
ולדבר אל יהוה תועה
להריק נפש רעב ומשקה צמא יחסיר:
7 וכלי כליו רעים
הוא זמות יעץ
לחבל ענוים באמרי שקר
ובדבר אביון משפט:
8 ונדיב נדיבות יעץ
והוא על נדיבות יקום:

32,א הן לצדק ימלך מלך
1 ו-שרים למשפט ישרו:
2 והיה איש כמחבא רוח
ופתר זרם * * * * *
כפלגי מים בציון
כצל סלע כבד בארץ עיפה:
3 ולא תשעינה עיני ראים
ואוני שמעים תקשבנה:
4 ולבב נמהרים יבין לדעת
ולשון עלנים תמהר לדבר צחות:
ה לא יקרא עוד לנגל נדיב
ולכילי לא יאמר שזע:

30

9 נשים שאננות קמנה שמענה קולי
בנות בטחות האזנה אמרתי:
י ימים על שנה תרגונה בטחות
כי כלה בציר אסף בלי יבוא:
11 יתקדשה שאננות רגזה בטחות
פשמטה וערה וחגורה על חלצים:
12 על שדים ספרים על שדי חמד
13 על אדמת עמי על שדי חמד
כי על כל בתי משוש על שדי חמד
14 כי ארמון גמש כי על כל בתי משוש
עפל ובחן היה עפל ובחן היה
משוש פראים משוש פראים

35

40

30 בליל חמיץ יאכלו אשר זרה ברחת ובמזנה:

כה והיה על כל הר גבה

ועל כל גבעה נשאה פלגים יבלי מים

ביום הרג רב בנפל מגדלים:

26 והיה אור הלכנה כאור החמה

ואור החמה יהיה שבעתים-^א

ביום חבלש יהוה את שבר עמו

ומחץ מכתו ירפא:

27 הגה שם יהוה בא ממרחק

שפתיו מלאו זעם

28 ורוחו כנחל שוטף

להקפה גוים בנפת שוא

29 השיר יהיה לכם

ושמחת לבב כהולך בחליל

ל והשמיע יהוה את הוד קולו

בוזף אף ולהב אש אוכלה

כליל התקדש חג

לבוא בהר יהוה אל צור ישראל:

ונחת זרועו יראה

נפץ זרם ואבן ברד:

32,31 כי מקול יהוה יחת אשור בשבט יפה: והיה כל מעבר מטה מוסדה אשר יניח יהוה עליו בתפים ובכנרות ובמלחמות תנופה נלחם בי-ם:

33 כי ערוך מאתמול יתפת: ^ב

הוכן העמיק יהי-תיב [בה: נשמת יהוה כנחל גפרית בערה

31,א הוי הירדים

על יסוסים ישע-ו

17 ויבטחו על פְּרָשִׁים

ולא שעו על קדוש ישראל

2 וגם הוא חכם ויבא רע

וקם על בית מרעים

3 ומצרים אדם ולא אל

ויהוה יטה ידו

מצרים לעזרה

זינעל זרכב ^זכי רב

כי עצמו מאד

ואת יהוה לא דרשו:

ואת דבריו לא הסיר

ועל עזרת פעלי און:

וסוסיהם בשר ולא רוח

וכשל עוזר ונפל עזר

ויחדו כלם יכליון:

* * * * *

4 כי כה אמר יהוה אלי

כאשר יהגה הארץ והכפיר על טרפו

אשר יקרא עליו מלא רעים

מקולם לא יחת וממהומם לא יעגה

- ועל ספר חקיה
 לַעֲדֵד עַד עוֹלָם:
 בָּנִים פְּחָשִׁים
 תּוֹרַת יְהוָה:
 5 ולחזים לא תחזו לנו נכחות
 חזו מהתלות:
 הָטוּ מִנֵּי אָרֶחַ
 אֵת קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל:
- 30,8 עֲתָה בּוֹא כְּתֹבָה
 וְתֵהִי לְיוֹם אַחֲרוֹן
 9 כִּי עִם מְרִי הוּא
 בָּנִים לֹא אֲבוּ שְׁמוּעַ
 1 אשר אמרו לראים לא
 דָּבְרוּ לָנוּ חֲלָקוֹת [תִּרְאוּ
 11 סוּרוּ מִנֵּי דֶרֶךְ
 הַשְּׁבִיתוּ מִפְּנֵינוּ
- 12 לִכֵּן כֹּה אָמַר קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל יַעַן מֵאֲסֹכֶם בְּדַבַּר הַזֶּה וְתִבְטַחוּ בִּיעֲקֹשׁ¹ וְנִלְוּ וְתִשְׁעֲנוּ 10
 13 עֲלֵיו: לִכֵּן יִהְיֶה לָכֶם הָעָוֹן הַזֶּה כְּפָרִץ נֹפֵל נִבְעָה בַחֹמֶה נִשְׁנְבָה אֲשֶׁר פִּתְּאִם
 14 לִפְתָּע יִבּוֹא שְׂבָרָה: וְשִׁבְרָה כְּשֹׁבֵר נֹבֵל יוֹצְרִים כְּתוּת לֹא יִחַמַּל וְלֹא יִמְצֵא
 15 תְּשׁוּעוֹן תְּשׁוּבָה: וְנַחַת
 תְּהִיָּה גְבוּרַתְכֶם בְּהִשְׁקָט וּבְקִטְחָה
 16 וְלֹא אֲבִיתֶם: וְתֹאמְרוּ
 לֹא כִּי עַל סוֹס נָנוּס
 עַל כֵּן תִּנּוּסוֹן
 וְעַל קַל נִרְכַּב
 עַל כֵּן יִקְלוּ רַדְפֵיכֶם:
 20 17^β מִפְּנֵי גַעֲרַת חֲמֹשֶׁה תִּגְסוּ
 עַד אִם נוֹתַרְתֶּם
 כְּתָרֵן עַל רֹאשׁ הַהָר
 וּכְנֶם עַל הַגְּבֻעָה:

- * * * * * 18
- 25 ולכן יתכה יהוה לחננכם
 ולכן ירום לרחמכם
 כי אלהי משפט יהוה
 אשרי כל חוכי לו:
 19 כי עם בציון ישב בירושלם בכו לא תבכה
 חנון יחנך לקול זעקך כשמעתו עגד:
 30 כ ונתן לכם אדני לחם צר ומים לחץ
 ולא יכנף עוד מוריד
 והיו עיניך ראות את מוריד:
 21 ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר
 35 זה הדרך לכו בו כי תימינו וכי תשמאלו:
 22 וממאית— את צפוי פסילי כספך
 ואת אפקדת מסכת זהבך
 תורם כמו דנה צא תאמר לו:
 23 ונתן מטר זרעך אשר תזרע את האדמה
 40 ולחם תבואת האדמה והיה דשן ושמן
 ירעה מקניך ביום ההוא יכר נרחב:
 24 והאלפים והעירים עבדי האדמה

17 (β) אלף אחד מפני גערת אחד

30,8 (α) על לוח אתם

- 29, א הוֹי אֲר־אֵל אֲר־אֵל קרית תנה דוד
 קפו שנה על שנה חנים ינקפו:
 * * * * *
 * * * * *
 2 * * * * *
 * * * * *
- 5 והיתת תאנִיָּה ואנִיָּה והציקותי לאֲר־אֵל
 וחניתי כדוֹד־י עלִיךְ׃ והיתה לי כֶּאֱר־אֵל ׀
 והקימתי עלִיךְ מִצְרַת׃ וצרתי עלִיךְ מִצֵּב ׀
 ומעפר תשח אמרת־א׃ ושפלת מארץ תדברי 4
- ה והיה כֶּאֱבֶק דֶּק הַמּוֹן וְרִיךְ וּכְמִץ עֵבֶר הַמּוֹן עֵרִיצִים 10
- 6 והיה לפתע פתאם׃ מעם יהוה צבאות תפקד
 ברעם וברעש וקול גדול סופה וסערה ולהב אש אוכלה׃
- 7 והיה כחלום חזון לילה המון כל הגוים הצבאים על אֲר־אֵל וכל ומצדתה׃
 8 והמציקים לה׃ והיה כאשר יחלם הרעב והנה אוכל והקיץ ורקה נפשו וכאשר יחלם הצמא והנה שתה והקיץ והנה עֵינֵי ונפשו שוקקה כן יהיה המון כל הגוים הצבאים על הר ציון׃
- 9 הִתְמַ־הוּ וּתְמָהוּ הַשְׁמַעְשֵׁנוּ וּשְׁעוּ
 לִשְׁכְרוּ וְלֹא יִין יִגְעוּ וְלֹא שִׁכְר׃ רוח תרדמה
 ויעצם את עיניכם׃ ואת ראשיכם׃ כֶּסֶה׃ 20
- 11 ותהי לכם חזות הכל כדברי הספר החתום אשר יתנו אתו אל יודע ׀ ספר לאמר
 12 קרא נא זה ואמר לא אוכל כי חתום הוא׃ ונתן הכפר על אשר לא ידע ספר
 לאמר קרא נא זה ואמר לא ידעתי ספר׃
- 13 ויאמר יהוה׃ יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבִּדְ־נִי וּלְבוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי
 ותהי יראתם אתי מִצְוֹת אֲנֹשִׁים מִלְּמַדָּה׃
- 14 לִכֵּן הִנְנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא׃ הַקָּלָא וּפְלֵא וּבִינַת נִבְנִיו תִּסְתַּתֵּר׃
 * * * * *
 * * * * * 35
- 10 הוֹי הַמַּעֲמִיקִים מִיְהוָה יִלְסַתֵּר עֲצָה
 והיה במחשך מעשיהם ומי ידענו
 * * * * *
 * * * * * 40
- 29, א (א) והיה כאוב מארץ קולך ומעפר אמרתך תצפנך
 (ב) 29, א את הנביאים
 (ג) החיים
 (ד) 14 את העם הזה

28,9 את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים: כי צו
 11 לצו צו לצו קו לקו זעיר שם זעיר שם: כי בלעני שפה ובלשון אחרת
 12 ידבר אל העם הזה: אשר אמר אליהם זאת המנוחה הניתו לעיף וזאת המרנעה
 13 ולא אבום שמוע: והיה להם דבר יהוה צו לצו צו לקו לקו זעיר שם
 זעיר שם למען ילכו וכשלו אחור וגשברו ונוקשו ונלכדו:

5	אנשי לצון אשר בירושלם: ברית את מות עשינו יהוה: לא יבואנו ובשקר נסתרנו: אדני יהוה אבן פחן המאמין לא ימיש: וצדקה למשקלת וקטר מים ישטפו: וחזותכם את שאול לא תקום והייתם לו למרמס: יקח אתכם ביום ובלילה הבין שמועה:† * * * * *	14 לכן שמעו דבר יהוה משלי העם הזה טו כי אמרתם כרתנו ועם שאול ישׁוּמָה שׁוּמָה כי עבר כי שמנו קִזָּב מחסנו 16 לכן כה אמר הנני יִסֵּד בציון אבן פֶּגַת יִקְרָת מוֹסֵד * 17 ושמתי משפט לקו ויַעֲהַר בַּרְד מִדִּי־הָיָה *מֹת 18 וכפר בריתכם את שׁוּט שׁוּמָה כי יעבר 19 מִדֵּי עֲבָרו כי בבקר בבקר יעבר והיה רק זַנְעָה * * * * *
10		21 כי כהר פּרָצִים יקום לעשות מעֲשָׂהוּ [יהוה] ולעבד עבדתו 22 ועתה אל תתלוצצו כי כלה ונחֲרָצָה
15		
20		
25		

30 28,27 כי לא בחרוץ יודש קצח
 ואופן עגלה על כפון יוסב
 כי כפסה יחבט קצח
 וכפון בשבט:
 35 28 לחם יודק
 כי לא לנצח * ידושנו
 והמם גלגל ענלתו
 וחסריוצו לא ידקנו:
 29 גם זאת מעם יהוה יצאה
 40 הפלא עצה הגדיל תושיה:

23 האזינו ושמעו קולי
 הקשיבו ושמעו אמרתי:
 24 הַכֹּל הַיּוֹם יחַרֵּשׁ הַחַרֵּשׁ
 יִפְתַּח וישַׁדֵּד אֲדַמְתּוּ:
 כה הלוא אם שוה פניה
 והפיץ קצח וכפון יורק
 ושם חסה - ושערה -
 וכסמת גבלתו:
 26 ויִסְרוּ יְהוּדָה לַמִּשְׁפָּט
 אלהיו יורנו:

(β) כ28, כצור המפצע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס:
 (α) 28,27 כוב
 * (ז) 22 אדני * (ח) על כל הארץ * (ט) 24 לזרע * (י) 29 צבאות

10, II והתריב- יהוה-] את לשון ים והניף ידו על הנהר []
והקדו לשבעה נחלים [מצרים] והדריך בנעלים:

16 והיתה מסלה לשאָר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלתו
מארץ מצרים: 5

12, א ואמרת ביום ההוא

12, 3 ושאתם מים בששון ממעיני
הישועה: ואמרתם ביום ההוא 4

10 הודו ליהוה קראו בשמו
הודיעו בעמים עלילתיו
הזכירו כי נשגב שמו:
ה זמרו יהוה כי גאות עשה
15 מִיַּדְעַת זאת בכל הארץ:
6 צהלי ולני יושבת ציון
כי גדול בקרבך קדוש ישראל:

אודך יהוה
כי אנפת בי
ו-י-ש-י-ב אפך
ת-נ-ח-מ-ני:
2 הנה אל ישועתי
אבטח ולא אפחד
כי עצי וזמרת-י- יה⁸
ויהי לי לישועה:

20

יב

20, א בשנת בא תרתן אשדודה בשלח אתו סרגון מלך אשור וילחם באשדוד
3 וילכדה: ויאמר יהוה כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף שלש שנים אות
4 ומופת על מצרים ועל כוש: כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש
ה גערים וזקנים ערום ויחף וחשוֹפֵי שֵׁת²: וחמו ובשו מכוש מִקְטָם ומן מצרים
6 תִּפְאָרְתָם: ואמר ישב האי הוה ביום ההוא הנה כה מִקְטָנו אשר נסנו שם לעזרה
להִצֵּל מפני מלך אשור ואיך נמלט אנחנו:

30

יג

הוי עמרת גאות שכרי אפריים ונר:

28, 1-6

35

7 וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו
שגו בשכר כהן ונביא
תעו מן השכר נבלעו מן היין
פקו יב-פליליה: שגו בראָה
40 צאָה בלי מקום: 8 כי כל שלחנות מלאו
[קיא]

(8) 12, 2 יהוה

(7) II, 11 בעיצם רוחו

(2) 20, 2 בעת ההיא דבר יהוה ביד ישעיהו בן אמוץ לאמר לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך
תחלץ מעל רגלך ויעש בן הלך ערום ויחף: (8) 4 ערות מצרים

5 גִּבַע מְלוֹךְ לָנוּ
 גִּבְעַת שְׂאוֹל נִסָּה;
 צִהְלֵי קוֹלְךָ בַּת גְּלִים
 עֲנִיָּה עֲנֹתוֹת:
 יִשְׁבִי הַגְּבִים הַעִיּוּ:
 יִנְפֹף יָדוֹ
 גִּבְעַת יְרוּשָׁלַם:

IO,29 עֲבְרוּ מֵעֶבְרָה
 חֲרָדָה הַרְמָה
 * * * * * 5
 הַקְשִׁיבִי לְיִשָּׁה
 31 גִּדְדָה מִדְּמָנָה
 32 עוֹד הַיּוֹם בִּנְבֵל לַעֲמֵד
 הֵרַב בַּת צִיּוֹן

10 11,4 וּשְׁפַט בְּצַדֵּק דְלִים
 וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לַעֲנִיֵי אֶרֶץ
 וְהִבֵּה יַעֲרִיצִים בְּשִׁבְטֵי פִּי
 וּבְרוּחַ שְׁפָתוֹ יִמַּת רִשְׁעִי:

15 ה וְהִיָּה צַדֵּק אֲזוֹר מְתַנְּוּ
 וְהֵאֱמֹנָה חֲגֹר חֲלָצִיו:
 6 וְגַר זָאֵב עִם כֶּבֶשׂ
 וְנִמְרַת עִם גְּדִי יִרְבֹּץ
 וְעֵגֶל וּכְפִיר יִלְעָעִים יַחְדָּו
 וְנִעַר קִמְּוֹן נִהְגָּה בָם:

20 7 וּפְרָה וּדְבַת יִתְרַעֲיֶנָּה
 יַחְדָּו יִרְבְּצוּ יִלְדִיהֶן
 וְאִרְיָה כְּבָקָר יֹאכַל תְּבֹן:
 8 וְשִׁשְׁשָׁע יוֹנֵק עַל הָר פֶּתָן
 25 וְעַל מִגְּעֵרַת צִפְעוֹנִי
 גִּמּוֹל יָדוֹ הִדָּה:

IO,33 הִנֵּה הַאֲדוֹן יִהְיֶה צְבֹאֹת
 מִסְעָף פְּאֶרְהַ בְּמֵעֶרְצָה
 וְרַמֵי הַקּוֹמָה גִּדְעִים
 וְהַגְּבֹהִים יִשְׁפְּלוּ:
 34 וְנִקְּףָ סִבְכֵי הַיַּעַר בְּבִרְוֹל
 וְהַלְבַּנּוֹן בְּאֵדִירָיו יִפּוֹל:

II,א וַיֵּצֵא חֲמֵר מִגּוֹעַ יִשִׁי
 וַיִּצְרַת מִשְׁרָשׁוֹ יִפְרֹחַ:
 2 וְנַחַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה
 רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה
 רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה
 רוּחַ דַּעַת וִירָאֵת יְהוָה:
 3 וְלֹא לִמְרָאָה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט
 וְלֹא לִמְשַׁמֵּעַ אֹזְנָיו יִוְכַח:

9 לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הָר קִרְשֵׁי כִי מִלֵּאָה הָאֶרֶץ דָּעָה אֵת יְהוָה כְּמִים לִים
 מְכַסִּים:
 10 וְהִיָּה בְיוֹם הַהוּא שְׂרֵשׁ יִשִׁי אֲשֶׁר עָמַד לְנֶם עַמִּים אֲלֵיוֹ גּוֹיִם יִדְרָשׁוּ וְהִיָּתָה
 30 מִגְּחַתוֹ כְּבוֹד:

11 וְהִיָּה בְיוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדָנִי שְׁנִית יָדוֹ לִקְנוֹת אֵת שְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׂאָר
 35 מֵאֲשׁוֹר וּמִמְצָרִים וּמִפְתָּרוֹם וּמִכּוֹשׁ וּמִעִילָם וּמִשְׁנַעַר וּמִחַמַּת וּמֵאֵי הַיָּם:

12	וְנִשְׂא נֶם לְגוֹיִם	וְאִסַּף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל
13	וְנִקְּצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹץ	מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאֶרֶץ:
14	וּסְרָה קִנְיָת אֲפָרַיִם	וְצִרְרֵי יְהוּדָה יִכְרֹתוּ:
	וְעַפּוֹ בְּכַתְּף פְּלִשְׁתִּים יִמָּה	יַחְדָּו יִבְאוּ אֵת בְּנֵי קָדִם
	אֲדוֹם וּמוֹאֵב מִשְׁלֹחַ יָדָם	וּבְנֵי עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם:

—:13:—

(α) II,3^a וְהִרְיָחוּ בִירַת יְהוָה

(β) 13^b אֲפָרַיִם לֹא יִקְנֹא אֵת יְהוּדָה וְיְהוּדָה לֹא יִצַר אֵת אֲפָרַיִם

10,11. כאשר מצאה ידי למה מלכת האלהים ופסיליהם מירושלם: הלא כאשר
 12 עשיתי לשמרון ולאליה כן אעשה לירושלם ולעצביה: והיה כי יבצע אדני את
 כל מעשהו בהר ציון ובירושלם -פקד על פרי גדל לבב מלך אשור ועל תפארת
 13 רום עיניו: כי אמר

5 10,10^c כהניף שבט יאת מרימיו
 כהרים מפה לא עץ:

בלח ידי עשיתי
 ובחכמתי כי נבנותי
 ויאקסר גבולת עמים
 ועתידתיהם שויםתי
 ויאמר * * * * *
 * * * יושבים * * *

נשבע יהוה צבאות לאמר

10 14,24 אם לא כאשר דמיתי כן היתה
 וכאשר יעצתי היא תקום:
 כה לשבר אשור בארצי
 ועל הרי אבוסנו^ב:

14 ותמצא כפן ידי
 לחיל העמים
 וכאסף ביצים ענבות
 כל הארץ אני אספתי
 ולא היה נדד כנף
 ופצה פה ומצפצף:

15 26 זאת העצה היעוצה על כל הארץ
 וזאת היד הנטויה על כל הגוים:
 27 כי יהוה צבאות יעץ ומי יפר
 וידו הנטויה ומי ישיבנה:

10^a חיתפאר הגרון על החלב בו
 אם יתגדל המשור על מניפו

20

10,16 לכן ישלח האדון יהוה צבאות במשמניו רזון
 ותחת כבדו יקד ויקד פיקוד אש:
 17 והיה אור ישראל לאש וקדושו ללהבה
 ובערה ואכלה שיתו ושמרו ביום אחד:
 18 וכבוד יערו וכרמלו מגפשו ועד בשר יכלה
 והיה כמסס גסס:
 19 ושאר עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם:

כ והיה ביום ההוא לא יוסיף עוד שאר ישראל ופליטת בית יעקב להשען על
 21 מפה ונשען על יהוה קדוש ישראל באמת: שאר ישוב שאר יעקב אל אל גבור:
 23,22 כי אם יהיה עמך ישראל כחול הים שאר ישוב בו כליון חרוץ שוטף צדקה: כי
 30 כלה ונתרצה אדני יהוה צבאות עשה בקרב כל הארץ:

24 לכן כה אמר אדני יהוה צבאות אל תירא עמי ישב ציון מאשור בשבט
 35 כה יפכה ומפיה ישא עלך בדרך מצרים: כי עוד מעט מזער וכלה ועמי ואפי על
 26 תבליתם: ועורר עליו יהוה צבאות שוט כמפת מדין בצור עורב ומפיהו על הים
 27 ונשאו בדרך מצרים: והיה ביום ההוא

40 יסור סבלו מעל שכמד
 ועלו מעל צנאריך יחידל:

28 | בא על עית
 עבר במגרון למקמש יפקיר פליו:

10, יו ומשמרון

(B) יכה 14 וסר פעליהם עלו וסבלו מעל שכמו יסור

23,12 לא תוסיפי עוד לעלוז
 כתִּמְדֵה קומי עברי
 המעֲשֵׂקָה < בת צידון
 גם שם לא ינוח לך:
 13 הן ארץ כשדים-β-γ
 יסִדְדֵה לציים
 עוררו ארמנותיה
 הקימו בחסֵי־נייהם
 שְׁמָהּ למפלה:
 * * * * *
 14 הילילו אניות תרשיש
 כי שָׁדַד מְעֻזָּבֹן

10 ויהיה ביום ההוא ונשכחת צר שבעים שנה כימי מלך אחד מקץ שבעים שנה
 יהיה לצר כשירת הזונה:

16 קחי כגור ^a
 סבי עיר ^b
 הטיבי נגן ^d
 הרבי שיר ^c
 לזמנן חזירי: ^f
 זונה נשכחה ^c

17 ויהיה מקץ שבעים שנה יפקד יהוה את צר ושבה לאֲתַנְנֶיהָ וזנתה את כל
 18 ממלכות הארץ על פני האדמה: והיה סחרה ואתננה קדש ליהוה לא יאצר ולא יחסן
 כי לישיבים לפני יהוה יהיה סחרה לאכל לשָׁבְעָה ולמכסה עתיק:

י

20 בשנת מות המלך אחז היה הדבר הזה: 14,28

29 אל תשמחי פלשת כלך
 כי נשבר שבט מִכָּךְ
 14,31 הילילי שער ועקי עיר
 נְמוּזַג פלשת כלך
 כי מצפון עשן בא
 25 ואין בודד במועדיו:
 כי מִשְׁרַשׁ נחש יצא צָפַע
 ופָּרְיוֹ שָׁרָף מעופף:

ל ורעו בכרי דלים
 ואביונים לבטח ירבצו
 והמתי ברעב יזרעו
 ושאריתך יאהרגו:
 32 ומה יענה ימלך עמי
 אם ידברו לוֹ מלאכי גוי
 כי יהוה יסֵד ציון
 30 ובה יחסו עניי עמו:

יא

10,הוּ הוי אשור שבט אפי
 ומִי־הִיהָ זעמי:
 6 בגוי חגף אשלהנו
 ועל עם עברתי אצונו
 לשלל שָׁלַל ולבו בָּו
 ולשימו מִרְמָס כחמר חוצות:
 8 כי יאמר
 הלא שרי יחדו מלכים:
 9 הלא ככרכמיש פָּלְגוּ
 אם לא כארפד חֲמַת
 אם לא כדמשק שמרון:
 7 והוא לא כן ידמה

(א) 23,12 ויאמר (ב) 13 זה העם לא היה (ג) אשור (ד) 10,הוּ הוא בידם

1

משא דמשק

17,א

2 הגה דמשק מוסר מעיר והיתה ^ו מפלה: עובות עריה עדי עדי- לעדרים
 3 תהיינה ורבצו ואין מחירוד: וגשבת מקצר מאפרים וממלכה מדמשק ושאר ארם
 ככבוד בני ישראל יהיו נאם יהוה צבאות:
 5

17 ואשר עשו אצבעתיו לא יראה ז:

17,4 והיה ביום ההוא ידל כבוד יעקב

ומשמן בשרו ירוה:

ה והיה כאסף קציר קמה

וורעו שפלים יקצור

והיה כמלקט שפלים בעמק רפאים:

וגשאר בו עללות כנקף זית

6 שנים שלשה גרגרים בראש אמיר

ארבעה חמשה בסעפי הפריה

נאם יהוה צבאות^ז:

7 ביום ההוא ישעה האדם על עשהו

ועיניו אל קדוש ישראל תראינה:

8 ולא ישעה אל מעשה ידיו

9 ביום ההוא יהיו עריד עזו-ב-ות¹²

כעזובת התני והא-מ-י¹²:

י כי שכחת אלהי ישעך

וצור מענד לא זכרת

על כן תטעי נטעי נעמנים

וזמרת זר תורענו:

11 ביום נטעך תשגשי

ובבקר זרעך תפריחי

יגד קציר ביום נהלה

וכאב אנוש:

20

כהמות ימים יהמיון

כשאון מים [] ישאון^א

וגער בו ונס מפרחק

וכגלגל לפני סופה:

בטרם בקר איננו

וגורל לבווינו:

12 הוי המון עמים רבים

ושאון לאמים [כבירים]

13 * * * * * [רוח

ורדף כמזר הרים לפני

14 לעת ערב והנה בלהה

זה חלק שוסינו

2

30

28,4 [] י-ציצת: יבלל צבי תפארתו

על ראש גיא שמנים

[והיתה]: ככפורה: בטרם קיץ

ע-יראה הראה אותה

בעודה בכפו יבלענה:

35

ה ביום ההוא יהוה יהוה צבאות לעמרת

ולצפירת תפארה לשאר עמו: [צבי

ולרוח משפט ליושב על המשפט

ולגבורה ל-אמשיבי מלחמה שעה:

40

28,א הוי עמרת גאות שברי אפרים

וציץ יבלל צבי תפארתו

על ראש גיא שמנים הלומי יין:

2 הגה חזק ואמץ ליהוה:

כורם כרד שער קטב

כורם מים כבירים שטפים

הניח לארץ יביד:

3 ברנלים תרמסנה

עמרת גאות שכורי אפרים:

(ז) והאשרים והחמנים

(ח) 8 המובחות

(ט) 17,6 אלהי ישראל

(י) 13 לאמים כשאון מים רבים ישאון

(כ) 9 אשר עובו מפני בני ישראל והיתה שקמה

קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות
מלא כל הארץ כבודו:

6

ה ויגעו אמות הספים מקול הקורא והבית ימלא עשן: ואמר אוי לי כי נדמיתי כי
איש טמא שפתים אנכי ובתוך עם טמא שפתים אנכי ישב כי את המלך יהוה
6 צבאות ראו עיני: ויגע אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה במלקחים לקח. מעל 5
7 המזבח: ויגע על פי ויאמר הנה נגע זה על שפתיך וסר עונך וחטאתך תקפר:
9.8 ואשמע את קול אדני אמר את מי אשלח ומי ילך לנו ואמר הגני שלחני: ויאמר
לך ואמרת לעם הזה

שמעו שמוע ואל תבינו
י השמן לב העם הזה
פן יראה בעיני ובאזני ישמע
11 ואמר עד מתי אדני ויאמר [יושב
עד אשר אם שאו ערים מאין
12 ורחק יהוה את האדם
13 ועוד בה עשיריה
כאלה וכאלון
ורע קדש מצבתה:

וראו ראו ואל תדעו:
ואזניו הקבר ועיניו השע
10 ולבבו יבין יושב ורפא לו:
[שממה:
ובתים מאין אדם והאדמה תשא-ר-
ורבה העוובה בקרב הארץ:
15 ושבה והיתה לכער
אשר בישלכות מצבת במ

7.א ויהי בימי אחז בן יותם בן עזיהו מלך יהודה עלה רצין מלך ארם ופקח בן
2 רמליהו מלך ישראל ירושלם למלחמה עליה ולא יכל להלחם עליה: ויגד לבית
דוד לאמר נחה ארם על אפרים ויגע לבבו ולבב עמו כנוע עצי יער מפני רוח:
3 ויאמר יהוה אל ישעיהו צא נא לקראת אחז ושאָר ישוב בנג אל קצה
4 תעלת הברכה העליונה אל מסלת שדה כובס: ואמרת אליו השמר והשקט אל
תירא ולבבך אל ירף משני זנבות האודים העשנים האלה בקרי אף רצין וארם
25 וכן רמליהו: יען כי יעץ עליך ארם רעה אפרים ובן רמליהו לאמר: נעלה ביהודה
7 ונציקנה ונבקענה אלינו וגמליך מלך בתוכה את בן טב-אל: כה אמר אדני יהוה
9.8 לא תקום ולא תהיה: כי ראש ארם דמשק וראש דמשק רצין: וראש אפרים
שמרון וראש שמרון בן רמליהו * * * * * אם לא תאמינו כי לא תאמינו:
11.י ויוסף יהוה דבר אל אחז לאמר: שאל לך אות מעם יהוה אלהיך העמק
13.12 ש-אלה או הנבה למעלה: ויאמר אחז לא אשאל ולא אנסה את יהוה: ויאמר
14 שמעו נא בית דוד המעט מכם הלאות אנשים כי תלאו גם את אלהי: לכן יתן
16 אדני הוא לכם אות הנה העלמה הרה וילדת בן וקראת שמו עפנואל: כי בטרם
ידע הנער מאוס ברע ובחור בטוב תעזב האדמה אשר אתה קץ מפני שני
מלכיה: ז

19.18 והיה ביום ההוא ישרק יהוה לזבוב^ה ולדבורה: ובאו ונחו כלם בנחלי הפתות
כ ובנגיקי הסלעים ובכל הנעצוצים ובכל הנהללים: ביום ההוא יגלח אדני בתער

—:—:—:—:—:—:—

(א) 7,8 ובעוד ששים וחמש שנה יחת אפרים מעם

(ב) טו חמאה ורבש יאכל לדעתו מאוס ברע ובחור בטוב:

(ז) 17 יביא יהוה עליך ועל עמך ועל בית אביך ימים אשר לא באו למיום סור אפרים מעל
יהודה את מלך אשור:

(ח) 18 אשר בקצה יארי מצרים
(ט) אשר בארץ אשור

א,10 הווי החקקים חקקי און ומכתבים עמל כתבו: 2 להטות מדין דלים ולגול משפט עניי עמי 5 להיות אלמנות שללם ואת יהומים יבאו: 3 ומה תעשו ליום פקדה ולשואה ממרחק תבוא על מי תנוסו לעורה 10 ואנה תעזבו כבודכם: 4 בלתי כרעית יחד אסיר ותחתת הרוגים יפלו בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה: 15 5,26 ונשא נס לגויי מרחוק ושרק לו מקצה הארץ והנה מהרה קל יבוא: 27 אין עיף ואין כושל בוז ולא נפתח אזור חלציו 20 ולא נמק שרוך נעליו: 28 אשר חציו שנונים וכל קשתתיו דרכות פרסות סוסיו כצר נחשו ונגלגליו כסופה: 25 29 שאגנה לו כלביא וינחם ויאחו טרף ויפליט ואין מציל: 30

9 בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה: 12 והעם לא שב עד מכהו ואת יהוה-^א לא דרשו: 13 ויכרת יהוה מישראל ראש וזנב קפה ואנמון יום אחד: 14 זקן ונשוא פנים הוא הראש ונביא מורה שקר הוא הזנב: 15 ויהיו מאשרי העם הזה מתעים ומאשריו מקלעים: [אדני 16 על כן על בחוריו לא יפוש ואת יתמיו ואת אלמנתיו לא כי כלו חנף ומרע [ירחם וכל פה דבר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה: 17 כי בערה כאש רשעה שמיר ושית תאכל ותצת בסבכי היער וית-הפכו גאות עשן: 18^a בעברת יהוה-^ב נצת-ה-ה-ארץ ויהי העם כמאכלת אש: 19 ויגור על ימין ורעב ויאכל על שמאול ולא שבועו 18^c איש אל אחיו לא יחמלו 19^c איש בשר - ידעו יאכלו: כ מנשה את אפרים ואפרים את יחזקיהו המה על יהודה [מנשה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה: ל וינחם עליו ביום ההוא כנהמת ים ונבט לארץ והנה חשך צר

35

ה

א,6 בשנת מות המלך עזיהו ואראה את אדני ישב על כסא רם ונשא ושוליו 40 מלאים את ההיכל: שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשמים 3 יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף: וקרא זה אל זה ואמר

9,12 (a) צבאות * (b) 18 צבאות * (z) 5,27 לא ינום ולא יישן

- 5,11 הוּי מִשְׁכִּימֵי בִבְקָר
מֵאַחֲרֵי בִנְשָׁף
- 12 וְהִיָּה כְנוֹר וְנִבֵּל תֵּף וְחִלִּיל
וְאֵת פֶּעַל יְהוָה לֹא יִבְיֹטוּ
- 13 לִכֵּן גָּלָה עִמִּי
וְכִבְדּוֹ מִיָּדִי רָעַב
- 14 לִכֵּן הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נִפְשָׁה
וַיִּרַד הַדְּרֵה וְהַמוֹנָה
- 17 וְרָעוּ כִבְשִׁים
- 18 הוּי מִשְׁכִּי הָעָוֹן
וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה
- 19 הָאֹמְרִים יִמְהַר יְחִישָׁה
וְתִקְרַב וְתִבְוֹאָה
- כ הוּי הָאֹמְרִים לְרַע טוֹב
שָׁמַיִם חֲשַׁךְ לְאוֹר
שָׁמַיִם מֵרַ לְמִתּוֹק
- 21 הוּי חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם
* * * * *
- 22 הוּי גְבוּרִים לְשִׁתּוֹת יַיִן
23 מִצְדִּיקֵי רִשָׁע עֶקֶב שָׁחַד
* * * * *
- 24 לִכֵּן כֹּאכַל קֵשׁ לְשׁוֹן אִשׁ
שִׂרְשָׁם כְּמֶקֶךְ יִהְיֶה [צְבָאוֹת
כִּי מֵאִסּוֹ אֵת תּוֹרַת יְהוָה
כִּי כֵן חָרָה אֵף יְהוָה בְּעַמּוֹ וַיִּטּ יָדוֹ
עָלָיו וַיִּפְּהוּ וַיִּרְגְּזוּ הַהָרִים וְתִהְיֶה
נִבְלָתָם כִּסּוּחָהּ בְּקִרְבַּ חֲצוֹצֹת בְּכֹל זֹאת
לֹא שָׁב אִפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה:

ד

- 9,7 דָּבַר שִׁלַּח אֲדֹנָי בִּיעֲקֹב
וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל:
- 8 וַיִּדְעוּ הָעָם כֹּל
אֲפָרַיִם וַיּוֹשֵׁב שִׁמְרוֹן
יְהִמְקִשִׁם עֲרֶפֶס־בְּנָאוֹה
וּבִגְדֵל לִבָּב לְאֹמֵר:
- 9,9 לְבָנִים נָפְלוּ וְגוֹיֹת נִבְנָה
שִׁקְמִים גָּדְעוּ וְאֲרוּזִים נִחְלִיף:
וַיּוֹשֵׁב יְהוָה אֵת צְרִיָּז עָלָיו
וְאֵת אֵיבֹי וַיִּסְכַּסֵּךְ:
- 11 אֲרָם מִקְדָּם וּפְלִשְׁתִּים מֵאַחֲוֹר
וַיֹּאכְלוּ אֵת יִשְׂרָאֵל בְּכֹל פֹּה

(2) 5,16. וַיִּשַׁח אֲדָם וַיִּשְׁפֵּל אִישׁ וְעֵינָי נִבְהִיִּם תִּשְׁפֹּלְנָה: וַיִּנְבֵּה יְהוָה צְבָאוֹת בְּמִשְׁפַּט וְהָאֵל הַקְּדוֹשׁ
נִקְרַשׁ בְּצַדְקָה: * (R) 17 נִדְּיִים * (Z) 9, י רִצִּין

4,א והחזיקו שבע נשים באיש אחד ביום ההוא לאמר לחמנו נאכל ושמלתנו נלבש רק יקרא שמך עלינו אסף חרפתנו:

2 ביום ההוא יהיה צמת יהוה לצבי ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת
3 לפליטת ישראל: והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב
4 לחיים בירושלם: אם רחץ אדני את צאת בנות ציון ואת דמי ירושלם ידח
ה מקרבה ברוח משפט וברוח בָּעַר: וב-א יִהְיֶה-הָ עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל
6 מִקְרָאָה עֵנַן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וּנְגַה אֵשׁ לְהִבָּה לִילָה: ו-ה יהיה לצל-ב. מִחֲרָב וּלְמַחֲסָה
10 וּלְמַסְתוֹר מוֹרָם וּמְמַטֵּר:

ב

15 5 מדוע קניתי לעשות ענבים ויעש באֲשֵׁים: 5,א אשירה נא לירידי שירת דודים: לכרמו

ה ועתה אודיעה נא אתכם את אשר אני עשה לכרמי
20 הַכֶּרֶם מְשׁוֹכְתוֹ וְהָיָה לְבָעַר פֶּרֶץ נִגְרָו וְהָיָה לְמֶרְמָס: 6 ואשיתוהו בְּתָהּ לֹא יֹאמֵר וְלֹא יַעֲדֵר
25 כֶּרֶם הָיָה לִירֵדִי בַקְרִין בֶּן שֶׁמֶן: 2 ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שֶׁרֶק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חֲצֵב בּוֹ ויקו לעשות ענבים ויעש באֲשֵׁים:

3 ועתה יושב ירושלם ואיש יהודה שפמו נא ביני ובין כרמי: 4 מה לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי בו
ועלה שמיר ושות' [מטר: ועל העבים אצוה מהמטיר עליו
7 כי כרם יהוה צבאות בית ישראל ואיש יהודה נמע שעשועיו ויקו למשפט והגה יִמְשֹׁפֵת: לצדקה והגה צֶעֱקָה:

ג

35 8 הוֹי מְיֻעֵי בֵּית בְּבֵית שְׂדֵה בְּשֵׂדֵה יִקְרִיבוּ עַד אִפְסֵי מְקוֹם וְהִושַׁבְתֶּם לְבָדְכֶם בַּקֶּרֶב הָאָרֶץ: 9 לִכֵּן נִגְלָה: בְּאֶזְנוֹי יְהוָה צְבָאוֹת אִם לֹא בְּתִים רַבִּים לְשִׁמְהָ יִהְיוּ גְדֻלִים וְטוֹבוֹים מְאִין יוֹשְׁבֵי: כי עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת וזרע חמר יעשה איפה:

2,19 ובאו במערות צרים ובמחלות עפר
מפני פחד יהוה ומיהרה גאונו
בקומו לערץ הארץ:

- 3,2 א כי הנה האדון יהוה צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה^ב: גבור
3 ואיש מלחמה שופט ונביא וקסם וזקן: שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים
4 ונבון לחש: ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם: ונגש העם איש באיש
6 ואיש ברעהו ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד: כי יתפש איש באחיו בית אביו
7 שמלה לכה קצין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ירך: ישא ביום ההוא לאמר
10 לא אהיה יחבש: ובביתי אין לחם ואין שמלה לא תשימני קצין עם:
8 כי כשלה ירושלם ויהודה נפל
כי לשונם ומעליהם יעל יהוה
למרות יעני כבודו:
9 הַקֶּרֶת פְּנִיהֶם עֲנָתָה בָם
15 וְחֲטָאתָם הִגִּידוּ לֹא כִחְדוֹ
אוי לנפשם כי גמלו להם רעה:^ב
12 עמי נגשיו יעולל ונשים משלו בו
עמי מאשריך מתעים וארחתיך בלעו:
13 נצב לריב יהוה ועמד לדין עמי:
14 יהוה במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו
ואתם בערתם הכרם גלת העני בבתיכם:
15 מלכם תדכאו עמי ופני עניים תטחנו
נאם אדני יהוה צבאות:

- 16 ויאמר יהוה
יען כי גבהו בנות ציון
ותלכנה נאווות גרון
הלוך וספף תלכנה
17 ושפת אדני קדקדתי^ב
24 והיה תחת בשם מק יהיה
ותחת מעשה מקשה קרחה

- (א) 2 ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו אשר עשה לו להשתחות להפך פירות
21 ולעטלפים: לבוא בנקרות הצרים ובסעפי הסלעים מפני פחד יהוה ומיהרה
22 גאונו בקומו לערץ הארץ: תהלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי בפה נחשב הוא:
(ב) 3 א כל משען לחם וכל משען מים
(ג) 11 א אשתי צדיק כי טוב ילוי כי פרי מעליהם יאכלו: אוי לרשע רע לו כי גמול ידיו יעשה לו:
(ד) 12 דרך
(ה) 17 בנות ציון
(ו) 19-18 ביום ההוא יסיר אדני את תפארת העכסים והשביסים והשהלנים: הנספות והשרות
21 והרעלות: הפארים והצעות והקשרים ובתי הנפש והלחשים: הטבעות ונומי האף:
23-22 המחלצות והמעטפות והמספחות והחריטים: והגליזים והסדינים והצניפות והרודיים:
(ז) 26-24 ב' תחת יפי: מתוך חרב יפלו וגבורתך במלחמה: ואנו ואכלו פתחיה ונקתה לארץ תשב:

ישעיה

ספר ראשון

א

הדבר אשר חזה ישעיהו בן אמוץ על יהודה וירושלם:

א, 2

5

ית יעקב לכו ונלכה כאור יהוה:

ה

כי נמשתה עמך בית יעקב

6

כי מלאו קסמי מקדם ובלדי נכרים ישפיקו:
ועגנים כפלשתים

ותמלא ארצו כסף וזהב ואין קצה לאצרתיו:

7

ותמלא ארצו סוסים ואין קצה למרכבתיו:

8

למעשה ידיו ישתחווה: לאשר עשו אצבעתיו:

וישח אדם וישפל איש ואל תשא להם:

9

בוא בניקרות העצור והטמן בעפר

י

מפני פחד יהוה ומיהרה גאנו:

15

יבקומו לערץ הארץ:

2, 14 ועל כל ההרים הרמים

20 ועל כל הגבעות הנשאות:

10 ועל כל מגדל גבה

ועל כל חומה בצורה:

16 ועל כל אניות תרשיש

25 ועל כל ישכיות החמדה:

17 ושח גבהות האדם

ושפל רום אנשים

ונשגב יהוה לבדו ביום

[ההוא]:

30

11 [ושח] יִשְׁפַּל רום אנשים

ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא:

12 כי יום ליהוה צבאות על כל גֵּאָה

ועל כל גֵּשָׁא וּגְבָהָה: [ורם]

13 ועל כל ארזי הלבנון הרמים

ועל כל אלוני הבשן [הנשאים]:

18 והאלילים:
